

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

LIMBA și LITERATURA ROMÂNĂ

Natalia Grîu
Viorica Oleinic

Bogdan Rațiu
Ramona Jitaru

12

Manual
pentru
clasa a XII-a

Acest manual este proprietate publică, editat din sursele financiare ale Fondului special pentru manuale.

Manualul școlar a fost elaborat în conformitate cu prevederile Curriculumului la disciplină, aprobat prin Ordinul ministrului educației, culturii și cercetării nr. 906 din 17.07.2019. Manualul a fost aprobat prin Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 1093 din 02.07.2025 ca urmare a evaluării calității metodică-științifice.

(Denumirea instituției de învățământ)

EVIDENȚA UTILIZĂRII MANUALULUI:

Anul de folosire	Numele și prenumele elevului	Anul de studii	Aspectul manualului	
			la primire	la returnare
1				
2				
3				
4				
5				

- Dirigințele verifică dacă numele și prenumele elevului sunt scrise corect.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări în manual.
- Aspectul manualului (la primire și la returnare) se va aprecia cu unul dintre următoarele calificative: *nou, bun, satisfăcător, nesatisfăcător*.

Autori: Natalia Grîu, profesoară, grad didactic superior, Liceul Teoretic „Gheorghe Asachi”, Chișinău
Viorica Oleinic, profesoară, grad didactic superior, Liceul „Da Vinci”, Chișinău
Bogdan Rațiu, profesor, grad didactic I, doctor în filologie, Liceul UMFST „George Emil Palade”, Târgu Mureș
Ramona Jitaru, profesoară, grad didactic I, doctor în filologie, Colegiul Național „Vasile Alecsandri”, Bacău

© Natalia Grîu, Viorica Oleinic, Bogdan Rațiu, Ramona Jitaru, 2025

© Editura Prut Internațional, 2025

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Editurii Prut Internațional. Reproducerea integrală sau parțială a textului sau a ilustrațiilor din acest manual este posibilă numai cu acordul scris al editurii.

Redactor: Fulga Poiată

Copertă: Irina Cuzin

Machetare computerizată: Eugen Platon, Adrian Grosu

Imagini: shutterstock.com

Comisia de evaluare:

Carolina Gabura – grad didactic superior, Universitatea de Stat din Moldova

Dorina Rotari – doctor, Universitatea de Stat din Moldova

Livia State – grad didactic superior, Școala Internațională „Heritage”, Chișinău

Lucia Cepraga – doctor, Academia de Studii Economice din Moldova

Oxana Mardare – grad didactic superior, Liceul Teoretic „Onisifor Ghibu”, Orhei

Editura Prut Internațional, str. Alba Iulia, nr. 23, bl. 1A, Chișinău, MD-2051

Tel.: (373 22) 75 18 74; (373 22) 74 93 18

www.edituraprut.md; e-mail: editura@prut.ro

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

Limba și literatura română : Manual pentru clasa a 12-a / Natalia Grîu, Bogdan Rațiu, Viorica Oleinic, Ramona Jitaru ; comisia de evaluare: Carolina Gabura [et al.] ; Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova. – [Chișinău] : Prut Internațional, 2025 (Blitz Poligraf). – 280 p. : il.

Editat din sursele financiare ale Fondului special pentru manuale. – [23500] ex.

ISBN 978-9975-54-868-7

811.135.1+821.135.1(075.3)

L 62

Imprimat la Blitz Poligraf

Cuprins

Unitatea I. SIMBOLISMUL ȘI EXPRESIONISMUL

1. Simbolismul. Particularități. Autori și opere de referință.....	8
<i>Noapte de decembrie</i> de Alexandru Macedonski. Interferența curenților literare	13
<i>Acuarelă</i> de Ion Minulescu	19
<i>Lacustră</i> de George Bacovia	22
Compoziție-analiză literară a unei opere de referință.....	26
<i>Înserare</i> de Benjamin Fundoianu	29
Ambiguități gramaticale în limbajul normat și în limbajul artistic	32
<i>Vorbitul în public</i> . Impactul emoțiilor asupra comunicării.....	34
Modernismul în literatură, arta vizuală, muzică și arhitectură.....	36
<i>Testament</i> de Tudor Arghezi	41
<i>Din ceas, dedus</i> de Ion Barbu.....	47
2. Expresionismul. Estetica expresionismului românesc.....	53
<i>Biografie</i> de Lucian Blaga.....	57
<i>Eu nu strivesc corola de minuni a lumii</i> de Lucian Blaga	61
<i>Meșterul Manole</i> de Lucian Blaga.....	65
Recenzia de teatru.....	71
Tipuri de discurs. Strategii de construcție a discursului persuasiv.....	73
Persuasiunea. Tehnici de persuasiune. Comportamentul asertiv în comunicare	75
Punctuația și justificările ei sintactice.....	77

Unitatea II. MODERNISMUL, NEOMODERNISMUL ȘI POSTMODERNISMUL

3. Curente literare moderniste: context european și formule autohtone	80
<i>Profil tăiat dintr-o lacrimă</i> de Ilarie Voronca	84
Literatura și știința	87
Neticheta. Comunicarea în spațiul public și online	91
Curriculum vitae. Scrisoarea de intenție.....	93
4. Neomodernismul. Afirmare și specific în contextul literaturii române din Basarabia.....	95
<i>Leoaică tânără, iubirea</i> de Nichita Stănescu	103
<i>Echerul</i> de Marin Sorescu.....	108
<i>Mistrețul cu colți de argint</i> de Ștefan Augustin Doinaș	110
<i>Eu cred</i> de Ana Blandiana.....	116
Generația ochiului al treilea.....	119
<i>Auzi din creanga nopții</i> de Leonida Lari	123
<i>Țară de viori</i> de Ion Hadârcă.....	126
<i>Corabia</i> de Arcadie Suceveanu	130
Stilistica părților de vorbire și a semnelor de punctuație în textul literar.....	134

5. Postmodernismul – expresie a literaturii noi. Idealurile și criza contemporaneității.....	136
Poema chiuvelei de Mircea Cărtărescu	143
Capiștea Mănăstirii Neamț, văzută de ziua lui Eminescu, A.D. MCMXCI de Emilian Galaicu-Păun.....	148
Hronicul Găinarilor de Aureliu Busuioc.....	154
Abaterea de la normă. Anacolut, confuzii paronimice, pleonasm, tautologie, cacofonie, adecvare/inadecvare stilistică.....	161
Cronica de film. <i>Sunt o babă comunistă</i> (după Dan Lungu).....	164

Unitatea III. CITITORUL ȘI UNIVERSUL ARTISTIC AL PERSONALITĂȚII LITERARE

6. Mihai Eminescu. Personalitatea scriitorului. Universul artistic	168
Mihai Eminescu – poetul. Perioada de afirmare și etape ale creației poetului.....	172
Epigonii.....	176
Departa sunt de tine.....	181
Scrisoarea I.....	184
Luceafărul	189
Mihai Eminescu – publicistul.....	196
Mihai Eminescu – dramaturgul. <i>Alexandru Lăpușneanu</i>	198
Textul și arta fotografică (fotoeseul).....	204
Eseul de sinteză „Mihai Eminescu – poet național”	206
7. Camil Petrescu. Personalitatea scriitorului. Universul artistic	207
Camil Petrescu – romancierul. <i>Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război</i>	212
Camil Petrescu – dramaturgul. <i>Suflete tari</i>	220
Camil Petrescu – poetul. <i>Ideea</i>	225
Compoziția paralelă	229
Lexic și lexicografie terminologică.....	232
8. Grigore Vieru. Personalitatea scriitorului	234
Stilul vierean. Universul artistic al scriitorului.....	238
Formular	243
Autobiografică	245
Harpa	248
<i>Pădure, verde pădure</i>	251
Conștiința națională. Aforisme viereane.....	254
Topica fixă și topica liberă	257

Unitatea IV. IDENTITATE LINGVISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Dialogul valorilor culturale.....	260
Istoria literaturii, teoria și critica literară – surse de interpretare a operei literare	266
Cititorul avizat și lectura interpretativă a operei literare.....	269
Cititorul, creator de valori în era digitală	272
Cultura comunicării în spațiul public. Profilul unui vorbitor cult	275
Plurilingvism și interculturalitate. Atelier de lectură și discuție	277

Dragi liceeni și liceene,

Manualul de limba și literatura română pentru clasa a XII-a a fost creat pentru voi, tineri aflați în pragul maturității, care v-ați obișnuit deja să percepeți lectura nu doar ca pe o activitate școlară, ci ca pe un act de înțelegere profundă a lumii și a sinelui, ca pe un act cultural de o profunzime puternică. Acest instrument didactic vă va însoți pe parcursul ultimului an de liceu, ajutându-vă să descoperiți complexitatea și farmecul literaturii moderne și contemporane.

În acest sens, am căutat să creăm contexte de învățare optime pentru a descoperi și a interpreta împreună valorile literare, pentru a vă oferi un instrumentar teoretic eficient și practic. Veți pătrunde în universuri artistice marcate de sensibilitatea simbolismului, de frământările și inovațiile modernismului, de forța expresivă a expresionismului, de echilibrul și profunzimea neomodernismului, dar și de ludicul și pluralitatea postmodernismului. Prin textele alese, veți avea ocazia să înțelegeți cum se reflectă în literatură crizele, întrebările și căutările unei epoci, dar și modul în care scriitorii modelează realitatea prin limbaj. În plus, veți avea parte și de o abordare monografică a trei autori marcanți: Mihai Eminescu, Camil Petrescu și Grigore Vieru. Sperăm ca textele alese să vă ofere experiențe de lectură și estetică-literare pe placul vostru, al adolescenților, și să vă determine să deveniți cititori avizați pentru tot parcursul vieții.

Manualul este structurat în două unități de învățare care continuă studiul diacronic al literaturii, o unitate dedicată monografiilor celor trei autori de patrimoniu și o unitate care are în prim-plan dialogul valorilor culturale. Pentru fiecare curent literar vă propunem studiul unor opere literare în baza cărora vă veți aprofunda conștientizarea procesului de

receptare, veți achiziționa cunoștințele teoretice necesare demersului interpretativ personalizat al operei ca text. În plus, am nuanțat curentele literare prin pagini de sinteză teoretică pentru a avea un tablou cât mai complet al dinamicii paradigmelor culturale și literare.

Toate lecțiile au o coerență internă marcată vizual prin trei momente distincte: AVAN-TEXT (în care se construiește un orizont de așteptare, un moment de reflecție la propria existență, care să vă motiveze să pătrundeți în miezul textului), TEXT (în care veți citi un text de patrimoniu cultural, cu valențe estetice, deschideri ontologice și axiologice cuprinse în *Lumea textului*, *Personajele textului* și *Semnificațiile textului*) și INTER-TEXT (care vă propune deschideri spre alte texte literare încadrate în aceeași tematică sau în aceleași curente, genuri și specii ori spre celelalte arte).

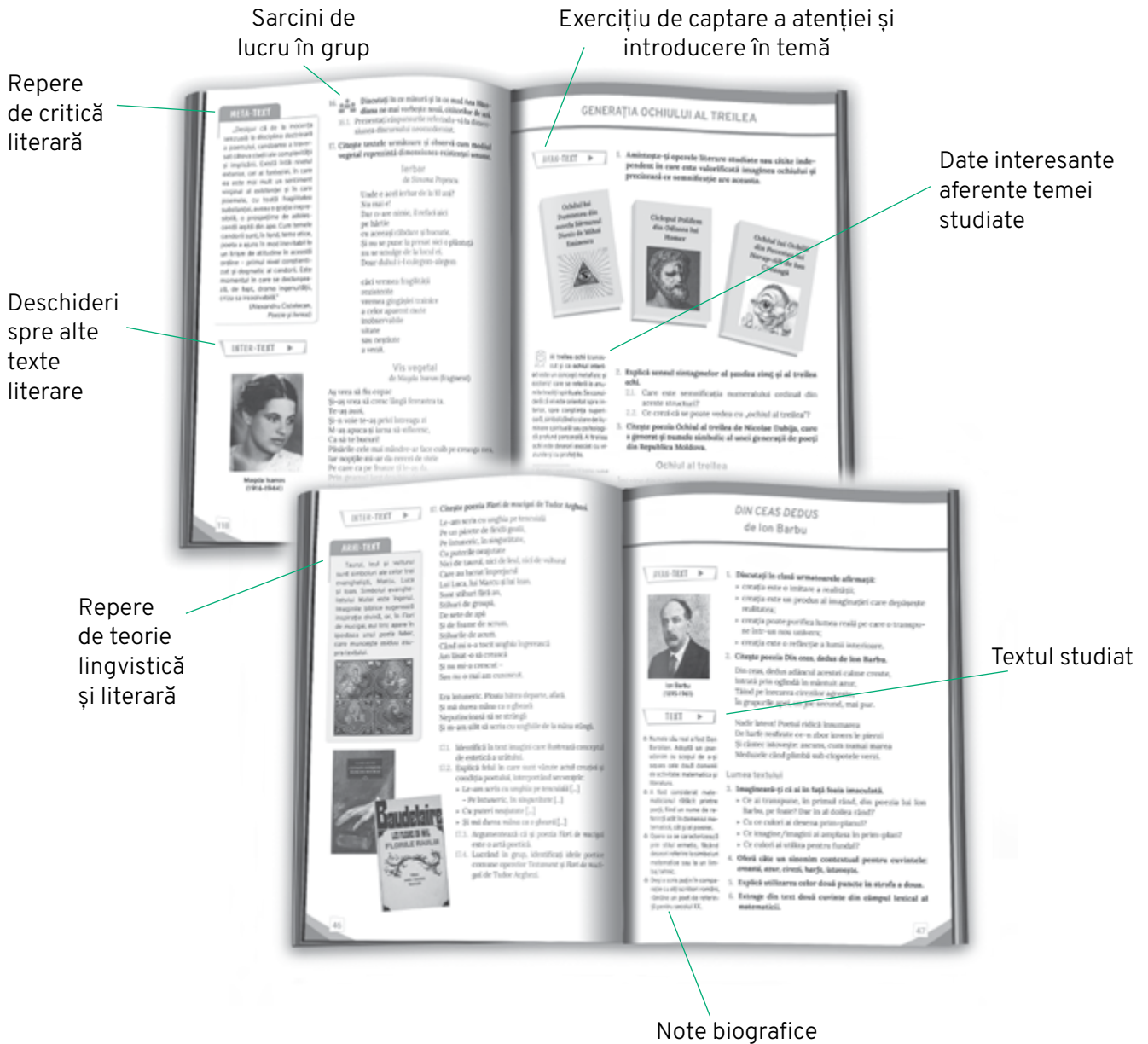
Fiecare lecție oferă un conținut relevant și prezentat într-o manieră interactivă prin imagini, scheme, tabele sintetice, picturi, dar și deschideri culturale, curiozități, fragmente de critică și istorie literară (META-TEXT) și teorie literară/lingvistică (ARHI-TEXT). Proiectele inter-/transdisciplinare, deschiderile spre mass-media au menirea de a face învățarea autentică, conectată la contexte reale de viață, la situațiile de comunicare cotidiană, dar și de a stimula deschiderea spre diversitate lingvistică și culturală.

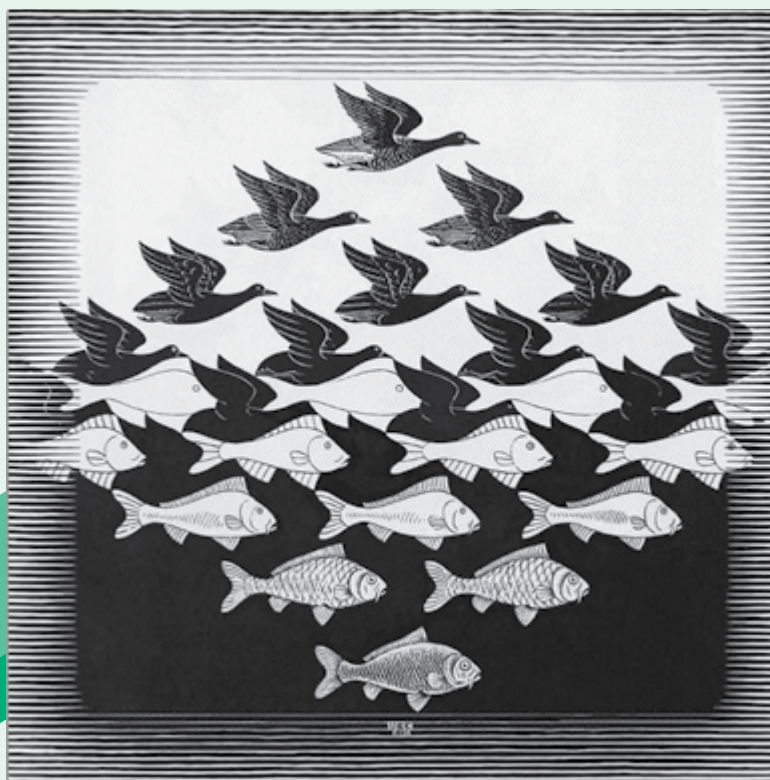
Totodată, veți regăsi în paginile manualului un dialog constant între textul literar și contextul cultural, între mesajul operei și orizontul vostru de înțelegere. Vă propunem exerciții relevante și provocatoare, proiecte interdisciplinare și perspective multiple, prin care să învățați nu doar să înțelegeți literatura, ci și să o simțiți, să o trăiți. Ne-am propus să vă dezvoltăm o atitudine responsabilă și constructivă față de situații diverse de comunicare, o limbă română corectă și expresivă și abilități de a analiza critic textele propuse, pentru a deveni vorbitori cuți.

Sperăm ca această ultimă etapă a studiului limbii române, în calitate de cititori și viitori absolvenți, să fie una memorabilă – o etapă în care lectura devine instrument de autocunoaștere și de formare intelectuală. Iar dacă veți încheia acest drum privind spre literatură ca spre un spațiu viu, care merită explorat în profunzime, atunci ne vom fi atins scopul.

**Cu prețuire,
AUTORII**

Prezentarea manualului

Symbolismul și expresionismul

*Poezia, ca și cugetarea, va fi sau nu va fi,
după cum simțurile vor exista sau nu.*

(Al. Macedonski)

SIMBOLISMUL. PARTICULARITĂȚI

AUTORI ȘI OPERE DE REFERINȚĂ

Definire. Apariție

Curent literar și artistic care încearcă să caute un sens profund, ascuns al spiritului. În literatură, simbolismul cuprinde esența liricii, o poezie pură. Simboliștii exprimă corespondențele, legăturile ascunse dintre lucruri prin intermediul sugestiei, prin cultivarea sinesteziei, a simbolului, a muzicalității și a sensibilității pure. Simbolismul marchează începutul modernismului, fiind definit de Mircea Scarlat ca „prologul modernismului”.

Simbolismul apare la sfârșitul secolului al XIX-lea, în 1885, în Franța și este primul curent care se propagă instantaneu în toate literaturile europene. În aceeași perioadă apare și în literatura română.

Sursele simbolismului

- ▶ Din *perspectivă estetică*, simbolismul apare ca reacție la romantismul retoric, la parnasianism și la naturalism.
- ▶ Din *perspectivă istorică*, simbolismul este antiburghez.
- ▶ Din *perspectivă ideatică*, doctrina simbolistă se opune „pozitivismului” vieții moderne, raționalismului rigid, care duceau la o diminuare a misterului în lume.

Manifest literar. Text programatic

Simbolismul este definit pentru prima dată de Jean Moréas în articolul *Le Symbolisme* (1886) din suplimentul literar al ziarului „Le Figaro”. Se apropie teoretic de acest curent și René Ghil, în *Tratatul despre verb* (1886), și Stéphane Mallarmé, în *Divații* (1897). În literatura română, Alexandru Macedonski publică în revista „Literatorul” articolul *Poezia viitorului* (1892), în care afirmă că „*simbolismul* [...] este numele modului de a se exprima prin imagini spre a da naștere, cu ajutorul lor, ideii. Astfel, crucea este o imagine înfățișată inteligenței, spre a reaminti suferințele lui Isus. [...] Poezia viitorului nu va fi decât muzică și imagine, aceste două eterne și principale sorginți ale ideii”. O importantă revistă simbolistă a fost și „Viața nouă”, condusă de lingvistul și istoricul literar Ovid Densusianu.

Principii estetice

- ▶ În concepția simbolistă, **poezia este pură**, exprimă o stare de tensiune interioară, fiind aplecată spre profunzimea lăuntrică și spre introspecția de sine.
- ▶ Se utilizează simbolul într-o **poetică a sugestiei** influențată de Stéphane Mallarmé: „A numi un obiect, zice el, înseamnă a suprima trei sferturi din

bucuria poemului, care e făcută din fericirea de a ghici puțin câte puțin; a sugera, iată visul”. Astfel, simbolismul sugerează, nu descrie, aproximează, nu definește.

- ▶ Simboliștii conturează **imagini difuze**, plasate în aproximație, pentru a păstra o aură de mister și reverie.
- ▶ Se exprimă stări **sufletești vagi**, imprecise, neclare, în care elementele se amestecă și se contopesc (dezolare, plictis, apăsare, claustrare, angoasă, spleen, teamă, vid interior etc.).
- ▶ Elanul coexistă cu melancolia, euforia și decepția, fiind construite cu ajutorul **sinesteziei**, o figură de stil care sugerează senzații complexe, decantate printr-un fel de inversiune a simțurilor.
- ▶ Își are originea în **teoria corespondențelor** a lui Baudelaire și, pe de altă parte, se naște din **imperativul dereglării simțurilor**, enunțat de Rimbaud.
- ▶ Poezia simbolistă mizează pe **principiul muzical**, pentru că simboliștii vor să ajungă la „fondul muzical al sufletului omenesc”, și de aceea poezia lor se adâncește în inconștient. Muzicalitatea exterioară este obținută mai ales prin repetiția obsedantă a unor cuvinte, a unor vocale sau a refrenului, iar versul liber exprimă intimitatea sentimentului poetic (muzica interioară).

Teme:

- ▶ **condiția poetului** în societate, în raport cu lumea, dar și cu sinele;
- ▶ **orașul** văzut ca un spațiu sufocant, lipsit de idealuri, în care poetul se simte însingurat și dezorientat;

*Primăvară (Două muze),
Ștefan Luchian*

- ▶ **natura** apare, mai degrabă, ca un decor exterior, în care eul liric își proiectează stările; anotimpurile, în trecerea lor, au efecte neașteptate, producând parcă deintegrarea materiei; elementele primordiale – apa, ploaia, focul, vântul – nu mai au funcție regeneratoare, ci rol distructiv;
- ▶ **călătoria/evadarea** spre spații solare, însorite, spre ținuturile sudului;
- ▶ **iubirea** nu mai generează împlinire sufletească, ci un sentiment care provoacă teamă, neliniște, însingurare.

Observații

- ▶ Adepții mișcării numite *decadentism* împărtășeau idei și dorințe de schimbare estetică. Cei care își spun decadenți/decadentiști – adepții lui Verlaine – cultivă artificialul și macabrul postromantic, iar cei care preiau denumirea de simboliști se grupează în jurul lui

Mallarmé, cultivând arta pură a formelor perfecte și a sensului ambiguu.

- Direcția numită *instrumentalism* a fost cultivată de poetul francez René Ghil (la noi, de Macedonski, în câteva poeme, dar și de Ștefan Petică, îndeosebi în volumul *Când vioarele tăcură*). Instrumentalismul (sau „instrumentalismul muzical”) presupune utilizarea sunetelor și a ritmului pentru a evoca emoții, a crea o atmosferă poetică și o stare de spirit.

Reprezentanți

- **Literatura română:** George Bacovia, Ion Minulescu, Elena Farago, Dimitrie Anghel, Nicolae Davidescu, Traian Demetrescu, Ovid Densusianu (sub pseudonimul Ervin se afirmă ca poet), Horia Furtună, Claudia Millian, Ștefan Petică, Mihail Săulescu, Iuliu Cezar Săvescu;
- **Franța:** Charles Baudelaire (precursorul curentului), Paul Verlaine, Stéphane Mallarmé, Arthur Rimbaud;
- **Belgia:** Maurice Maeterlinck, Émile Verhaeren;
- **Spania:** Antonio Machado, Miguel de Unamuno, Rubén Darío;

Ștefan Petică, poet simbolist

- **Italia:** Gabriele D’Annunzio, Giovanni Pascoli, Guido Gozzano, Sergio Corazzini;
- **Germania:** Hugo von Hofmannsthal, Stefan George;
- **Anglia:** William Butler Yeats, George Augustus Moore;
- **Rusia:** Vladimir Soloviov, Konstantin Balmont, Alexandr Blok;
- **SUA:** Walt Whitman.

Atelier de lectură

1. Prima etapă: MARATON DE LECTURĂ AVIZATĂ

1.1. Citește textele propuse și completează tabelul.

Secvența de text	Autorul, opera citată	Cuvinte-cheie	Trăsături simboliste
„.....”			

Textul A

„Școala simbolistă s-a născut în 1886, în ziua în care Moréas a publicat în suplimentul literar al ziarului «Figaro», din 18 septembrie, o scrisoare care, propunând termenul, conținea o definiție a simbolismului și a fost considerată primul manifest al acestuia. El stabilește ca maeștri ai simbolismului pe Baudelaire, pe Mallarmé și pe Verlaine, primul pentru că e adevăratul precursor, al doilea pentru că a înzestrat pentru totdeauna poezia cu sensul misterului și al inefabilului, iar al treilea pentru că a rupt lanțurile crude ale versului. [...] Poezia se află în slujba Ideii, Idee care trebuie să se exprime numai prin analogii exterioare. Simbolismul se instituie [...] ca un idealism care folosea, pentru a se exprima în formă artistică, corespondențele cântate de Baudelaire, dintre lumea concretă și cea abstractă [...]”

(Philippe van Tiegehem,
Marile doctrine literare ale Franței)

Textul B

„Poezia, ca și cugetarea, va fi sau nu va fi, după cum simțurile vor exista sau nu. Dacă s-ar face abstracțiuni de ele, n-ar mai fi nimic. În adevăr, ideea coloarei nu ne-o dă decât simțul vederii. Fără ajutorul ochilor, creierii n-ar mai primi senzațiunea luminii, prin urmare, forma și culoarea lumii existente n-ar exista. Sunetul este fiindcă auzul este. Și tot așa cu mirosul, cu gustul, cu senzațiunile tactile, pe care le primim de la obiecte [...]. Rolul pe care simțurile îl au în poezie este dar de căpetenie. De la buna lor condițiune atârână Poezia însăși, se poate zice că Poezia nu este decât o exagerare a lor. Pentru acest cuvânt oamenii ne-poeti o numesc nevroză. [...] O imagine viu transmisă creierului, ca formă și ca culoare, va produce o întipărire adâncă, va da naștere unui produs intelectual puternic. Și ce se va întâmpla cu imaginea se va întâmpla și cu celelalte senzațiuni. [...] Poezia nu este în om, ci în afară de el.”

(Alexandru Macedonski,
Simțurile în poezie)

2. A doua etapă: MARATON DE LECTURĂ MODEL

- 2.1. Citește textele poetice, extrage trăsăturile curentului simbolist și completează tabelul.
- 2.2. Cu care dintre aceste texte ai rezonat cel mai mult? Argumentează-ți răspunsul.

Secvența de text	Autorul, opera citată	Figura de stil prin care sunt sugerate trăirile unui eu simbolist	Trăsătura simbolistă
„.....”			

Arta poetică

de Paul Verlaine

(Fragment)

Deci, muzica întâi de toate,
Astfel, Imparele prefer,
Mai vagi, mai libere-n eter,
Fiind în tot, plutind în toate.

Alege vorbele ce-ți vin,
Să pară scoase din confuzii:
O, cântecele gri, iluzii
De Tulbure în Cristalin!

Sunt ochii splendizi după voaluri,
Zi ezitând în după-amiezi,
Sunt aștri-n azurii grămezi
Pe dulci, tomnatice fundaluri. (...)

(Traducere de C.D. Zeletin)

Crizanteme

de Dimitrie Anghel

(Fragment)

Se trec și florile de toamnă, cele din urmă flori, și-n casă
Lângă oglinzile-obosite, o fată șubredă și pală
Preschimbă florile în vase, evlavios ca o vestală.
Mor florile mahnite, toamna, în casa cui n-a fost mireasă...

Înc-un mănunchi, și câte visuri și primăveri – câtă ruină!
Dac-ar avea grai ca să spuie, oglinda câte n-ar mai spune;
A tale brațe obosite putere n-ar avea s-adune
Troienele de flori bogate, culese zilnic din grădină.

Norocu-ntăilor brândușe culese-n zori de zi pe rouă...
Cum s-a trecut, și cum trec toate pân' vine moartea să te cheme;
Azi vasele-s împodobite cu triste flori de crizanteme;
În lacrimi tremură oglinda ca fața apelor când plouă. (...)

NOAPTE DE DECEMVRIE de Alexandru Macedonski

INTERFERENȚA CURENTELOR LITERARE

AVAN-TEXT

Noaptea înstelată,
Van Gogh

1. Audiți Nocturna lui Frédéric Chopin (op. 9, nr. 2) și răspundeți la următoarele întrebări.

- Ce stare de spirit vă induce muzica?
- Ce fel de noapte redă compozitorul?
- Ce anotimp credeți că este sugerat?
- Ce imagini vi se declanșează audiind melodia?
- Ce ați scrie în acompaniamentul acestei melodii?

2. Amintiți-vă opere studiate sau citite independent care valorifică motivul nopții.

2.1. Ce semnificații are acest spațiu temporal în operele artistice?

3. Citiți în lanț poemul Noapte de decemvrie de Alexandru Macedonski.

TEXT

Primul număr al revistei
„Literatorul”, 1880

Pustie și albă e camera moartă...
Și focul sub vatră se stinge scrumit...
Poetul, alături, trăsnet stă de soartă,
Cu nicio scânteie în ochiu-adormit...
Iar geniu-i mare e-aproape un mit...
Și nicio scânteie în ochiu-adormit.

Pustie și albă e-ntinsa câmpie...
Sub viscolu-albastru ea geme cumplit...
Sălbatică fiară, răstriștea-l sfâșie
Și luna-l privește cu ochi-oțelit...
E-n negura nopții un alb monolit...
Și luna-l privește cu ochi oțelit.

Nămeții de umbră în juru-i s-adună...
Făptura de humă de mult a pierit,
Dar fruntea, tot mândră, rămâne în lună,
Chiar alba odaie în noapte-a murit...
Făptura de humă de mult a pierit.

Alexandru Macedonski
(1854-1920)

- 🟢 Poet, prozator și dramaturg.
- 🟢 Debutază literar în 1870, cu volumul *Prima verba*, dar se impune definitiv în viața literară românească după 1880.
- 🟢 Înfiiințează revista „Literatorul”, de orientare antijunimistă (1880-1919). În 1882 îi apare al doilea volum de versuri, *Poezii*, apreciat de publicul cititor.
- 🟢 În anul 1892, în revista „Literatorul” apare articolul *Poezia viitorului* – un adevărat manifest simbolist. Ideile sale sunt reluate și nuanțate în articolele ulterioare: *Despre poezie* (1895), *Simțurile în poezie* (1895).
- 🟢 Este un teoretician al simbolismului, considerat șef de școală literară; conduce un cenaclu literar pe care îl vor frecventa Tudor Arghezi, George Bacovia, Ion Pillat.
- 🟢 Tot ceea ce scrie mai valoros, în domeniul poeziei, e reprezentat de rondeluri, adunate într-un volum abia în 1927 – *Poema rondelurilor*.

E moartă odaia, și mort e poetul...
În zare, lupi groaznici s-aud, răgușit,
Cum latră, cum urlă, cum urcă, cu-ncetul,
Un tremol sinistru de vânt-năbușit...
Iar crivățul țipă... – dar el ce-a greșit?
Un haos, urgia se face cu-ncetul.

Urgia e mare și-n gându-i ș-afară,
Și luna e rece în el, și pe cer...
Și bezna lungește o strașnică gheară,
Și lumile umbrei chiar fruntea i-o cer...
Și luna e rece în el, și pe cer.

Dar scrumul sub vatră, deodată, clipește...
Pe ziduri, aleargă albastre năluci...
O flacără vie pe coș izbucnește,
Se urcă, palpită, trosnește, vorbește...
„Arhanghel de aur, cu tine ce-aduci?”

Și flacăra spune: „Aduc inspirarea...
Ascultă, și cântă, și tânăr refii...
În slava-nvierii îneacă oftarea...
Avut și puternic emir voi să fii”.
Și flacăra spune: „Aduc inspirarea”
Și-n alba odaie aleargă vibrarea.

Răstriștea zăpezii de-afară dispare...
Deasupra-i e aur, și aur e-n zare,
Și iată-l emirul orașului rar...
Palatele sale sunt albe fantasme,
S-ascund printre frunze cu poame din basme,
Privindu-se-n luciul pâ râului clar.

Bagdadul! Bagdadul! și el e emirul...
Prin aer, petale de roze plutesc...
Mătasea-nflorită mărită cu firul
Nuanțe, ce-n umbră, încet, veștejesc... –
Havuzele cântă... – voci limpezi șoptesc...
Bagdadul! Bagdadul! și el e emirul.

Lui Al. Macedonski îi re-vine meritul de a fi deschis drumul poeziei românești spre curentele moderne. Alimentându-și, inițial, poezia din romantism, se apropie ulterior de estetica simbolismului european, proiectându-se, mai târziu, într-un clasicism rafinat. Poemul *Noapte de decembrie*, scris în 1901, a fost anticipat de un alt poem în proză – *Meka și Meka*, care valorifică subiectul unei legende orientale. Ciclul *Noapților* macedonskian include și *Noaptea de noiembrie*, *Noaptea de februarie*, *Noaptea de ianuarie* (cu un puternic caracter social, critic și protestatar) și *Noaptea de mai* (un imn despre puritatea și frumusețea naturii).

Alexandru Macedonski a fost o personalitate contradictorie. Biografia sa este marcată negativ de polemica pe care a avut-o cu Vasile Alecsandri, de episodul legat de epigrama care-l viza pe Mihai Eminescu, de susținerea acuzațiilor de plagiat aduse lui I.L. Caragiale.

Și el e emirul, și are-n tezaur
Movile înalte de-argint și de aur
Și jaruri de pietre cu flăcări de sori;
Hangiare-n tot locul, oțeluri cumplite
În grajduri, cai repezi cu foc în copite
Și-ochi împrejuru-i – ori spuză, ori flori.

Bagdadul! cer galben și roz ce palpită,
Rai de-aripi de vise, și rai de grădini,
Argint de izvoare, și zare-aurită
Bagdadul, poiana de roze și crini
Djamii – minarete – și cer ce palpită.

Și el e emirul, și toate le are...
E tânăr, e farmec, e trăsnet, e zeu,
Dar zilnic se simte furat de-o visare...
Spre Meka se duce cu gândul mereu,
Și-n fața dorinței – ce este – dispare,
Iar el e emirul, și toate le are.

Spre Meka-l răpește credința – voința,
Cetatea preasfântă îl cheamă în ea,
Îi cere simțirea, îi cere ființa,
Îi vrea frumusețea – tot sufletu-i vrea,
Din tălpi până-n creștet îi cere ființa.

(...)

E tot cum o știe, dar, searbăd la față,
Sub magica-i umbră, un om se răsfață...
Mai slut e ca iadul, zdrențos și pocit,
Hoit jalnic de bube, de drum prăfuit,
Viclean la privire și searbăd la față.

De nume-l întreabă emirul, deodată,
Ș-acesta-i răspunde cu vocea ciudată:
– La Meka, plecat-am a merge și eu.
– La Meka? La Meka?... – și vocea ciudată
– La Meka! La Meka! răsună mereu.

*Hoinarul deasupra mării de
ceață, Caspar David Friedrich*

META-TEXT

„În *Noapte de decembrie* se consumă, la fel ca în *Luceafărul*, un fals eșec. Pornit dinspre Bagdad spre Meka, emirul nu-și va vedea niciodată visul împlinit, deoarece, stăruind să nu se abată de la calea cea dreaptă, străbătând deșertul, va pieri doborât de tăria căldurii cerești. În schimb, pelerinul slut și searbăd, dar și viclean își atinge ținta, căci ocolește din oază în oază, printre copaci. [...] Ce fel de ideal poate fi însă o Mekă în care intră «o iasmă» pe «drumul pieziș»? Desigur, nu un ideal spiritual, ci un ideal mărunț, mărginit la bucuriile vieții. Numai acolo se poate ajunge pe căi ocolite.”

(Eugen Lovinescu,
Scrieri critice)

Și pleacă drumețul pe-un drum ce cotește...
Pocit, șchiop și searbăd, abia se târăște...
Și drumu-ocolește mai mult, tot mai mult,
Dar mica potecă sub pomi șerpuieste,
O tânără umbră de soare-l ferește,
Auzu-i se umple de-un vesel tumult,
Și drumu-ocolește mai mult – tot mai mult.

Iar el, el, emirul, de-asemena pleacă,
Pustia l-așteaptă în largu-i s-o treacă...
Prin prafu-i se-nșiră cămile și cai,
Se mistuie-n soare Bagdadul, și piere,
Mai șters decât rozul de flori efemere,
Mai stins decât visul pierdutului rai.

(...)

Rămâne nălucă în zarea pustiei
Regina trufașă, regina magiei,
Frumoasa lui Meka – tot visul țintit,
Și vede pe-o iasmă că-i trece sub poartă...

Pe când șovăiește cămila ce-l poartă...
Și-n Meka străbate drumețul pocit,
Plecat șchiop și searbăd pe drumul cotit
Pe când șovăiește cămila ce-l poartă...

Și moare emirul sub jarul pustiei
Și focu-n odaie se stinge și el,
Iar lupii tot urlă pe-ntinsul câmpiei
Și frigul se face un brici de oțel...
Dar luna cea rece ș-acea dușmănie
De lupi care urlă – ș-acea sărăcie
Ce-alunecă zilnic spre ultima treaptă,
Sunt toate pustia din calea cea dreaptă,
Ș-acea izolare, ș-acea dezolare,
Sunt Meka cerească, sunt Meka cea mare...
Murit-a emirul sub jarul pustiei.

Moscheea Sfântă din Mecca

Mecca, un oraș situat în vestul Arabiei Saudite, este locul nașterii profetului Mahomed și leagănul islamului (supranumită „Mecca cea sfântă”). Conform tradiției islamice, fiecare credincios musulman trebuie să facă măcar o dată în viață un pelerinaj la Mecca. Credincioșii înconjoară de șapte ori Kaaba (în arabă înseamnă cub), piatra sfântă, un monument de 15 m înălțime și aproape 12 m lățime, situată în Preasfânta Moschee, construită între 634 și 644. De altfel, Kaaba este punctul spre care trebuie să-și îndrepte fața orice musulman în timpul rugăciunii rituale. Direcția către aceasta este marcată în orice moschee.

4. **Segmentează poemul în două părți și explică felul în care ai realizat divizarea.**
5. **Rezumă, într-o frază, povestea poetului din primul cadru al poemului.**
6. **Relatează povestea emirului expusă în cadrul al doilea al poemului.**
 - 6.1. Separă cadrul al doilea în episoade care ilustrează:

▶ traiul emirului în Bagdad;	▶ întâlnirea cu drumețul viclean;
▶ visul de a vedea Meka;	▶ înaintarea prin pustiu;
▶ pornirea spre Meka;	▶ mirajul;
	▶ moartea emirului.

Lumea textului

7. **Identifică, în prima parte a poemului, elementele imaginărilor poetice romantice.**
8. **Raportează imaginea poetului la o tipologie a eroului romantic. Argumentează-ți opinia.**

▶ Poetul damnat	▶ Geniul
▶ Artistul care se sacrifică pentru un ideal	▶ Visătorul
	▶ Inadaptatul
9. **Explică, în contextul poemului, semnificația următoarelor imagini purtătoare de conotații simbolice:**

▶ focul stins	▶ viscolul
▶ câmpia albă și pustie	▶ lupii
▶ ochiul oțelit al lunii	▶ noaptea
10. **Comentează semnificația contextuală a gradației din strofa a patra, raportând-o la motivul morții.**
11. **Găsește, în partea a doua a poemului, elemente ce descriu imaginea Bagdadului, privit de emir, în momentul plecării.**
 - 11.1. Explică sugestia imaginii lacrimii căzute din ochii emirului.
12. **Identifică, în partea a doua a poemului, motivele literare care circumscriu temei urmării/căutării idealului.**
 - 12.1. Prezintă-le într-un organizator grafic.

Semnificațiile textului

13. Completează tabelul de mai jos, precizând care sunt elementele simboliste și romantice în poem.

Trăsături simboliste	Versuri	Trăsături romantice	Versuri
Muzicalitatea, obținută mai ales prin repetiția obsedantă a unor versuri, aliterații și asonanțe	„Nămeții de umbră în juru-i s-adună... <u>Făptura de humă de mult a pierit,</u> Dar fruntea, tot mândră, rămâne în lună, Chiar alba odaie în noapte-a murit... <u>Făptura de humă de mult a pierit.</u> ”	Aspirația spre absolut	„Cetatea din vise departe e încă”

META-TEXT

„Noapte de decembrie reprezintă pentru Macedonski ceea ce reprezintă *Luceafărul* pentru Eminescu, oricât ar fi deosebirea dintre cei doi poeți. Așa cum destinul lui Eminescu este prefigurat în *Luceafărul*, tot așa emirul din *Noapte de decembrie* îl reprezintă pe Macedonski însuși.”

(Ion Rotaru, *Comentarii și analize literare*)

INTER-TEXT

14. Expune-ți opinia despre metamorfozarea poetului în emir, sugerată de versurile: *Bagdadul! Bagdadul! și el e emirul.../ Prin aer petale de roze plutesc...*

14.1. Ce procedeu artistic se conturează între cele două ipostaze lirice: poetul și emirul?

14.2. Care este sugestia șirului de metafore din versul *E tânăr, e farmec, e trăsnet, e zeu?*

15. Comentează cum se realizează, ca procedeu specific romantismului, antiteza în poem.

16. Redactează un eseu în care să argumentezi ideea că *Noapte de decembrie* este o sinteză originală a romantismului și simbolismului, ținând cont de trăsăturile definitorii ale esteticii acestor două curente.

17. Realizează o compoziție în care să compari poemele *Luceafărul*, de M. Eminescu (vezi fragmentul dat în pag. 189-191), și *Noapte de decembrie*, de Al. Macedonski. Ia ca reper următoarele idei:

- condiția omului de geniu: Hyperion – poetul/emirul;
- condiția omului comun: Cătălina/Cătălin – drumetul pocit;
- discrepanța între modurile de a trăi idealul: al omului comun și al geniului.

ACUARELĂ

de Ion Minulescu

AVAN-TEXT ►

1. **Scrie trei asociații pe care le ai atunci când urmărești ploaia. Ce culori are ploaia?**

1.1. Cum crezi, de ce motivul pluvial îi inspiră pe oamenii de creație?

TEXT ►

Ion Minulescu (1881-1944)

- ☺ În 1897, fiind elev, sub pseudonimul (I.M.) Nirvan, apar primele sale texte în revista „Povestea vorbei”. În 1898, cu semnătura I. Minulescu-Nirvan, publică în „Foaia pentru toți”.
- ☺ Studiază la Paris, unde face cunoștință cu numeroși poeți și își schimbă viziunea despre artă, fiind captivat de imaginarul acestor scriitori.
- ☺ În 1905 publică poeme și fragmente de proză din *Jurnalul unui pribeag* în revista „Viața nouă” a lui Ovid Densusianu.

2. **Citiți în lanț poemul *Acuarelă* de Ion Minulescu.**

În orașu-n care plouă de trei ori pe săptămână
Orășenii, pe trotuare,
Merg ținându-se de mână,
Și-n orașu-n care plouă de trei ori pe săptămână,
De sub vechile umbrele, ce suspină
Și se-ndoaie,
Umede de-atâta ploaie,
Orășenii pe trotuare
Par păpuși automate, date jos din galantare.

În orașu-n care plouă de trei ori pe săptămână
Nu răsună pe trotuare
Decât pașii celor care merg ținându-se de mână,
Numărând
În gând
Cadența picăturilor de ploaie,
Ce coboară din umbrele,
Din burlane
Și din cer
Cu puterea unui ser
Dătător de viață lentă,
Monotonă,
Inutilă
Și absentă...

În orașu-n care plouă de trei ori pe săptămână
Un bătrân și o bătrână –
Două jucării stricate –
Merg ținându-se de mână...

ARHI-TEXT

„Nu le-am permis (vo-cilor lirice, n.n.) decât un singur lux. Un lux de altfel care nu-mi șifona cu nimic amorul meu propriu de au-tor – luxul de a se prezenta câteodată în public sub di-ferite măști de carnaval. În felul acesta am reușit, cred, să-i prezint și pe ei, ca și pe mine, în adevărata lumină a vieții noastre de toate zi-lele, care nu este decât tot un carnaval, multiplicat la infinit sub aspectul infinit al aceluiași triunghi simbo-lic: o Colombină, un Pierrot și un Arlechin.”

(Ion Minulescu,
Nu sunt ce par a fi)

META-TEXT

„La Ion Minulescu este-tismul caracteristic simbo-liștilor apare așa de evident încât nu mai trebuie dove-dit. Toată poezia minules-ciană constă în ceremoni-alul pe care-l propune, în afectare și grandilocvență, în bufoneria pură. Ea este cel dintâi exemplu de poe-zie a poeziei din literatura română. Valoarea vine nu din «sinceritatea» limbaju-lui, ci prin disproporția pe care poetul o cultivă între ceea ce are de spus și felul în care spune.”

(Nicolae Manolescu,
Istoria critică a literaturii române)

Lumea textului

3. Exprimă-ți emoțiile pe care ți le-a trezit textul.

3.1. Ce ai vizualizat în timpul lecturii?

4. Care sunt primele efecte senzoriale: ce îți provoacă aspectul vizual al textului, sonoritatea și ritmul său?

5. Realizează axa lexicală a textului, argumentând relația cu titlul.

6. Notează ideile poetice din jurul motivelor dominante:

- ▶ motivul peisajului citadin;
- ▶ motivul orașenilor;
- ▶ motivul mecanicității existenței;
- ▶ motivul monotoniei;
- ▶ motivul cuplului de vârstnici.

Semnificațiile textului

7. Comentează simbolul ploii valorificând următoarele idei: umezeală interioară, disconfort psihic, monotonie, dezintegrarea materiei.

8. Demonstrează particularitățile limbajului poetic – expresivitatea și eufonia –, valorificând secvențe elocvente din text/ jocuri acustice.

9. Justifică, prezentând idei și secvențe din text, una dintre următoarele posibile semnificații poetice.

- ▶ Poezia ne propune o cronică a monotoniei care mecanizează și ființele umane.
- ▶ Poezia supune mediul citadin erodării, într-o lume a automatismelor îndelung cultivate.
- ▶ Lumea trăiește un absurd existențial într-un univers de carnaval.

10. Realizează un eseu de aproximativ 10 rânduri în care să răspunzi la una dintre cele două întrebări:

- ▶ Ce valoare are pentru tine experiența recreată de text?
- ▶ În ce măsură reușește textul liric să mai emoționeze cititorul tânăr de azi?

11. Argumentează apartenența textului la curentul sim-bolist.

META-TEXT

„Minulescu trece deodată de la industria patriarhală a liricei sămănătoriste la sensibilitatea și cadrul urban. Locul țărăncii idilice și al iubitei sentimentale și clorotice îl ia femeia fatală, melancolia eminesciană devine spleen baudelairian, harta României e schimbată cu harta celor cinci continente, carul cu boi și orizontul Bărăganului e părăsit pentru corăbii, iahturi și vapoare cu orizonturi misterioase și exotice; mirosul prea simplu al florilor de câmp este părăsit pentru parfumuri tari...”

(Pompiliu Constantinescu,
Scrien)

12. Compară simbolul ploii din poezia lui Ion Minulescu cu cel din versurile lui Nichita Stănescu.

Iubesc ploaia!

de Nichita Stănescu

Iubesc ploaia nebună ce vrea
Să cadă, să doară, să fie doar ea,
La masa aceluiași hol ruginit,
Când nimeni nu cere răspunsul primit,
S-o vreau ca să stea!

E obsesivă chemarea ce-mparte nevoi
Deasupra la toate să ploaie pe noi,
Când stropii cei grei se dau rătăcind
De-a valma în cer, și cad împietrind
Bezmetici și goi!

E ploaia pe geamuri ce cade strident,
Stau singur la geam și totuși absent
Când nimeni nu cere privirii reper,
Nu zic la nimeni, nici mie, că sper
Un soare prezent!

Mari picuri de nuntă stropesc apăsate
Cămașa de mire, Pământu-mpărat
Stă singur la masă, nuntași-s plecați,
Tomnatici și grei, de vânturi luați
Săruturi răzbat!

De-i ploaie aceea, ce-alunecă fin
Cu picurii reci mă cheamă să vin,
Trecând peste toate, să-mi spună ce vrea
Iubesc ploaia nebună așa cum e ea,
De crede-n destin!

LACUSTRĂ

de George Bacovia

AVAN-TEXT ▶

George Bacovia
(1881-1957)

- ☺ Numele real al poetului era Iorgu Vasiliu. A fost al cincilea copil din cei nouă ai lui Dimitrie și ai Zoiței Vasiliu.
- ☺ Este considerat cel mai original poet român, întrucât sensibilitatea sa dusă la extrem nu poate fi împărtășită, simbolismul se regăsește plenar, începând de la recuzită și până la retorica afectivă.
- ☺ Avea 35 de ani când a apărut volumul *Plumb*.
- ☺ A fost căsătorit cu Agatha Grigorescu, profesoară de limba română și poetă.
- ☺ Fire sensibilă, își petrece majoritatea timpului retras, timid și tăcut. Conform frecvenței din poezii, verbele sale favorite sunt *plânge* și *ninge*.

TEXT ▶

1. Privește cu atenție picturile de mai jos.

- 1.1. Care este elementul simbolic comun?
- 1.2. Care este atmosfera sugerată?
- 1.3. Ce reprezintă pentru tine ploaia?

Umbrele la Paris,
Gustave Caillebotte

Oglindă,
Zdzisław Beksiński

2. Citește cu atenție poezia lui George Bacovia.

Lacustră

De-atâtea nopți aud plouând,
Aud materia plângând...
Sunt singur, și mă duce-un gând
Spre locuințele lacustre.

Și parcă dorm pe scânduri ude,
În spate mă izbește-un val –
Tresar prin somn și mi se pare
Că n-am tras podul de la mal.

Un gol istoric se întinde,
Pe-aceleași vremuri mă găsesc...
Și simt cum de atâta ploaie
Pilonii grei se prăbușesc.

De-atâtea nopți aud plouând,
Tot tresărind, tot așteptând...
Sunt singur, și mă duce-un gând
Spre locuințele lacustre.

„Corcolit în copilărie, a avut parte de o existență mereu șchiopătândă de licean. Corcolirea din anii copilăriei și ai adolescenței l-a făcut vulnerabil la duritățile vieții, dezabuzându-l prematur, nepăsător la eșecuri (a fost mereu corijent în liceu și chiar repetent). Școala a fost un prilej al tuturor nefericirilor, absolvind liceul tocmai la 22 de ani. Îi plăcea cinematograful, frecventat și în Capitală, și la Iași, ca și teatrul. Și, cum se știe, făcea muzică (vioară), nefiind nici compozitor, nici instrumentist virtuos, ci un improvizator care «potrivea» melodii textelor știute. A fost ajutor de contabil la prefectura Bacău. Îi venea extrem de greu să respecte un program de funcționar, cerând mereu concedii sau abandonând slujbele.”

(Agatha Grigorescu-Bacovia, *Bacovia*)

Țipătul, Edvard Munch

Lumea textului

3. Imaginează-ți că ai în față foaia imaculată.

- Ce ai transpune, în primul rând, din poezia bacoviană, pe foaie? Iar în al doilea rând?

4. Identifică versurile care fac referire la planul exterior și la planul interior, argumentând corespondența acestora.

5. Extrage din text cuvintele din câmpul lexical dominant. Ce sugerează dominanta lexicală?

6. Stabilește mărcile lingvistice ale subiectivității. Ce stări de spirit sugerează ele?

7. Realizează o hartă a emoțiilor, a stărilor pe care le are eul agonic în fiecare strofă.

8. Stabilește valoarea de adevăr a următoarelor afirmații:

- O locuință lacustră este clădită pe stâlpi la suprafața apei unor lacuri, specifică în epoca preistorică. **A** ☐ **F** ☐
- Versuri din prima strofă se reiau în final, într-o circularitate care sugerează claustrarea eului. **A** ☐ **F** ☐
- Eul agonic își dorește să anuleze orice legătură cu exteriorul. **A** ☐ **F** ☐
- Eul este prins într-un infern acvatic. **A** ☐ **F** ☐

9. Extrage ideile poetice din fiecare strofă.

- 9.1. Identifică senzațiile implicate în receptarea universului bacovian.
- 9.2. Analizează sugestia îmbinării sinestezice a imaginilor în fiecare strofă.

10. În textul poetic apar motive, simboluri și mituri. Valorifică versurile și explică-le în relație cu:

simbolul ploii
simbolul apei
simbolul podului
simbolul pilonilor

motivul singurătății
motivul universului claustrat
motivul somnului

mitul potopului
mitul reintegrării

META-TEXT

„Există, în adevăr, o atmosferă bacoviană: o atmosferă de copleșitoare dezoalare, de toamnă cu ploi putrede, cu arbori cangrenați, limitată într-un peisaj de mahala de oraș provincial, între cimitir și abator.”

(Eugen Lovinescu, *Istoria literaturii contemporane*)

Semnificațiile textului

11. Argumentează rolul elementelor de decor în construirea atmosferei bacoviene în text.
12. Comentează, în câte două-trei enunțuri, sugestia contextuală a patru figuri de stil diferite.
13. Explică nivelul fonetic din perspectiva a trei figuri de stil care susțin eufonia textului.
14. Citește dialogul din chatul de mai jos, urmărește discuția și precizează:
 - 14.1. La ce sunt atenți interlocutorii în identificarea sugestiilor textului poetic?
 - 14.2. Cum realizează corelații între ceea ce este prezentat în text și ceea ce știu ei despre lume?
 - 14.3. Ce semnificații oferă textul poetic?
 - 14.4. Încearcă, împreună cu un coleg/o colegă, o interpretare a unui vers cu care rezonați mai mult.

User Name
Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit.

User Name
Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit.

User Name
Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit.

User Name
Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit.

User Name
Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit.

User Name
Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit.

User Name
Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit.

Am o dilemă: eul poetic simte picuri de ploaie sau nu?

Da, categoric, pentru că ploaia este peste tot.

Să ne uităm cu atenție: ploaia este atât un fenomen exterior, cât și unul interior. Eul „aude”, nu simte ploaia pe hainele sale. Sunetul ploii cum este receptat?

Eu cred că prin nervii săi, fiind o stare psihică, accentuată de plâns.

Înseamnă că ar trebui să transferăm cuvintele din exterior spre interior?

Corect, avem în față o operă simbolistă și receptarea poate să penduleze între exterior și interior sau între particular și general. De aceea, îmi apare întrebarea: doar eul receptează ploaia?

24

META-TEXT

„Lacustră, în care cosmosul întreg se lichefiază, recurge spre haos, reintră în întunericul nebulos al primordialității și inexprimabilului, devine irepetabilitate.”

(Ion Caraion,
Sfârșitul continuu)

INTER-TEXT

15. Interpretează titlul poeziei în relație cu motivul lumii exterioare și cu metafora gol istoric.
16. Argumentează, cu ajutorul unor secvențe relevante, următoarele ipoteze interpretative:
 - eul trăiește un timp care a devenit o noapte în reluare infinită, un deluviiu din care nu se poate ieși;
 - eul se simte singur pentru că e ultimul care a mai rămas în această lume dizolvată, informă;
 - eul se simte în primejdie, iar sentimentul alienării poate cuprinde dimensiuni metafizice.
17. Comentează două laitmotive și tema textului.
18. Demonstrează, prin două argumente, încadrarea poeziei în curentul simbolist.
19. Scrie un text de o pagină în care să-ți expui părerea: în ce măsură și în ce mod George Bacovia le mai vorbește tinerilor din generația ta.
20. Analizează poezia *În stilul lui Bacovia* de Mircea Cărtărescu, identificând elementele poeticii bacoviene.

În stilul lui Bacovia

e seară și ninge-ndesat
zăpada-n zăpadă se lasă
și abia mă mai mișc înghețat
și abia mai știu drumul spre casă

e beznă un câine-a lătrat
de-acum n-are rost să mai sper
sprijinit de un stâlp un soldat
și-aprinde țigarea stingher

e noapte și ninge turbat
și nu mai zăresc nici un drum
cum viața-i un loc depărtat
cum totu-i mai simplu de-acum

Seară de iarnă, Isaac Levitan

COMPOZIȚIE-ANALIZĂ LITERARĂ A UNEI OPERE DE REFERINȚĂ

AVAN-TEXT ▶

1. **Discutați în echipă ce strategii utilizați atunci când realizați o compoziție-analiză literară a unei opere.**
 - 1.1. Care sunt cele mai mari provocări în acest demers?
2. **Citește expresiv poezia *Plumb* de George Bacovia și notează în caiet impresia pe care o ai în urma lecturii.**

Plumb

Dormeau adânc sicriele de plumb,
Și flori de plumb și funerar vestmânt –
Stam singur în cavou... și era vânt...
Și scârțâiau coroanele de plumb.

Dormea întors amorul meu de plumb
Pe flori de plumb, și-am început să-l strig –
Stam singur lângă mort... și era frig...
Și-i atârnav aripile de plumb.

3. **Realizează o compoziție de tip analiză literară a textului poetic urmărind cele trei etape.**
 - 3.1. Dezvoltă ideile textului în funcție de sugestiile oferite.

I. INTRODUCERE

- ▶ Prezentarea unei imagini generale și a contextului;
- ▶ repere privind geneza, apariția operei;
- ▶ reperele critice fundamentale care susțin interpretarea.

Notițe

- ▶ publicare în volumul *Plumb*, 1916
- ▶ specie literară: meditație (artă poetică)
- ▶ perioada interbelică

„*Plumb* – Apărută în «Biblioteca pentru metalurgiști», cartea lui Bacovia atrage atenția asupra acestui element pe nedrept disprețuit. Se trece în revistă largă utilitatea a metalului, din care se pot face margini de linii ferate, clavire, chioșcuri pentru fanfare militare, aparate cinematografice, decoruri teatrale și chiar sicrie. Informații interesante despre intoxicația cu plumb la muncitori (simptome și procese). Scrisă concis, însoțind faptele cu formule care nu depășesc niciodată jumătate de pagină, cartea se citește cu ușurință de specialiști, ca și de cei cărora le plac chimia, fizica și spectroscopia metalurgică.”

(Mircea Horia Simionescu,
Bibliografia generală)

INTRODUCEREA va avea dimensiune proporțională cu cea a textului, va prezenta succint și cu exactitate subiectul eseului. Se poate lua în calcul: prezentarea unei imagini generale, prezentarea contextului, focalizarea interpretării pe anumite aspecte esențiale, definirea exactă a conceptelor, ideea fundamentală asupra operei autorului, asupra temei, perspective multiple asupra temei.

Se va utiliza un limbaj clar, obiectiv, care dovedește stăpânirea noțiunilor de specialitate și o abordare analitică a subiectului propus.

CUPRINSUL va conține ideile cu referire la subiectul eseului, dezvoltate în paragrafe. Fiecare paragraf va începe cu un enunț-cheie, care anunță ideea ce urmează a fi argumentată.

Argumentarea se poate realiza prin analogie, prin exemplificare, enumerare, pe o relație de cauzalitate, inductiv, deductiv, pe idei pro și/sau contra unor ipoteze.

ÎNCHEIEREA reprezintă o abordare sintetică a subiectului, prin reluarea ideilor-cheie, cu citarea unor referințe critice de specialitate / judecăți de valoare sau o opinie personală, valorificând astfel perspective multiple asupra temei.

II. CUPRINS

- ▶ Fiecare paragraf va conține un enunț-cheie care valorifică o idee ce pornește de la general la particular;
- ▶ următoarele enunțuri vor conține explicații, dezvoltarea ideii respective, exemple;
- ▶ ultimele enunțuri ale paragrafului pot fi construite ca un rezumat sau o concluzie intermediară;
- ▶ ideile vor fi expuse într-o succesiune logică, susținute de raționamente pertinente, pe baza textului analizat;
- ▶ în expunerea ideilor se vor utiliza conectorii logici.

Notițe

Titlul

- ▶ Plumbul este un simbol recurent care devine expresie a singurătății și a neliniștii ca rest al existenței.

Lirismul subiectiv:

- ▶ mărci lexico-gramaticale la persoana I; eul bacovian este unul agonizant (în agonie);
- ▶ **principiul corespondențelor**: realitatea exterioară, obiectivă, simbolizată de cimitir și de cavou, și realitatea interioară, subiectivă, simbolizată de sentimentul iubirii;
- ▶ **muzicalitatea**: cuvântul *plumb* cuprinde o vocală închisă de câte două consoane grele, ceea ce sugerează o închidere a spațiului;
- ▶ **tema poeziei** este condiția poetului într-o societate artificială, lipsită de aspirații.
- ▶ **Imaginea poetică în prima strofă**:
 - ✓ cadrul spațial închis, apăsător, sufocant: eul poetic se simte izolat;
 - ✓ două simboluri obsedante ale liricii lui G. Bacovia: *sicrie* și *plumb*;
 - ✓ câmpul lexico-semantic al cuvântului *moarte*;
 - ✓ oximoronul *flori de plumb* (*florile* – simbol al dragostei, al armoniei, *plumbul* – simbol al greutății, al monotoniei, al plictisului și al urâtului prin cromatică);
 - ✓ simbolul *coroanele de plumb* sugerează neliniștea coplesitoare dată de certitudinea că drumul spre împlinirea idealului s-a frânt.

**Statuia lui George Bacovia
din Bacău**

► **Imaginea poetică în strofa a II-a:**

- ✓ dispariția sau moartea afectivității: „Dormea întors amorul meu de plumb”;
- ✓ o corespondență între cele două planuri: cel exterior și cel interior, natura și sufletul;
- ✓ imaginea interioară a stării sufletești se proiectează în universul exterior;
- ✓ încercarea salvării prin strigăt este iluzorie, sortită eșecului;
- ✓ metafora finală este sugestie a îngerului morții.

III. CONCLUZIE

- Reluarea ideilor-cheie ale eseului;
- abordarea sintetică a subiectului;
- raportarea la referințe critice de specialitate/judecăți de valoare.

Notițe

- Poezia lui G. Bacovia este, neîndoielnic, înscrisă în simbolismul european prin atmosferă, procedee, cromatică, muzicalitate.
- Exegeza îl definește pe poet ca „pictor în cuvinte și compozitor în vorbe” (Mihail Petroveanu).

META-TEXT

„Putem vorbi la Bacovia de un veritabil anti-simbolism. La un capăt al poeziei lui se produce o dezintegrare a limbajului prin sincopă, prin recurgere la forme voit prozaice și nearticulate. La un altul, poetica simbolistă este supralicitată și uneori compromisă prin patetism. Peste tot simțim rictusul, nuanța de sarcasm a vocii ori un fel de a monta imaginile ce indică – într-o manieră excesivă sau într-una cu intenție nulă – parodia simbolismului decadent.”

(Nicolae Manolescu, *Lecturi infidele*)

„Simbolismul urmărea să fie muzical, sugestiv, evanescent. Muzica lui Bacovia e dizarmonică, sincopată, țipată la trompete, histerică. Culoarele simboliste arătau intelectualitatea unui lirism interesat de esențe. La Bacovia culoarea devine nu numai persistentă și obsesivă, dar de o mare materialitate, ca la expresioniști. Violetul, negrul, albul, rozul invadează lucrurile ca niște prezențe fizice, erodează peisajele sau le pătează. [...] El e modern fiindcă șochează: ochiul, urechea, imaginația, arta.”

(Nicolae Manolescu, *Teme*)

ÎNSERARE

de Benjamin Fundoianu

AVAN-TEXT ►

TEXT ►

Benjamin Fundoianu
(1898-1944)

- ☺ Critic, eseist, jurnalist, poet și teoretician literar franco-român de etnie evreiască, născut la Iași. În 1923 a emigrat în Franța.
- ☺ A fost unul dintre cei mai apreciați poeți în Franța și un promotor al literaturii române în spațiul francfon, traducând opere ale scriitorilor români.
- ☺ De la naștere a purtat numele Benjamin Wexler. Pseudonimul Fundoianu a fost inspirat de moșia Fundoia, aflată în apropiere de Iași, unde bunicul său pe linie paternă fusese arendaș. În Franța, și-a adaptat numele la sonoritatea limbii franceze: Fondane.

1. Descrie imaginea înserării într-un spațiu citadin în cele patru anotimpuri.
2. Citește poezia lui Benjamin Fundoianu, apoi selectează o secvență pe care ai remarcat-o pentru frumusețea ei. Argumentează-ți alegerea.

Înserare

În liniștea de noapte și de vise
Amurgul țese trombele-i de fum...
Pe pajiști sunt miresme de narcise,
În aer: vis, culoare și parfum.

Ard flăcări vii pe creștete de dealuri,
Sub străvezii lăuntruri de cristal;
În depărtări sclipirile de valuri
Au licăriri de lame de pumnal.

În pacea asta calmă și divină,
Cu arome senzuale de serai,
Cum cresc acorduri vagi de violină
Și pier în noaptea limpede de mai!...

Nu-i parfumatul cântec ce pe clape
L-am fost cântat pe vremuri amândoi;
Ci-i noaptea ce scoboară peste ape
Cu fâșâit de surse și de foi.

Lumea textului

3. Poezia lui Benjamin Fundoianu este cromatică și olfactivă. Imaginează-ți că ești artistul care-i atribuie secvenței selectate anterior o culoare și un miros. Care ar fi acestea?
4. Identifică figurile de stil din poezia *Înserare* pentru a constata valorificarea unui limbaj artistic luxuriant.

Benjamin Fundoianu a fost înrolat în armata franceză, dar în martie 1944 el și sora sa, Lina, sunt arestați, apoi deportați la Auschwitz. Prietenii, printre care și Emil Cioran, reușesc să obțină pentru el acte de eliberare, pe baza cetățeniei franceze pe care o obținuse.

Benjamin Fondane refuză să părăsească lagărul fără sora lui, deși nu mai are nicio veste despre ea. A fost gazat, la Auschwitz, în octombrie 1944.

5. Completează un organizator grafic al imaginilor artistice pe care le creează Benjamin Fundoianu în acest text liric: auditive, vizuale și olfactive.

5.1. Ce atmosferă creează ansamblul acestor imagini?

6. Care este starea de spirit a eului liric din poezia *Înserare*? Cum o poți defini? Ilustrează-o prin:

► o secvență sugestivă: _____

► un motiv literar: _____

► o figură de stil: _____

► o imagine artistică: _____

Semnificațiile textului

7. Identifică trei motive literare care circumscriu temei naturii și comentează unul la alegere.

8. Completează tabelul cu secvențe de text care probează estetica simbolismului.

Secvența de text	Trăsătura curentului	Comentariu
„În aer: vis, culoare și parfum.”	Corespondența între senzații diferite: vizuale, olfactive, auditive și motorii.	Acest vers ilustrează sinestezia imaginilor, specifică esteticii simbolismului, și amintește de poezia lui Charles Baudelaire, care, prin sonetul <i>Corespondențe</i> , e considerat un precursor al simbolismului: „Parfum, culoare, sunet se-mbină și-și răspund”.

8.1. Argumentează, în trei enunțuri (teză + exemplu), apartenența textului la curentul simbolist.

9. Estetica simbolistă manifestă o predilecție pentru peisajul citadin, pentru atmosfera intimă a salonului, a dormitorului. Identifică, în textul lui Benjamin Fundoianu, secvențe care denotă o derogare de la această estetică.

 În 1930, renumitul fotograf american Man Ray i-a făcut o poză lui Benjamin Fundoianu, în care poetul apare ținându-și încă un cap în mâini, cu privirea spre cameră. Într-un fel, se poate spune că această fotografie (precum și portretul realizat de renumitul pictor suprarealist Victor Brauner) a fost profetică, anunțând modul inuman în care avea să moară poetul.

INTER-TEXT ►

10. Ce sugerează, în opinia ta, notele distonante cu estetica simbolismului? Selectează și dezvoltă o variantă de răspuns dintre cele oferite sau formulează propria ta părere.

- Cronologic, poetul se înscrie într-o perioadă a simbolismului tardiv și e firesc să aducă în lirica sa și altfel de imagini.
- Chiar dacă se declară simbolist, poetul modernizează poezia și aduce note originale, individualizatoare în poezia sa.
- Această poezie poate fi considerată un subtil manifest antisimbolist, mai ales prin ultimele versuri, care neagă atmosfera salonului și orchestrația instrumentelor muzicale.

11. Pornind de la premisa că orice text artistic implică un mesaj general uman, formulează-l pe cel al poeziei lui Benjamin Fundoianu.

12. Interpretează poezia *Înserare* drept artă poetică.

- Care sunt versurile ce ilustrează acest concept?
- Ce valențe capătă înserarea din perspectiva temei creației?

13. Citește poezia *Muza* de B. Fundoianu și observă, din perspectiva muzicalității, similitudinile cu *Înserare*.

Muza

Într-un apus de soare veni de mine-aproape;
 În ochi filtra azurul și zvon curat de ape
 Avea în glasul-i dulce ca notele de flaut.
 Copil – cercam zadarnic în ochii ei să caut
 Neînțeleasa taină ce mi-ascundea natura;
 O trestie bătută de vânt părea statura,
 Când ea c-un gest șăgalnic îmi potrivi pe gură,
 Cercând să suflu-n doină melodică și pură,
 Un flaut peste care neiscusita mână
 Cânta călăuzită, în farmecu-i, de zână...
 De-atunci pe-al zânei flaut trec mâini neinspirate
 Și-n note port ecouri din zări îndepărtate
 Cercând să-ntruchipeze pe clapele sonore
 Frumosul vis din vraja superbeii aurore.

AMBIGUITĂȚI GRAMATICALE

ÎN LIMBAJUL NORMAT ȘI ÎN LIMBAJUL ARTISTIC

AVAN-TEXT ▶

1. Continuă șirul afirmațiilor unor vorbitori conștienți de dimensiunea lingvistică a comunicării cu alte trei enunțuri din perspectiva statutului tău de vorbitor cult și cu conștiință lingvistică.

- ▶ Ascultând cu atenție cum vorbesc ceilalți, am realizat cât de important este acordul dintre subiect și predicat pentru coerența enunțului.
- ▶ Analizând punctuația folosită, am constatat că o simplă virgulă poate schimba complet sensul unui enunț.
- ▶ În exprimarea mea, folosesc conștient formele pronominale pentru a evita ambiguitatea.
- ▶ Recitind mereu ceea ce scriu, am învățat să evit greșelile gramaticale pentru a avea o exprimare mai clară.
- ▶ Când întâlnesc un cuvânt nou, sunt curios să-i aflu etimologia.

TEXT ▶

2. Indică valoarea morfologică a cuvintelor evidențiate.

2.1. Observă dacă schimbarea valorii morfologice determină și schimbarea sensului fiecărui omonim.

- 1) Pronume nehotărât
- 2) Adjectiv pronominal nehotărât
- 3) Adverb
- 4) Substantiv
- ▶ Marius a **tot** încercat să ia legătura cu tine.
- ▶ Au golit **tot** din casă.
- ▶ Analizează situația din perspectiva relației dintre parte și **tot**.
- ▶ **Tot** orașul a rămas fără curent electric.

3. Construiește enunțuri în care cuvintele date să aibă valorile morfologice indicate.

1) minunat : adjectiv, adverb de mod	5) ce : pronume, adverb
2) niște : articol nehotărât, adjectiv nehotărât	6) și : pronume reflexiv, conjuncție coordonatoare
3) deasupra : adverb de loc, prepoziție	7) iar : conjuncție adversativă, adverb
4) de : prepoziție, conjuncție	8) a părea : verb predicativ, verb copulativ

4. Citește următorul dialog între doi elevi. Notează, la rândul tău, câteva reflecții asupra modului în care conștientizezi lingvistic actul comunicării.

- Salut! Cum ți s-a părut cursul de gramatică de azi?

- Salut! Chiar mi-a plăcut! Mi se pare interesant cum unele cuvinte pot avea mai multe valori morfologice, în funcție de contextul în care sunt utilizate.

- Da! Mi-a plăcut logica argumentației și modul de realizare a distincțiilor. Dacă ținem cont de anumite principii în analiza gramaticală, vom putea evita confuziile și interpretările eronate.

- Exact! Cum este și în cazul cuvintelor cu sens temporal, cele care denumesc părțile zilei, zilele săptămânii sau lunile anului. Acestea sunt substantive, dar își pot schimba valoarea morfologică în cea de adverb.

- Aici este acea condiție cu determinanții, nu?

- Exact!

- Dar nu îmi este clară...

- Îți explic! Dacă ai structura *duminica viitoare*, aici *viitoare* este adjectiv, da?

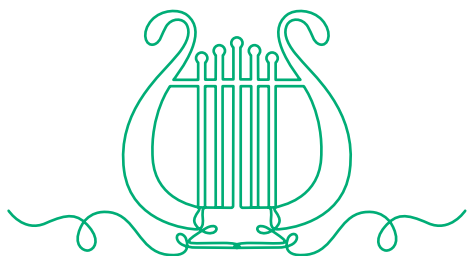
- Da...

- Și este la forma de feminin, nu-i așa?

- Așa...

- Dar adjectivul nu se poate acorda cu un adverb, ci doar cu un substantiv.

- Aha! Atunci, dacă aceste cuvinte sunt însoțite de un adjectiv, sunt substantive, și nu adverbe. Deci, în enunțul „Vine acasă duminică”, *duminică* este adverb de timp, dar în enunțul „A fost acasă toată duminică”, *duminica* este substantiv, deoarece este determinat de adjectivul pronominal *toată*. Am priceput acum! Mulțumesc!

5. Analizează posibilitatea dublei valori morfologice, de adverb și substantiv, a cuvântului *toamna* din secvența „Toamna frunzele colindă” (Mihai Eminescu, *Gazel*).

5.1. Specifică ce funcții sintactice ar avea în fiecare caz cuvintele *toamna* și *frunzele*.

5.2. Expune-ți opinia despre efectul stilistic al acestei ambiguități gramaticale.

6. Propune câte un verb care ar putea înlocui, în textul poetic, cuvintele evidențiate.

6.1. Comentează rolul utilizării într-un discurs poetic a unor cuvinte cu valori morfologice improprii discursului normat.

INTER-TEXT

Nu credeam să-nvăț
a muri vreodată,
nu credeam **să mă zarzăre**
să mă piază de mugure
înlăuntru de roată.
Nu credeam **să mă stele**,
nu credeam
să mănânc din vițele

ram cu umbră și geam
să mă eu
nu credeam
și să mie
redă-mă
nu credeam nici atâta.

(Nichita Stănescu,
fragment din *Odă în metru antic*)

VORBITUL ÎN PUBLIC.

IMPACTUL EMOȚIILOR ASUPRA COMUNICĂRII

AVAN-TEXT ►

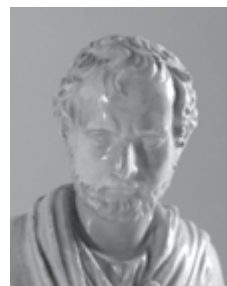
1. Amintește-ți o situație când ai vorbit în public și ai avut emoții mari.

- Care a fost cauza emoțiilor?
- Ce efect au avut aceste emoții: constructive sau distructive?
- Ce strategii ai aplicat pentru a le depăși?

TEXT ►

2. Citește selecția din articolul **Demostene – de la huiduia-lă publică la cel mai mare orator al lumii.**

„Demostene (384 î.H.–322 î.H.) a fost un om politic atenian, considerat unul dintre cei mai mari oratori greci ai Antichității. A îndemnat Atena să i se opună lui Filip al II-lea al Macedoniei și, mai târziu, fiului acestuia, Alexandru cel Mare. Discursurile sale ne oferă informații prețioase despre viața politică, socială, juridică și economică a Atenei din secolul IV î.H. Demostene a rămas în istorie ca oratorul care a reușit să își depășească singur teama de a vorbi în public perorând la infinit cu voce tare discursuri în fața mării, după ce a fost huiduit de mulțimi la primele cuvântări, și să scape de ticul de a ridica din umăr, în timp ce vorbea, prin atârnarea unei săbii cu vârful în jos deasupra umărului care se ridica necontrolat.

Demostene

Astfel, a reușit să aibă o ținută impecabilă în fața auditoriului. Tot Demostene a reușit să își repare singur defectul de vorbire – pronunție neclară și bâlbâită – vorbind cu pietricele în gură, dar și recitând versuri în timp ce alerga pe malul mării pentru o respirație diafragmatică perfectă. Mai mult, pentru a se obliga să repete, adesea se închidea într-o peșteră, bărbierit numai pe jumătate de obraz, ca să evite tentația de a ieși în lume, și-și pregătea în scris discursurile. Avea nevoie chiar de luni de zile; apoi le repeta în fața oglinzii, ca să le studieze toate efectele, chiar

ARHI-TEXT

Tracul pe scenă este o reacție emoțională intensă, deseori combinată cu anxietate, pe care o persoană o simte înainte sau în timpul unei prezentări în fața unui public.

Pentru a ne stăpâni emoțiile în fața publicului e necesar să știm pe dinafară textul, să fim pregătiți și să ne asigurăm că limbajul paraverbal și nonverbal sunt în armonie cu conținutul verbal. Vom menține o postură dreaptă, deschisă și relaxată, astfel transmitem încredere și siguranță.

Demostene exersându-și discursul pe malul mării,
Eugène Delacroix

INTER-TEXT

și ale mimicii. Totodată, pentru a putea perora, nu renunța nici la urlete sau grimase, toate făcând parte din fenomenul discursului (trebuie avut în vedere că în acele timpuri discursurile se țineau în piețe publice și nu existau instrumente de amplificare a sunetului).

Dar, în ciuda programului de autoperfecționare, primele tentative de a vorbi în public în cadrul Adunării Poporului au fost sortite dezastrului. Însă Demostene nu s-a oprit aici: își pregătea argumentele cu mare grijă înainte de orice discurs, avea suficient talent pentru a-și scrie singur discursurile, ajungând în cele din urmă cel mai mare orator al lumii.”

(Sursa: Dictie.ro)

3. Rescrie, din articol, trei metode pe care le folosea oratorul grec Demostene atunci când se pregătea să vorbească în fața publicului.

3.1. Care dintre exercițiile aplicate de Demostene îți pare cel mai bizar?

4. Dedu ce calități a demonstrat oratorul atunci când nu a cedat în fața eșecului.

5. Formulează, în 5-8 rânduri, lecția de viață pe care o putem desprinde din faptul că Demostene s-a născut cu defecte de vorbire, dar a ajuns un mare orator.

6. Citește fragmentul selectat din *Filipicele* lui Demostene și observă care este specificul de stil și conținut al discursului.

„Chiar și acum, atenieni, dacă veți voi, fie și în cele din urmă, să adoptați o asemenea atitudine, pe care în trecut nu ați avut-o, și dacă fiecare dintre voi, renunțând la prefăcuta incapacitate de care dă dovadă, s-ar hotărî să ocupe locul care i se cuvine și de unde ar putea fi de folos cetății – unul, să zicem un om bogat, vărsând fonduri către stat, altul, în floarea vârstei, declarându-se gata să lupte –, pe scurt, dacă veți voi să nu depindeți de nimeni altul decât de voi înșivă și dacă veți curma obiceiul ca fiecare să nădăjduiască că el va fi scutit de orice obligație ce-i revine lui, veți izbuti să redobândiți și toate câte vă revin de drept și, cu voia divinității, veți recăpăta acele ținuturi pe care le-ați pierdut din cauza lipsei de vigilență. În același timp vă veți răzbuna și față de fărădelegile lui Filip.”

MODERNISMUL ÎN LITERATURĂ, ARTA VIZUALĂ, MUZICĂ ȘI ARHITECTURĂ

SINCRONIZAREA FENOMENULUI LITERAR NAȚIONAL CU CEL UNIVERSAL

Definire. Apariție

Modernismul definește manifestările literar-artistice de la sfârșitul secolului XIX și începutului secolului XX în artă și literatură, fiind opus tradiționalismului. Este caracterizat de experiența estetică radicală și îndrăzneță a celor mai recente forme de expresie. Contestă vechile valori și repere culturale. Se manifestă în curente moderniste: impresionism, expresionism, simbolism, imagism, dadaism, futurism, supra-realism. Modernismul apare în literatura română prin tezele lui Eugen Lovinescu, ale revistei și ale cenaclului „Sburătorul” (1919-1921, 1926-1927).

Sursele modernismului

- Din *perspectivă estetică*, modernismul presupune o intelectualizare a emoției, renunțarea la convenții și promovarea autonomiei esteticului.
- Din *perspectivă istorică*, se suprapune modernizării societății și exprimării burgheziei liberale pe scena politică.
- Din *perspectivă ideatică*, este influențat de evoluția științei și a filozofiei (Friedrich Nietzsche), prin descoperiri

rile în biologie (teoria evoluționistă a lui Charles Darwin), fizică (teoria relativității și mecanică cuantică), psihanaliză (teoriile lui Sigmund Freud), care au influențat percepția despre lumea interioară a omului.

Texte teoretice

Între 1921 și 1923, Eugen Lovinescu utilizează conceptul de *modernism* în liberă

Arta de a trăi, René Magritte

Eugen Lovinescu
(1881-1943)

variație cu termenii „poezia nouă”, „anti-simbolism”, „intelectualism”, „emoție intelectualizată”. Ulterior, analizează conceptul în *Confesiuni* (1922), în studiul *Poezia nouă* (1923), iar în *Istoria civilizației române moderne* (1924-1925) îl definește drept un „sincronism sincer”. Stabilitatea conceptului se produce odată cu *Istoria literaturii române contemporane*, vol. I-VI (1926-1929), când „se poate distinge o mișcare de emancipare a artei”.

Conceptele modernismului Iovinescian

- ▶ **Sincronismul:** „acțiunea uniformizatoare a timpului asupra vieții sociale și culturale a diferitelor popoare legate între dânsle printr-o interdependență materială și morală”.
- ▶ **Principiul imitației,** „care se descompune în două elemente esențiale: în transplantarea integrală a invenției și apoi prelucrarea ei prin adaptări succesive la spiritul rasei”. „Adaptarea fondului și a formei se realizează printr-un dublu proces în sens contrar: procesul scoborârii formei la fond, din nesocotirea ei, proces mult

mai ușor, pe care l-au contestat toți dușmanii formației civilizației noastre și, al doilea, procesul creșterii fondului la formă, mult mai încet și aproape invizibil ochiului contemporanilor.”

- ▶ **Mutația valorilor** „implică (...) o variație; în linie generală, operele nu sunt comparabile decât în sânul aceluiași conținut și, fiind vorba de artă, în sânul aceleiași formule estetice”.
- ▶ **Autonomia esteticului** presupune desprinderea „de sub tirania eticului”, în timp ce „sămănătorismul și poporanismul reprezintă un regres în sensul primatului eticului și al etnicului în simbioza lui cu esteticul. Numai prin dispariția acestor curente, descătușarea esteticului e într-un proces de înfăptuire, ajutat nu puțin de mișcarea simbolistă”.
- ▶ **Spiritul veacului** „sau ceea ce numea *Tacit un saeculum*, adică o totalitate de condiții configuratoare a vieții omenirii (...) se consolidează azi prin facilitatea de legături și de penetrație între popoare”.

Principii estetice:

- ▶ intelectualizarea emoției estetice;
- ▶ poezia concepută ca act imaginativ;
- ▶ preocuparea pentru o poezie de cunoaștere, poezia devenind o modalitate de contemplare a lumii;
- ▶ metafora este calea regală a expresivității poetice;
- ▶ simbolul, polisemantismul și ambiguitatea limbajului poetic;
- ▶ preferința pentru arte poetice;
- ▶ valorificarea miturilor;

- ▶ orfismul;
- ▶ subiectivismul;
- ▶ inovațiile prozodice (vers liber, ritm liber, tehnica ingambamentului);
- ▶ poezia este pură, evazionistă, elitistă, încifrată, dificilă și ermetică, ambiguă.

Reprezentanți în literatura română:

Tudor Arghezi, Ion Barbu, Lucian Blaga, Camil Petrescu, Felix Aderca, Adrian Maniu, N. Davidescu, Al. Philippide.

Nota bene!

În *Structura liricii moderne*, Hugo Friedrich menționează „constante suprapersonale care compun o unitate stilistică” a poezilor care scriu între 1850 și 1950: straniețea, obscuritatea, disonanța, dezumanizarea, depersonalizarea, dezorientarea, creștinismul în ruină, timpul crepuscular, transcendenta goală, irealitatea lumii, spaima, anormalitatea.

Atelier de lectură

1. Citește textul A și prezintă care sunt dominantele lirismului modern în ceea ce privește:

- ▶ instanța creatoare;
- ▶ limbajul;
- ▶ particularitățile stilistice;
- ▶ imaginarul poetic.

Textul A

„Lirica europeană din secolul al XX-lea nu oferă un acces comod. Vorbește în enigme și obscurități. [...] Magia lexicală și misterul ei se impun, deși înțelegerea e dezorientată. [...] Dacă poemul modern abordează realități – ale lucrurilor și ale oamenilor –, el nu le tratează descriptiv și nici cu căldura proprie unei optici și unei sensibilități familiare. [...] Materialul lexical curent îmbracă semnificații neobișnuite. Cu-

vintele provenind din cele mai îndepărtate domenii de specialitate sunt electrizate liric. Sintaxa se dezarticulează [...]. Cele mai vechi instrumente ale poeziei, comparația și metafora, sunt mânuite într-o manieră nouă care evită termenul natural de comparație și provoacă o contaminare ireală între lucruri obiectiv și logic incompatibile.”

(Hugo Friedrich,
Structura liricii moderne).

2. Citește textul B și răspunde la întrebări.

- 2.1. Care este miza modernismului?
- 2.2. La ce nivel se resimt efectele modernismului?

Textul B

„Miza modernismului e, în primul rând, autenticitatea, consonanța dintre trăire și operă, dintre textul literar și emoția estetică. Evident, elementul novator, noutatea e principiul fundamental al modernismului, chiar dacă raportarea sa la tradiție trebuie mereu refăcută, în sensul că moder-

nismul se exprimă pe sine în termeni de opoziție față de o tradiție anchilozantă, stagnantă, needificatoare. Modernismul e, așadar o expresie a unui anumit radicalism de expresie și de conținut [...]"

(Iulian Boldea,

De la modernism la postmodernism)

3. Citește textul C și justifică încadrarea lui în paradigma modernismului.

Textul C

Numai pe tine te am, trecătorul
meu trup,
și totuși
flori albe și roșii eu nu-ți pun pe frunte
și-n plete,
căci lutul tău slab
mi-e prea strâmt pentru strașnicul
suflet
ce-l port.

Dați-mi un trup,
voi munților,
mărilor,
dați-mi alt trup să-mi descarc nebunia
în plin!
Pământule larg, fii trunchiul meu,
fii pieptul acestei năprasnice inimi,
prefă-te-n lăcașul furtunilor cari
mă strivesc,
fii amfora eului meu îndărătnic!

Prin cosmos
auzi-s-ar atuncea măreții mei pași

și-aș apare năvalnic și liber
cum sunt,
pământule sfânt.

Când aș iubi,
mi-aș întinde spre cer toate mărire
ca niște vânjoase, sălbatice
brațe fierbinți,

spre cer,
să-l cuprind,
mijlocul să-i frâng,
să-i sărut sclipitoarele stele.

Când aș urî,
aș zdrobi sub picioarele mele de stâncă
bieți sori
călători
și poate-aș zâmbi.

Dar numai pe tine te am,
trecătorul meu trup.

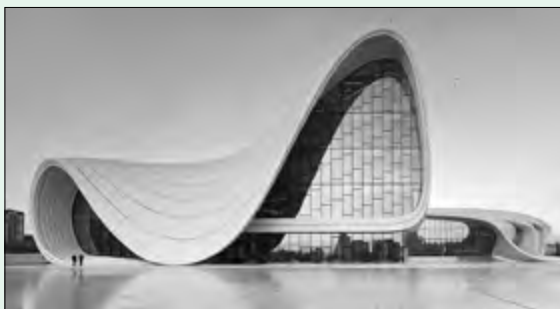
(Lucian Blaga,

Dați-mi un trup, voi munților)

PROIECT

Forme în libertate,
Henri Matisse

Heydar Aliyev Center,
Baku, Zaha Hadid

4. Împărțiți-vă în trei echipe: pictorii, muzicienii și arhitecții. Documentați-vă despre următoarele opere și elaborați câte un poster Canva pentru a ilustra modernismul în diferite forme ale artei.

- ▶ Echipa pictorilor va cerceta câte o lucrare semnată de Pablo Picasso, Marcel Iancu, Henri Matisse, Marc Chagall.
- ▶ Echipa muzicienilor se va informa despre două piese reprezentative ale trupelor de rock modern Arctic Monkeys și Alternosfera.
- ▶ Echipa arhitecților va analiza câte două lucrări semnate de arhitectele Zaha Hadid și Anca Petrescu.
- ▶ Răspundeți la următoarele întrebări:
 - Cine este sau cine sunt autorii/interpreții?
 - Contextul apariției fiecărei lucrări: când a fost realizată? Cărui curent modernist aparține (expresionism, cubism, dadaism etc.)? Există vreun eveniment cultural sau vreo istorie interesantă despre geneza acesteia?
- ▶ Ce tehnici/resurse/perspective de creație modernistă individualizează fiecare lucrare? Ce mesaj transmite? În ce rezidă inovația artistică?

Casa poporului, București,
Anca Petrescu

Trupa
Arctic
Monkeys

TESTAMENT

de Tudor Arghezi

PRE-TEXT ▶

TEXT ▶

Testament este și termenul care face parte din titlul celor două părți ale Bibliei: *Vechiul Testament* și *Noul Testament*, având aici sensul de „lege”. *Vechiul Testament* include istoria biblică de până la nașterea lui Isus, iar *Noul Testament* conține noile legi creștine. Alegoric, și poezia lui Arghezi pare a fi constituită din două testamente: cel al străbunilor, de până la *carte*, și cel al urmașilor stăpâni, prin *carte*. Această interpretare este alimentată de valorificarea frecventă a motivelor biblice în opera argheziană, de preocuparea poetului pentru stările de neliniște metafizică și chiar de experiența vieții monahale din tinerețea sa.

1. Discutați, în plen, despre posibile testamente spirituale pe care ați vrea să le lăsați viitorilor voștri copii. Care ar fi acestea? Ce fel de text le-ar însoți?
2. Citește expresiv poezia *Testament* de Tudor Arghezi.

Testament

Nu-ți voi lăsa drept bunuri, după moarte,
Decât un nume adunat pe-o carte,
În seara răzvrătită care vine
De la străbunii mei până la tine,
Prin râpi și gropi adânci
Suite de bătrânii mei pe brânci
Și care, tânăr, să le urci te-așteaptă
Cartea mea-i, fiule, o treaptă.

Așează-o cu credința căpătâi.
Ea e hrisovul vostru cel dintâi.
Al robilor cu saricile, pline
De osemintele vărsate-n mine.

Ca să schimbăm, acum, întâia oară
Sapa-n condei și brazda-n călimară
Bătrânii au adunat, printre plăvani,
Sudoarea muncii sutelor de ani.
Din graiul lor cu-ndemnuri pentru vite
Eu am ivit cuvinte potrivite
Și leagăne urmașilor stăpâni.
Și, frământate mii de săptămâni
Le-am prefăcut în versuri și-n icoane,
Făcui din zdrențe muguri și coroane.
Veninul strâns l-am preschimbat în miere,
Lăsând întreagă dulcea lui putere
Am luat ocară, și torcând ușure
Am pus-o când să-mbie, când să-njure.
Am luat cenușa morților din vatră

Numele scriitorului român Tudor Arghezi s-a aflat pe lista de propuneri pentru Premiul Nobel pentru Literatură pe anul 1965, distincția fiind acordată în acel an lui Mihail Șolohov. Nominalizările la acest premiu sunt secretizate pe o perioadă de 50 de ani. Odată depășit acest termen, Academia Suedeză – instituție care face selecția – a publicat pe site-ul său lista scriitorilor propuși la această prestigioasă distincție în anul respectiv, printre care se regăsesc Vladimir Nabokov, Pablo Neruda, Jorge Luis Borges, Samuel Beckett, W. Somerset Maugham, Heinrich Böll, Ernst Jünger și André Malraux. Scriitorul român a fost propus la premiul Nobel pentru literatură pe anul 1965 de filologul italian Angelo Monteverdi, profesor de literatură română la Universitatea din Roma. Arghezi avea atunci 85 de ani. A murit doi ani mai târziu, în 1967.

Și am făcut-o Dumnezeu de piatră,
Hotar înalt, cu două lumi pe poale,
Păzind în piscul datoriei tale.

Durerea noastră surdă și amară
O grămadă pe-o singură vioară,
Pe care ascultând-o a jucat
Stăpânul, ca un țăp înjunghiat.
Din bube, mucegaiuri și noroi
Iscat-am frumuseți și prețuri noi.
Biciul răbdat se-ntoarce în cuvinte
Și izbăvește-ncet pedepsitor
Odrasla vie-a crimei tuturor.
E-ndreptățirea ramurei obscure
Ieșită la lumină din pădure
Și dând în vârf, ca un ciorchin de negi,
Rodul durerii de vecii întregi.

Întinsă leneșă pe canapea,
Domnița suferă în cartea mea.
Slova de foc și slova făurită
Împărecheate-n carte se mărită,
Ca fierul cald îmbrățișat în clește.
Robul a scris-o, Domnul o citește,
Făr-a cunoaște că-n adâncul ei
Zace mânia bunilor mei.

2.1. Reia lectura textului, pe secvențe, asigurându-te că toate cuvintele îți sunt clare.

3. **Verificați-vă nivelul inițial de înțelegere a textului, răspunzând la următoarele întrebări:**

- ▶ Care sunt cuvintele de reper pentru titlul poeziei?
- ▶ Cine este cel care lasă testamentul?
- ▶ Cui îi este lăsat testamentul?

Așezată în deschiderea volumului de debut al lui Tudor Arghezi, *Cuvinte potrivite* (1927), poezia *Testament* exprimă crezul poetic al artistului și constituie *ars poetica* argheziană.

În text, se disting trei idei fundamentale care definesc conceptul artistic al poetului:

- 1) ideea legăturii dintre generații și a responsabilității urmașilor față de mesajul primit de la străbuni;
- 2) ideea luptei artistului (exprimată prin verbele *a frământa*, *a toarce*, prin imaginea biciului răbdat care se întoarce prin cuvinte, pentru a izbăvi etc.) cu materialul lingvistic (limbajul poetic);
- 3) ideea despre menirea poeziei.

Prin *Testament*, Arghezi se declară adeptul ideii că textul poetic se poate alimenta din toate registrele limbajului, că frumusețea/arta se regăsește și în ipostazele urâtului, în limbajul dur, neelegant, considerat „nepoetic”. Această viziune artistică este cunoscută drept *estetica urâtului*.

Cel care a canonizat estetica urâtului în literatură este scriitorul francez Charles Baudelaire, cu volumul *Florile răului*. Tudor Arghezi împărtășește aceeași perspectivă asupra artei poetice, iar volumul *Cuvinte potrivite* este urmat, peste patru ani, de *Flori de mucigai* – formulă de titlu care amintește de cea baudelairiană.

- Ce obiect este lăsat drept testament?
- Ce reprezintă acest obiect pentru cel care scrie testamentul?
- Ce reprezintă testamentul pentru cel căruia îi este lăsat?

Lumea textului

4. Identifică, în textul poeziei, imaginile care descriu traiul rustic, rudimentar și dur al țăranilor.

4.1. La ce simboluri recurge poetul?

5. Lucru în pereche

5.1. În text, cartea este asociată cu o *treaptă* și cu un *hrisov*. Comentați cele două secvențe ce conțin asocierile.

5.2. Formulați elementele comune și cele specifice pe care le potențează fiecare asociere în parte.

5.3. Concluzionați despre rolul motivului cărții în contextul operei.

6. Comentează motivul evoluției prin carte, luând ca reper antinomia imaginilor *râpi/gropi* și *treaptă*.

6.1. Selectează și alte imagini poetice antitetice care susțin motivul literar al evoluției prin carte/al devenirii.

6.2. Explică relația metaforelor *rob* și *stăpân/domn* cu motivul evoluției prin carte.

7. Motivul evoluției prin carte este complementar motivului legăturii dintre generații. Citează versurile prin care se conturează cel de-al doilea motiv.

7.1. Explică, cu referire la motivul legăturii dintre generații, sensul metaforei *saricile pline de osemintele vărsate-n mine*.

8. Rescrie din poezie secvențele prin care se articulează motivul metamorfozei. Cum se produce această transformare?

9. Analizează imaginile prin care se realizează metamorfozele, completând tabelul.

Ce este supus transformării	În ce este transformat	Verbul care sugerează transformarea
Ex.: Graiul lor, cu-ndemnuri pentru vite	Cuvinte potrivite și leagăne urmașilor stăpâni	Am ivit

META-TEXT

„Unul din marile merite ale poeziei argheziene este unul de... vocabular; artistul a înțeles că, în poezie, suavitatea nu decurge automat din folosirea unui limbaj «nobil». Estetica urâtului implică și ea o poetizare, sugerată în *Testament*.”

(Mircea Scarlat,
Istoria poeziei românești)

„Limbajul *Testamentului* este pentru orice lector, mai mult sau mai puțin avizat, surprinzător nu numai prin asocieri, ci și prin unitățile minimale, cuvintele, cu precădere cele din periferia limbii. Stau alături termeni poetici, cuvinte aspre, cuvinte din vocabularul bisericesc, neologisme și cuvinte arhaice sau populare. Metafora inedită și simbolul dețin rol esențial.”

(Gheorghe Crăciun,
Istoria didactică a literaturii române)

- 9.1. Cum crezi, care este semnificația comună a verbelor din strofa a treia? La ce activitate umană se referă acestea?
- 9.2. Care este părerea ta despre valorificarea, în contextul poeziei, a unor cuvinte și imagini precum *bube, mucegaiuri, noroi, venin, negi*?

Semnificațiile textului

10. Care este ipostaza eului liric în această poezie? Selectează, dezvoltă și ilustrează cu secvențe de text unul dintre răspunsuri.

- Eul liric apare în ipostaza unui artist care caută surse de inspirație.
- Eul liric apare în ipostaza unui artist care își propune să fie inedit și să capteze atenția cititorului prin imagini șocante.
- Eul liric apare în ipostaza unui poet care consideră că toate aspectele realității pot genera imagini poetice.
- Eul liric apare în ipostaza unui poet care își propune să înnoiască și să modernizeze limbajul poeziei.

10.1. Propune răspunsul tău despre ipostaza în care apare eul liric.

11. Dezvoltă fiecare dintre cele trei idei poetice fundamentale ale textului arghezian, răspunzând la întrebările de mai jos. Pentru un răspuns complet, operează cu secvențe din textul poetic.

- Care este datoria poetului față de străbuni, dar și față de urmași?
- Ce crede poetul despre sursele de îmbogățire a limbajului artistic?
- Care este, în viziunea poetului, menirea poeziei?

Prin epitetul metaforic *slova de foc*, Arghezi face trimitere spre imaginea pogorării Sfântului Duh asupra apostolilor, în ziua înălțării la cer a lui Isus Hristos, în forma unor limbi de foc. Prin *slova de foc* poetul se referă la inspirația divină, la partea metafizică a actului creator.

META-TEXT

„Niciun meșteșug nu este mai frumos și mai bogat, mai dureros și mai gingaș totodată ca meșteșugul blestemat și fericit al cuvintelor. El devine o pasiune nestăpânită a scriitorului mediocru și a meșteșugarului de geniu. [...] Atelierul: un colț de masă; instrumentul: un condei pe hârtie; cea mai ieftină instalație: totul se găsește concentrat în linia care le unește, invenția – și din mână deschisă, ca dintr-un corn de abundență, curge avalanșa miraculoasă a cuvintelor, flacoane de superesențe.”

(Tudor Arghezi,
Scrisoare cu tibișirul)

11.1. În baza răspunsurilor tale, argumentează că poezia *Testament* este o ars poetica.

12. Definește concepția poetului despre arta poeziei, luând ca reper versurile:

*Slova de foc și slova făurită
Împerecheate-n carte se mărită,
Ca fierul cald îmbrățișat în clește.*

13. Discutați despre semnificația titlului, reluând răspunsurile voastre de la începutul temei și completându-le cu informația acumulată prin studiul poeziei.

14. Formula de titlu este interpretată și dintr-o perspectivă biblică (vezi informația de la pagina 41). Tu pentru care interpretare optezi?

15. Comentează, la alegere, două secvențe de text care reflectă estetica urâtului.

15.1. Argumentează rolul acestor secvențe în conturarea mesajului ideatic.

15.2. Discută cu colegii despre situații din viață în care, pentru a genera ceva nou și inedit, e necesar să depășești obstacole ale unei realități „urâte”.

16. Scrie un eseu structurat despre arta poetică arghezi-ană, ilustrată în poezia *Testament*, având drept reper afirmația din tableta *Scrisoare cu tibișirul* de la rubrica META-TEXT.

- Explică cum înțelegi conceptul de artă poetică.
- Formulează două particularități ale artei poetice argheziene, susținându-le cu exemple din text.
- Comentează două motive/simboluri literare care susțin statutul de artă poetică a poeziei *Testament*.
- Raportează mesajul textului la afirmația din tableta *Scrisoare cu tibișirul*.
- Formulează o concluzie cu privire la originalitatea conceptului de artă poetică argheziană.

ARHI-TEXT

Taurul, leul și vulturul sunt simboluri ale evangheliștilor Marcu, Luca și Ioan. Simbolul evanghelistului Matei este îngerul. Imaginile biblice sugerează inspirația divină, or, în *Flori de mucigai*, eul liric apare în ipostaza unui *poeta faber*, care muncește asiduu asupra textului.

17. Citește poezia *Flori de mucigai* de Tudor Arghezi.

Le-am scris cu unghia pe tencuială
 Pe un părete de firdă goală,
 Pe întuneric, în singurătate,
 Cu puterile neajutate
 Nici de taurul, nici de leul, nici de vulturul
 Care au lucrat împrejurul
 Lui Luca, lui Marcu și lui Ioan.
 Sunt stihuri fără an,
 Stihuri de groapă,
 De sete de apă
 Și de foame de scrum,
 Stihurile de acum.
 Când mi s-a tocit unghia îngerească
 Am lăsat-o să crească
 Și nu mi-a crescut –
 Sau nu o mai am cunoscut.

Era întuneric. Ploaia bătea departe, afară.
 Și mă durea mâna ca o gheară
 Neputincioasă să se strângă
 Și m-am silit să scriu cu unghiile de la mâna stângă.

17.1. Identifică în text imagini care ilustrează conceptul de estetică a urâtului.

17.2. Explică felul în care sunt văzute actul creației și condiția poetului, interpretând secvențele:

- Le-am scris cu unghia pe tencuială [...]
 Pe întuneric, în singurătate
- Cu puteri neajutate
- Și mă durea mâna ca o gheară

17.3. Argumentează că și poezia *Flori de mucigai* este o artă poetică.

17.4. Lucrând în grup, identificați ideile poetice comune operelor Testament și *Flori de mucigai* de Tudor Arghezi.

DIN CEAS, DEDUS

de Ion Barbu

AVAN-TEXT ►

Ion Barbu
(1895-1961)

TEXT ►

- ☞ Numele său real a fost Dan Barbilian. Adoptă un pseudonim cu scopul de a-și separa cele două domenii de activitate: matematica și literatura.
- ☞ A fost considerat matematicianul rătăcit printre poeți, fiind un nume de referință atât în domeniul matematicii, cât și al poeziei.
- ☞ Opera sa se caracterizează prin stilul ermetic, făcând deseori referire la simboluri matematice sau la un limbaj tehnic.
- ☞ Deși a scris puțin în comparație cu alți scriitori români, rămâne un poet de referință pentru secolul XX.

1. Discutați în clasă următoarele afirmații:

- creația este o imitare a realității;
- creația este un produs al imaginației care depășește realitatea;
- creația poate purifica lumea reală pe care o transpune într-un nou univers;
- creația este o reflecție a lumii interioare.

2. Citește poezia *Din ceas, dedus* de Ion Barbu.

Din ceas, dedus

Din ceas, dedus adâncul acestei calme creste,
Intrată prin oglindă în mântuit azur,
Tăind pe înecarea cirezilor agreste,
În grupurile apei, un joc secund, mai pur.

Nadir latent! Poetul ridică însumarea
De harfe resfirate ce-n zbor invers le pierzi
Și cântec istovește: ascuns, cum numai marea
Meduzele când plimbă sub clopotele verzi.

Lumea textului

3. Imaginează-ți că ai în față foaia imaculată.

- Ce ai transpune, în primul rând, din poezia lui Ion Barbu, pe foaie? Dar în al doilea rând?
- Cu ce culori ai desena prim-planul?
- Ce imagine/imagini ai amplasa în prim-plan?
- Ce culori ai utiliza pentru fundal?

4. Oferă câte un sinonim contextual pentru cuvintele: *creastă, azur, cirezi, harfe, istovește*.

5. Explică utilizarea celor două puncte în strofa a doua.

6. Extrage din text două cuvinte din câmpul lexical al matematicii.

6.1. Discutați despre sensul din matematică al cuvintelor: *grup, deducere, însumare*.

7. Prezintă două particularități prozodice ale textului.

8. Precizează două motive literare identificate în text.

Semnificațiile textului

9. Recitește poezia din perspectiva unei arte poetice. Asociază următoarelor definiții lirice cuvintele/structurile purtătoare de semnificație.

Versul 1:

- ▶ Poezia este scoasă din timpul obiectiv, din contingent.
- ▶ Poezia este o transfigurare a realității.
- ▶ Prin poezie se ajunge la esență.
- ▶ Poezia este un spațiu al unirii contrariilor.

Versul 2:

- ▶ Poezia presupune oglindire, reflectare.
- ▶ Poezia este o sublimare a vieții.
- ▶ Poezia este un act clar de narcisism și un semn al minții.

Versul 3:

- ▶ Poezia anulează realitatea.
- ▶ Poezia poate filtra realitatea.

Versul 4:

- ▶ Poezia presupune procesul de purificare.
- ▶ Poezia presupune transgresarea planului material.
- ▶ Artă este o copie imperfectă a lumii ideilor pure.

Versul 5:

- ▶ Planul inconștient este suspendat.
- ▶ Poetul sintetizează esențele.
- ▶ Poezia este un act apolinic.

Versul 6:

- ▶ Poezia captează mitul orfic.
- ▶ Poezia este un zbor spre esențele nevăzute ale lucrurilor.
- ▶ Poezia este ascensiune în profunzimile ființei.

Versul 7:

- ▶ Poezia este rezultatul unui act creator dificil.
- ▶ Poezia are un sens ermetic.
- ▶ Poezia are atributul eternității, al infinitului.

Versul 8:

- ▶ Poezia poate metamorfoza realitatea și să conducă spre adâncuri misterioase.
- ▶ Poezia are un caracter orfic și reface unitatea cosmogonică.

META-TEXT

„«Din ceas, dedus adâncul
acestei calme creste,/ Intrată
prin oglindă în mântuit azur,/
Tăind pe înecarea cirezilor
agreste,/ În grupurile apei,
un joc secund, mai pur.//
Nadir latent! Poetul ridică
însurarea/ De harfe respira-
te ce-n zbor invers le pierzi/
Și cântec istovește: ascuns,
cum numai marea/ Meduze-
le când plimbă sub clopotele
verzi.» Iată o cugetare clară,
în limbaj dificil, arta poetică
a liricului: Poezia («adâncul
acestei calme creste») este
o ieșire («dedus») din contin-
gent («din ceas») în pură gra-
tuitate («mântuit azur»), joc
secund, ca imaginea cirezii
răsfrântă în apă. E un nadir
latent, o oglindire a zenitu-
lui în apă, o sublimare a vieții
prin retorsiune.”

(George Călinescu,
*Istoria literaturii române de la
origini până în prezent*)

INTER-TEXT ►

10. Citește fragmentul selectat în rubrica META-TEXT și notează trei idei de interpretare pe care le expune criticul literar G. Călinescu.

11. Interpretează trei figuri de stil diferite prezente în text.

**12. Consultă dicționarul de simboluri și notează într-un organizator grafic semnificațiile următoarelor simbo-
luri: oglindă, apă, harpă, azur.**

**13. Prezintă semnificația titlului în relație cu mesajul po-
eziei.**

**14. Argumentează următoarele idei, valorificând două
secvențe din text.**

► Arta poetică a lui Ion Barbu ne propune o întoarcere
la funcția originală a poeziei: de a contura o viziune
asupra unității universului.

► Lumea reală este percepută prin simțuri, dar creato-
rul reușește să o esențializeze, să o purifice și să o
adâncească prin cuvântul poetic în lumea ideilor.

14.1. Ilustrează prin exemple una dintre caracteristicile
limbajului poetic (expresivitate, ambiguitate, sugestie).

**15. Justifică, prin evidențierea a patru trăsături existente
în text, apartenența acestuia la modernism.**

**16. Discutați, în baza fragmentului din alegoria
peșterii a lui Platon, despre ideea necesității de
a ieși din ignoranță prin cunoaștere.**

– Mai încearcă să vezi și că, de-a lungul acestui perete,
niște oameni poartă felurite obiecte care depășesc în înăl-
țime zidul, mai poartă și statui de oameni și alte făpturi de
piatră sau lemn, lucrate în chipul cel mai divers. Iar dintre
cei care le poartă, unii scot sunete, alții păstrează tăcerea.

– Ciudată imagine și ciudați sunt oamenii legați!

– Sunt asemănători nouă. Căci crezi că astfel de oameni
au văzut, atât din ei înșiși, cât și din ceilalți, altceva decât
umbrele care cad, aruncate de foc, pe zidul dinaintea lor?

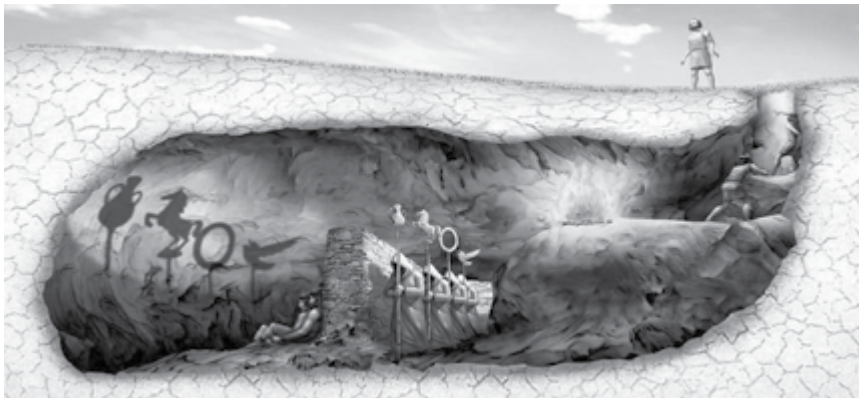
– Cum ar putea vedea altceva dacă întreaga viață sunt
siliți să-și țină capetele nemișcate?

– Iar dacă ei ar fi în stare să stea de vorbă unii cu alții,
nu crezi că ar socoti că, numind aceste umbre pe care le
văd, ei numesc realitatea?

„Eram în ultima clasă de liceu. [...] În gazetă ședeam cu un poet, Simon de Bayer, a cărui moarte (ca poet) o voi plânge toată viața. Aceasta m-a incendiat de flacăra versurilor. [...] Într-o zi, citind pe Baudelaire, îmi venea gustul să-i traduc o poezie. Colegul Tudor Vianu [...] și-a permis să râdă de această glumă. Am jurat atunci să-i dau revanșa. Dacă am perseverat, este c-am prins gust de acest joc.”

(Ion Barbu,
Poet dintr-o glumă)

- Necesar.
- Și ce-ar face dacă zidul de dinainte al închisorii ar avea ecou? Când vreunul dintre cei ce trec ar emite vreun sunet, crezi că ei ar socoti emisiunea sunetului fiind altceva în afara umbrei ce le trece pe dinainte?
- Pe Zeus, nu cred!
- În general deci, asemenea oameni nu ar putea lua drept adevăr decât umbrele lucrurilor.
- E cu totul obligatoriu.

(Mitul peșterii, extras din *Republica*, Platon)

Atelier de lectură

17. **Citiți următoarele poezii și răspundeți la întrebările referitoare la diferențele de viziune în etapele liricii lui Ion Barbu.**

ETAPA PARNASIANĂ

Umanizare

Castelul tău de gheață l-am cunoscut, Gândire;
Sub tristețe-i arcade mult timp am rătăcit,
De noi răsfârângeri dornic, dar nici o oglindire
În stinsele-i cristale ce-ascunzi nu mi-a vorbit;
Am părăsit în urmă grandoarea ta polară
Și-am mers, și-am mers spre caldul pământ de miazăzi,
Și sub un pâlț de arbori stufoși, în fapt de seară,
Cărarea mea, surprinsă de umbră, se opri.

META-TEXT

„Adeseori avem de-a face cu formulări sintetice, de extremă concizie, eliptice de multe ori și cu cuvinte cărora li se atribuie fie o proprietate insolită, fie o funcție polivalentă în context, sau cu altele care, izolate în context, scânteiază ca niște cristale cu fațete multiple. Asemenea rostiri se întâlnesc la tot pasul în poezia lui Ion Barbu ca și în aceea a lui Mallarmé.”

(Alexandru Paleologu,
Spiritul și litera)

Sub acel pâlț de arbori sălbateci, în amurg
Mi-ai apărut – sub chipuri necunoscute mie,
Cum nu erai acolo, în frigurosul burg,
Tu, muzică a formei în zbor, Euritmie!

Sub înfloriții arbori, sub ochiul meu uimit,
Te-ai resorbit în sunet, în linie, culoare,
Te-ai revărsat în lucruri, cum în eternul mit
Se revarsă divinul în luturi pieritoare.
O, cum întregul suflet al meu ar fi voit
Cu cercul undei tale prelungi să se dilate,
Să spintece văzduhul și – larg și înmiit –
Să simtă că vibrează în lumi nenumărate...

Și-n acel fapt de seară, uitându-mă spre Nord,
În ceasul când penumbra la orizon descrește,
Iar seara întârzie un somnolent acord,
Mi s-a părut că domul de gheață se topește.

- ▶ Care este stilul poeziei?
- ▶ Ce tip de lirism domină?
- ▶ Ce simboluri sunt prezente în text?
- ▶ Care este figura de stil dominantă?
- ▶ Ce caracteristică are tonul/ritmul?
- ▶ Ce fel de peisaj/viziune se creează?

ETAPA BALADIC-ORIENTALĂ

Isarlâk

*Pentru mai dreapta cinstire
a lumii lui Anton Pann*

La vreo Dunăre turcească,
Pe șes veșted, cu tutun,
La mijloc de Rău și Bun
Pân' la cer frângându-și treapta,

Trebuie să înflorească:
Alba,
Dreapta
Isarlâk!

Ruptă din coastă de soare!
Cu glas galeș, de unsoare,

Ce te-ajunge-așa de lin
Când un sfânt de muezin
Fâlfâie, înalt, o rugă
Pe fuișor, la zâna-în fuga...

– Isarlâk, inima mea,
Dată în alb, ca o raia
Într-o zi cu var și ciumă,
Cuib de piatră și legumă
– Raiul meu, rămâi așa!
[...]
– Deschide-te, Isarlâk!

Să-ți fiu printre foi un mugur
S-aud multe, să mă bucur

La răstimpuri, când Kemal
Pe Bosfor, la celalt mal,
Din zecime, în zecime,
Taie-în Asia grecime;

Când noi, a Turchiei floare,
Într-o slavă stătătoare

Dăm cu sâc
Din Isarlâk!

- ▶ Care este specificul discursului?
- ▶ Ce fel de lume este descrisă?
- ▶ Cum este prezentată cetatea? Prin ce mijloace artistice?
- ▶ Prin ce se observă balcanismul?
- ▶ Ce fel de lirism domină? Sunt prezente personaje?

ETAPA ERMETICĂ

Timbru

Cimpoiul veșted luncii, sau fluierul în drum
Durerea divizată o sună-ncet, mai tare...
Dar piatra-n rugăciune, a humei despuiare
Și unda logodită sub cer, vor spune – cum?

Ar trebui un cântec încăpător, precum
Fosnirea mătăsoasă a mărilor cu sare;
Ori lauda grădinii de îngeri, când răsare
Din coasta bărbătească al Evei trunchi de fum.

- ▶ Care este figura de stil dominantă?
- ▶ Ce se sugerează prin intermediul primului vers?
- ▶ Ce sugerează metafora cântecului?
- ▶ Prin ce se particularizează ermetismul operei?
- ▶ Cum se configurează eul?
- ▶ Care este raportul dintre limbajul poetic și cel matematic?

EXPRESIONISMUL

ESTETICA EXPRESIONISMULUI

ROMÂNESC

Definire. Apariție

Este o mișcare literară și culturală care apare ca o necesitate de eliberare din încordare a omului, esențială fiind spiritualitatea, sensibilitatea cosmică și exagerarea individualului. Ovid S. Crohmălniceanu accentua, în *Literatura română și expresionismul*, că e vorba de „o mișcare extrem de deschisă, fără un program estetic foarte riguros, care să reclame adeziuni integrale și să refuze o mare libertate inițiativelor locale”.

Expresionismul reprezintă o manifestare a modernismului în perioada 1911-1925, culminând în anii de după Primul Război Mondial. A apărut în Germania, dar nu a existat o singură linie directoare, având impulsuri din mai multe centre culturale, precum Dresda, Berlin, München, Viena, Praga etc.

Sursele expresionismului

- Din *perspectivă estetică*, expresionismul apare ca o replică la adresa naturalismului și a simbolismului.
- Din *perspectivă istorică*, expresionismul german are la bază revolta artiștilor împotriva totalitarismului monarhic, a filistinismului burghez și față de arta convențională.
- Din *perspectivă ideatică*, se resimte o influență majoră a lui Friedrich Nietzsche (1844-1900), cu *Așa grăit-a Zarathustra*,

Două femei pe stradă,
Ernst Ludwig Kirchner, 1914

expresioniștii preluând și reinterpretând ideile lui despre supraom, voința de putere și existență; a lui Oswald Spengler, cu *Declinul Occidentului*, expresioniștii fiind atrași și de misticism și spiritualitate, în încercarea de a depăși limitele realității materiale.

Manifest literar. Text programatic

Termenul s-a impus în 1911, când Wilhelm Wörringer publică în revista „Furtuna” un articol despre arta modernă. Vorbește

despre influența pictorilor Vincent van Gogh și Edvard Munch în ceea ce privește schimbarea viziunii artistice. Importantă din perspectivă teoretică e și conferința lui Kasimir Edschmid intitulată *Cu privire la expresionismul în poezie* (1917), apoi *Datoria dramei* (1920) de Walter Hasenclever, care prezintă procesul de creație și ideea de totalitate – „nu omul luat în particular e cel care are un destin, ci destinul tuturor e destinul omului”. În literatura română, Lucian Blaga a fost primul scriitor care a teoretizat expresionismul. El a vorbit de noul stil expresionist în volumul *Fețele unui veac* și în *Filosofia stilului*: „De însemnătate în orice stil nu e locul ce-l ocupă natura în el, ci valoarea fundamentală ce tinde s-o realizeze. În expresionism, valoarea aceasta e absolutul. Arta care tinde spre tipic retușa individualul; expresionismul exagerează uneori acest individual, cum de altfel îl poate și complet înlătura”.

Principii estetice:

- ▶ trăiri de intensitate paroxistică, exteriorizate violent;
- ▶ refuzul civilizației urbane și industriale; orașul este văzut ca un infern (civilizația tehnică însemna moarte, de aceea cereau revenirea la civilizația primitivă, echilibrată și în comuniune cu universul);
- ▶ interes acordat miturilor și culturilor străvechi;
- ▶ cultivarea imaginilor distorsionate;
- ▶ contraste cromatice violente;
- ▶ limbaj simbolic, metaforic;
- ▶ personaje simbolice, care reprezintă idei sau stări de spirit generale;
- ▶ structura narativă fragmentată, cu sec-

vențe onirice și monologuri interioare;

- ▶ lirica expresionistă: vidul interior transpus într-un vizionarism uneori apocaliptic / viziuni de coșmar; motive precum jocul, dansul, zborul.

Teme psihologice și existențiale:

- ▶ frică, criză existențială;
- ▶ înstrăinarea (identități prezentate ca fiind izolate și incapabile să se conecteze cu ceilalți sau cu lumea din jurul lor);
- ▶ anxietate și frica de pierdere a identității, de moarte, de război sau de colapsul valorilor tradiționale (adesea reflectate în imagini puternice și tulburătoare);
- ▶ deformarea realității pentru a reflecta mai bine emoțiile intense ale personajelor (prin imagini distorsionate, perspective subiective extreme și o lume ficțională care reflectă tulburările interioare ale personajelor);

Reflexie în vitrină,
August Macke, 1913

- ▶ atragerea către moarte și distrugere, apocalipsă, destrămarea morală și spirituală a omenirii;
- ▶ lupta împotriva conformismului și a mecanizării, denunțând dezumanizarea și uniformizarea individului într-o lume tot mai tehnologică și controlată;
- ▶ criza identității, personajele încercând să își găsească locul într-o lume care pare lipsită de sens și care nu mai oferă repere stabile.
- ▶ explorarea subconștientului (cu o atenție deosebită asupra viselor, halucinațiilor și percepțiilor deformate ale realității).

Observații

Expresionismul lui Lucian Blaga are o trăsătură folclorică, poetul afirmând că la baza curentului expresionist stă nostalgia reîntoarcerii la origini, aspirația spre absolut.

Atelier de lectură

1. **Citiți textul. Identificați trăsăturile artei expresioniste valorificând discursul critic.**

Textul A

„Artistul expresionist își transfigurează mediul. El nu vede, privește; nu povestește, trăiește; nu reproduce, creează din nou; nu găsește, caută; [...] inima lui se lărgeste, plămâni se deschid, el se abandonează firii create în care nu este doar o parte, ci ea este aceea care se mișcă în el după cum o oglindește el; viața lui se aranjează fără ajutorul logicii, al raționamentului, fără

Expresionismul în literatura română a fost cultivat de revistele „Contimporanul” și „Gândirea”.

Reprezentanți

- ▶ **Literatura română, poezie:** Lucian Blaga, Aron Cotruș, Benjamin Fundoianu, Adrian Maniu, Ion Călugăru, Felix Aderca, George Mihail Zamfirescu, Horia Bonciu; **teatru:** Lucian Blaga, Adrian Maniu, Mihai Săulescu (dramă expresionistă – *Săptămâna luminată*);
- ▶ **Literatura universală, poezie:** Georg Trakl, Gottfried Benn, Georg Heym, Ernst Stadler, Else Lasker-Schüler, Rainer Maria Rilke, Kasimir Edschmid, Walter Hasenclever; **proză:** Franz Kafka – *Metamorfoza* (1915), *Procesul* (1925), *Caste-lul* (1926); **teatru** – drama simbolică, de idei: Oscar Kokoschka, Georg Kaiser.

obstacolele moralei [...], ci numai și numai după mișcarea amplă a sentimentului său. Prin această extroversiune a interiorului se leagă de toate: închide în el lumea, are în el pământul, picioarele lui prind rădăcini în solul pe care îl domină, patima lui îmbrățișează vizibilul și ceea ce a fost deja.”

(Mario De Michelli, *Avangarda artistică a secolului XX*)

2. Citiți poeziile. Completați tabelul cu versurile sugestive care reflectă particularități ale expresionismului.

Particularități ale expresionismului	Versuri sugestive

Textul B

Alt cântec

de Adrian Maniu

Sufletul meu, nufăr pe ape,
Gândul de-acum, val moleșit,
Viața-n zadar vrea să mă-ngroape.
Totu-i sfârșit.

Dragostea mea, apa înceată și verde
Între nămoalele moi,
sufletul meu, albele foi își pierde,
albele foi...

Cad înserări, triste,-n târziu lăncezite;
palide zări. Soare rănit
trimite nopții pe nesimțite
somm vestejit.

Stelele, vechi luminițe de ceară,
dorul trecut din pierdut înnoiesc,
moarte destine din tine-au să ceară
jocul firesc.

Sufletu-nfrânt – intră ca nufăru-n ape,
Tot mai adânc, în el adâncit;
Totu-i departe, totu-i aproape... tot
În sfârșit.

Textul C

Tristețe metafizică

de Lucian Blaga

Lui Nichifor Crainic

În porturi deschise spre taina
marilor ape
am cântat cu pescarii, umbre înalte
pe maluri,

visând corăbii încărcate
de miracol străin.
Alături de lucrătorii încinși în zale
cănite

am ridicat poduri de oțel
peste râuri albe, peste zborul
pasărei curate,

peste păduri adânci,
și orice pod se arcuia
trecându-ne parcă pe un tărâm
de legendă cu el.

Am zăbovit îndelung între stânci
lângă sfinți bătrâni ca ghicitorile țării,
și-am așteptat să se deschidă
o fereastră de scăpare
prin puternice spații de seară.
Cu toți și cu toate
m-am zvârcolit pe drumuri, pe țarmuri
(...)

BIOGRAFIE

de Lucian Blaga

AVAN-TEXT ▶

Lucian Blaga
(1895-1961)

- Figură marcantă a perioadei interbelice, Blaga aduce un suflu nou poeziei, teatrului și filozofiei din prima jumătate a secolului XX.
- Până la vârsta de patru ani a fost „mut ca o lebădă”.
- Lirismul său profund remarcabil explorează teme precum natura, iubirea, divinul, destinul uman.
- Dorul este un element central al poeziilor lui Blaga. El își va numi fiica Dorli – derivat de la cuvântul *dor*.
- S-a înscris la Facultatea de Teologie pentru a evita înrolarea în armata austriacă.

TEXT ▶

1. Realizează o poezie care să surprindă trăiri din biografia ta. Citește apoi poezia obținută și răspunde la întrebări.

Rândul 1: Prenumele

Rândul 2: Patru trăsături care îți descriu caracterul

Rândul 3: În relație cu...

Rândul 4: Îți place...

Rândul 5: Simți...

Rândul 6: Ai nevoie să...

Rândul 7: Îți este frică de...

Rândul 8: Oferi...

Rândul 9: Ți-ar plăcea să vezi...

Rândul 10: Locuiești în...

Rândul 11: Numele

- ▶ Ce emoții ai simțit când ai citit textul?
- ▶ Ce ai simțit când ai transpus experiențele tale în cuvânt?

2. Citește poezia **Biografie de Lucian Blaga**.

Unde și când m-am ivit în lumină nu știu,
din umbră mă ispitesc singur să cred
că lumea e o cântare.
Străin zâmbind, vrăjit suind,
în mijlocul ei mă-mplinesc cu mirare.
Câteodată spun vorbe cari nu mă cuprind,
câteodată iubesc lucruri cari nu-mi răspund.
De vânturi și isprăvi visate îmi sunt ochii plini,
de umblat umblu ca fiecare:
când vinovat pe coperișele iadului,
când fără păcat pe muntele cu crini.
Închis în cercul aceleiași vetre
fac schimb de taine cu strămoșii,
norodul spălat de ape subț pietre.

Lucian Blaga și Dorli, fiica sa

META-TEXT

„Din contactul liber al simțurilor cu natura găsim în poezia lui Blaga nu numai o impresie de prospețime, ci și un fel de bucurie de a trăi, un optimism și chiar un fel de frenezie aparentă, nietzscheiană, cu răsuflarea scurtă, limitată la senzație sau sprijinită pe considerații pur intelectuale.”

(Eugen Lovinescu,
*Istoria literaturii române
contemporane*)

Seara se-ntâmplă mulcom s-ascult
în mine cum se tot revarsă
poveștile sângelui uitat de mult.
Binecuvânt pânea și luna.
Ziua trăiesc împrăștiat cu furtuna.

Cu cuvinte stinse în gură
am cântat și mai cânt marea trecere,
somnul lumii, îngerii de ceară.
De pe-un umăr pe altul
tăcând îmi trec steaua ca o povară.

Lumea textului

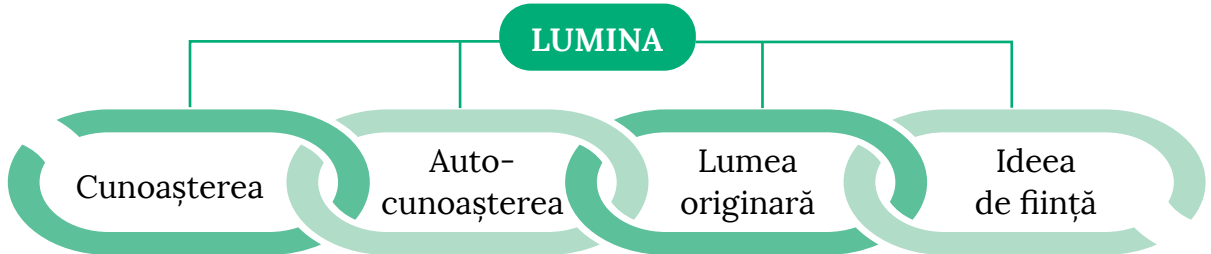
3. Numește emoțiile/trăirile/sentimentele pe care ți le-a declanșat lectura textului. Ce aspect din poezie stă la baza trăirilor tale?
4. Realizează axa lexicală a textului.
5. Rescrie trei cuvinte-cheie, aflate în relație semantică cu titlul *Biografie*, care sugerează trei vârste diferite ale eului liric.
6. Demonstrează că poezia este un monolog interior care redă dorința nestăvilită de cunoaștere a eului.
7. Identifică mărcile lexico-gramaticale ale subiectivității.

Semnificațiile textului

8. Găsește versurile care ilustrează:
 - ▶ motivul tăcerii;
 - ▶ mitul Marii Treceeri;
 - ▶ motivul orfic;
 - ▶ motivul somnului.
- 8.1. Expune-ți opinia asupra relației semantice dintre motivul somnului și mitul Marii Treceeri în text.
9. Precizează semnificația a trei simboluri – ipostaze ale marilor taine ale universului blagian. Argumentează.
10. Demonstrează prezența elementelor expresioniste în text, luând ca reper următoarele aspecte:

- ▶ nevoia de absolut, aspirația spre ideal a eului liric;
- ▶ reîntoarcerea la primordial;
- ▶ reîntoarcerea la universul mitic.

11. Oferă sensuri ale metaforei luminii, completând următorul organizator grafic, pe baza sarcinilor de mai jos.

- ▶ Identifică un simbol care marchează antinomia dintre ființă și neființă.
- ▶ Explică ipostaza de asumare a neștiinței prin intermediul verbului la prezent *nu știu*.
- ▶ Comentează metafora *lumea e o cântare*.
- ▶ Interpretează metafora *lucruri care nu-mi răspund* și metafora *de vânturi și isprăvi visate îmi sunt ochii plini*.

11.1. Extrage din poezie metaforele care surprind următoarea axă poetică:

META-TEXT

„În *Biografie* regăsim autoportretul din linii sumare și contrastante schițat în *Poemele luminii*. El s-a îndepărtat însă de confesiunea sinceră făcută iubitei, a devenit între timp o imagine puternic stilizată, o mască ce acoperă ființa empirică, relevând chipul interior, real sau năzuit, al poetului, conștiința de sine sau proiectul scriitorului în legătură cu el însuși.”

(George Gană,
Prefață la *Opera literară a lui Lucian Blaga*)

12. Interpretează titlul poeziei prin raportare la sensul denotativ și la cel conotativ al cuvântului.

13. Demonstrează cu exemple comentate din text următoarele trăsături moderniste:

- ▶ ambiguitatea limbajului;
- ▶ frecvența metaforei;
- ▶ adâncirea lirismului în subiectivitate;
- ▶ tehnica îngambamentului.

14. Demonstrează cu exemple comentate din text accentele expresioniste ale poeziei:

- ▶ afirmarea eului;
- ▶ întoarcerea spre mit și simbol;

- ▶ spiritualitatea originară;
- ▶ cultivarea manifestărilor sufletești plenare.

15. Elaborează, pe o foaie A 4, pentru portofoliu, un eseu argumentativ pentru a demonstra că poezia *Biografie* este o artă poetică expresionistă, ținând cont de specificul imaginarului poetic și faptul că este textul care deschide volumul *Laudă somnului* (1929).

16. În rândurile următoare este ficționalizată biografia din perioada comunistă a poetului Lucian Blaga. Observează portretul personajului și specificul comunicării între doi intelectuali.

INTER-TEXT ▶

Fusesem numit asistent la catedra de litere și filozofie, întâi la catedra marelui poet și filozof..., de filozofia culturii, creată mai demult special pentru el (el mă numi). [...] Marele vostru filozof a fost întâmpinat într-o zi la poarta universității de către... nu-ți spun cine și i s-a spus: „din clipa asta dumneavoastră n-aveți ce mai căuta aici”. [...] Darea lui afară își are originea în prelegerea lui de deschidere a cursurilor [...] îmi deschise el însuși și spre surpriza mea mă întâmpină cu un reproș: „în sfârșit, zise, ai catadicsit și dumneata să mă onorezi cu o vizită”. „N-am îndrăznit, dom' profesor, să vă deranjez neinvitat”, îi răspunsei. „Uite că ai îndrăznit, zise el, și îmi face mare plăcere. De când am fost dat afară de la universitate, vecii mei discipoli m-au și părăsit, de unde până atunci mă agasau zilnic cu vizitele lor. Oricât am filozofa pregătindu-ne de moarte, nu ne pregătim deloc, ideea e o pură vanitate a gândirii, care ne sugerează falsa certitudine că prin filozofie putem trece bine înarmați Marele Prag, și-o

spun cu majuscule. În fața morții nu mai ești nimic, nu mai ești poet, ești un simplu om care trebuie să dispară... [...] „Sper, dom' profesor, zisei, că nu sunteți, adică nu vă simțiți în postura lui Faust, care își regreta o tinerețe petrecută în asceză și studiu” (gândind: v-ați bucurat de glorie, deși ați avut și detractori care însă nu v-au turburat exaltările spiritului, v-ați bucurat de onoruri, v-ați căsătorit și aveți și o fată și după câte am auzit soția vă adoră și acum...)... „O singură îndoială mă neliniștește. Voi suporta izolarea, singurătatea? Proust era un monden, avea prieteni, un anturaj. [...] Nu discutăm aici unde se ducea și ce făcea, fapt e că avea unde se duce și că se întorcea fericit. Acest dus era la mine catedra.” [...] Chipul poetului era frumos, de o albeață de statuie îndelung șlefuită de impulsurile luminoase ale vieții sale interioare [...] o față oarecare, nici frumoasă, nici urâtă, pe care însă poetul o învălui cu o privire tandră.

(Marin Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni*, fragment, vol. I)

EU NU STRIVESC COROLA DE MINUNI A LUMII

de Lucian Blaga

AVAN-TEXT ▶

1. Realizați un text poetic din cinci versuri libere care să aibă ca subiect o problemă generală. În construirea versurilor veți folosi metafore și cuvinte-le: **flori, ochi, buze, morminte**.

1.1. Citiți versurile în clasă și observați cum ați transpus în cuvinte o anumită problematică.

ARHI-TEXT

Lucian Blaga a fost primul creator de sistem filozofic cu o viziune originală asupra lumii în cultura românească. În *Dicționar de termeni filozofici ai lui Lucian Blaga: Introducere prin concepte*, Florica Diaconu detaliază ideile de bază ale viziunii filozofice blagiene.

▶ Cenzura transcendentală

Este constituită ca o rețea *izolatoare* între om și misterele lumii. Ea este o disimulare, o limitare, o frânare impusă cunoașterii umane. Marele Anonim limitează accesul la cunoaștere deoarece subiectul uman este imperfect.

▶ Cunoașterea luciferică

Cunoașterea luciferică este tensionată, cere efort, chiar până la jertfa de sine; mărește, sporește misterul.

▶ Cunoașterea paradisiacă

Cunoașterea paradisiacă vizează neproblematicul, echilibrul, starea de grație, momentele de stabilitate, fără să îndemne spiritual ieșirea din sine. Este o cunoaștere suficientă sieși. Acest tip de cunoaștere lucrează cu mistere latent.

▶ Metafora

La origine (gr.), metafora înseamnă „a duce dincolo”, a face un transfer de semnificație.

„Metaforele *plasticizante* se produc în cadrul limbajului prin apropierea unui fapt de altul, mai

mult sau mai puțin asemănător, ambele fapte fiind din domeniul lumii date, închipuite sau gândite. În felul acesta rămânem la nivelul expresiei, fără să se îmbogățească cu nimic conținutul faptului la care se referă. Ea are destinația de a spune pe scurt ce-ar trebui altfel spus într-o explicație amplă, rece și seacă. Este modul spontan de a suplini cu o expresie concretă un neajuns al exprimării.”

„Metaforele *revelatorii* sunt destinate să scoată la iveală ceva *ascuns*, chiar despre faptele pe care le vizează. Metaforele *revelatorii* încearcă, într-un fel, *revelarea* unui *mister*. Metafora îmbogățește, în cazul acesta, însăși semnificația faptului la care se referă. Cu metaforele *revelatorii* înaintăm în orizontul misterului, căci ele sporesc semnificația faptelor, adâncind misterul.”

▶ Fanic și criptic

„Să numim partea care se *arată*, a obiectului în criză, *fanicul* misterului deschis, iar partea care se *ascunde*, a obiectului în criză, să o numim *cripticul* misterului deschis.” Fanicul este partea arătată, platforma de la care pleacă sondarea oricărei cunoașteri luciferice. De la el pleacă și cunoașterea paradisiacă. Cripticul este, așadar, partea ascunsă a misterului deschis.

2. Citește poezia *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* de Lucian Blaga.

Eu nu strivesc corola de minuni a lumii
și nu ucid
cu mintea tainele, ce le-ntâlnesc
în calea mea
în flori, în ochi, pe buze ori morminte.
Lumina altora
sugrumă vraja nepătrunsului ascuns
în adâncimi de întuneric,
dar eu,
eu cu lumina mea sporesc a lumii taină –

și-ntocmai cum cu razele ei albe luna
nu micșorează, ci tremurătoare
mărește și mai tare taina nopții,
așa îmbogățesc și eu întunecata zare
cu largi flori de sfânt mister
și tot ce-i neînțeles
se schimbă-n neînțelesuri și mai mari
sub ochii mei –
căci eu iubesc
și flori și ochi și buze și morminte.

META-TEXT

„Lirismul primelor poeme ale lui Blaga are două surse principale. Una aparține expansiunii vitale juvenile, care răspunde nevoii sufletului tânăr de a se cheltui în cuprinderi frenetice, alta e a interiorizării, datorită spiritului care descoperă neconținut relații tainice în jurul său și le înregistrează tulburat. Poetul oscilează între instinct și reflecție.”

(Ovid S. Crohmălniceanu, *Poezia sentimentului cosmic și a fiorului metafizic*, în vol. *Literatura română între cele două războaie mondiale*)

Lumea textului

3. Notează versurile cu care ai rezonat cel mai mult.
4. Continuă următoarele afirmații:
 - ▶ Textul poetic se caracterizează prin ambiguitate, deoarece...
 - ▶ Textul poetic impresionează la nivel prozodic, pentru că...
5. Extrage mărcile lexico-gramaticale ale subiectivității.
6. Notează observații asupra următoarelor aspecte:
 - ▶ lexicul abstract;
 - ▶ câmpul lexical al misterului;
 - ▶ verbele la prezent, formă afirmativă, negativă;
 - ▶ recurența pronumelor la persoana I;
 - ▶ elementele imaginarii poetice blagian.

Semnificațiile textului

7. Recitește textul poetic și răspunde la întrebările de mai jos.
 - 7.1. Reflectează asupra semnificației textului poetic și scrie o interpretare a versurilor.
 - a) Ce sugerează corola? Raportează-te la vegetal, la formă și la sfera religioasă.

META-TEXT

„Deși *Poemele luminii* preiau elementele tipic expresioniste, nu reușesc să sugereze decât aspirația înrâncenată a materiei către o întrupare cosmică absolută, existențialul și umanul apar doar ca un mod de manifestare al stihialului abstract. Orașul cu toate spaimele lui expresioniste, care este un motiv recurent la Georg Trakl sau la Gottfried Benn, nu există la Blaga ca element concret al universului imaginar; el e ca și satul, un concept în care locuiesc alte concepte și nu e populat încă de ființe vii.

(Marin Mincu,
Prefață la vol. *Poemele luminii*)

Galateea în formare,
Salvador Dalí

- b) Ce sinonim se poate oferi termenului *minuni*, luând în considerare principiul fundamental al filozofiei blagiene?
- d) Ce sugerează verbul la forma negativă *nu strivesc*? Ce atitudine sugerează eul liric prin utilizarea verbelor la formă negativă?
- e) Care este semnificația metaforei *calea mea*?
- f) Completează seria simbolică a elementelor pe care le intuiește în particular poetul:
 - *flori* – viața/efemeritatea/frumosul;
 - *ochi* – cunoașterea/contemplația poetică a lumii;
 - *buze* – iubirea/rostirea poetică;
 - *morminte* – tema morții/eternitatea.

8. Secvența a doua a poeziei se construiește pe baza unor relații de opoziție: *eu* – *alții*, *lumina mea* – *lumina altora*. Notează două observații referitoare la diferențele de atitudine față de misterele lumii.

9. Sintagmele poetice se asociază cu serii verbale simetrice antitetice. Notează două reflecții despre relația pe care eul o are cu lumea și cunoașterea:

- *lumina altora* – sugrumă (*vraja*), adică strivește, ucide (nu sporește, micșorează, nu îmbogățește, nu iubește);
- *lumina mea* – sporesc (*a lumii taină*), mărește, îmbogățesc, iubesc (nu strivesc, nuucid).

Explicați motivul central al luminii.

10. Menționează instrumentele morfologice și stilistice pe care se reperează opțiunea pentru cunoașterea luciferică.

11. Interpretează ampla comparație, așezată între linii de pauză.

12. Notează elementele din care se constituie repetiția. Ce sugerează acestea?

13. Prezența pronumelor la persoana I exprimă o atitudine expresionistă, care determină exacerbarea eului. Identifică versurile care elucidează:

Galateea și sferele,
Salvador Dalí

INTER-TEXT

- ▶ ipostaza omului care așteaptă revelația;
- ▶ eul în opoziție cu ceilalți, care, prin cunoașterea lor, distrug misterul;
- ▶ condiția artistului care rezonază cu întreaga lume, urmărind să sporească taina;
- ▶ aspirația creatorului de a căpăta puteri demiurgice;
- ▶ atingerea unui statut demiurgic care îi permite să răspândească iubirea și cunoașterea luciferică.

14. Interpretează versurile poeziei din perspectiva următoare afirmații: „De câte ori un lucru este astfel redat încât puterea, tensiunea sa interioară îl întrece, îl transcendea, trădând relațiuni cu cosmicul, cu absolutul, cu ilimitatul, avem de-a face cu un produs artistic expresionist” (Lucian Blaga, *Filosofia stilului*).

15. Citește poezia *Către cititori* de Lucian Blaga și identifică trăsăturile liricii expresioniste.

Aici e casa mea. Dincolo soarele și grădină cu stupi.
Voi treceți pe drum, vă uitați printre gratii de poartă
și așteptați să vorbesc. – De unde să-ncep?
Credeti-mă, credeti-mă,
despre orișice poți să vorbești cât vrei:
despre soartă și despre șarpele binelui,
despre arhanghelii cari ară cu plugul
grădinile omului,
despre cerul spre care creștem,
despre ură și cădere, tristețe și răstigniri
și înainte de toate despre marea trecere.
Dar cuvintele sunt lacrimile celor ce ar fi voit
așa de mult să plângă și n-au putut.
Amare foarte sunt toate cuvintele,
de-aceia – lăsați-mă
să umblu mut printre voi,
să vă ies în cale cu ochii închiși.

Lucian Blaga și Mircea Eliade cu soțiile lor,
Cornelia Brediceanu și Nina Mareș

MEȘTERUL MANOLE

de Lucian Blaga

AVAN-TEXT ►

1. Actualizează succint subiectul baladei *Monastirea Argeșului* în varianta culeasă de Vasile Alecsandri.

1.1. Amintește-ți motivele literare de bază și personajele.

TEXT ►

2. Citiți, pe roluri, fragmentul propus.

Persoane

VODĂ

MANOLE

MIRA

STAREȚUL BOGUMIL

GĂMAN

ZIDARII:

Întâiul, a fost cândva cioban

Al doilea, a fost cândva pescar

Al treilea, a fost cândva călugăr

Al patrulea, a fost cândva ocnaș

Al cincilea

Al șaselea

Al șaptelea

Al optulea

Al nouălea

UN BĂIAT DE CURTE

COPII ȘI AJUTOARE

UN SOL ȘI DOI SULIȚAȘI

ALȚI SULIȚAȘI

TREI CĂRĂUȘI

BOIERI, CĂLUGĂRI

FEMEI, NOROD ȘI ROBI

Locul acțiunii: pe Argeș în jos. Timp mitic românesc.

ACTUL ÎNTÂI

Cămara de lucru a Meșterului Manole. Multe, foarte multe lumânări aprinse pe masă, pe blidar, în fereastră. Pe masă e un chip mic de lemn al viitoarei biserici. Starețul Bogumil, șezând în fața mesei, privește drept înainte, din când în când clipește repede din ochi. Găman, figură ca de poveste, barbă lungă împletită, haină de lână ca un cojoc, doarme într-un colț mișcându-se neliniștit în somn, când și când scoate sunete ca un horcăit și ca un suspin în același timp. Meșterul Manole, la masă, aplecat peste pergamente și planuri, măsură chinuit și frământat. Noapte târziu.

SCENA I

MANOLE, BOGUMIL, GĂMAN

MANOLE (*ducându-și mâna deznădăjduit prin păr*): Ajută-mă, cuvioase – altfel! Altfel! – Nu cu sfaturi mai presus de fire! O, câte piedici și împotriviri!

BOGUMIL (*fără a se mișca, cu voce monotonă, ca a unuia care-și are un drum, de la care nu se mai abate*): Nu mai măsură!

MANOLE: Nici magie albă nu fac, nici magie neagră. Împotriva cugetului, ochiul se mai bizuie încă...

BOGUMIL: Pe măsurări? De șapte ani tot măsură cu cel unghi de aramă, și nicio izbândă.

MANOLE: Ce să încep?

BOGUMIL: Ți-am spus.

MANOLE: Nu. Eu nu!

BOGUMIL: Va trebui.

MANOLE: Bolta ce s-a prăbușit ieri n-a fost prea grea. Cercetează și tu. N-am așezat temeliile pe șovăiala nisipului. Adâncimile și înălțimile a suta oară le măsur. Socotelile sunt bune, tăiate în cremene toate. Și cele pentru arcuri, și cele pentru laturi, deopotrivă spre miazăzi și miazănoapte.

BOGUMIL: De-acum tac. Orice alt cuvânt e de prisos.

MANOLE: Părinte Bogumile, ajută-mă!

BOGUMIL: Numai în iad se socotește. Acolo, în împărăția virtuților întoarse, toate sunt după măsură: și coarnele dracilor, și cozile galbene. Acolo numărul stăpânește în întocmiri, în sinoade, în bolți și în clădiri... Privește numai cu luare-aminte semnele roșii de pe pergamentele astea afurisite: unele țăpene, altele șerpuitoare și-ntortocheate. Orice număr pare o iscălitură schimonosită de drac. Uite, numărul ăsta trebuie să fie iscălitura lui Mamon, că are burta mare. Asta a lui Scaraoțchi, că e subțire și pare uscată de tusea cea seacă. Asta

trebuie să fie a lui Moloh, că se sprijinește cu îngâmfare în sceptru. Asta trebuie să fie a lui Belzebub, că-i flutură steagul nerușinării pe cap. Vezi barba mea? Sunt bătrân, dar socoteală în viața mea mult greșită – încă n-am făcut. Și dacă totuși fac, o fac ca în ceruri: zic unu și gândesc trei. Mă jur pe Paraclit. În împărăția lui Dumnezeu, a socoti e un păcat ceva mai mic decât necinstirea sâmbetei, dar neapărat mai greu decât călcarea poruncii a șasea. Nu, Manole, pe mine nu mă prinzi în jocul acesta necurat.

MANOLE (*se ridică amenințător*): Cîne-mi dărmă zidurile?

BOGUMIL: Încotro ameninți, Manole? Spre stânga, unde în clipa aceasta răsare o zodie nebună, spre dreapta, unde norocul apune? Spre puterile de sus, sau spre cele de jos?

MANOLE: În toate părțile, părinte, în toate părțile. Sunt veșnic la început de drum. Se petrec lucruri necurate pretutindeni. Între pietrele atâtor împotriviri care voință nu s-ar fi măcinat până acum?!

(*Pauză scurtă*)

BOGUMIL (*după un lung suspin*): Într-o seară am ieșit pe malul Argeșului. Apele erau crescute până-n gura vadului. Și în năvala apelor – un sicriu plutind văzui. Apoi altul – pe urmă altul – pe urmă cinci – pe urmă zece – și tot mai multe – pe urmă fără de număr – ca o plutire de trunchiuri spre marile fereastrăie. Și cum n-a fost vedenie trebuie să cred că a fost aieva. Tot atât de

SCENA III

MANOLE, MIRA, GĂMAN

MIRA (*vine din dreapta, apare în ușă într-o simplă cămașă lungă, albă, descuțită*): Manole, pot să viu?

MANOLE: Vino, Mira, vino.

MIRA: Nu mai e nimeni aici?

MANOLE: Starețul a plecat.

MIRA: Și mătăhala?

MANOLE: Doarme.

MIRA: Să viu?

MANOLE: Vino.

MIRA (*vine în odaie*): Nesuferitul acela, bine c-a plecat! Ce-ați tot vorbit? (*Stinge, sărind, pe rând, lumânările.*) Am tras cu urechea la voi, dar n-am prea înțeles... când și când câte-un cuvânt... deznădejde... Paraclit... socoteli... ziduri... credință... suflet... (*La fiecare cuvânt suflă câte-o lumânare și o stinge ștrengărește.*) Pământ... Nu vreau să mai știu nimic de toate astea... Ce încurcătură de graiuri! Om să fii – să înțelegi ceva.

MANOLE: Vino, Mira. Nu le stinge pe toate.

MIRA: Pentru noi lumina cea din colț ajunge. – Nu crezi?

(*Se așază la el pe genunchi și-și bagă mâna în părul lui.*)

Meșterul meu era pe cale să se certe cu cerul?

MANOLE (*O privește lung.*)

MIRA: Și te-ai dat la descântece – uite, ai presărat nisip pe pergamente.

MANOLE: E din jocul lui Găman. Când se scutură ies din el colb și nisip ca dintr-o vânturătoare.

MIRA: E grozav.

(*Suflă de la distanță spre singura lumânare ce a mai rămas aprinsă pe masă.*)

adevărat e că în sat copiii nu mai cresc și țâța femeilor nu mai dă lapte. Printre oameni umblă vântul cu veștile. Zidurile tale s-ar prăbuși, fiindcă le clatină strigoi neliniștiți. Într-o zi au dezgropat cimitirul și ca să nu mai rămâie niciun mort în pământ, au dat drumul sicriilor pe Argeș. O săptămână întreagă au tot venit pe Argeș cele o mie de sicrie – sunând surd ca buți hodorogite. (*Cu un suspin*) Ci eu știu că nu morții răi zădărnicesc înălțarea bisericilor. Mai sunt și alte puteri, mai mari decât morții răi.

MANOLE: Ți-am spus, să nu mai vorbim.

BOGUMIL: Și eu ți-am spus: lasă-mă să mă rog. Dar tu nu vrei să faci jertfa, și pe mine nu vrei să mă lași să mă rog.

(*Se ridică.*)

Mă duc! Femeile noastre au ieșit lângă râu la miezul nopții și au stâns lumânări în apă, pentru a dezlega blestemul, dacă e blestem. Dar nu a fost. Tu ai aprins candela deasupra chipului mic – tot în zadar. Un singur lucru mai poate să ajute.

MANOLE: A fost odată săpat în piatră: să nu ucizi. Și alt fulger de atunci n-a mai căzut să șteargă poruncile!

BOGUMIL: Mă duc să mă rog. Pentru tine – eu, nevrednicul – ca să învingi zădărniciile.

MANOLE (*strigă*): Cum e? Cine e? Ce e?

BOGUMIL: Nu e apă și nu e foc – sunt puterile! Ele disprețuiesc întinderea locului și ies când vor de sub legile vremii. Le crezi aici, și ele din întâia beznă răspund. Le crezi acolo, și ele dănuiesc cu înfricoșare în noi. Zi: Doamne, Doamne.

MANOLE: Doamne, Doamne, de ce m-ai părăsit? (...)

MANOLE: N-o stinge.

MIRA (*Ia mâna lui Manole și acoperă cu ea mukul lumânării. Lumânarea se stinge.*) Vreau să nu mai visezi. Ce ții lumânările tot aprinse?

MANOLE: Voiam să lumineze feres-trele, păzitorii să găsească drumul în noapte.

MIRA: E târziu?

MANOLE: După cântatul buimac al cocoșilor – miezul nopții.

MIRA: După oiștea carului mare trebuie să fie mult mai târziu. Noapte de noapte, starețul te ține de vorbă. Manole, pierzi prea mult somn.

MANOLE: De șapte ani pierd credință, pierd ziduri și somn. Nici tu n-ai dormit?

MIRA: M-am molipsit de neodihna voastră. M-am zvârcolit în cămară. Am ieșit pe prispă. Am intrat. Am ieșit. Mai poate cineva dormi? Namila se tot scutură, ca un munte. Păsările din streșini stau cu ochii deschiși spre nevăzute primejdii.

MANOLE: Eu aici, era să bat cu pumnii în porțile de sus.

MIRA: Manole, știu. Tu, tu, inimă fără odihnă, gând treaz, visare fără popas. Mai lasă zidul. Mai lasă turlele. Rod iarăși grijile negre?

MANOLE: Lângă tine, blestemul nu găsește cuvânt.

MIRA: Fruntea asta nu se mai netezește niciodată? Manole, apleacă-te și surâzi. – Uită-te în ochii mei. Ce ascunzi în tine?

MANOLE: Frica, Mira. Frica de drumul pe care mă găsesc. Că nu știu unde sunt și unde duce. Și nu știu dacă suie, sau coboară. Și nu știu dacă m-apropiu, sau mă depărtez. Ce bine că ești aici. Tu început și sfârșit, tu totul.

MIRA: Meșterul meu – visează. Pentru el femeia adusă de peste apă nu e tocmai totul, dar sa zicem jumătate din tot. Cea-laltă jumătate e ea.

(*Arată spre bisericuță.*)

Și cu drept cuvânt. – Las', las', nu tăgădui! Nu mă supăr deloc că mă pui în cumpănă cu minunea asta înfricoșată de puteri.

MANOLE: Între voi două nicio deosebire nu fac, pentru mine sunteți una.

MIRA (*șagalnic*): Iată pentru ce în fiecare dimineață zic: ce bine că nu vrea să se înalțe!

MANOLE: Gândești că prea mult m-aș duce să-mbrățișez piatra, nu-i așa? Și că ziua mi-aș pierde-o mângâind bolțile. Te temi că noaptea mea ar fi o veșnică odihnire pe trepți, iar turla sabie între mine și tine.

MIRA: Astea n-ar fi pricină de griji, dar s-ar putea întâmpla într-o zi, pe ea s-o numești Mira – iar pe mine – biserica ta. Și zăpăceala ar fi cumplită – ha, ha!

MANOLE: Lăcașul – prilej neîntrerupt ar fi pentru tine – de răutate și joc.

Lumea textului

3. Analizează didascaliiile și observă diferențele dintre sistemele de personaje din balada populară și textul lui Lucian Blaga.
4. Explică expresia *timp mitic românesc* și alege o perioadă care i-ar putea corespunde. Argumentează-ți opțiunea.

▶ Sec. V-III î.H.	▶ Sec. XI-XIII d.H.
▶ Sec. II-I î.H.	▶ Domnia lui Mircea cel Bătrân
▶ Sec. I-II d.H.	▶ Domnia lui Ștefan cel Mare
▶ Sec. III-V d.H.	▶ Domnia lui Neagoe Basarab
▶ Sec. VI-VIII d.H.	▶ Domnia lui Mihai Viteazul
▶ Sec. IX-X d.H.	▶ Altă perioadă

Semnificațiile textului

5. Manole trăiește un puternic conflict interior și unul exterior. Identifică secvențe care reflectă cele două conflicte și comentează, la alegere, câte o secvență reprezentativă.

6. Comentează replica Mirei: „Meșterul meu era pe cale să se certe cu cerul?”

6.1. Descrie relația dintre Manole și Ana așa cum se construiește în dramă.

7. Comentează deznodământul dramei: „Doamne, ce strălucire aici și ce pustietate în noi!”

8. Manole este obligat de jocul sorții să aleagă între biserică, simbol al vocației creatoare, și Mira, simbol al vieții, al dragostei. Expune-ți părerea într-un text argumentativ asupra deciziei meșterului.

9. Realizați o hartă conceptuală în care să ilustrați teme, idei și motive prezente în dramă.

Personajele textului

10. Realizează portretul verbal al fiecărui personaj antrenat în scenele prezentate.

ARHI-TEXT

- ▶ **Mira** – personaj și simbol al jertfei și smereniei.
- ▶ **Manole** – personaj și simbol, expresie a creatorului condamnat prin actul propriei creații.
- ▶ **Bogumil** – personaj și simbol al idealistului care reflectă lupta dintre bine și rău, dualismul existenței.
- ▶ **Găman** – „cel legat de pământ”, omul practic, sceptic, expresie a forțelor ingenuie ale pământului.

În anul 1959, după ce și-a încheiat „sistemul filozofic”, Lucian Blaga și-a redactat testamentul editorial: „Dacă s-ar întâmpla să nu mai ajung în situația de a-mi publica opera filozofică, doresc ca urmașii mei să se îngrijească de acest lucru. Cincisprezece volume alcătuiesc «sistemul» meu filozofic, pe care îl socotesc încheiat. Cele 15 vol[ume] sunt: *Eonul dogmatic, Cunoașterea lucriferică, Cenzura transcendentă, Orizont și stil, Spațiul mioritic, Geneza metaforei și sensul culturii, Artă și valoare, Despre gândirea magică, Religie și spirit, Știință și creație, Diferențiale divine, Despre conștiința filozofică, Aspecte antropologice, Experimentul și spiritul matematic* [terminat prin 1953], *Ființa istorică*”.

INTER-TEXT ►

PROIECT DE GRUP

11. Bogumil și Găman sunt două personaje noi ale dramei de idei. Explică ce rol au acestea în contextul operei, alegând o opțiune dintre cele de mai jos.

- Sunt personaje antitetice care reflectă vocile conștiinței lui Manole.
- Sunt personaje care accentuează caracterul mitic al dramei de idei.
- Sunt personaje care accentuează caracterul expresionist al dramei.
- Sunt personaje care reflectă aspirația/ideea și teluricul/pragmaticul existenței umane.

12. Argumentează încadrarea personajelor Manole și Mira în formula estetică expresionistă, pornind de la ideea că:

- sunt personaje generice și reprezintă o întreagă categorie umană;
- sunt personaje arhetipale în împrejurări arhetipale;
- au statut de simbol.

13. Expune-ți opinia: de ce ceilalți meșteri îl numesc pe Manole „Meșterul Nenoroc”?

14. Compară modelul Anei din textul popular cu cel al Mirei din drama lui Blaga.

15. Elaborați macheta cămării de lucru a Meșterului Manole.

- Identificați pasajele din text în care apare descrierea cămării și detalii ce reflectă simbolismul construcției.
- Faceți o schiță/un desen pregătitor al machetei.
- Realizați macheta din materiale reciclabile (carton, hârtie, plastilină, textile etc.).
- Volumul machetei e la latitudinea voastră.
- Scrieți o scurtă explicație (cel mult 100 de cuvinte) în care să justificați alegerea formei, a culorilor și a detaliilor.
- Pentru realizarea proiectului aveți la dispoziție două săptămâni.

RECENZIA DE TEATRU

AVAN-TEXT ▶

1. Privește următoarele afișe. Despre ce crezi că este vorba în aceste spectacole? De unde te poți informa în detalii despre piesele de teatru? La care reprezentare ți-ar plăcea să mergi? Motivează în 2-3 enunțuri.

TEXT ▶

2. Citește cu atenție textul următor.

În sfârșit o premieră reprezentativă pentru omagierea personalității părintelui spiritual al Teatrului Național din Cluj și o contribuție majoră în vederea centenarului Marii Uniri! Statuia lui Lucian Blaga din fața clădirii teatrului, realizată de Romul Ladea, numele poetului și dramaturgului de pe frontispiciu primesc, în această lumină, o mai solidă determinare și firească motivație valorică. Teatrul Național „Lucian Blaga” din Cluj se dovedește demn de numele ce îl poartă. Premiera cu *Meșterul Manole* tinde să fie un eveniment. Piesa a primit carnație scenică postmodernistă în regia tână-

rului regizor Andrei Măjeri, plasând acțiunea, după dorința autorului, în „timp mitic românesc”. Viziunea regizorală se concentrează pe mitul creației ca izbăvire divină, abstrasă din haosul rătăcirilor. Nuanțele de eseu teatral sunt îmbinate cu cele de feerie poetică vizuală și tragism mitic. Spectacolul este rezultatul însumării unor sinteze sincretice, eșalonate în ritm baladesc, oniric. Începutul e puternic și edificator în privința conținutului. Miriam Cuibus, în postură de amfitrioană magică, desprinsă din negura mitului, susține un prolog despre actul creator și creațiune în fața unui zid

masiv interpus între ziditor și divinitate. Impactul e de mare efect. Meșterul calculează, se luptă cu zidul ce se surpă și se dovedește neputincios. Regizorul introduce un alt personaj, Umbra lui Manole (Ruslan Bârlea), ca alteritate a zburciumului creativ, situată între Starețul Bogumil (Ionuț Caras) și Găman (Radu Lărgeanu), sfătuitoarii meșterului, când duhovnici, când cârcotași. Lucian Blaga a avut în vedere, ca și în baladă, 9 „meșteri mari, calfe și zidari”, plus Manole. În spectacol apar doar trei, interpretați de Mihai-Florin Nițu, Cosmin Stănilă și Radu Dogaru. Însă interpretarea lor voluntară, vocală și acaparantă îi substituie pe cei absenți. Alegerea lui Sorin Leoveanu pentru a-l interpreta pe Manole este o reușită în sine. El dă dovadă de vibrantă

comprehensiune în conceperea personajului, fiind un vârf în cariera sa artistică, de calibrul celui neuitat Hamlet din 2001 în regia lui Vlad Mugur. Naturalețea Mirei, soția lui Manole, este extinsă de Romina Merei în voioșie și cântec.

(Adrian Țion, Meșterul Manole
într-o viziune postmodernă)

3. Menționează într-un enunț despre ce este vorba în cadrul textului.

4. Explică modul:

- 4.1. în care recenzia de teatru contextualizează piesa. Este suficient pentru cititor?
- 4.2. prin care autorul a încercat să prezinte sensul/sensurile piesei.
- 4.3. prin care autorul a încercat să prezinte sensul/sensurile spectacolului.
- 4.4. în care piesa contextualizează opera. Este suficient pentru cititor?

5. Comentează opiniile autorului referitoare la realizarea artistică a piesei.

6. Prezintă 2-3 idei relevante pentru tine, ca cititor, pentru a urmări spectacolul.

7. Expune-ți opinia: cât de relevantă este această cronică pentru publicul larg? Scrie un text coerent, de 50-100 de cuvinte, valorificând secvențe din recenzie.

TIPURI DE DISCURS. STRATEGII DE CONSTRUCȚIE A DISCURSULUI PERSUASIV

AVAN-TEXT ►

1. Poți distinge anumite contexte care ți-au impus o exprimare diferită?
2. Află mai multe despre discurs și tehnici de scriere în baza textului-suport.

ARHI-TEXT

Cum vei scrie un discurs persuasiv?

- Scrie un enunț introductiv prin care să stârnești interesul cititorilor/auditoriului.
- a) Alege între o introducere care face apel la latura afectivă și o introducere care face apel la latura rațională.
- b) Dacă optezi pentru o abordare afectivă, poți invoca sentimentele pe care le presupune tema abordată.
- c) Dacă alegi o abordare rațională, justifică relevanța temei.
- Redactează un paragraf în care să prezinți sub formă narativă faptele care pun în lumină ipoteza.
- Dezvoltă argumentele care susțin ipoteza.
- d) Fii atent la ordonarea optimă a acestor argumente.
- e) Evidențiază conexiunile logice dintre argumente și ipoteza centrală a discursului.
- f) Identifică posibile contraargumente ipotezei tale.
- g) Integrează în textul tău răspunsuri pertinente la posibilele contraargumente, chiar dacă acestea nu au fost încă formulate de eventuali oponenți.
- Redactează un paragraf în care să recapitulezi principalele direcții ale discursului tău, urmărind să te adresezi rațiunii auditoriului. Pentru impact emoțional, folosește imagini ilustrative pentru tema ta, pe care să le poți proiecta în ultima parte a discursului.
- Scrie un paragraf de încheiere a discursului.
- Redactează o ciornă a discursului tău, asamblând părțile construite până acum.
- Citește ciorna și corectează greșelile de orice natură.
- Transcrie discursul final în caiet.

Rețineți! Pentru a deveni discurs, textul trebuie să exprime caracterul atitudinal al unei conștiințe. Folosim un discurs când vrem nu doar să informăm oamenii, dar și să-i convingem, să formăm atitudini, să apelăm la convingerile și la conștiința acestora.

După stilul utilizat

Discurs formal: limbaj elevat și sobru, structuri gramaticale complexe.

Discurs informal: limbaj colocvial, ton relaxat, mai puțină rigoare.

După mediul de transmitere

Discurs oral: interactiv, spontan, integrând elemente paraverbale și nonverbale.

Discurs scris: planificat, structurat.

După domeniul vizat

Discurs literar: estetic, creativ.

Discurs științific: academic, folosind cuvinte cu sens propriu și termeni specifici disciplinei.

Discurs jurnalistic: informează despre evenimente sau probleme actuale.

Discurs juridic: explică și aplică normele legale.

Discurs politic: explică programul electoral și convinge alegătorii.

3. Scrie un discurs persuasiv pe o temă de interes în mediul școlar.

PERSUASIUNEA. TEHNICI DE PERSUASIUNE.

COMPORTAMENTUL ASERTIV ÎN COMUNICARE

AVAN-TEXT ►

1. Argumentează cum procedezi atunci când dorești să îți convingi prietenii asupra unei idei.
2. Numește cele mai importante domenii în care stăpânirea tehnicilor de persuasiune este esențială.
3. Poți face diferența între persuasiune și manipulare?
3.1. Explică: cum recunoști acțiunile de manipulare?
4. Alcătuiește, împreună cu colegii tăi de clasă, un decalog al persuasiunii, notând pe tablă metodele de convingere cel mai frecvent folosite.

ARHI-TEXT

Erorile de gândire reprezintă judecățile greșite în raționamentul cuiva, percepțiile greșite asupra unui subiect. În cartea *Detecțivul erorilor de gândire*, Nathaniel Bluedorn și Hans Bluedorn oferă 38 de lecții și 500 de exerciții pentru a ne ajuta să identificăm cele mai frecvente erori de gândire. Iată câteva idei:

- „Atunci când cineva evită întrebarea și se referă la ceva irelevant, spunem că aduce în discuție *heringul roșu*. Heringul roșu e un pește mort – care a început să putrezească și să miroasă. Instructorii de câini folosesc heringi roșii pentru a-și dresa câinii de vânătoare. Aceștia lasă o urmă de miros de raton (sau ce animal vor să învețe câinele să urmărească) și lasă urma să se învechească, apoi târâie heringul roșu (care la momentul acesta este foarte putred și

mirositor) peste urmă și în altă direcție. Apoi dresază câinii să rămână pe urma ratonului și să ignore urma heringului roșu. Așadar, heringul roșu este o urmă de miros menită să distragă atenția.”

- „Eroarea de gândire numită *omul de paie* presupune schimbarea sau exagerarea poziției adversarului pentru a fi mai ușor de respins.”
- „Când cineva pune două întrebări, dar una este ascunsă în spatele celeilalte, avem de-a face cu o întrebare complexă (întrebare-capcană).”
- „Eroarea numită *argumentul ignoranței* (*argumentul lipsei de dovezi*) apare atunci când spunem că ceva este adevărat din simplul motiv că nimeni nu a demonstrat contrariul.”

Persuasiunea

- recomandă;
-

Demonstrația

- probează;
-

Argumentarea

- justifică;
-

ARHI-TEXT

Tehnicile de persuasiune propuse de literatura de specialitate sunt: tehnica reciprocității, cea a contrastului, cea a așteptărilor și tehnica asocierii.

- ▶ Tehnica reciprocității exploatează dorința de a oferi ceva la schimb pentru ajutorul primit.
- ▶ Tehnica contrastului presupune că două lucruri diferite vor părea și mai diferite atunci când sunt aduse împreună.
- ▶ Tehnica așteptărilor pornește de la ideea că un comportament așteptat are mai mari șanse să se producă.
- ▶ Tehnica asocierii presupune că vom accepta mai ușor anumite lucruri de la oamenii pe care îi apreciem.

5. Completează organizatorul grafic cu alte exemple de acțiuni pentru a diferenția cei trei termeni indicați.

6. **Joc de rol.** Formați un grup de trei elevi, în care fiecare dintre aceștia să își asume un anumit tip de comportament în comunicare: pasiv, agresiv, asertiv. Improvizați un scurt schimb de replici pe un subiect de interes pentru voi – de exemplu, despre un proiect de grup pe care trebuie să îl realizați. Ieșiți în fața colegilor voștri și prezentați-vă sceneta. În timpul acestui dialog, colegii voștri vor observa:

- ▶ structuri/cuvinte caracteristice pentru comportamentul pasiv/agresiv/asertiv;
- ▶ limbaje nonverbale și paraverbale specifice;
- ▶ cine domină conversația;
- ▶ cine nu reușește să își transmită ideile.

6.1. Prezentați-vă, oral, toate observațiile.

6.2. Cărui comportament îi este specifică persuasiunea?

7. **Care dintre comportamentele de mai jos crezi că sunt specifice unei comunicări asertive? Motivează.**

- ▶ Exprimarea clară și concisă.
- ▶ Sarcasmul în legătură cu declarațiile ce nu pot fi tolerate.
- ▶ Adresarea de întrebări partenerului de dialog.
- ▶ Formularea de presupuneri.
- ▶ Evitarea reacțiilor impulsive.

8. **Crezi că ascultarea activă joacă vreun rol în comportamentul asertiv? Justifică-ți răspunsul.**

9. **Ce ton al vocii adoptă cel care dorește să fie asertiv în comunicare?**

10. **Asertivitatea în comunicare este compatibilă cu compromisurile? Exemplifică.**

11. **Ce calități trebuie să-ți îmbunătățești pentru a deveni un comunicator mai asertiv?**

PUNCTUAȚIA ȘI JUSTIFICĂRILE EI SINTACTICE

AVAN-TEXT ►

ARHI-TEXT

UTILIZAREA SEMNELOR DE PUNCTUAȚIE

► Punctul-și-virgula

- ✓ marchează o pauză mai mare decât cea redată prin virgulă și mai mică decât cea redată prin punct, delimitând porțiuni din comunicare cărorora vorbitorul le acordă o anumită independență;
- ✓ exemplu: *Prietenii tăi sunt foarte simpatici; în plus, îmi vor fi colegi anul următor.*

► Două-puncte

- ✓ marchează o pauză înaintea unei enumerații sau explicații și înaintea unei replici/a vorbirii directe;
- ✓ exemple: *Toată lumea a ajuns la timp: copiii, părinții, profesorii și reprezentanții sponsorilor;*
Noul coleg a întrebat nedumerit:
– Care este biroul meu?

► Linia de dialog

- ✓ marchează începutul vorbirii directe.

1. Citește textul de mai jos și răspunde la întrebări.

- 1.1. Care este rolul semnelor de punctuație în comunicare?
- 1.2. La ce trebuie să fii atent pentru a utiliza corect semnele de punctuație?
- 1.3. Care sunt semnele de punctuație cel mai dificil de utilizat / cel mai des utilizate în comunicarea ta / cel mai simplu de utilizat? De ce?

ortografia iubirii

de Iv cel Naiv

ai putea să-mi spui te iubesc
cu virgulă
știi tu
virgula după care poate urma un dar
sau te iubesc punct
te iubesc două puncte
sau mai rău – te iubesc semn de exclamare
pe groaznicul te iubesc
semn de întrebare nici nu vreau să-l iau în calcul
ai putea să-mi spui te iubesc cu diacritice
dar ar fi atât de ciudat
sau modernul te iubesc două puncte paranteză
care m-ar scoate din sărite
dar ce bine că mă iubești simplu
așa cum sunt
fără semne de punctuație

2. Completează textul următor cu semnele de punctuație potrivite.

„Monica Andronescu ☐ Să ne întoarcem în Iașul copilăriei tale ☐

Marius Manole ☐ Copilăria ☐ O ☐ Doamne ☐ ce demult a fost ☐ Iașii copilăriei mele ☐ Am avut o copilărie foarte fericită ☐ părinții mei m-au ferit de probleme ☐

n-aveam habar că se întâmplau în jur răutăți □ minciuni □ lucruri rele □ La mine era liniște □

M.A. □ Cum era cartierul în care locuiai □

M.M. □ Am stat în centru □ Părinții mei s-au mutat în blocul Z1 când erau foarte tineri □ Eu stăteam la etajul 5 □ apartamentul 33 □ Era un bloc nou construit și în fiecare apartament exista un copil □ dacă nu chiar doi □ dacă nu chiar trei □ deci erau foarte mulți copii în tot cartierul

□ pentru că era tot cu blocuri noi □ ca al nostru □ Așa că după școală ne întâlneam cu toții și începeam să ne jucăm □ de la ora 3 până spre seară □ când se auzea vocea mamei care mă chema acasă să mă uit la desene □ să mănânc și să mă culc □ De teme nu-mi aduc aminte □ Cartierul era lângă Palatul Culturii din Iași □ Era foarte frumos, foarte aerisit □ o zonă verde foarte frumoasă □ Acum nu mai e verde □ s-a construit între timp foarte mult □ ”

ARHI-TEXT

► Linia de pauză

- ✓ separă grafic o explicație de restul enunțului;
- ✓ exemplu: *Ideea – despre care am discutat mult săptămâna trecută – va fi, în sfârșit, concretizată într-un proiect.*

► Parantezele

- ✓ izolează cuvinte sau grupuri de cuvinte care exprimă informații suplimentare;
- ✓ exemplu: *Nimeni nu știa detaliile desfășurării evenimentului (program, spațiu, resurse).*

► Virgula are multiple roluri sintactice. De exemplu, în propoziție, virgula desparte:

- ✓ apozitiile: *Prietenul meu cel mai bun, Dan, este extrem de iscusit.*
- ✓ atributele izolate de restul enunțului: *Deștept, elevul a acționat conform cerințelor.*
- ✓ părțile de propoziție de același fel, dacă nu sunt legate prin „și” ori „sau”;
- ✓ exemplu: *Mihai este deștept, harnic și atent la detalii.*
- ✓ atribute diferite: *A realizat o operă frumoasă, cu nuanțe.*

În frază, virgula izolează (desparte):

- ✓ propoziția circumstanțială de loc: *Unde vin toți acum, am fost și eu anul trecut.*

- ✓ propoziția circumstanțială de timp: *Când a ajuns, a și vorbit.*
- ✓ propoziția circumstanțială de mod: *El s-a bucurat, ca și când i s-ar fi dat aur.*
- ✓ propoziția circumstanțială de scop sau finală: *Multe a încercat, ca să-și poată rezolva problemele.*
- ✓ propoziția circumstanțială condițională: *Dacă îl superi, se ceartă cu tine.*
- ✓ propoziția circumstanțială concesivă: *Cu toate că m-am gândit mult, nu l-am refuzat.*
- ✓ circumstanțialele, când sunt intercalate între subiect și predicat: *Dana, de frică, nu a venit.*

Atenție! Virgula nu se utilizează:

- între subiect și predicat;
- între unele complemente și predicat;
- între părțile de propoziție legate prin conjuncțiile „și”, „sau”, „ori”;
- în propoziție, pentru a izola conjuncțiile *deci*, *însă* și adverbul *totuși* (acestea se izolează în frază);
- înainte de *etc.*, *ș.a.*, *ș.a.m.d.*;
- înainte de *respectiv*, *inclusiv*, *în special* când nu introduc informații lămuritoare.

Modernismul, neomodernismul și postmodernismul

Niciun meșteșug nu este mai frumos și mai bogat, mai dureros și mai gingaș totodată ca meșteșugul blestemat și fericit al cuvintelor.

(Tudor Arghezi)

CURENTE LITERARE MODERNISTE: CONTEXT EUROPEAN ȘI FORMULE AUTOHTONE

Definire. Apariție

Avangardismul este o mișcare radicală a modernității, caracterizat prin spiritul de frondă, prin negarea violentă a formelor de artă consacrate, căutând proclamarea noului. Este specific primelor decenii ale secolului al XX-lea, mișcările apărute după 1900 având caracter sincretic și universal. În literatura română, avangardismul a apărut cu o oarecare întârziere, după 1920, manifestându-se în perioada interbelică, odată cu procesul de sincronizare modernistă susținut de Eugen Lovinescu. Principalele curente avangardiste sunt: dadaismul, futurismul, cubismul, expresionismul, suprarealismul.

Trei mari orientări avangardiste care au marcat literatura română:

- **Constructivismul** – prima mișcare românească de avangardă. A fost promovat în revistele „Contimporanul”, „HP” sau „Punct”. Ideile dominante au fost negarea ideii de literatură, abolirea lirismului, proclamarea subiectivității absolute.
- **Integralismul** – curent ce reinventează universul poetic, care va avea drept reper orașul modern, cuceririle tehnicii și științei, respingerea sentimentului. Reviste de orientare integralistă: „Integral”, „Unu”, „Urmuz”.

- **Suprarealismul** – considerat cel mai important curent avangardist la nivelul literaturii universale. Manifestul suprarealist a fost publicat de André Breton, în 1924 (printre reprezentanți se vor număra Salvador Dali, Paul Éluard, Louis Aragon). În spațiul românesc se afirmă prin lucrarea colectivă *Critica mizeriei*, semnată de Gellu Naum, Paul Păun și Virgil Teodorescu. Suprarealiștii români au publicat în revista „Unu”. Poezii de factură suprarealistă sunt fascinați de lumea viselor, a halucinațiilor, de explorarea subconștientului; adoptă automatismul, juxtapunerile neașteptate de imagini șocante, încurajarea logicii iraționale, respingerea constrângerilor raționale și promovarea libertății.

Principii estetice:

- ▶ ruptura agresivă de sistemul existent;
- ▶ preferința pentru formele șocante;
- ▶ ambiguitatea;
- ▶ atmosfera de scandal;
- ▶ umorul negru, grotescul;
- ▶ dezgustul;
- ▶ oroarea;

- ▶ haosul;
- ▶ drama existențială a omului modern ce nu mai poate să împiedice limitele.

Reprezentanți:

- ▶ Ion Vinea, Tristan Tzara, Marcel Iancu, Benjamin Fundoianu, Ilarie Voronca, Sașa Pană, Constantin Nisipeanu.

Buste de femme (Femme à la résille), Pablo Picasso, 1938

Jacqueline cu flori, Pablo Picasso, 1954

1. Citește fragmentul dat și construiește portretul orientărilor avangardiste.

Prefer să definesc avangarda în termeni de opoziție și ruptură. În vreme ce majoritatea scriitorilor, artiștilor, gânditorilor se imaginează ca aparținând timpului lor, autorul rebel are conștiința de a fi împotriva timpului său. În realitate, gânditorii, artiștii sau personalitățile de orice natură nu mai îmbrățișează, de la un moment dat, decât forme sclerozate; ei au impresia că se instalează din ce în ce mai temeinic într-un ordin ideologic, artistic, social oarecare – care li se pare actual, însă care deja se clatină, are fisuri pe care ei nu le bănuiesc. În realitate, prin însăși forța lucrurilor, din momentul în care o formă de expresie e cunoscută, ea e deja perimată. Un lucru spus e deja mort, realitatea e dincolo de el. El este un gând împietrit. Un mod de a vorbi – așadar un mod de a fi – impus sau pur și simplu admis e deja inadmisibil. Avangardistul este ca un dușman în chiar interiorul cetății pe care se înverșunează s-o dărâme, împotriva căreia se răzvrătește, căci, aidoma unui regim, o formă de expresie stabilită e și o formă de opresiune. Avangardistul este opozantul față de sistemul existent. El e un critic a ceea ce este, criticul prezentului – și nu apologetul său. Să critici trecutul e ușor, mai ales atunci când regimurile de la putere te încurajează ori tolerează; aceasta nu e decât o solidificare a stării de lucruri actuale, o sanctificare a sclerozei, o plecare a capului în fața tiraniei și a pompierismelor.

(Eugen Ionesco, *Discours sur l'avant-garde*)

2. Citește cele două texte-manifest și observă elemente avangardiste ale discursului.

MANIFEST ACTIVIST CĂTRE TINERIME

Jos Artă
căci s-a prostituat!
Poezia nu e decât un teasc de stors glanda lacrimală a fetelor de orice vârstă;
Teatrul, o rețetă pentru melancolia negustorilor de conserve;
Literatura, un clistir răsuflat;
Dramaturgia, un borcan de fetuși fardați;
Pictura, un scutec al naturii, întins în saloanele de plasare;
Muzica, un mijloc de locomoțiune în cer;
Sculptura, știința pipăirilor dorsale;
Arhitectura, o antrepriză de mausoleuri înzorzonate;
Politica, îndeletnicirea ciocnilor și a samсарilor;
...Luna o fereastră de bordel la care bat întreținutii banalului și poposesc flămânzii din furgoanele artei.

V R E M
minunea cuvântului nou și plin de sine;
expresia plastică strictă și rapidă a aparatului Morse.

D E C I
moarte romanului-epopee și romanului psihologic;
anecdota și nuvela sentimentală, realismul, exotismul, romanescul să rămână obiectul reporterilor iscusiți
(Un bun reportaj cotidian înlocuiește azi orice lung roman de aventuri sau de analiză);

Vrem teatrul de pură emotivitate, teatrul ca existență nouă,
dezbărată de clișeele șterse ale vieții burgheze, de obsesia înțeleșurilor și a orientărilor.

Vrem artele plastice libere de sentimentalism, de literatură și anecdotă, expresie a formulelor și a culorilor pure în raport cu ele însele

(Un aparat fotografic perfecționat înlocuiește pictura de până acum și sensibilitatea artiștilor naturaliști).

Vrem stârpirea individualismului ca scop, pentru a tinde la arta integrală, pecetea marilor epoci (elenism, romantism, goticism, bizantinism etc.) – și simplificarea procedeelelor până la economia formelor primitive (toate artele populare, olăria și țesuturile românești etc.).

România se construiește azi.

În ciuda partidelor buimăcite, pătrundem în marea fază activistă industrială.

Orașele noastre, drumurile, podurile, uzinele ce se vor face, spiritul, ritmul și stilul ce vor decurge nu pot fi falsificate de bizantinism, ludovicism, complexe de anacronisme. Să stârpim, prin forța dezgustului propagat, stafiile care tremură de lumină. Să ne ucidem morții!

(Ion Vinea, „Contimporanul”, anul III, nr. 46, mai 1924)

MANIFEST

„cetitor, deparazitează-ți creierul!”

strigăt de timpan

avion

t.f.f.-radio

televiziune

75 h.p

marinetti

breton

vinea

tzara

ribemont-dessaignes

arghezi

brâncuși

theo van doesburg

uraaaa uraaaaaa uraaaaaaa

arde maculatura bibliotecilor

a.et p. Chr. n.

123456789000.000.000.000.000. kg.

sau îngrășă șobolanii

scribi

apțibilduri

sterilitate

amanita muscaria

eftimihalachisme

brontozauri

Huoooooooooooooooooooo

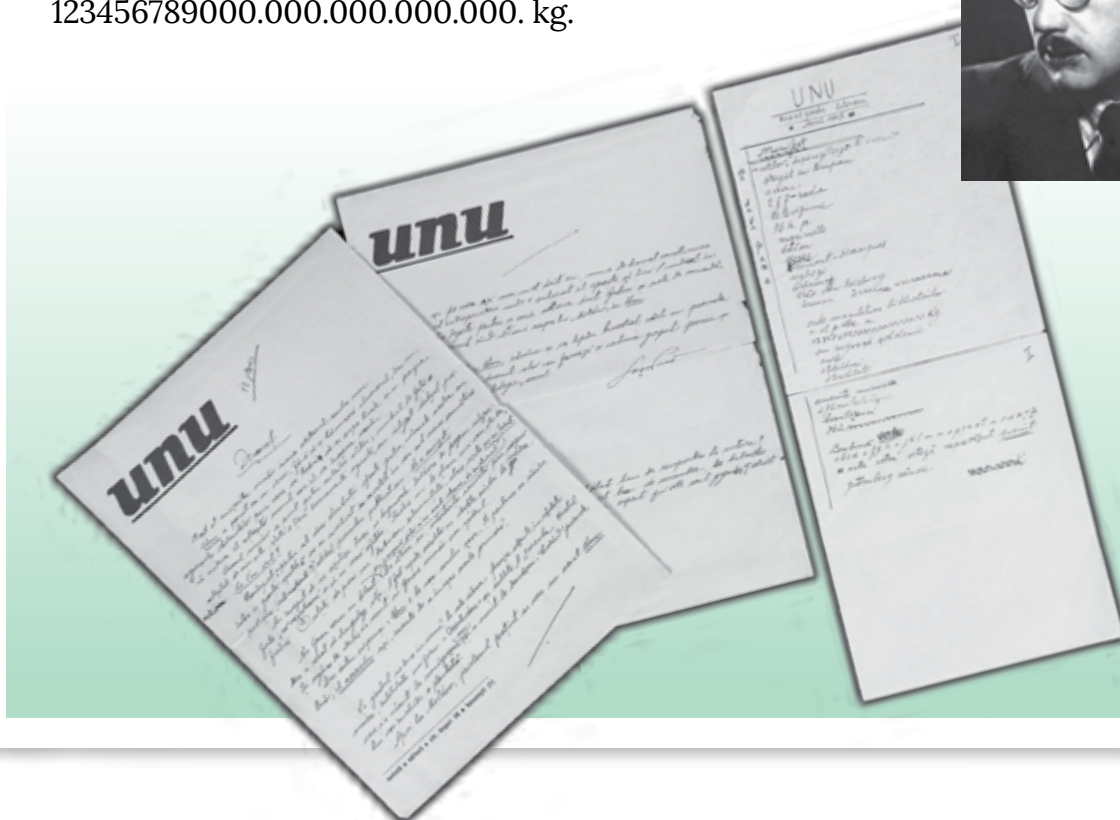
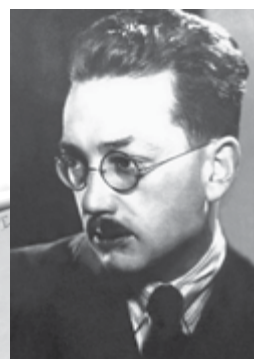
Combină verb

abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

= artă ritm viteză neprevăzut granit

gutenberg reînvii

(Sașa Pană,
„Unu”, nr. 1, aprilie
1928)

PROFIL TĂIAT DINTR-O LACRIMĂ

de Ilarie Voronca

AVAN-TEXT ►

TEXT ►

META-TEXT

Obsesia fundamentală a poeziei lui Voronca, despre care vorbea Ion Pop, în *Jocul poeziei* (1985), este cea a „nostalgiei lucrurilor”. Definirea obiectelor se face printr-un sistem de relații analogice, grație capacității senzoriale a poetului și aptitudinii de a oferi materialitate chiar și percepției.

În capitolul dedicat lui Voronca în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* (1983), George Călinescu remarcă „o voluptoasă receptivitate senzorială, un simț al plasticității cuvântului excelent și o aptitudine de a ridica la rangul de material poetic orice percepție”.

1. Realizează o hartă lexicală care să cuprindă cuvinte ce îți trezesc nostalgie. Asociază-le acestora simțuri care îți aduc în memorie astfel de lucruri.

2. Citește poezia *Profil tăiat dintr-o lacrimă* de Ilarie Voronca.

În ținutul amar ochian glasul tău
Și ca mărci poștale te privesc ferestrele, ușile
Ai spune: cameră de hotel și uite arborii
Își întind gâtul precum câinii de vânătoare

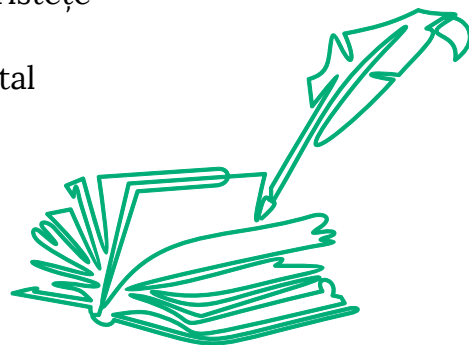
Încă zece pași vântul mă ia de braț
Concav râsul
Și sonata ca o poliță de asigurare
Sub vâsle stelele cad chei în cerneală
Lacul
Creierul oscilează ca un compartiment în transatlantic

Dacă ai ști, dacă ai ști suvenir acest sărut
Părul tăiat ca vorbe
În trepte un gând
Un cuvânt mireasma
Tunel în alcool zgomotele
Cum drumuri se închid ca vitrinele la șapte seara.

Până în piept tremuri circulă gramatical
Frunte ca inima și ochii tăi sunt gări
O îndoială urcă în vine ca o tristețe
Ca o injecție
Vântul și-a tăiat coiful în cristal

Lumea textului

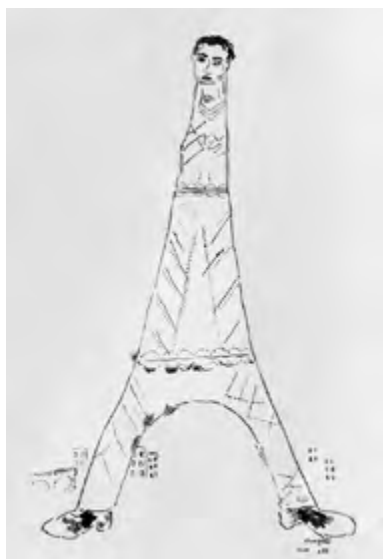
3. Oferă câte un sinonim contextual pentru cuvintele *concav* și *oscilează*.

Ilarie Voronca
(1903-1946)

- ☺ Poet și eseist român de avangardă, născut Eduard Marcus.
- ☺ Începuturile sale literare se conturează în paginile revistei cenaclului „Sburătorul”.
- ☺ Are multe cărți publicate, iar volumul etalon rămâne *Ulise*.
- ☺ Unele din cărțile sale au fost ilustrate de artiști celebri ca Marc Chagall și Constantin Brâncuși, cu care colaborează după stabilirea sa în Franța, în 1933.

Portretul lui Ilarie Voronca,
Marc Chagall

4. Explică utilizarea punctului în strofa a treia.
5. Extrage din text două cuvinte cu sens conotativ și două cu sens denotativ.
6. Construiește un enunț în care să ilustrezi sensul denotativ al cuvântului *câine*.
7. Construiește un enunț în care să folosești o locuțiune/expresie care să conțină verbul *a tăia*.
8. Transcrie din poezie două cuvinte care aparțin câmpului semantic al *trupului*.
9. Prezintă două particularități prozodice ale textului.
10. Menționează două mărci lexico-gramaticale ale subiectivității prezente în această poezie.
11. Menționează rolul utilizării persoanei a II-a în text.
12. Precizează două motive literare identificate în poezie.
13. Selectează secvențe care conturează dimensiunea temporală și cea spațială a imaginarului poetic.
14. Transcrie patru sintagme/fragmente scurte care conțin imagini artistice diferite.

Semnificațiile textului

15. Prezintă semnificația a două figuri de stil desprinse din textul poeziei.
16. Extrage și explică patru simboluri prezente în poezie.
17. Prezintă valoarea expresivă a verbelor la modul condițional-optativ din strofa a treia.
18. Comentează ideea poetică a ultimelor două strofe, pornind de la următoarele afirmații:
 - a) „Aluziile citadine, științifice, tehnice ajung să fie alăturate unei stări (cu care subiectul luptă prin omniprezența ironiei) sau unor termeni abstracti ori desemnând elemente ale corporalului, ce făcuseră în poezie obiectul imaginarului erotic.”
 - b) „De-liricizarea poeziei merge, de altfel, în paralel cu de-liricizarea subiectului (nu însă și cu depersonalizarea lui), iar strategiile ironiei și tehnica asociațiilor întâmplătoare servesc foarte bine poeti-

META-TEXT

„Avangarda [presupune, n.n.] împingerea la extrem a principiului dinamic până la explozia formelor și structurilor cunoscute ale comunicării, exacerbarea unei vitalități ce nu mai suportă nicio îngrădire.”

(Ion Pop, *Avangarda în literatura română*)

INTER-TEXT ►

META-TEXT

„Avangarda constituie o atitudine de viață caracterizată prin spirit ofensiv, polemic, prin răsturnarea violentă și radicală a tuturor valorilor tradiționale [...]. Cultivă ruptura absolută, integrală, marcată de «greață» față de întreaga condiție umană și culturală. Practică insurecția totală și nonconformismul absolut, manifestate prin refuzul sistematic al ordinii existenței reale și prin revolta manifestă.”

(Adrian Marino, *Biografia ideii de literatură*)

cii crude, anticonfesive, prin șocul imaginilor care comunică arhitectura mai degrabă dezarticulată, fragmentară, a lumii și a ființelor.”

(Călin Teuțișan, *Eros și reprezentare*.

Convenții ale poeziei erotice românești)

19. **Prezintă semnificația titlului în relație cu mesajul poeziei.**
20. **Ilustrează cu exemple una dintre caracteristicile limbajului poetic (expresivitate, ambiguitate, sugestie).**
21. **Comentează forma poemului (din punct de vedere prozodic, lexical, de punctuație, sintactic etc.), valorificând afirmația criticului Ion Pop expusă la rubrica META-TEXT.**
22. **Observă dominantele curentului literar în cadrul poeziei *Anotimp* de Gellu Naum. Justifică fiecare trăsătură identificată prin comentarea unor secvențe poetice.**

Pentru a nu știu câta oară
cerul încăpea în botul unui pui de vulpe

Eu ședeam pe o scară de ciment
cu niște cărăbuși pe față
o floare galbenă se legăna
o scorbura se adâncea
pe când la poartă ciocăneau încet
șapte bătrâni cu șapte linguri rupte

Și totuși în tăcerea asta densă
degetele noastre așterneau cearceafuri
busturile ni se lipeau prin zid
obrajii desenau cu var aceleași semne
sărută-le mâna bătrânilor
ei au adus urină de cal pentru stârpit buruienile
sărută-le mâna și spune-le cu vocea mea
că eu ședeam pe o scară de ciment
spune-le asta cu vocea mea

Ei au să clatine din cap și-au să se ducă pe la alte porți
pe când noi ne vom continua plutirea
în botul unui pui de vulpe

AVAN-TEXT ▶

META-TEXT

Vasile Voiculescu scrie textul *Lobocoagularea prefrontală* în comunism, el însuși fiind o victimă a regimului. Lobocoagulatul este deci *omul nou*, termen explicat de Stephane Courtois în *Dicționarul comunismului*: „În romanul său *Ce-i de făcut?* (1864), Cernîșevski distinge trei tipuri de oameni: omul obișnuit, supus regimului de la putere, omul «special» – model al revoluționarului de profesie, reluat de Lenin, și omul «nou», care, sub îndrumarea omului «special», se emancipează puțin câte puțin de sub oprimarea societății timpului. [...] În realitate, *homo sovieticus* – mai curând membru al birocrăției decât cetățean obișnuit – s-a distins adesea prin corupție, ipocrizie, iresponsabilitate, prin lipsa milei și a simțului moral”.

TEXT ▶

1. **Citiți fragmentul de mai jos. Discutați despre informațiile descoperite prin lectură.**

„Astăzi vom vorbi de o formă soft, de o formă așa-zisă când «moale» a represiunii – represiunea politico-psihiatrică. Într-adevăr, cu timpul și în momentul destalinizării, în momentul în care intensitatea și cruzimea terorii și a represiunii au început să scadă, după moartea lui Stalin și apoi, mai pronunțat, pe vremea lui Brejnev, organele de represiune au simțit nevoia să promoveze alte forme de represiune și, între altele, au sugerat și au vrut să convingă – și poate au și convins pe mulți – că a rezista comunismului, a rezista unei ideologii care nu putea fi, după ei, înfrântă, este o formă de alienație mintală. Aceasta este baza ideologică a psihiatriei politice. Această formă de represiune a fost promovată întâi și întâi, și cu precumpănire și pe cea mai largă scară, în Uniunea Sovietică.”

(Ion Vianu, prof., dr. psihiatru, extras din masa rotundă intitulată *Abuzurile psihiatrice din Europa de Est în perioada comunistă. Studii de caz: România și Republica Moldova*, moderată de Romulus Rusan și publicată în „Observator Cultural”, august 2003)

2. **Citește textul de mai jos, pentru a observa în ce mod literatura poate integra faptul științific.**

Lobocoagularea prefrontală

Lumea se potolise de mult. Sub suprema oblăduire a Perfectului Prezidiului Permanent al Popoarelor Păcii [sau cei cinci P (P.P.P.P.P.)] viața curgea pentru toți și pentru totdeauna tihnită.

Se făcuseră progrese tehnice uimitoare. Și fiecare ins, din locul unde era așezat chiar de la naștere de către comitetul respectiv, lucra cu zel și recunoștință pentru fericirea obștească.

Se ajunsese, în sfârșit, la râvnita minune a lumii – mulțumirea și pacea socială domneau în această piramidă răstur-

nată, în care mulțimea, baza, întoarsă și înălțată cu toată fața ei către lumină, apăsa, ea acum, cu întreaga-i greutate asupra vârfului, care o sprijinea pe pământ și căruia îi împrumuta, de sus în jos, uriașa putere a masei ei organizate. Capodoperă de justiție socială și armonie, model veșnic de edificiu democrat. [...]

La această eră fericită se ajunsese cu o mulțime de mijloace. Printre ele, cel care ajutase mai mult era lobocoagularea prefrontală, un procedeu derivat dintr-o veche și timidă operație de psihochirurgie, ajuns acum de o simplitate copilărească.

Chiar în prima oră după naștere, se așeza pe capul oricărui nou-născut, indiferent de sex și constituție, slab, gras, debil, o coroniță de tuburi încărcate cu forțe radioactive sub înaltă tensiune. După ce se înșuruba, aparatul se declanșa singur grație unui sistem de referințe automate, care arătau cu precizie matematică locul pe unde trece din lobul frontal anterior al creierului, către nucleii cenușii lăuntrici, fasciculul de fibre nervoase care face puntea între aceste sedii psihice. Atunci, prin două găurele oprise, țâșneau dintr-o parte și din alta, străbătând oasele frunții, două fascii de raze, care, întâlnindu-se într-un minuscule trăsnet radioactiv, în punctul ales, ardeau instantaneu și total numai scutul de fibre cu pricina. Restul creierului nu suferea nimic. Copilul, afară de o ușoară zguduire, care îl făcea calm și indiferent la emoții toată viața, nu simțea de asemenea nimic.

Operația se repeta la vârsta de șapte și apoi la optsprezece ani, ca astfel să se asigure exterminarea radicală a lăstarelor de

fibre răufăcătoare, care ar fi putut odrăslii eventual din centrii nervoși mai dârzi.

Niciun cetățean nu putea fi scutit, sub niciun motiv, de această necesară operație. Ea intra cu înaltă precădere în șirul de sterilizări, vaccinări și revaccinări care garantau sănătatea publică. Fără certificarea că ai suferit-o de trei ori, nu era cu putință viețuirea în imensa uniune a oamenilor liberi. Trebuia să te expatriezi în lună. De altfel, lipsa a două ușoare semne, două cicatrici negre pe laturile bazei frontale, te denunțau transfug al colectivității și te osândeau oricând și oriunde la aplicarea imediată a aparatului, de către oricine te descoperea, cu adaus de amenzi și pedepse pe deasupra.

Dar de zeci și zeci de ani nu se întâmplase o asemenea criminală scăpare. Căci nu numai în spitale, dispensare, primării, fabrici, ateliere, școli, dar nu era casă în care să nu se găsească, printre cele mai uzuale instrumente medicale, termometru, ventuze, irigator etc., și câte o co-

roniță de lobocoagulare. Prezența ei era obligatorie.

Această mică, nevinovată, dar imensă ca efecte și rezultate măsură salutară de prevedere psiho-sanitară, care scăpase omenirea de o mulțime de plăgi și o îndrumase în făgașul progresului calm, n-avea nimic misterios în ea.

Se știa de foarte multă vreme, și mai ales în ultimele războaie mondiale oamenii de știință – medici, chirurghi și psihiatri – stabiliseră rolul nefast pe care-l joacă lobul anterior frontal al creierului în viața omenirii.

El este focarul tuturor instigațiilor la neliniște, neastâmpăr, răzvrătire și aventură. Sediul nemulțumirii și al întreprinderilor. Sălașul nefericirii. [...]

Copiii, născuți toți în maternități, rămâneau acolo și nu erau legănați, ceea ce ar fi constituit o înclinare mai târziu spre reverie. Nu erau adormiți în lului sau cântece, nu auzeau un basm, nu ascultau o poveste. Creșteau apoi în vaste educatorii publice, sub cea mai strașnică priveghere, cu cele mai sugestive exemple sub ochi și cele mai sănătoase lozinci în urechi.

De unde, dar, neorânduiala ivită? Căci, curând, dezordinile crescuseră și mai grav. Mai ales în ceea ce privește sexualitatea. Un cuvânt trecea, șoptit, de la o ureche la alta, ca o boare otrăvită. Poliția află cu greutate că era vorba de „Frumusețe”, care nu mai figura în niciunul din dicționarele P.P.P.P.-ului. Tineretul nu mai privea reproducerea ca pe o lucrare de stat, oficială, o slujbă cetățenească, încredințată numai unora, după anumite criterii. Ci se descoperi că băieții și fetele au înclinări și preferințe, se aleg singuri, între ei, își în-

chipuie că găsesc, dincolo de scopul real, procrearea, pricini de plăcere și motive de exaltare într-un simplu act fiziologic. Perechile se făgăduiau unul altuia ca într-o logodnă de odinioară, de care nu auziseră. Sinuciderile celor împiedicați de la această nebunie se înmulțiră. Și un alt cuvânt, nou, netrecut în dicționare, se înfiripă, sub nasul poliției, cuvântul „Iubire”. Frumusețe și iubire. Tineretul bolnav alerga după ele ca după un miraj localizat în anume persoane, pe care le scoteau din rânduiala comună, înălțându-se deasupra prezidiului.

Astea toate dovedeau o îngrijorătoare zdruncinare a alcătuirii, amenințând cu ruina tot ce se clădise.

În curând, ceva nou, spăimântător, își făcu apariția. Cu atât mai primejdios, cu cât era nevăzut, nepipăit, insesizabil. În acea lume realistă începu deodată să se vorbească despre spirit: ceva dincolo de om, pe care-l poate mișca și agita. O mai mare calamitate nu se putea abate asupra colectivității, agitația fiind exclusiv în căderea ministerului de resort. Oamenii, acum, ridicau ochii și brațele în sus, la cer, fără să știe spre ce, așteptând, cerând de la un mare necunoscut – nu de la Supremul Prezidiu – împlinirea unei nedesluite aspirații, care nu mai ținea de pământ.

Asta era prea mult. Pedepse exemplare, privații de libertate, munci suplimentare, rații alimentare reduse, castrări, sterilizări nu folosiră cu nimic. Se recurse la căptușirea creierelor cu plăci de plumb și alte metale impermeabile razelor cosmice și oricăror emanații venite din alte sfere. Inutil. [...]

(Vasile Voiculescu, în vol. *Gânduri albe*, Editura Cartea Românească, 1986)

Ochiul lui Shiva este cel de-al treilea ochi din mitologia indiană, care trimite la mintea subconștientă, la puterea interioară ascunsă în om și la legătura directă cu divinitatea. Credincioșii hinduși își aplică un punct roșu în mijlocul frunții pentru a-și exprima respectul pentru acest ochi. Budiștii cred că ochiul al treilea, care apare și pe fruntea lui Buddha, este simbolul trezirii spirituale, al cunoașterii și al înțelepciunii. Atunci când învățăm să îl folosească, omul are capacitatea de a vedea dincolo de realitatea fizică.

INTER-TEXT ►

3. Ce sugerează piramida inversată, ca simbol al noii forme de guvernare? Exprimă-ți opinia, argumentând una dintre afirmațiile de mai jos.

- Simbolul sugerează faptul că sistemul politic nu poate fi credibil (este instabil și strivitor pentru bază).
- Sugestia simbolului este că la guvernare sunt cei mulți, reprezentați prin baza piramidei.

4. Prezintă modul în care se efectua operația de lobocoagulare prefrontală.

5. De ce lobul prefrontal constituie o amenințare, astfel încât trebuie să fie îndepărtat? Ilustrează-ți răspunsul prin secvențe de text.

6. Totalitarismele au încercat să se prezinte mulțimilor sub forma unor filozofii. Ce idei crezi că ar putea conține doctrina celor cinci P., așa cum poți observa din secvența: „Căci fericirea e să nu-ți faci idei false despre ea”?

7. Ce rol are arta, odată ce în societatea distopică prezentată în text este interzisă? Dar iubirea și sexualitatea?

8. Construiește portretul moral al tânărului lobocoagulat care și-a denunțat inima.

9. Discutați despre alegoria pe care o face Vasile Voiculescu, evocând, în fapt, lumea totalitarismului.

10. Asociază textul *Lobocoagularea prefrontală* de Vasile Voiculescu cu fragmentul următor.

Sistemele emoționale sunt vechi din punct de vedere evoluționist și, prin urmare, sunt comune multor alte specii, în timp ce dezvoltarea sistemului rațional este de dată mai recentă, dar, așa cum am văzut, noutatea sistemului rațional nu indică neapărat că este, în sine, superior. Societățile *nu* ar fi mai bune dacă toată lumea ar fi [...] exclusiv rațională, fără emoții. În schimb, pentru creier, soluția optimă ar fi echilibrul – cooptarea în aceeași echipă a rivalilor interni. [...] E nevoie de un echilibru între sistemul emoțional și cel rațional, iar acest echilibru se poate să fie deja optimizat prin selecția naturală din creierul uman.

(David Eagleman, *Incognito. Viețile secrete ale creierului*)

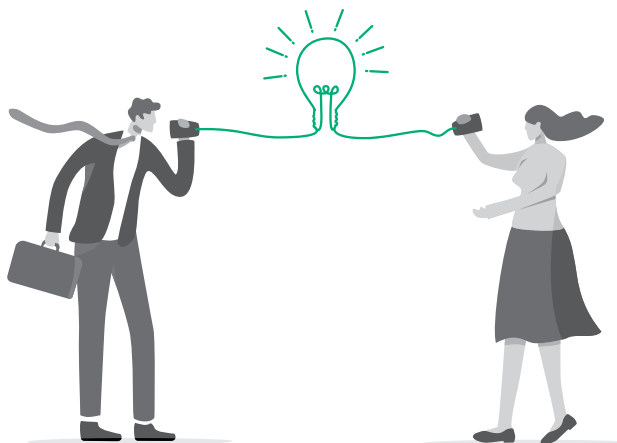
NETICHETA

COMUNICAREA ÎN SPAȚIUL PUBLIC ȘI ONLINE

AVAN-TEXT ►

1. Amintiți-vă ce cunoașteți despre netichetă: ce reguli de conduită sunt recomandate interna- uților pentru o comunicare civilizată?

- 1.1. Discutați și stabiliți câte două elemente comune și două elemente specifice pentru comunicarea în spațiul public și în cel online.
- 1.2. Expuneți o poziție: care dintre contexte – comu-
nicarea în spațiul public sau în cel virtual – solicită
mai mult efort pentru un tânăr/o tânără din gene-
rația voastră?

2. Citiți cele 17 sfaturi pentru o comunicare eficientă. Lucrați în perechi pentru a completa tabelul.

- 2.1. Pe rând, autoevaluați-vă, apoi ascultați și perspec-
tiva colegului/colegei privind modul în care res-
pectați aceste reguli.
- 2.2. La final, formulați, pe rând, concluzii și obiective
personale pentru a deveni un vorbitor cult.

Îmi reușește mereu.	Îmi reușește mai rar.	Mai am de muncit.
De exemplu: 1, 4, 6	2, 7	3, 9

META-TEXT

„Așa cum comunicarea cotidiană scoate la iveală discuțiile sterpe, goale, prefăcute, simulate etc., tot așa conversațiile pe chat scot în evidență, pe de o parte, urgența scrierii (graba care generează greșeli, abrevieri, scurtătura în drumul către destinatar). Așa cum nu putem reduce postmodernismul la ploaia de cuvinte indecente, tot așa Internet nu poate fi identificat cu limbajul Messenger. Cercetătorul obișnuit cu norma codificată se poate arăta oripilat de aceste manifestări (care au devenit fenomen de masă); nu are în același rând drept însă să le ignore, cât timp, din perspectivă coșeriană, «vorbitorul este măsura tuturor lucrurilor în lingvistică». Internautul este actualul și viitorul «netățean» al spațiului electronic.”

(Elena Ungureanu,
*Dincolo de text:
hypertextul*)

1. Îmbogățește-ți vocabularul, însușește cât mai multe structuri, consultă permanent dicționarul ortografic pentru a avea o comunicare eficientă și responsabilă.
 2. Ordonează-ți gândurile înainte de a le transmite.
 3. Alege cu atenție cuvintele și imaginile pe care le folosești pentru a fi înțeles/înțeleasă corect.
 4. Formulează clar ce ai de spus, astfel încât interlocutorii să te înțeleagă rapid.
 5. Folosește imagini, grafice, maxime, proverbe, glume (în funcție de ce, unde și cu cine comunică) – orice pentru ca esențialul din mesajul tău să fie înțeles și reținut.
 6. Succesul comunicării este deplin numai dacă interlocutorul reacționează adecvat.
 7. Pune, periodic, întrebări pentru a te asigura că ai înțeles corect ceea ce ți s-a comunicat, astfel încurajându-l și pe vorbitor, demonstrându-i că îl asculți.
 8. Apreciază opiniile celorlalți pentru o comunicare mai eficientă.
 9. Conștientizează că omul este cel mai important subiect în procesul de comunicare.
 10. Atunci când îi contrazici pe ceilalți, fă-o politicos.
 11. Ascultă interlocutorul până la capăt, apoi poți interveni cu părerea proprie.
 12. Încearcă să vezi lucrurile din punctul de vedere al vorbitorului.
 13. Nu citi notițe, corespondența sau presa în timpul în care cineva (îți) vorbește.
 14. Nu distrage atenția celor care asistă la discuție jucându-te cu degetele, pixul sau alte obiecte.
 15. Conștientizează că recepționarea corectă a mesajului ar putea depinde de starea ta de spirit.
 16. Conștientizează impactul major pe care ar putea să-l aibă expresia feței și gesturile tale.
 17. Asigură-te că limbajul corpului se potrivește cu mesajul pe care ai dori să-l exprimi pe cale verbală.
- (Kate Keenan, *Cum să comunică. Ghidul managerului eficient*)

3. Conform modelului oferit de Kate Keenan, elaborați în echipe alte 17 sfaturi pentru o comunicare eficientă online.
4. Citește opinia cercetătoarei Elena Ungureanu și expune-ți, într-un text argumentativ de o pagină, opinia despre responsabilitatea fiecărui internaut.

CURRICULUM VITAE. SCRISOAREA DE INTENȚIE

AVAN-TEXT ►

1. **Până în acest moment ai solicitat vreunei firme/companii/instituții o slujbă part-time sau pe durata unei vacanțe?**

1.1. Cunoști pe cineva care a făcut acest lucru?

1.2. Cum crezi că se procedează într-o astfel de situație?

2. **Dacă ai dori să-ți găsești un loc de muncă pentru perioada vacanței de vară, ce modalități de prezentare a intenției tale către un potențial angajator ai folosi?**

3. **Folosind un generator de CV-uri de model Europass, completează cu datele tale un astfel de document.**

3.1. Scrie un rezumat al activității tale într-un anumit domeniu de până în acest moment – dacă este cazul (inclusiv activități de voluntariat).

3.2. Prezintă fiecare post îndeplinit prin descrierea activității și indicarea perioadei. Inserează aceste prezentări în secțiunea *Experiență de lucru* a CV-ului.

3.3. Prezintă istoricul educației tale, cu indicarea perioadei în care ai urmat fiecare etapă. Acest text va fi atașat secțiunii *Educație*, care cuprinde, de asemenea, și un loc special pentru înscrierea punctajelor/scorurilor pe care le-ai obținut la examene.

3.4. Alcătuieste o listă a abilităților tale. Adaugă acest inventar în secțiunea specială din CV.

3.5. Completează celelalte rubrici speciale cu informațiile solicitate.

4. **Corelează CV-ul cu o scrisoare de intenție. Ce detalii din CV-ul alcătuit de tine ar trebui dezvoltate într-o astfel de scrisoare? De ce?**

5. **Pregătește redactarea unei scrisori de intenție, identificând cuvinte-cheie care ar putea fi importante pentru un post pe care ți-l dorești. Poți alege dintre: punctualitate, dedicație, capacitate de efort susținut. Adaugă și alte detalii pe care ulterior să le folosești în scrisoare.**

ARHI-TEXT

Scrisoarea de intenție însoțește un CV și prezintă motivația pe care o are un candidat pentru un anumit post.

În scrisoarea de intenție, autorul are șansa de a-și pune în lumină toate calificările și calitățile potrivite pentru postul pe care îl vizează. De asemenea, prin scrisoarea de intenție se poate fixa și relația pe care angajatul/angajata își dorește să o aibă cu firma, arătându-i angajatorului că îi cunoaște nevoile și îi poate aduce anumite îmbunătățiri.

Stilul folosit în redactarea unei scrisori de intenție trebuie să fie clar, succint, la obiect, fără digresiuni. Sunt recomandate paragrafele scurte, în care informația se identifică foarte ușor.

6. Ce formule de adresare ai folosi într-o scrisoare de intenție?
7. Dacă ai scrie aceste documente la calculator, ce font și dimensiune a literelor ai folosi?
8. Pornind de la modelul de mai jos, redactează o scrisoare de intenție pentru un post real sau imaginat de tine, având în vedere și conținutul recomandat pentru fiecare paragraf.

Nume și prenume:

Adresă:

Telefon:

E-mail:

Data:

Departamentului de resurse umane
SC XXX SRL

Stimate Domn / Stimate Doamnă

Vă adresez această scrisoare de intenție ca răspuns la anunțul pe care l-ați publicat pe site-ul X pentru postul vacant de _____ pe care îl aveți.

De ce îți dorești
postul respectiv?

Am absolvit _____, profilul _____, în cadrul liceului _____ din _____ și consider că în anii de liceu am acumulat multe cunoștințe care să îmi permită acum să funcționez optim în instituția dumneavoastră. Aștept cu nerăbdare să pun în practică aceste cunoștințe, pe care să le dublez cu abilități utile postului.

De ce ești
candidatul potrivit?

Mă caracterizează dinamismul, sunt responsabil(ă), determinat(ă), am aptitudini de comunicare foarte bune și îmi doresc să mă perfecționez profesional în domeniul postului pe care dumneavoastră îl oferiți.

De ce firma respec-
tivă corespunde
cerințelor tale?

Lucrând în compania dumneavoastră, mi-aș putea pune în evidență capacitățile intelectuale și experiența acumulată (conform CV-ului anexat), aș atinge obiectivele asumate de companie și mi-aș dezvolta cariera.

Sunt disponibil(ă) în orice moment pentru a fi contactat(ă) în vederea discutării despre o posibilă colaborare.

Vă mulțumesc,

Prenume, nume

Semnătura

NEOMODERNISMUL

AFIRMARE ȘI SPECIFIC ÎN CONTEXTUL LITERATURII ROMÂNE DIN BASARABIA

Definire. Apariție

Este o orientare artistică prin care poezia anilor '60 și '70 reia legăturile cu modelele interbelice ale liricii moderniste, promovând poezia lucidă, de idei, poezia ca formă de cunoaștere. Ion Bogdan Lefter consideră că nu e vorba doar de o prelungire a modernității precomuniste, ci este o „reacomodare cu limbajele estetice, metaforice, simbolice, în forme ingenue, după care traseul către încifrare și către abstracționismul extrem a fost parcurs foarte rapid”. De asemenea, Nicolae Manolescu, în *Istoria critică a literaturii române*, surprinde ideea „de a fi un remake modernist, alimentat de acea parte a liricii interbelice”, iar poeți precum Nichita Stănescu, Leonid Dimov, Alexandru Miran, Cezar Baltag, A.E. Baconsky „reînnoadă firul istoric, rupt de proletcultismul anilor '50, cu poezia modernistă interbelică, lirică, pură, evazionistă, elitistă, dificilă și ermetică”.

Sursele neomodernismului

- Din *perspectivă estetică*, neomodernismul este o revigorare a lirismului „pur”, o reconectare a literaturii române la filonul estetic interbelic.

Solitude (dehors et dedans),
Friedrich Ahlers-Hestermann, 1933

- Din *perspectivă istorică*, apare în contextul realismului socialist, după o perioadă aridă, dominată de dogmatismul lozincard. În perioada „dezghețului” hrușciovist literatura este o metodă de descătușare a creatorului de sub teroarea prezentului.

- Din *perspectivă ideatică*, poezia acestei generații propune valoarea estetică, frumosul ca element primordial al operei literare. Poeții se întorc către temele dintotdeauna ale lirismului, tratate în tonalitate intens subiectivă, în care ritmurile biografice ale eului se configurează ca replică interioară a ritmurilor existențiale sau cosmice. În literatura basarabeană se observă deschiderea spre tradiționalism, sub influența lui Mihai Eminescu, și spre modernism, prin apropierea de Lucian Blaga.

Manifest literar. Text programatic

Noua orientare literară este marcată de discontinuități provocate de regimul politic al vremii. Neomodernismul este un concept vehiculat pentru prima dată de Ion Bogdan Lefter în cadrul unor cursuri de la Universitatea din București, reluat în volumele de critică literară (*Recapitularea modernității*, 2000). Ion Negoitescu publică în primul număr al revistei Cercului Literar de la Sibiu textul programatic intitulat *Perspectivă*, în care evidențiază disocierea literaturii de politic: „Când, în primăvara anului 1943, a apărut manifestul Cercului Literar, ca un elogiu al spiritului de libertate, ca o reintegrare a generației tinere în românitatea de perspectivă universală, ruptă de nebuloasele conjuncturii politice și regionaliste, împrejurarea a fost socotită, în lumea literaturii propagandistice și a ortodoxismului pe de o parte, în lumea stângii oprimate pe de altă parte, ca un act cu semnificații politice”. La 23 iunie 1966, Eugen Simion și Nicolae Manolescu apără valoarea estetică, afirmarea subiectivității și a diversității stilurilor artistice.

Nicolae Manolescu
(1939-2024)

Principii estetice:

- cultivarea esteticului, a conceptului de „artă pentru artă” și intelectualizarea emoției estetice;
- fuziunea esteticului cu eticul într-o poezie gravă, asumând realitatea trăită responsabil;
- dezvoltarea metafizicului consubstanțial ființei concrete, reale prin metaforă, parodie sau alegorie, inclinații „mistice”;
- conturarea crizei existențiale a omului modern și evidențierea fondului identitar oferit de tradiție și folclor;
- poezia își înscrie între coordonatele sale vitalismul, orfismul, confesiunea, apelul la mituri ori la valențele istoriei și istoricității;
- poezia este pură, evazionistă, elitistă, încifrată, ambiguă, dificilă și ermetică.

Teme:

- ▶ tema damnării și a fatalității apăsătoare;
- ▶ tema poetului-histrion care își trăiește „rolurile” asumate în forme lirice;
- ▶ raportul dintre artistul cuvântului și opera sa;
- ▶ ipostazele iubirii (divine, umane, artistice);
- ▶ fascinația pentru universul livresc și intelectual;
- ▶ obsesia războiului și degradarea umanului în măcelul mondial;
- ▶ tema captivității exterioare și interioare, a inechității sociale, a pierderii identității colective și individuale;
- ▶ motivul suferinței în detenție și al salvării în spirit;
- ▶ tema beatitudinii erotice, cu trei mărci stilistice: a „viziunii”, a „jocului” și a simbolurilor matinale;
- ▶ tema nașterii limbajului liric din trăirea plenară a iubirii;
- ▶ poezia cunoașterii și a întrebărilor asupra existenței;
- ▶ tema indestructibilității ființei umane;
- ▶ tema întoarcerii la formele și sensurile existenței primordiale;
- ▶ tema libertății individului de a alege;
- ▶ existența umană proiectată parodic într-o falsă viziune epopeică;
- ▶ tema ieșirii brutale din spațiul copilăriei;
- ▶ tema vinovăției morale individuale și colective;
- ▶ motivul suferinței expiatoare.

Observații

- ▶ **Albatroșiștii** (revista „Albatros” din 1941) construiesc o orientare poetică

unitară și contestă formula „artă pentru artă”, iar formula lirică adoptată este depoetizarea, respingând formele patetice, grave și metafizice. Se mizează pe reconstrucția ludică și ironică a poemului, pe umor negru și nevroză sublimată în parodie, pe reinterpretarea temelor grave ale literaturii dintr-o perspectivă ludică, amuzantă.

Reprezentanți: Geo Dumitrescu, Dimitrie Chelaru, Ion Caraion, Constantin Tonegaru.

- ▶ **Cercul Literar de la Sibiu** pune accentul pe disocierea esteticului de etnic și de etic, pe mutarea atenției de pe rural pe urban, pe resuscitarea miturilor, a baladei.

Reprezentanți: Radu Stanca, Ion Negoitescu, Ștefan Augustin Doinaș, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Ana Blandiana.

- ▶ **Gruparea din jurul revistei clujene „Steaua”** se opune promovării prozaismului în poezie și preferă poezia de atmosferă și de sugestie. Ion Pop, în *Poezia românească neomodernistă*, afirmă că „grupul clujean din jurul revistei «Steaua», condus de A.E. Baconsky, anunța ruptura față de un mod de a scrie conformist până în pragul grotescului [...], reactivându-și memoria culturală «modernistă», deloc săracă”.

Reprezentanți: A.E. Baconsky, Ștefan Augustin Doinaș, Radu Stanca, Emil Botta, Leonid Dimov.

- ▶ **Generația „ochiului al treilea” (generația șaptezecistă)** este un fenomen literar basarabean. Se caracterizează prin excesul de estetism, poezii rafinează trăirea poetică și o transpun în

livresc, până se ajunge ca retorica să înlocuiască ontologicul, conform opiniei lui Grigore Chiper. Sintagma îi aparține lui Nicolae Dabija și reprezintă, conform volumului publicat în 1975, organul tănuit al sufletului care poate cuprinde aspectele insesizabile ale vieții. Se afirmă valorile libertății creatoare, a jocurilor fanteziei, a ludicului, a evaziunii în vis și a spațiilor imagine.

Reprezentanți: Nicolae Dabija, Leonida Lari, Vasile Romanciuc, Leo Butnaru, Arcadie Suceveanu, Ilie Zegrea, Leonard Tuchilatu, Ion Hadârcă, Iulian Filip, Nina Josu, Ludmila Sobiețchi etc.

Iulian Filip
(n. 27 ianuarie 1948)

Reprezentanți

► **România:** Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Cezar Baltag, Ana Blandiana, A.E. Baconsky, Ion Horea, Petre Stoica, Gheorghe Tomozei, Florin Mugur, Constanța Buzea, Mihai Ursachi, Ion Alexandru, Adrian Păunescu, Nicolae Prelipceanu, Leonid Dimov, Dan Laurențiu, Ileana Mălăncioiu, Gabriela Melinescu, Cezar Ivănescu,

Alexandru Miran, Mircea Ivănescu, Virgil Mazilescu, Angela Marinescu, Emil Brumaru, Daniel Turcea, Adrian Popescu, Mircea Dinescu, Dorin Tudoran, Șerban Foarță.

► **Basarabia:** Grigore Vieru, Aureliu Busuioc, Liviu Damian, Gheorghe Vodă, Ion Vatamanu, Mihail Ion Cibotaru, Anatol Codru, Victor Teleucă, Arhip Ciubotaru, Anatol Ciocanu, Dumitru Matcovschi.

Atelier de lectură

1. Prima etapă: MARATON DE LECTURĂ AVIZATĂ

1.1. Citește textele propuse, extrage trăsăturile curentului neomodernist și notează-le în tabel.

Secvența de text	Autorul, opera citată	Cuvinte-cheie	Trăsături neomoderniste

Textul A

„E o generație care se încredințează «ochiului al treilea» care anulează tirania realului, stimulând insinuarea posibilității și a visului, care desființează hotarele dintre mimesis, fantezie și imaginație. Vederea cu «cel de-al treilea ochi» interiorizează viziunea, o scoate din vechile convenții realiste, purifică verbul poetic, îl scoate pe poet din contingentul care-l ținutia (care e, de fapt, un tărâm mai împământănit, o zonă de puritate solară, de firesh, de organic) tiranic și îl transferă în transcendent.”

(Mihai Cimpoi, *Panorama liricii postbelice din Republica Moldova*)

Textul B

„Păstrând proporțiile, el (Grigore Vieru) și generația sa reprezintă ceea ce a fost, la începutul secolului, generația lui Goga pentru Transilvania. Similitudinea de destin are și o prelungire în plan poetic. Sub presiunea circumstanțelor, poezia se întoarce la un limbaj mai simplu și își asumă în chip deliberat un mesianism național pe care, în condiții normale, lirismul pur îl evită. Grigore Vieru, Leonida Lari, Nicolae Dabija și toți care sunt cu ei cultivă în chip deliberat temele tradiționale și recurg la formule lirice mai accesibile, voind astfel să ajungă la inima unor oameni ținuți, de regulă, departe de rafinamentele poeziei moderne.”

(Eugen Simion, *Un poet cu lira-n lacrimi...*)

2. A doua etapă: MARATON DE LECTURĂ MODEL

- 2.1. Citește selecția de texte poetice, extrage trăsăturile curentului neomodernist și notează-le în tabel.
- 2.2. Cu care dintre texte ai rezonat cel mai mult? Argumentează-ți răspunsul.

Secvența de text	Autorul, opera citată	Figura de stil prin care sunt sugerate trăirile unui eu neomodernist	Trăsătura neomodernistă

Omul comun ia o hotărâre

de Nicolae Labiş

Eu viața mi-am închis-o sub lăcate,
Și-atâtea zile s-au stătut în van,
Din multe cugetări adevărate
Mi-am înjghebat un jalnic paravan.

Mi-am înjghebat justificări senine
Când părăsisem drumul durei munci:
Dar dac-ar roade suferința-n mine
Tot necesară-aș crede-o și atunci?

De m-ar izbi puterile inerte
Ce stânjenesc înaltul țării zbor,
Au m-aș păstra și-atunci în trândăvia
Acestui trai anost și-adormitor?
Se cere să lovesc în cei pe care
Eu i-am slujit, simțind că putrezesc.
Va fi nevoie, știu, fără cruțare,
Fără regret, și-n mine să lovesc.

Ideile-mi rămase, triste cete,
Am să le-ntrem cu asprul vieții vin,
La oameni, părăsiții mei prieteni,
Sfios, dar hotărât am să revin.
Cezar Baltag – *Zicere asupra*
Poate cel mai întâi, poate cel
de pe urmă,
poate singur, poate cu ceilalți, poate
neștiutor,
poate cu numele
poate în lipsa numelui
poate cu ființa împrejurul ființei
precum cei întrebați.

Poate cu întrebare și cu răspuns.

Poate și cuvântul acesta
are depărtarea târzie,
poate nu se cântărește și nu se numără
după mișcarea buzelor,
poate își cheamă în gura nevrednicului
coacerea sa.

Poate plecarea este apropiere
și așezare,
poate este nedespărțire
cu alt început.

Poate am fost cu cele ce odată
s-au adus într-o a fi
și nu se aseamănă,
poate am băut loc și am dormit vorbe
nepăzind deosebirea care m-a zămislit.

Poate în mine își are ființă scăderea
și a întârziat lângă întrebare
și a trecut înaintea sfârșitului
luând lângă sine alte întâmplări.

Poate am uitat,
poate am plecat înainte,
poate nici pulberea
din care sunt alcătuit
nu mă mai ține minte.

Ca și cum toiagul ar mișca
pe cel ce-l ridică.

Ca și cum piatra ar fi voința
celui ce aruncă cu ea.

(în vol. *Lupta cu inerția*,
cap. *Omul comun*)

Textul D

Ars subjectum

de Leo Butnaru

Ca o diversitate de moarte
dar mai ales de viață
ceața fierbinte se numește aburi
aburii reci se numesc ceață.
(Aici textul propriu-zis se află
între subtext și supertext
ca un sandvici de semnificații
scoase de sau puse la index.)
Iar când intervin aburii, ceața
continuarea subiectului e dificilă
încât e mai bine să-l stopezi, sau
pur și simplu să-l sugrumi fără milă.
Iar cei ce râvnesc să citească
precum se spune – (și) printre rânduri
nu au decât să facă-n fel și chip
a se descurca-n colectiv, sau singuri.

Textul E

Poemul de trecere

de Arcadie Suceveanu

Să te transferi în starea unui tei
Și să privești prin prisma lui de floare,
Să ari lumina cu statui de zei
Peste câmpii de mituri necesare.
Să-mbraci viziunea ierbii și să vezi
Că-ți dă în spic de dragoste chitara.
Să arzi ca roua și să n-ai dovezi,
De glasul tău să crească-n câmp secara.
Clepsidra zilei s-o încarci cu crini
Înalt acord al muzicii din sfere.
Când vei cânta în pomii anonimi
Să se aprindă muguri de-nviere,
Să țipe fructul, ca un prunc, în flori
Și-n somnul pietrei iarba viitoare,
Să plângă magii-n patul lor de nori
Și steaua-n tronul ei de lăcrimare.

Clepsidra

de Nicolae Dabija

Vroiam să dobor secunda cu o săgeată.
 Vroiam să măsor cu o iubire vecia.
 Mult prea multă-mi părea Poezia...
 Și-a mea îmi era lumea toată...
 Iarba creștea sub pașii mei,
 teii scoteau flori pe ram
 de mă gândeam la ei
 atunci când iubeam,
 ce tânăr
 eram
 o!
 eram
 ce tânăr
 atunci când iubeam:
 de mă gândeam la ei,
 teii scoteau flori pe ram;
 iarba creștea sub pașii mei,
 și-a mea îmi era lumea toată...
 Mult prea multă-mi părea Poezia...
 Vroiam să măsor cu o iubire vecia...
 Vroiam să dobor secunda cu o săgeată...

Sunt lucruri

de Ion Hadârcă

I

Sunt lucruri
 care se spun
 și lucruri care se tac.
 Una literatura se ambiționează
 a fi un lucru care se spune
 despre lucruri care se tac.

II

Sunt semne văzute
 și nevăzute.
 Și numai Poezia încearcă
 a fi amintirea celor văzute
 și mărturisirea celor nevăzute.

LEOAICĂ TÂNĂRĂ, IUBIREA

de Nichita Stănescu

AVAN-TEXT ▶

Nichita Stănescu
(1933-1983)

- ☺ A debutat în 1957, în revista „Tribuna” din Cluj, iar în 1960 a publicat primul său volum, *Sensul iubirii*, care l-a impus ca un poet al generației sale.
- ☺ Este considerat cel mai mare poet al neomodernismului românesc. Critica a scris despre el ca fiind un poet novator și talentat, dar și un spirit liber. Printre cele mai cunoscute volume ale sale se numără: *O viziune a sentimentelor* (1964), *11 elegii* (1966), *Necuvintele* (1969), *Epica magna* (1978).

TEXT ▶

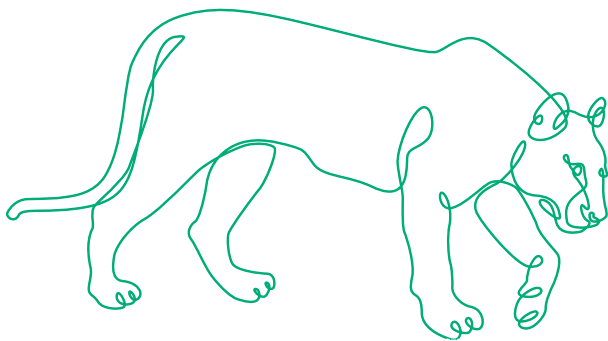
1. Citește afirmațiile lui Nichita Stănescu, extrase din eseurile sale, și definește rostul poeziei în viziunea poetului.

- ▶ „Eu sunt o tânjire a organelor omului, o tânjire de cunoaștere, o tânjire a simțurilor, tânjire a ideilor lui către perfecțiune.”
- ▶ „A cunoaște nu înseamnă și a elucida.”
- ▶ „Eu sunt acel organ nemărturisit, de cuvinte care privesc nu culorile, care aud nu sunetele, care gustă nu gusturile, care miros nu mirosurile.”
- ▶ „Eu te cunosc prin poezie, tocmai de aceea am inventat poezia, ca pe un organ al evoluției simțurilor mele.”
- ▶ „Poezia, sub o miriadă de forme, e însuși câmpul gra-vitațional al cunoașterii. Fără poezie omul nu s-ar distinge de neant”; „cuvântul e sfera care se contemplă pe sine.”

2. Citiți în lanț poezia *Leoaică tânără, iubirea* de Nichita Stănescu.

Leoaică tânără, iubirea
mi-a sărit în față.
Mă pândise-n încordare
mai demult.
Colții albi mi i-a înfipt în față,
m-a mușcat leoaica, azi, de față.

Și deodată-n jurul meu, natura
se făcu un cerc, de-a-dura,
când mai larg, când mai aproape,
ca o strângere de ape.
Și privirea-n sus țâșni,
curcubeu tăiat în două,
și auzul o-ntâlni
tocmai lângă ciocârlii.

Mi-am dus mâna la sprânceană,
la tâmplă și la bărbie,
dar mâna nu le mai știe.
Și alunecă-n neștire
pe-un deșert în strălucire,
peste care trece-alene
o leoaică arămie
cu mișcările viclene,
încă-o vreme,
și-ncă-o vreme...

„Critica suedeză a recunoscut în poemele lui Nichita Stănescu marca unui poet de clasă mondială. Păcat că Nichita nu a putut să-și învingă mândria de bărbat și să vină la Stockholm, unde era așteptat și unde este pur și simplu admirat ca un poet de o excepțională originalitate în contextul actual al poeziei. Spre deosebire de alți poeți care aleargă pe la festivaluri de poezie cu limba scoasă, strigând: *Eu, eu și numai eu!*, Nichita, ca un adevărat prinț, a hotărât să nu se umilească în niciun fel și să arunce mai departe perle în mocirla porcilor...”

(Gabriela Melinescu, *Jurnal*)

Lumea textului

3. **Exprimă-ți reacția în urma lecturii, relevând starea dominantă.**
4. **Oferă câte un sinonim contextual pentru cuvintele *încordare* și *deodată*.**
5. **Extrage din text două cuvinte cu sens conotativ și două cu sens denotativ.**
6. **Transcrie două cuvinte care aparțin câmpului semantic al *trupului*, încadrându-le în enunțuri cu alt sens decât cel din text.**
7. **Prezintă două particularități prozodice ale textului.**
8. **Menționează două mărci lexico-gramaticale ale subiectivității prezente în poezie.**
9. **Precizează două motive literare identificate în text.**
10. **Selectează secvențe care conturează dimensiunea temporală și cea spațială a imaginarului poetic.**

Semnificațiile textului

11. **Citește prima strofă a poeziei și încadrează observațiile, constatările tale într-un scurt text-reflecție.**
 - a) Propune și alte sensuri asociate simbolului „leoaică”.
Leoaică: frumusețe, ferocitate, libertate...
 - b) Motivează ce tip de lirism se formează la nivelul versurilor.
 - c) Extrage versurile care denotă caracterul premeditat al iubirii.

Nichita Stănescu era considerat un risipitor, toți banii îi cheltuia pe ceasuri vechi, monede și petreceri.

Și-a cultivat și talentul de grafician, realizând ilustrațiile pentru multe dintre volumele sale.

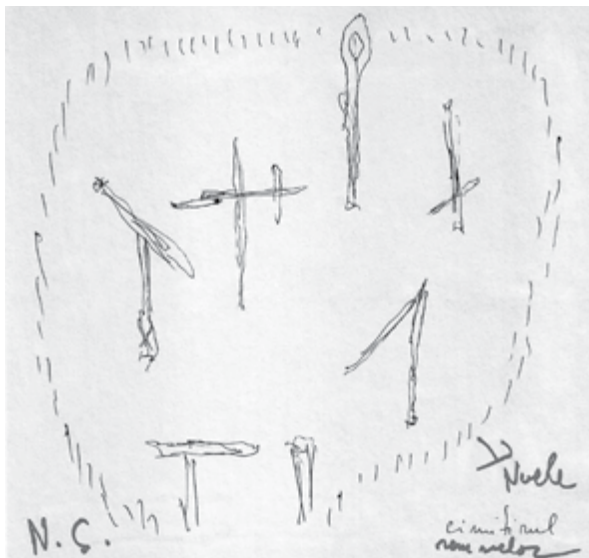
„După-amiază, la ora trei, ne-a sunat Perre (Zekel) din Stockholm ca să ne spună că Nichita a murit pe data de treisprezece. [...] Toți, ca și noi, de altfel, am primit scrisori de la Nichita, cu întârziere, ca și cum ni le-ar fi trimis din moarte. Sunt mută de durere; nu pot să plâng. [...] Prin moartea lui Nichita, care m-a învățat durerea și marea generozitate, Nichita, pe care n-am încetat niciodată să-l iubesc. [...] Nichita era candid și nepuțințios în fața atmosferei gregare în care a fost mereu silit să trăiască.”

(Gabriela Melinescu, *Jurnal*)

META-TEXT

„O viziune a sentimentelor accentuează tocmai asupra ipostazierii eului în poziție centrală, subiectul afirmându-se ca focar de energie afectivă și, ca atare, agent decisiv în procesul genetic al viziunii. [...] Momentul descoperirii de sine în univers este iarăși cel al *trezirii*, provocată însă, de data aceasta, nu de un impuls din afară, ci de brusca revelație a lumii lăuntrice într-o clipă privilegiată, cu adevărat inaugurală, trăită de aceea cu uimire, ca o surpriză.”

(Ion Pop, *Nichita Stănescu*)

Desen în pix albastru de N. Stănescu

- d) Identifică figurile de stil care sugerează: I. vitalitatea și agilitatea; II. tensiunea erosului; III. efectele devoratoare ale iubirii; IV. rana din iubire vizibilă permanent.
- e) Comentează rolul stilistic al verbelor la perfectul compus și la mai mult ca perfect.
- f) Explică starea afectivă pe care o asociezi acestei strofe.
- g) Formulează ideea centrală a strofei.

12. Citește a doua strofă a poeziei și încadrează observațiile, constatările tale într-un scurt text-reflecție.

- a) Propune și alte sensuri asociate simbolului „cerc”.
Cercul: perfecțiune, închidere, unitate...
- b) Motivează prin ce simțuri percepe eul liric lumea.
- c) Extrage versurile care denotă raportul îndrăgostitului cu lumea.
- d) Identifică figurile de stil care sugerează: I. capacitatea genezică a iubirii; II. iubirea ca manifestare a fericirii; III. iubirea ca o punte între real și ideal; IV. iubirea asemănătoare unui vârtej.
- e) Explică rolul stilistic al adverbului *deodată*.
- f) Argumentează starea afectivă pe care o asociezi acestei strofe.
- g) Formulează ideea centrală a strofei.

META-TEXT

Criticul Corin Braga sintetizează cele trei etape astfel: poezia metaforică, care redă o imagine printr-o altă imagine; poezia simbolică de viziune, care exprimă intuiții și percepții obscure; metapoezia, transfigurarea poetului în cuvânt, supraviețuirea prin logos. În *Lyrice magna*, criticul și istoricul literar Daniel Cristea-Enache îl receptează pe autor pendulând între expresie și reflecție, între concret, material și abstract, cerebral, conceptual, epură a universului sensibil. El abstractizează materia grea și, într-o mișcare aproape simultană, plasticizează abstracțiunile abia obținute. Cele două operațiuni ajung să se confunde, deși sunt complet opuse.

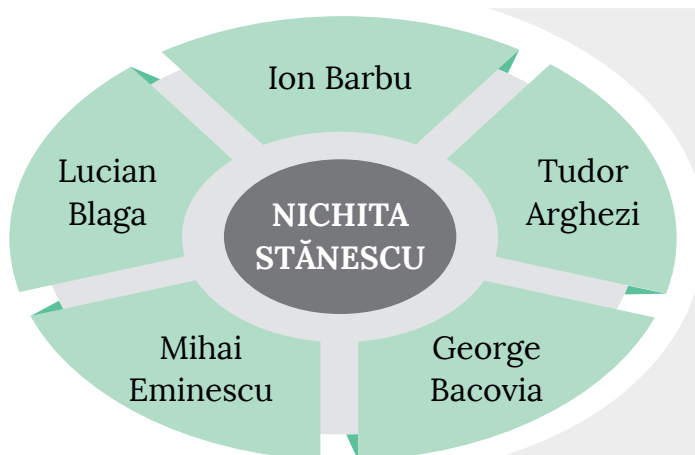
13. Citește a treia strofă a poeziei și încadrează observațiile, constatările tale într-un scurt text-reflecție.

- Propune și alte sensuri asociate simbolului „sprânceană”. *Sprânceană*: cunoaștere...
- Comentează semnificația simbolurilor: *tâmplă, bărbie, deșert, arămiu*.
- Extrage versurile care denotă transformarea.
- Identifică figurile de stil care sugerează: I. iubirea învinge timpul; II. ideea maturizării; III. iubirea nu poate fi controlată; IV. universul inefabil al cunoașterii.
- Explică rolul stilistic al verbului la perfectul compus din primul vers și al verbelor la prezent din următoarele versuri.
- Argumentează starea afectivă pe care o asociezi acestei strofe.
- Formulează ideea centrală a strofei.

14. Interpretează titlul poeziei, urmând algoritmul propus.

- Din ce este format titlul din punct de vedere morfologic: un grup nominal sau verbal?
- Ce tip de imagine se produce în titlu?
- Unde este identificată în text? Se repetă la nivelul discursului? De ce?
- Ce figură de stil conține titlul?
- Care este relația dintre titlu, emoția transmisă, ideea poetică și atitudinea eului?

15. Diagrama următoare surprinde interconexiunea dintre poezia lui Nichita Stănescu și cea a înaintașilor. Identifică în lista alăturată influența fiecărui poet.

- Consubstanțialitatea dintre cunoaștere și afectivitate
- Intelectualizarea emoției prin filozofie
- Ilimitarea combinatorie
- Ermetismul
- Ambiguitatea
- Valorificarea obsedantă a tonurilor/stărilor
- Ludicul lingvistic
- Asocieri insolite (cuvinte dure)
- Abstractizarea materiei

16. Selectează două figuri de stil și interpretează-le după următorul algoritm.

- ▶ Care este sensul din dicționar al cuvintelor?
- ▶ Care este semnificația oferită de dicționarul de simboluri?
- ▶ Care este semnificația cuvintelor în viața ta? În ce context poetic sunt folosite cuvintele?
- ▶ Combină sensurile cuvintelor dinspre text spre context și spre pretext existențial.

INTER-TEXT

17. Descoperă Poezia de Nichita Stănescu – arta poetică ce reprezintă o chintesență a universului stănescian.

Poezia este ochiul care plânge.
ea este umărul care plânge,
ochiul umărului care plânge.
ea este mâna care plânge,
ochiul mâinii care plânge.
ea este talpa care plânge,
ochiul călcâiului care plânge.
O voi, prieteni,
poezia nu este lacrimă
ea este însuși plânsul,
plânsul unui ochi neinventat,
lacrima ochiului
celui care trebuie să fie frumos,
lacrima celui care trebuie să fie fericit.

META-TEXT

„Nichita Stănescu are tendința de a comunica prin supracuvinte sau necuvinte, adică, mai curând, printr-un proiect semantic decât prin structurile concrete ale limbii.”

(Maria-Ana Tupan,
Scenarii și limbaje poetice)

17.1. În urma lecturii, expune-ți opinia cu privire la valoarea de adevăr a următoarelor afirmații.

- ▶ Poezia are prin excelență o dimensiune estetică. **A** ☐ **F** ☐
- ▶ Poezia înnobilează ființa, producând plăcere. **A** ☐ **F** ☐
- ▶ Poezia se recrează și se reinventează mereu. **A** ☐ **F** ☐
- ▶ Prin descifrarea poeziei se cuprinde inefabilul. **A** ☐ **F** ☐
- ▶ Poezia rafinează sensibilitatea. **A** ☐ **F** ☐

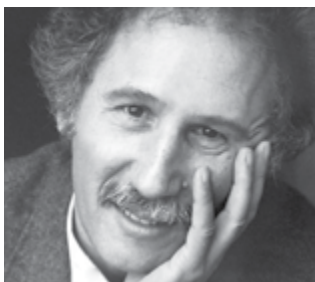
ECHERUL

de Marin Sorescu

AVAN-TEXT ►

1. Alege patru obiecte din mediul în care te afli și creează cu ajutorul lor îmbinări de cuvinte care să reprezinte:
 - structuri metaforice care să sugereze un concept abstract;
 - imagini sinestezice (care îmbină diferite simțuri, de exemplu: *scaune parfumate*);
 - imagini insolite/neordinare.
2. Citește poemul *Echerul* de Marin Sorescu.

TEXT ►

Marin Sorescu
(1936-1996)

- ✔ Poet, prozator, dramaturg, eseist și traducător român. S-a născut pe 29 februarie 1936 (în acte apare 19 februarie), în satul Bulzești, județul Dolj, într-o familie de țărani.
- ✔ Umorul, fantezia și ironia sunt trăsături specifice operelor sale adresate atât adulților, cât și copiilor.
- ✔ Reprezentant al neomodernismului, readuce în prim-plan valoarea estetică a poeziei.

Echerul, folosit și în matematică,
Devine tot mai mult
Un instrument literar.
Cu el poți citi cu succes
O mulțime de opere.
Îl așezi frumos
Pe prima pagină,
Și nu citești decât ce scapă
în afara liniilor lui
De lemn.
Împutinate,
Cuvintele se umflă
Ca niște broaște,
Sugând și sensul celor ascunse.
O jumătate de verb
Te face să urli
De acțiunea tuturor romanelor
Din viitorul deceniu.
Apoi echerul se poate extinde
Și în viața de toate zilele.
Sunetele, imaginile, sufletele
Sunt exagerat de mari,
Ascultați vorbele cu echerul,
Priviți spectacolele cu echerul.

ARHI-TEXT

Poetul Marin Sorescu consideră că „lirica nu descrie muntele, norul, fata, ci impresia pe care acestea o provoacă asupra subiectului” (*Teoria sferelor de influență*), iar „cine nu știe să folosească laserul vagului, nu e poet. Operație pe ochi cu laserul vagului – aceasta e poezia”. El crede că „și poeții depășesc filosofii și curentele” (*Tratat de inspirație*).

META-TEXT

„Poetul autentic e un filosof și mai mult decât atât: el posedă în plus intuiția. Gândurile lui, spaimele, tristețile sunt transformate într-un instrument de cercetare. Lentila, tubul, cunoștințele despre aer devin telescop care scrutează cerul. Cred că un poet genial poate descoperi numai prin intuiție poetică o nouă stea, care mai apoi să fie confirmată de savant, prin calcule de parametri. E tot ce poate da poezia. Gustul său final e totuși amărăciunea.”

(Marin Sorescu,
în postfață la *Tinerețea
lui Don Quijote*)

INTER-TEXT

Nu vă aventurați
Într-o dragoste adevărată
Fără un echer la butonieră.
Și, de asemenea, seara înainte de culcare
Puneți la capul patului un echer
Pentru visele voastre de aur.

Lumea textului

3. Transcrie două cuvinte din text care aparțin câmpului semantic al *matematicii*.
4. Explică rolul virgulelor din primul vers.
5. Prezintă două particularități prozodice ale textului.
6. Prezintă și explică trăsăturile eului poetic/emoțiile transmise de acesta și modul de raportare la celălalt.
7. Selectează din text secvențe care conturează dimensiunea temporală și cea spațială a imaginarului poetic.
8. Precizează patru motive literare identificate în text.

Semnificațiile textului

9. Explică două simboluri din text, comentând semnificația a două figuri de stil diferite.
10. Prezintă valoarea expresivă, în textul dat, a verbelor la modul indicativ, timpul prezent.
11. Comentează semnificația titlului, observând modul în care cuvântul-obiect primește un rol actanțial.
12. Identifică versurile care ascund o conotație ironică.
13. Explică modul în care paradoxul formulat în primele versuri poate fi elucidat la sfârșitul poemului.
14. Motivează, prin evidențierea a patru trăsături ale textului, apartenența acestuia la neomodernism.
15. Pornind de la aserțiunea lui Marin Sorescu: „Funcția poeziei e mai degrabă una de cunoaștere. Ea trebuie să includă filosofia. Poetul ori e un gânditor, ori nu e nimic”, realizează un text de factură manifest poetic.

MISTREȚUL CU COLȚI DE ARGINT

de Ștefan Augustin DOINAȘ

AVAN-TEXT ▶

1. Priviți cu atenție tabloul *Vânători în zăpadă* al pictorului olandez Pieter Bruegel cel Bătrân și interpretați semnificația detaliilor. Întrebările de mai jos vă pot facilita interpretarea tabloului.

Vânători în zăpadă, Pieter Bruegel cel Bătrân, 1565

Vânători în zăpadă (sau *Întoarcerea vânătorilor*) este o lucrare dintr-o serie de cinci tablouri: *Ziua însorită*, *Culegătorii*, *Recoltarea fânului*, *Vânători în zăpadă*, *Reîntoarcerea turmei*. Întreaga serie este o expresie a tradiției medievale și a Renașterii timpurii de a reprezenta diverse activități umane în diferite perioade ale anului.

- a) Ce se vede în prim-planul tabloului?
 - b) Ce ocupație ilustrează pictorul în acest tablou?
 - c) Ce este reprezentat în centrul compozițional?
 - d) Ce este reprezentat în planul secund?
 - e) Încotro se îndreaptă vânătorii?
 - f) Ce sugerează pictorul prin urmele de iepure care se întind în fața vânătorilor?
 - g) Ce cantitate de vânat duc bărbații?
 - h) Ce credeți despre ziua lor de vânătoare: a fost generoasă sau a fost cu ghinion?
 - i) Cum vă imaginați fețele vânătorilor: triste, abătute, obosite sau vesele, satisfăcute, zâmbitoare?
 - j) Cum credeți, de ce vânătorii ocolesc hanul, unde se gătește chiar afară, la foc?
 - k) Ce legătură poate fi între imaginea vânătorilor cu o singură vulpe vânată și numeroasele siluete umane reprezentate pe planul secund?
 - l) Ce emoții sugerează cromatică austeră a tabloului?
2. **Discutați despre semnificația vânătoriei în tabloul lui Bruegel. Puteți selecta una dintre opțiunile de răspuns.**
- ▶ Bruegel reprezintă vânătoarea ca pe o activitate necesară dobândirii de hrană și piei, pentru supraviețuire.
 - ▶ Pictorul reprezintă vânătoarea ca pe o activitate de agrement și hedonism.

Ștefan Augustin Doinaș
(1922-2002)

- 👉 Poet, eseist, traducător din lirica universală; una dintre figurile proeminente ale literaturii române din a doua jumătate a secolului XX.
- 👉 Poetului îi revine meritul, alături de Nicolae Labiș și Nichita Stănescu, de a întoarce poezia română spre sensibilitatea artistică firească, într-o perioadă când era angajată în slujba ideilor proletcultiste.
- 👉 Alături de Radu Stanca și alții, activează în cadrul Cercului Literar de la Sibiu, orientat spre o mișcare literară de *resurrecție a baladei*.
- 👉 A debutat editorial desul de târziu, publicând numeroase volume de poezie, printre care: *Cartea mareelor*, *Omul cu compasul*, *Seminția lui Laocoon*, *Interiorul unui poem*, *Lampa lui Diogene*, *Orfeu și tentația realului* etc.

TEXT

- Prin acest tablou, pictorul sugerează ideea de cruzime inerentă a ființei umane, necesară pentru afirmarea superiorității sale pe Pământ.

3. Consultați DEX-ul pentru a descoperi sensurile figurate ale cuvântului *vânătoare*.

- 3.1. Pornind de la conotația cuvântului, interpretați vânătoarea ca pe o posibilă alegorie.

4. Citiți pe roluri textul, identificând tonul potrivit pentru cele trei voci: a naratorului, a prințului și a servitorului.

Mistrețul cu colți de argint

Un prinț din Levant îndrăgind vânătoarea
prin inimă neagră de codru trecea.
Croindu-și cu greu prin hățișuri cărarea,
cânta dintr-un flaut de os și zicea:

– Veniți să vânam în păduri nepătrunse
mistrețul cu colți de argint, fioros,
ce zilnic își schimbă în scorburile ascunse
copita și blana și ochiul sticlos...

– Stăpâne, ziceau servitorii cu goarne,
mistrețul acela nu vine pe-aici.
Mai bine s-abatem vânatul cu coarne,
ori vulpile roșii, ori iepurii mici ...

Dar prințul trecea zâmbitor înainte
privea printre arbori atent la culori,
lăsând în culcuș căprioara cuminte
și linxul ce râde cu ochi sclipitori.

Sub fagi el dădea buruiana-ntr-o parte:

– Priviți cum se-nvârte făcându-ne semn
mistrețul cu colți de argint, nu departe:
veniți să-l lovim cu săgeată de lemn!...

– Stăpâne, e apa jucând sub copaci,
zicea servitorul privindu-l isteț.

Dar el răspundea întorcându-se: – Taci...
Și apa sclipea ca un colț de mistreț.

În trecut, oamenii confecționau diferite obiecte din părul, pielea și coarnele animalelor. De exemplu, din coarnele bovinelor se confecționau cornuri, mânere de cuțite, solnițe, recipiente pentru apă. Aceste obiecte erau decorate variat. Unii păstori sau vânători gravau pe corn povești întregi. La vânătoare, cornul era folosit pentru a emite diferite semnale, prin care vânătorii comunicau între ei.

META-TEXT

„Înșuși Șt. Augustin Doinaș preciza că există un grad zero al lecturii simbolice, la care *Mistrețul cu colți de argint* poate fi citit ca un simplu episod de vânătoare, ca o baladă cinegetică. Într-o altă perspectivă, balada oferă suficiente elemente pentru a fi citită ca un ritual al inițierii în procesul de maturizare spirituală, ca un ritual al unui act profanator, prințul simbolizând tinerețea dornică de putere. În fine, e posibilă o interpretare a *Mistrețului cu colți de argint* ca o ars poetica.”

(Constantin Șchiopu,
Poezia lui Ștefan Augustin Doinaș: între mitic și baladesc)

Sub ulmi, el zorea risipite alaiuri:

– Priviți cum pufnește și scurmă stingher mistrețul cu colți de argint, peste plaiuri: veniți să-l lovim cu săgeată de fier!...

– Stăpâne, e iarba foșnind sub copaci, zicea servitorul zâmbind îndrăzneț.
Dar el răspundea întorcându-se: – Taci...
Și iarba sclipea ca un colț de mistreț.

Sub brazi, el strigă îndemnându-i spre creste:

– Priviți unde-și află odihnă și loc mistrețul cu colți de argint, din poveste: veniți să-l lovim cu săgeată de foc!...

– Stăpâne, e luna lucind prin copaci, zicea servitorul râzând cu dispreț.
Dar el răspundea întorcându-se: – Taci...
Și luna sclipea ca un colț de mistreț.

Dar vai! sub luceferii palizi ai bolții cum stă în amurg, la izvor aplecat, veni un mistreț uriaș, și cu colții îl trase sălbatic prin colbul roșcat.

– Ce fiară ciudată mă umple de sânge, oprind vânătoarea mistrețului meu?
Ce pasăre neagră stă-n lună și plânge?
Ce veștedă frunză mă bate mereu?...

– Stăpâne, mistrețul cu colți ca argintul, chiar el te-a cuprins, grohăind, sub copaci.
Ascultă cum latră copoi gonindu-l...
Dar prințul răspunse-ntorcându-se. – Taci.

Mai bine ia cornul și sună întruna.
Să suni până mor, către cerul senin...
Atunci asfinți după creste luna
și cornul sună, însă foarte puțin.

ARHI-TEXT

Prințul și servitorul din balada lui Ștefan Augustin Doinaș formează un cuplu antitetic. Entuziasmului cu care prințul își urmează visul de a găsi și a vâna mistrețul cu colți de argint i se opune caracterul pragmatic și calculat al slujitorului, care îl îndeamnă pe stăpânul său să abată „vânatul cu coarne, ori vulpile roșii, ori iepurii mici”. Acest cuplu îl amintește pe cel al lui Don Quijote, cunoscutul Cavaler al Tristei Figuri, și Sancho Panza, servitorul său – personaje create de scriitorul renașcentist spaniol Miguel de Cervantes.

Don Quijote și Sancho Panza,
Jules David, 1887

5. Selectează din textul poeziei cuvinte care circumscriu câmpului conceptual *vânătoare*.
6. Prezintă dimensiunea epică a poemului, realizând un rezumat al acestuia.
7. Separă textul în mai multe fragmente, conform momentelor subiectului.

Lumea textului

8. Precizează, în prima și a doua strofă, cuvintele și sintagmele care anunță un spațiu periculos, malefic.
9. Interpretează sugestia imaginilor distonante: *inimă neagră de codru și cânta dintr-un flaut de os*.
10. Selectează secvențele de text care menționează vânatul pe lângă care prințul trece nepăsător.
 - 10.1. Ce semnificație alegorică au aceste imagini?
 - 10.2. Cum crezi, de ce prințul este atras de un vânat ce zilnic își schimbă în scorburile ascunse / copita și blana și ochiul sticlos...?
11. Observă schimbul de replici dintre prinț și servitor.
 - 11.1. Ce procedeu artistic stă la baza construirii acestui cuplu de personaje?
12. Care este sugestia paralelismului sintactic *apa sclikea ca un colț de mistreț, iarba sclikea ca un colț de mistreț, luna sclikea ca un colț de mistreț*?
13. Ce semnifică repetiția *taci*, realizată printr-un verb la modul imperativ?
14. Schițează, în baza replicilor și a comportamentului personajelor, portretul moral al prințului și al servitorului.
 - 14.1. Precizează care sunt trăsăturile antitetice ale acestui cuplu. Exemplu: prințul este visător, iar slujitorul este pragmatic; prințul este robul unui ideal celestial, iar slujitorul este robul unui ideal terestru.
 - 14.2. Ce tip uman reprezintă fiecare dintre cele două personaje?

ARHI-TEXT

În articolul *Resurecția baladei*, publicat în revista Cercului Literar (1945), Radu Stanca menționează că poetul german W. Goethe vedea în baladă o formă supremă a poeziei lirice. El susține că, în baladă, liricul ia forma unei travestiri, asociindu-se cu epicul, cu dialogul, cu dramaticul, și este filtrat prin arta de a povesti. Întoarcerea la baladă este pentru poeți o polemică despre esența poeziei, care, în viața lor, prin cultivarea acestei specii, cerea mai multă intelectualitate, o construcție elaborată, lărgia spectrul emoțional al esteticului și cel al valorilor abordate.

ARHI-TEXT

„Apăram primatul valorii estetice în artă, cu o vechime determinată tocmai de înfeudarea valorii estetice, de supunerea ei față de dictatele anticulturale ale oficialității.”

(Ștefan Augustin Doinaș, în revista „Astra”, nr. 2, 1970)

15. Un procedeu artistic ce punctează, gradual, creșterea intensității dorinței de a găsi și vâna mistrețul este gradația. Identifică secvențele de text care conturează gradația.

15.1. Specifică figura de stil pe care se reperează gradația, ca procedeu artistic.

16. Interpretează semnificația simbolului săgeată în cele trei ipostaze:

17. Poetul Ștefan Augustin Doinaș își raportează textul la baladă, specie cu elemente epico-lirice. Completează tabelul cu secvențe de text care ilustrează trăsăturile acestei specii.

Elemente epice	Elemente lirice	Caracter fabulos

Semnificația textului

18. Comentează imaginile care conturează cele două lumi: lumea idealurilor, a visurilor înălțătoare și lumea mărunta a idealurilor mici, nesemnificative, plate.

18.1. Urmărește cum se realizează textual gradația din remarcile naratoriale despre servitor. Ce atitudine a servitorului față de prinț sugerează această gradație?

19. Cum crezi, de ce mistrețul căutat de prinț nu este unul obișnuit, ci are colți de argint? Ce semnificație are, în text, simbolul argint?

20. De ce, în momentul când chiar este atacat de mistreț, prințul nu-și dă seama că acesta este animalul căutat?

ARHI-TEXT

„*Mistrețul cu colți de argint* datează din 1945, deci, de pe vremea când aveam 23 de ani. Este o baladă simbolică. Ceea ce mi-am propus, când am scris-o, inspirat de o gravură orientală, a fost să scriu o baladă ale cărei sensuri să fie multiple și care să fie dezghiocate pe măsura cititorului: fiecare să găsească acolo o interpretare care, întâi de toate, să fie numai a lui. Deci, o baladă simbolică, ale cărei tâlcuri ar putea să fie desprinse după voia și capacitatea cititorului.”

(Augustin Doinaș, într-un interviu, TVR, 2015)

21. Comentează, în 6-7 rânduri, sugestia contextuală a interogațiilor retorice din versurile:

– Ce fiară ciudată mă umple de sânge,
oprind vânătoarea mistrețului meu?
Ce pasăre neagră stă-n lună și plânge?
Ce veștedă frunză mă bate mereu?...

21.1. Identifică, în această strofă, trei simboluri care se raportează la motivul morții.

22. Interpretează poemul lui Ștefan Augustin Doinaș drept o alegorie. Ce semnificație are în acest sens vânătoarea?

22.1. Exprimă-ți opinia despre faptul că visul/idealul este reprezentat prin simbolul *mistreț*.

23. Interpretează balada lui Ștefan Augustin Doinaș ca pe o expunere a unui drum de inițiere spirituală, pornind de la momentul hedonist al vânătoriei (un prinț din Levant îndrăgind vânătoarea) până la inițierea absolută (cunoașterea metafizică: moartea prințului atacat de mistrețul himeră).

24. Redactează un eseu despre viziunea estetică a lui Ștefan Augustin Doinaș, interpretând balada *Mistrețul cu colți de argint* drept artă poetică. Ghidează-te de sugestiile din rubrica META-TEXT.

META-TEXT

„Înțeleasă ca o artă poetică, balada demonstrează necesitatea sacrificiului ca o condiție sine qua non pentru crearea operei de artă. În acest sens, prințul reprezintă sensibilitatea acută de artist, care e deschis spre frumos și râvnește frumosul. Meditând asupra problemei ce vizează omul de artă, actul de creație și opera, Ștefan Augustin Doinaș tinde să intuiască îndemnurile cele mai intime ale artistului. El îl prezintă pe prinț în goana după un ideal-himeră, care este nu numai irealizabil, dar și amenință ființa

umană, într-o zbuciumată căutare a frumosului, întruchipat prin mistrețul cu colți de argint. Alergând prin «animă neagră de codru», prințul este simbolul pregnant de expresiv al sufletului omenesc însetat de absolut și de perfecțiune, al statorniciei și al credinței într-un ideal al omului superior (artistul), hotărât să înfrunte cu orice preț toate piedicile care stau în cale, chiar cu prețul vieții, viața însăși fiind un fel de «vânătoare».”

(Constantin Șchiopu, *Poezia lui Ștefan Augustin Doinaș: între mitic și baladesc*)

INTER-TEXT

25. Completează o diagramă Venn despre motivul idealului urmărit, punând într-o relație tematică și structurală poemele *Mistrețul cu colți de argint* de Șt. A. Doinaș și *Noapte de decembrie* de Al. Macedonski.

EU CRED

de Ana Blandiana

AVAN-TEXT ►

1. **Construiește câmpul lexical al conceptului „mediu vegetal”.**

1.1. Oferă câte o semnificație pe care o interpretezi în mod personalizat pentru un simbol, la alegere, din câmpul lexical.

TEXT ►

Ana Blandiana
(n. 25 martie 1942)

2. **Citește cu atenție poezia *Eu cred* de Ana Blandiana și vizualizează imaginile propuse de autoare.**

Eu cred că suntem un popor vegetal,
De unde altfel liniștea
În care așteptăm desfrunzirea?
De unde curajul
De-a ne da drumul pe toboganul somnului
Până aproape de moarte,
Cu siguranța
Că vom mai fi în stare să ne naștem
Din nou?
Eu cred că suntem un popor vegetal –
Cine-a văzut vreodată
Un copac revoltându-se?

Lumea textului

- 👉 Scriitoare, luptătoare pentru libertate civică.
- 👉 Fondatoare și președintă a Academiei Civice, care realizează, sub egida Consiliului Europei, Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței de la Sighet.
- 👉 Este prima româncă recompensată cu Premiul Prințesa de Asturias pentru Litere (2024), premiu oferit de Familia Regală a Spaniei.
- 👉 Este cetățean de onoare în șase orașe din România.

3. **Ce emoții și sentimente ți-a declanșat lectura acestui text?**

4. **Oferă sinonime pentru sensul din text al următoarelor cuvinte: *desfrunzire, liniște, revoltându-se*.**

5. **Construiește enunțuri cu sensul conotativ al cuvântului *vegetal*.**

6. **Observă raportul dintre începutul și finalul textului.**

- Cum încearcă poeta să atragă cititorul?
- Care este simbolul din incipitul poeziei?
- Dar simbolul central?
- Care este legătura cu finalul, observând manifestarea eului?

Arbore/copac

„Înfipt în mijlocul universului sau într-un centru [...] înlesnește comunicarea dintre cer și pământ. Verticalitatea copacului, verdeața lui permanentă sau reînnoită la trei niveluri – al rădăcinii, al trunchiului și al frunzișului – pun în legătură lumile celestă, aeriană și uraniană.” (Luc Benoist)

Rădăcină

„Imaginea rădăcinii este favorabilă unei metafizici a imaginației... Ea este o forță de menținere și totodată o forță de străpungere la frontiera între două lumi, cea a aerului și cea a pământului.” (Gaston Bachelard)

Sămânță

„Simbolizează puterea vieții și viața umană care nu poate să-și găsească obârșia decât în ceea ce caracterizează omul, creierul lui, sediul propriei sale facultăți.” (J. Chevalier, A. Gheerbant)

**Arborele vieții,
Gustav Klimt**

7. **Observă simetriile/paralelele/analogiile/opozițiile care se construiesc în text.**
8. **Identifică motivele dominante ale textului.**
9. **Recitește versurile și transpune în câte un enunț ideile poeziei.**
10. **Ce atmosferă ți se pare că se conturează în acest text?**
11. **Extrage mărcile lexico-gramaticale ale eului liric. Ce tip de lirism se formează? Ce rol are acest tip de rostire poetică?**

Semnificațiile textului

12. **Analizează densitatea semantică a poeziei: textul este clar/simplu sau ambiguu/complex/enigmatic?**
13. **Interpretează două figuri de stil diferite.**
14. **Completează enunțurile:**
 - ▶ Eul liric își rostește trăirile într-un cadru...
 - ▶ Eul liric se configurează în funcție de...
 - ▶ Eul liric se raportează la...
 - ▶ Universul imaginar se construiește vizionar, încercând să surprindă din interioritatea poetului...
 - ▶ Stranietatea viziunii poetice este marcată prin...
 - ▶ Unitatea versurilor este oferită la nivelul imaginilor, tropilor și al versificației prin...
15. **Citește posibilele semnificații ale textului:**
 - ▶ Oamenii trebuie să aibă curajul de a sta drepti în fața trecerii timpului, dar și de a se reconfigura după momentele dificile.
 - ▶ Eul poetic își rostește crezul referitor la existența colectivă marcată de vitalitate, forță de renaștere, dar și de firescul supunerii efemerității.
- 15.1. **Argumentează, pe baza textului, una dintre semnificații.**
- 15.2. **Propune o altă semnificație posibilă a textului și susține-o cu ajutorul unei secvențe sugestive din text.**

META-TEXT

„Desigur că de la inocența senzuală la disciplina doctinară a poemului, candoarea a traversat câteva stadii ale complexității și implicării. Există întâi nivelul exterior, cel al fanteziei, în care ea este mai mult un sentiment virginal al existenței și în care poemele, cu toată fragilitatea substanței, aveau o grație irepresibilă, o prospețime de adolescentă ieșită din ape. Cum temele candorii sunt, în fond, teme etice, poeta a ajuns în mod inevitabil la un lirism de atitudine în această ordine – primul nivel conștientizat și dogmatic al candorii. Este momentul în care se declanșează, de fapt, drama ingenuității, criza sa irezolvabilă.”

(Alexandru Cistelecan,
Poezie și livresc)

INTER-TEXT

Magda Isanos
(1916-1944)

16. **Discutați în ce măsură și în ce mod Ana Blania ne mai vorbește nouă, cititorilor de azi.**

16.1. Prezentați răspunsurile referindu-vă la dimensiunea discursului neomodernist.

17. **Citește textele următoare și observă cum mediul vegetal reprezintă dimensiunea existenței umane.**

Ierbar

de Simona Popescu

Unde e acel ierbar de la 10 ani?
Nu mai e!
Dar n-are nimic, îl refaci aici
pe hârtie
cu aceeași răbdare și bucurie.
Și nu se pune la presat nici o plănuță
nu se smulge de la locul ei.
Doar duhul i-l culegem-alegem

căci vremea fragilității
rezistente
vremea gingășiei trainice
a celor aparent mute
inobservabile
uitate
sau neștiute
a venit.

Vis vegetal

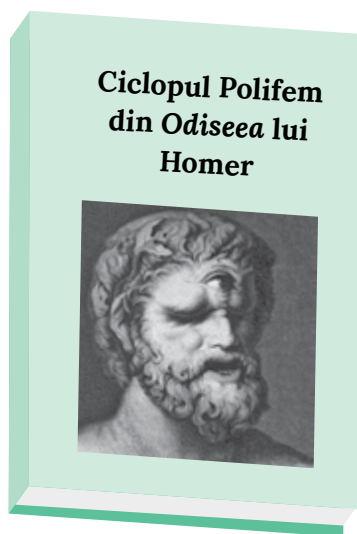
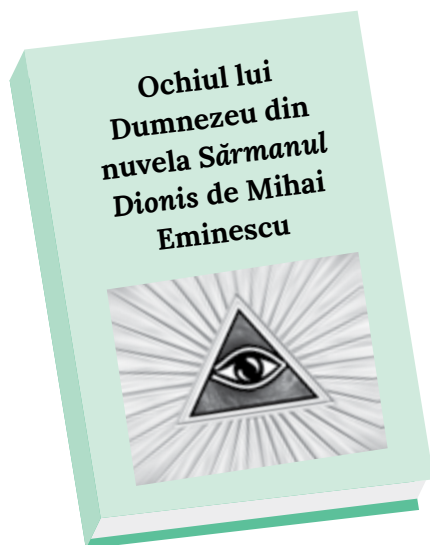
de Magda Isanos (fragment)

Aș vrea să fiu copac
Și-aș vrea să cresc lângă fereastra ta.
Te-aș auzi,
Și-n voie te-aș privi întreaga zi
M-aș apuca și iarna să-nfloresc,
Ca să te bucuri!
Păsările cele mai mândre-ar face cuib pe creanga mea,
Iar nopțile mi-ar da cercei de stele
Pe care ca pe frunze ți le-aș da.
Prin geamul larg deschis, de-atâtea ori
M-aș apleca ușoară să-ți sărut
Când părul ce pe frunte ți-a căzut,
Când buzele cu buze moi de flori (...)

GENERAȚIA OCHIULUI AL TREILEA

AVAN-TEXT ▶

1. Amintește-ți operele literare studiate sau citite independent în care este valorificată imaginea ochiului și precizează ce semnificație are aceasta.

Al treilea ochi (cunoscut și ca **ochiul interior**) este un concept metafizic și ezoteric¹ care se referă la anumite tradiții spirituale. Se consideră că el este orientat spre interior, spre conștiința superioară, simbolizând o stare de iluminare spirituală sau psihologică profund personală. Al treilea ochi este deseori asociat cu viziunile și cu profețiile.

¹ Ezoteric – care poate fi înțeles numai de cei inițiați; ascuns, secret.

2. Explică sensul sintagmelor **al șaselea simț** și **al treilea ochi**.
 - 2.1. Care este semnificația numeralului ordinal din aceste structuri?
 - 2.2. Ce crezi că se poate vedea cu „ochiul al treilea”?
3. Citește poezia **Ochiul al treilea** de Nicolae Dabija, care a generat și numele simbolic al unei generații de poeți din Republica Moldova.

Ochiul al treilea

Îmi vine din ce în ce mai greu
să deosebesc primăvara de rai, lacrimile de stropi –
amețitor, amețitor se-nvârt în jurul meu
lucrurile văzute cu al treilea ochi.

TEXT ▶

Nicolae Dabija
(1948-2021)

- ☺ Poet, prozator, eseist și publicist din Republica Moldova.
- ☺ Printre plachetele sale de versuri se înscriu următoarele titluri: *Ochiul al treilea* (1975), *Zugravul anonim* (1985), *Aripă sub cămașă* (1989), *Doruri interzise* (2004), *Tăceri tălmăcite-n cuvinte* (2014) etc.
- ☺ Romanul *Tema pentru aca-să* a devenit, din 2013, una dintre cele mai citite opere în proză ale autorului.
- ☺ În calitate de redactor-șef al săptămânalului „Literatura și Arta”, editat de Uniunea Scriitorilor din Moldova, a avut un rol important în lupta de renaștere națională de la sfârșitul anilor '80. În perioada de glorie, „Literatura și Arta” depășea tirajul de 260.000 de exemplare. Nicolae Dabija rămâne în fruntea ziarului până în momentul decesului.

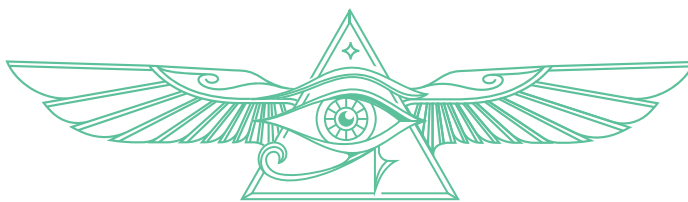
Tot mai greu mi-i, nu pot distinge
urzica pictată de urzică,
în ea văd o minge-n altă minge
și mingea cea mai mare e-n mingea cea mică.

Plouă cu semințe, fără puteri
le măturăm și le ardem, pe câmpul arat...
Dar ce-am văzut cu ochiul-al-treilea ieri
va fi doar mâine cu adevărat.

Ierbile, munții ne seamănă nouă,
norii, frunzele – la fel;
e parcă pace, parcă plouă
în viitorul spionat de el.

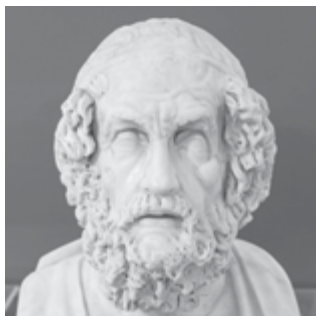
Toate lucrurile făcute cu ochii închiși
le duc la capăt cu el; un corb
bătrân, îl văd tânăr peste caiși
cu ochiul al treilea, care nu-i orb...

De la un timp, din ce în ce mi-e mai greu
să deosebesc realul de vis, ceara din lună de ceara din plopi –
amețitor, amețitor se-nvârt în jurul meu
lucrurile văzute cu al treilea ochi.

4. Imaginează-ți că ai putea să discuți cu poetul Nicolae Dabija. Scrie pe fișe separate 2-3 întrebări cu referire la text pe care i le-ai pune autorului.

- 4.1. Citiți întrebările în glas, apoi adunați-le într-o mapă/un portofoliu.
- 4.2. Selectați întrebările pentru care unii colegi au deja răspunsuri după lectura textului.
- 4.3. La finalul studiului textului, reveniți la întrebările din portofoliu. Răspundeți la ele din „fotoliul fierbinte”.

 În literatură sunt frecvent întâlnite metaforele *ochiul lui Homer* sau *privirea lui Homer*. Se știe că Homer a fost un aed grec (sec. IX sau sec. VIII î.H.), căruia i se atribuie epopeile *Iliada* și *Odiseea*. Tradiția spune că Homer ar fi fost orb. Astfel, sintagmele *ochiul lui Homer* sau *privirea lui Homer* capătă valențe metaforice, referindu-se la o privire îndreptată spre interior, spre cunoașterea de sine sau a celorlalți.

Lumea textului

5. Delimitează cele trei părți în care este structurat discursul poetic:

- ▶ anunțarea unei stări poetice;
- ▶ ilustrarea stării prin imagini poetice relevante;
- ▶ reiterarea stării, în scopul confirmării acesteia.

6. Extrage din text cuvinte/sintagme care ilustrează următoarele idei poetice:

- ▶ opoziția dintre planurile temporale;
- ▶ îndoiala privind adevărata esență a lucrurilor privite;
- ▶ alteritatea lucrurilor văzute cu al treilea ochi.

7. Explică starea de spirit a eului liric, ca instanță poetică centrală, raportând-o la sugestia verbelor *a vedea*, *a distinge*, *a deosebi*, *a spiona*.

8. Discutați despre semnificația alegoriei exprimate în versurile *amețitor*, *amețitor se-nvârt în jurul meu/ lucrurile văzute cu al treilea ochi*.

8.1. Cum înțelegeți această mișcare rotativă a lucrurilor din jur (a microcosmosului)?

ARHI-TEXT

În plină epocă brejnevistă, marcată de stagnare, când concepția asupra vieții este determinată de drama politică generată de sistemul totalitar și de drama scientistă, generată de faptul că știința nu mai este sigură de adevăr și certitudine, în poezia scrisă în Republica Moldova (atunci RSSM) se conturează o nouă generație de tineri creatori. Ei schimbă optica asupra poeziei, validând drept statut estetic un spirit adolescentin, tendința de a fi altfel, ieșirea din vidul politic și căutarea de repere pentru o nouă credință, alimentată de mit.

Numele simbolic al generației poezilor șaptezeciști este generat de poezia *Ochiul al treilea*, inclusă în volumul cu același titlu, de Nicolae Dabija. Din această grupare poetică, alături de Nicolae Dabija, mai fac parte scriitorii Vasile

Romanciuc, Leonida Lari, Ion Hadârcă, Arcadie Suceveanu, Marcela Benea, Iulian Filip, Leo Butnaru, Valeria Grosu, Nina Josu etc.

Alegoric, ochiul al treilea redeșteptat se opune ochiului neobosit și neadormit al cenzurii comuniste.

Poezia „ochiului al treilea” se caracterizează prin:

- ▶ anularea tiraniei realului;
- ▶ desființarea hotarului între mimesis și fantezie;
- ▶ reînvierea cultului romantic;
- ▶ viziune mitizantă, timp marcat de sacralitate;
- ▶ sacralizarea conceptelor de grai și istorie;
- ▶ punerea în valoare a peisajelor sufletești de către un eu liric cu spirit adolescentin.

În 1977, pentru volumul de versuri *Ochiul al treilea*, Nicolae Dabija obține Premiul Tineretului din Moldova. Cu banii primiți face o fântână în satul natal, căreia conșătenii îi spun „fântâna lui Nicolae Dabija”.

META-TEXT

„Într-o perioadă când lumea intimă a scriitorului mai continua să fie împinsă pe un plan secundar, în prim-plan continuând să fie evidențiat marșul triumfal al unui imaginar socialism «înalt dezvoltat», gestul discret al lui N. Dabija de punere în valoare a «peisajelor sufletului» se impunea. Fără să devină sentimentalistă, poezia sa este la început ușor sentimentală. Nu aceasta însă o caracterizează în între-gime, ci anume tendința de reabilitare a poeticului. Puse într-o lumină de o puritate diafană, lucrurile «înfrunzesc», dau lăstari, înmuguresc. Îndrăgostirea de lucruri generează o stare de cântec perpetuu.”

(Ana Bantoș,
*Real și mitic în poezia
lui Nicolae Dabija*)

Semnificațiile textului

9. Ce fel de revelație sugerează imaginea ochiului al treilea, care nu e orb? Pentru a răspunde, citește informația de la rubrica ARHI-TEXT.
10. Textul lui N. Dabija are un limbaj poetic sumar. Din ce se alimentează poeticul în lipsa figurilor de stil?
11. Comentează, în 6-7 rânduri, mesajul poeziei *Ochiul al treilea* în raport cu motivul oniricului, valorificat în versurile finale.
12. Citește poezia *De dragoste* de Nicolae Dabija. Ca alternativă, o poți audia în interpretarea trupei 7 Klase (https://www.youtube.com/watch?v=vpu79UT_iac).

De dragoste

Zarea se-nnovează. Cad de sus omături.
Dor îmi e de tine, chiar când ești alături.

Frunza se destramă. Ceruri cad pe ape.
Dor îmi e de tine, chiar când ești aproape.

Iar afară plouă, ceruri viscolesc –
să nu mă mai satur să te tot privesc.

Draga mea, iubito, floare-ngândurată –
a mea totdeauna, și-a mea niciodată.

Oare și atuncea, după ce-o să mor,
tot așa de tine o să-mi fie dor?!

13. Identifică, în fiecare distih, paralela între peisajul sufletesc și cel exterior.
 - 13.1. Unde pare a se dezlănțui apocalipsa: în interior sau în exterior? Răspunde aducând drept exemplu secvența de text.
14. Formulează două argumente pentru viziunea ochiului al treilea.

AUZI DIN CREANGA NOPTII

de Leonida Lari

AVAN-TEXT ►

1. Amintiți-vă și faceți o listă a poeziilor de dragoste pe care le-ați studiat sau le-ați citit independent.

1.1. Cine sunt autorii poeziilor? La ce epocă și curent literar îi raportați?

TEXT ►

2. Citește expresiv poezia *Leonidei Lari*.

Auzi din creanga nopții

Leonida Lari
(1949-2011)

Auzi din creanga nopții cum picură cu lună,
Iubitul meu, mă rupe din piatră și mă du
Sub cer, într-o câmpie, unde-am fi eu și tu,
Nestânjeniți de graba care-o să ne răpună,
Auzi, din creanga nopții cum picură cu lună?

Și năucit de ierburi, îngenuncheat în ploi,
Înnebunește-mi părul și uită că-i o clipă
Alunecarea asta, că-i zbatere de-ariță,
Că-i focul care-și varsă cenușa peste noi.

Iar din copaci și ierburi va mirosi a ceară,
Și apa, și țărâna vor răsufla sfîșit
Și degetele noastre vor pâlpoi-mpletit,
Ca niște flăcări care se-nalță și coboară.

Supremă încercare-i sau joc miraculos
Să simți că-atâră trupul pe-un fir de vis în jos...

Lumea textului

3. Care este tonul potrivit pentru lectura textului: grav, meditativ, elegiac, patetic? Argumentează-ți răspunsul.

- 🍷 Poetă și traducătoare din Republica Moldova.
- 🍷 Își face debutul literar cu placheta *Piața Diolei* (1974).
- 🍷 Este autoarea volumelor reprezentative *Marele vânt* (1980), *Mitul trandafirului* (1985), *Scoica solară* (1987), *Dulcele foc* (1991), *Lira și păianjenul* (1992), *Epifanii* (1994), *101 poeme* (2009) etc.

- ☺ **Lirica Leonidei Lari este alimentată de extazul vizionar, de aspirația romantico-mistică-tradițională (A. Langa), se înscrie în contextul generației „ochiului al treilea”.**
- ☺ **Prin creația sa cu tematică civică și prin activitatea politică, a promovat idealul național; a fost o militantă pentru Unire.**
- ☺ **Leonida Lari a tradus din marii poeți ai lumii: Edgar Poe, Novalis, Friedrich Hölderlin, A.S. Pușkin, Serghei Esenin.**

Numele adevărat al poetei este Liuba Tuchilatu. Pseudonimul și-l însușește la 18 ani: Leonida este varianta feminină a numelui fratelui ei, poetul Leonard Tuchilatu, decedat prematur, iar Lari este numele zeului indian al cuvântului.

4. **Precizează care sunt cuvintele/sintagmele ce punctează cronotopul liric.**
 - 4.1. Indică un curent literar căruia îi este specific un cronotop liric similar.
5. **Explică semnificația metaforei duble din incipitul textului.**
 - 5.1. Reprezintă grafic metafora *din creanga nopții picură cu lună*.
6. **Selectează din text cuvintele cu sens figurat și numește figurile de stil pe care le generează.**
7. **Analizează secvența: *Și degetele noastre vor pâlpâi-mpletit, / Ca niște flăcări care se-nalță și coboară din următoare perspective:***
 - ▶ semnificația comparației;
 - ▶ sugestia imaginilor tactile;
 - ▶ stările eului liric;
 - ▶ sinestezia imaginilor artistice.

Semnificațiile textului

8. **Comentează, în 6-7 rânduri, sugestia contextuală a unui simbol din strofa a treia.**
9. **Completează tabelul cu informația aferentă motivelor literare din acest text, circumscrise temei iubirii.**

TEMA IUBIRII		
Motivul literar	Cuvinte/sintagme prin care se articulează motivul	Semnificația contextuală a motivului
motivul evadării	<i>mă rupe, mă du, cer, câmpie</i>	Eul liric își exprimă dorința de evadare dintr-un spațiu real, aflat sub semnul unei perimări, într-un spațiu imaginar, salvator, în care proiectează sentimentul de iubire.
motivul trecerii timpului		

META-TEXT

„Ca și Grigore Vieru, Leonida Lari inițial s-a impus printr-o poezie dominată de unda unui neoromantism, al cărui rost era să fortifice lumea interioară a unui eu secătuit de prea lunga dominație a proletcultismului și a sociologismului vulgar în literatura română din Basarabia postbelică.”

(Ana Bantoș, *Leonida Lari: dar este și un spațiu profund din care începe zidirea*)

10. Metafora picură din lună anunță motivul panta rei (toate curg). Anume această picurare/curgere/trans-formare a universului declanșează emoția lirică. Interpretează, în raport cu acest motiv:

- ▶ sugestia inelului compozițional din prima strofă;
- ▶ valoarea stilistică a verbelor la modul imperativ.

11. Identifică starea de spirit pe care o trăiește eroul liric.

11.1. Reperează emoția lirică pe relația dintre:

- ▶ spațiul real și cel imaginar, metafizic;
- ▶ verbele la modul imperativ care sugerează rugămintea și cele la modul indicativ, timpul viitor, care sugerează proiecția visului/a idealului.

12. Ce pare a fi, după părerea ta, acest discurs liric, care începe cu întrebarea auzi: un dialog imaginar sau un monolog dialogat?

12.1. Este auzită, în text, vocea iubitului? Argumentează-ți răspunsul.

13. Interpretează finalul textului ca pe o întrebare retorică.

13.1. Formulează, pe o jumătate de pagină, mesajul general al textului, relaționându-l cu versurile finale.

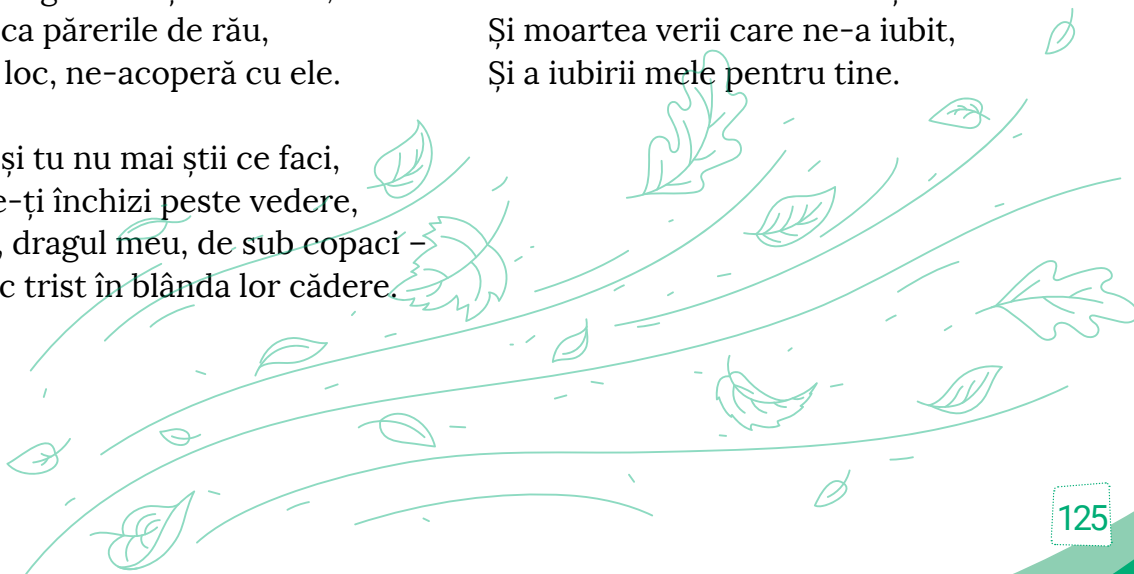
14. Formulează trei argumente pentru a încadra poezia Leonidei Lari în contextul generației „ochiului al treilea”.

15. Citește poezia *Cădere de frunze*, de Leonida Lari, valorificând motivul *panta rei*.

Cad frunze peste capul meu și-al tău,
Peste-ale tale gânduri și-ale mele,
Cad frunze ca părerile de rău,
De stăm pe loc, ne-acoperă cu ele.

Să mergem, cât nu ne-au acoperit,
Căci în căderea asta se conține
Și moartea verii care ne-a iubit,
Și a iubirii mele pentru tine.

Cad frunze și tu nu mai știi ce faci,
Și pleoapele-ți închizi peste vedere,
Să mergem, dragul meu, de sub copaci –
E-un farmec trist în blânda lor cădere.

ȚARĂ DE VIORI

de Ion Hadârcă

AVAN-TEXT ▶

Ion Hadârcă
(n. 17 august 1949)

TEXT ▶

- 🎧 Poet, publicist, eseist, traducător și om politic, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova.
- 🎧 Unul dintre promotorii mișcării de eliberare națională din 1989.
- 🎧 Laureat al multor premii naționale și internaționale, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei și membru de onoare al Academiei Române.
- 🎧 Volume de poezie recente: *Perfectul (des)compus* (2017); *Ușa flămândă* (2018); *Ulysses* (2019); *Sonetarium* (2020); *Neliniști asimetrice* (2021); *Râul devremelui târziu* (2023).

1. 👥 **Propuneți titluri de opere reprezentative pentru fiecare tip de artă în care este ilustrată frumusețea plaiului românesc.**
 - ▶ Muzică.....
 - ▶ Pictură.....
 - ▶ Dans.....
 - ▶ Text artistic.....
 - 1.1. Argumentați selecția creațiilor artistice propuse.
2. **Citește expresiv poezia lui Ion Hadârcă.**

Țară de viori

În strugure și nucă lumina rotunjită
Nu-nseamnă doar odihna străbunilor din pită,
Cum din vioară însăși țâșnind aceste ploi
Nu-s fluvii muzicale cu sfârcurile-n noi.

De unde dar această senină deslușire
De-a contura în aer cu sufletul și firea
Hotare străjuite de doine brumării,
De pârguri nuptiale cu Ane și Marii?

Purtând în noi arcușuri întinse din bătrâni,
Ne trecem pe mănunchiul solarelor lumini
Și-n urma noastră firul miresmelor de flori
Însăilează-o țară cu muguri și viori.

3. **Odată ce ai citit textul, imaginează-ți că realizezi, în baza acestuia, un videoclip.**
 - ▶ Ce tablou, dintre cele enumerate la exercițiul 1, ar putea servi drept fundal?
 - ▶ Ce creație muzicală ar putea fi coloana sonoră care să însoțească versurile?

META-TEXT

„Farmecul poeziei e în arta rafinată și prețioasă, sobrietatea și afectarea exagerată a expresiei, intelectualismul excesiv. Poetul are o capacitate de invidiat în abstractizarea concretului sau concretizarea abstractului.”

(Alexandru Burlacu,
Poezia lui Ion Hadârcă)

Fericirea lui Ion,
tablou de Igor Vieru

4. Avansează în receptarea textului răspunzând la următoarele întrebări:

- ▶ Care vers/secvență de text conține mai multă originalitate? De ce?
- ▶ Pentru care vers/secvență ai avea o întrebare?
- ▶ Care vers/secvență de text ar putea însoți o carte poștală ilustrând țara noastră?

Lumea textului

5. Selectează din text imagini care descriu frumusețea materială și cea imaterială a țării de viori.

5.1. Precizează figurile de stil care construiesc aceste imagini.

Frumusețea materială a țării	Frumusețea imaterială a țării	Figura de stil
	senină deslușire de-a contura în aer cu sufletul și firea	epitet metaforă

Pro-bacalaureat

6. Comentează, în șase-șapte rânduri, imaginea sinestezică din secvența *Hotare străjuite de doine brumării*.

7. Meditează, în cheia jurnalului dublu, despre conotația unui vers/a două versuri din fragmentele de mai jos.

- ▶ Cum din vioară însăși țâșnind aceste ploi
Nu-s fluvii muzicale cu sfârcurile-n noi.
- ▶ (Hotare străjuite) De pârguri nuptiale cu Ane și Marii.
- ▶ Și-n urma noastră firul miresmelor de flori
Însăilează-o țară cu muguri și viori.

8. Completează tabelul sinoptic pentru a analiza motivul legăturii dintre generații valorificat în poezia lui Ion Hadârcă.

Secvența de text în care se articulează motivul	Figura de stil prin care se realizează	Ideea poetică pe care o transmite motivul	Două motive complementare din același text	Altă operă în care este cultivat același motiv

Familia,
Igor Vieru

INTER-TEXT ►

META-TEXT

„Două atitudini se pot defini în relațiile poetului cu tradiția: una de continuitate în linia clasică a sensibilității și stilisticii folclorice, eminesciene (cele mai multe poezii), a doua se manifestă în radicalizarea modernă a tradiției prin renunțarea la natural și supraestimarea artificului.”

(Alexandru Burlacu,
Poezia lui Ion Hadârcă)

Semnificațiile textului

9. **Selectează din poezie cuvintele care construiesc câmpul conceptual al muzicii.**
 - 9.1. Discutați despre felul în care imaginile auditive conturează starea de spirit a eului liric.
10. **Ce imagini din text pot avea conotație simbolică?**
 - 10.1. Formulează ideea poetică în jurul căreia gravitează semnificația simbolurilor identificate în text.
11. **Discutați, în plen, despre cât tradiționalism și cât modernism este în poezia *Țară de viori* scrisă de Ion Hadârcă.**
12. **Citește expresiv poezia *Sângerei* de Ion Hadârcă.**

Sângerei

M-a născut veșnicia într-un sat minunat –
Jumătate-n Siberii, jumătate-mpușcat

Cu genunchii zdreliți de vecie apoi
Aburcatu-ne-am crud crucifixul de Noi*:

Veșnicii de pădure, veșnicii de izvor
Gâtuite-n ninsori de otravă și clor;

Trec încet și cărunț către ultimul prag
Veșniciile satului gârbovite de veac;

Însuși satul presat de prigoana lumească
Avortează veciile refuzând să renască

Și ce greu, mamă, tată, testament mi-ați lăsat:
Veșniciile mele-n cimitirul din sat.

* Ion Hadârcă s-a născut în satul Sângerei Vechi, raionul Bălți. Ulterior, alături a apărut localitatea Sângerei Noi.

- 12.1. Explică semnificația contextuală a imaginii poetice din versul *Aburcatu-ne-am crud crucifixul de Noi*.
- 12.2. Ce conotații social-istorice implică simbolul *crucifix*?

13. Identifică și formulează similitudini, pe mai multe niveluri, între cele două texte semnate de Ion Hadârcă:

- ▶ temă;
- ▶ motive literare;
- ▶ starea de spirit a eului liric;
- ▶ modernitatea discursului poetic.

META-TEXT

„Nu poetul alege temele, ci temele îl aleg pe poet, după cum nu poetul are de căutat dimensiunea temporală, cărei este predeterminat, ci Prezentul l-a încadrat organic în sine.”

(Mihai Cimpoi,
în prefața volumului de
debut al lui Ion Hadârcă,
Zilele, 1977)

14. Atât în Țară de viori, cât și în Sângerei, poetul cultivă un discurs liric marcat de sentimentul unei profunde comuniuni cu neamul său, cu locul natal. Discutați, în plen, despre ipostazele eului liric din cele două texte poetice și despre mesajul pe care îl transmit acestea.

- 14.1. Valorificați, în cadrul discuției, afirmația criticului Mihai Cimpoi redată în rubrica META-TEXT.

Nucarii, Igor Vieru

CORABIA

de Arcadie Suceveanu

AVAN-TEXT ▶

Arcadie Suceveanu
(n. 16 noiembrie 1952)

TEXT ▶

- ☺ Poet, eseist și ziarist român din Republica Moldova.
- ☺ Poetica lui A. Suceveanu constituie un tipar liric inedit, alimentat din sensibilitatea modernă. Este unul dintre reprezentanții generației „ochiului al treilea”.
- ☺ Discursul liric al lui A. Suceveanu este livresc, elaborat, intelectualizat, caracterizându-se prin eleganța frazei și profunzimea ideatică.
- ☺ Câteva dintre volumele semnate de Arcadie Suceveanu sunt: *Arca dies: versuri* (2008), *101 poeme* (2009), *Cafeneaua Nevermor* (2011), *Cu grație, printre (pre)texte* (2020), *Amurguri clasice, dimineți postmoderne* (2022).

1. Treceți în revistă opere din literatura română și cea universală în care apare motivul corabiei/al bărcii/al luntrii.
Exemplu: în mitologia greacă – corabia Argo, care a dat și numele de argonauți.
2. Citește expresiv poezia *Corabia* de Arcadie Suceveanu.

Corabia

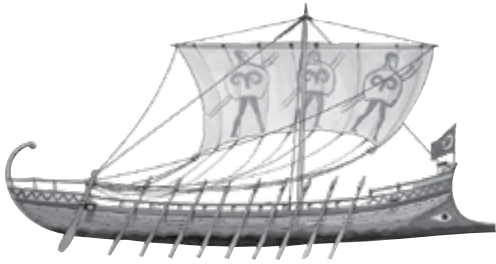
Corabia aceasta mi-am construit-o singur,
pe dinăuntru, a crescut zi și noapte
ca o vietate
în mine

Deși e zidită din carne și oase
Ea nu e o corabie din carne și oase

Ce duce în burta-i de fum și iluzie?
În burta-i de fum și iluzie
ea duce frumusețea cuvintelor
Și nebunia lui Don Quijote –
infaibilul, invizibilul, inaccesibilul,
imposibilul

Altfel spus, corabia despre care vă vorbesc
Nu e o corabie ca toate corăbiile
corabia despre care vă vorbesc plutește
De partea cealaltă, nevăzută, a lumii

Lemnul ei îmi crește în brațe, în craniu
busolele ei se hrănesc cu gravitația
inimii mele

Corabia evocă ideea
forței de rezistență și a
securității într-o trecere difici-
lă în plan cosmologic, ea cores-
punde unui astru ce se rotește
în jurul unui Centru. Corabia,
barca, nava, luntrea etc. sunt și
vehicule simbolice, a căror
image este asociată călătoriei,
fie celei lumești, pe mările și
oceanele pline de mister și ne-
cunoscut, fie ultimei călătorii a
sufletului în împărăția morții
(ex.: luntrea lui Charon) sau în
altă dimensiune. Arhetipul ori-
cărui vas plutitor este Arca lui
Noe, asociată unei case, unei
găoace protectoare, pântecu-
lui matern, bisericii.

(După Ivan Evseev,
Dicționar de simboluri)

META-TEXT

„Poetul de azi, ca și cel de
ieri, ca și cel de mâine, este
și rămâne prototipul lui Don
Quijote, senatorul morilor de
vânt, dispus să ia oricând de
la capăt, cu aceeași credință
și îndărătnicie, spectacolul și
drama Iluziei.”

(Arcadie Suceveanu,
eseul *Emisferele de
Magdeburg*)

Cuvintele mele sunt chiar umbra ei
Proiectată-n afară

De ceară, de piatră și de nisip s-au făcut mările
Dar ea continuă să le străbată
Duce nepătrunsul pe ape
Leagănă diamantul tristeții pe valuri –

de parcă ar exista.

Lumea textului

3. **Propune câte un sinonim pentru următoarele cuvinte din poezie: infailibilul, invizibilul, inaccesibilul, imposibilul.**
4. **Selectează din textul poeziei secvențe care ilustrează următoarele idei:**
 - ▶ felul în care a fost construită corabia;
 - ▶ materialul din care a fost construită;
 - ▶ conturul real, palpabil al corabiei;
 - ▶ conturul nepalpabil al vasului;
 - ▶ încărcătura pe care o duce corabia.
5. **Explică semnificația figurilor de stil care, în ansamblul lor, definesc semnificația imaginii vasului plutitor.**
 - ▶ Comparația: *Corabia aceasta [...] a crescut zi și noapte / ca o vietate / în mine.*
 - ▶ Paradoxul: *Deși e zidită din carne și oase / Ea nu e o corabie din carne și oase.*
 - ▶ Epitetul (metaforic): *burta-i de fum și iluzie.*
 - ▶ Enumerația: *(ea duce) infailibilul, invizibilul, inaccesibilul, imposibilul.*
6. **Discutați despre felul în care pot relaționa, în text, metaforele frumusețea cuvintelor și nebunia lui Don Quijote.**
 - a) Intră în raport antitetic, frumusețea cuvintelor fiind opusul nebuniei care provoacă viziuni distorsionate asupra lumii.
 - b) Formează o relație de complementaritate, frumusețea cuvintelor consunând cu viziunea donquijotescă (deseori idealizatoare) asupra lumii.

META-TEXT

„Poet de o mare mobilitate stilistică, mânuind cu o egală virtuozitate versul liber și prozodia clasică (are și faima unui apreciat sonetist), Arcadie Suceveanu a cunoscut de-a lungul carierei sale poetice multiple mutații de viziune, schimbările de paradigmă sau numai de modă lirică fiind însoțite cu repeziciune și eficiență. Apropiat tradiției clasice, o vreme, o altă vreme poetul e un ironic dimovian sau dinescian, pentru ca, într-un târziu, să devină un împătimit al retoricii postmoderne.”

(Nicolae Leahu,
*Arcadie Suceveanu,
colindând*)

„Arcadie Suceveanu este, ca să găesc o formulă simplă, un antisentimentalist. Construcțiile sale sunt artefacte, nu expresii spontane ale stărilor și sentimentelor. Chiar și atunci când motivul pare a porni de la sentimente (fie intime, fie sociale/naționale etc.), construcția e riguros proiectată, reflectând o stare poetică, nu o stare psihologică.”

(Mircea V. Ciobanu,
*Antisentimentalul
Suceveanu*)

c) Construiesc o gradație, întrucât sensibilitatea poetică în fața frumuseții cuvintelor poate evolua, dramatic, într-o percepție exagerată asupra frumosului, inefabilului, intangibilului etc.

7. **Înscrie, într-un organizator grafic de forma unei pânze înălțate pe catarg, 5-6 dintre motivele literare valorificate în acest text.**
8. **Comentează, în 6-7 rânduri, semnificația unuia dintre motivele literare valorificate în acest text poetic.**
9. **Eul liric, în acest text, se află în ipostaza unui rapsod, declamându-și poemul cu sceptra în mână. Selectează secvențele care ilustrează această ipostază poetică.**
 - 9.1. Care este efectul acestor secvențe asupra recepției discursului de către cititor?

Semnificațiile textului

10. **Poezia *Corabia* de A. Suceveanu valorifică o bogată ambiguitate a semnificațiilor. Selectează una dintre opțiuni, în baza căreia să-ți dezvolti opinia.**
 - a) Textul valorifică tema condiției umane, asociind viața omului cu iluzoriul, cu efemeritatea, cu transcenderea dintr-o lume în altă lume.
 - b) Textul abordează tema idealului intangibil, iar experiența noastră „lumească” nu este decât un periplu iluzoriu prin apele destinului, în căutarea acestui ideal.
 - c) Textul este o artă poetică, ce definește și ilustrează crezul artistic al poetului.
11. **Interpretează textul *Corabia* drept o artă poetică și răspunde la următoarele întrebări.**
 - Cine este poetul în viziunea lui A. Suceveanu?
 - Care este rolul/rostul poetului?
 - Ce este creația?
 - Cum se produce actul creației?
 - Ce impact are creația asupra poetului însuși? Dar asupra lumii din jur?

META-TEXT

„Fără nimic forțat, Arcadie Suceveanu e un modern veritabil, un iscoditor în pas cu epoca, în spiritul în care Arghezi, Blaga, Ion Pillat și ceilalți practicați inserția în fluxul vremii. Atât de legat de fenomenul românesc în totul, purtând în inimă harta țării întregi, simțind în propriile-i oase Carpații, și-n pieptu-i Pontul Euxin, el comunică în spațiu și timp cu Narcis, cu Hamlet și Don Quijote; pe Baudelaire îl vede răstignit și însingurat, orga lui Bach îi trimite ecouri grave; îi este dor de Dante și, mai mult încă, de Eminescu (în latura arhetipală – mesianică), îl solicită refrene bacoviene.”

(Constantin Ciopraga,
Arcadie Suceveanu – între tradiție și modernitate, în revista „Limba română”, nr. 7-9, 2007)

INTER-TEXT ►

12. **Elaborați o hartă conceptuală pentru a elucida semnificația titlului, analizând:**

- versuri relevante pentru conturarea imaginii poetice centrale – corabia;
- motive complementare celui principal – motivul corabiei;
- cuvinte-cheie pentru a contura dimensiunea iluzorie a corabiei;
- semnificația simbolică a imaginii poetice centrale.

13. **Citește poezia *Corabia* de Matei Vișniec și opinează despre polivalența simbolului corabie.**

13.1. Accesează pe YouTube textul în lectura autorului.

Corabia

de Matei Vișniec

Corabia se scufunda încet noi ziceam
și ce dacă se scufundă corabia și mai
ziceam orice corabie se scufundă
într-o zi și ne strângeam mâinile
ne luam rămas-bun

dar corabia se scufunda atât de încet
încât după zece zile noi cei care
ne-am dat mâinile încă ne priveam
rușinați și ziceam nu-i nimic asta-i
o corabie care se scufundă mai încet
dar până la urmă se scufundă iat-o

dar corabia se scufunda atât de încet
încât după un an încă ne era rușine
nouă celor care ne-am dat mâinile și
în fiecare dimineață ieșeam unul câte unul
măsuram apa hm nu mai e mult se
scufundă încet dar sigur

dar corabia se scufunda atât de încet
încât după o viață de om încă
mai ieșeam unul câte unul și priveam
cerul și măsuram apa și scrâșneam din dinți
și spuneam asta nu e o corabie
asta e o...
asta e o...

STILISTICA PĂRȚILOR DE VORBIRE ȘI A SEMNELOR DE PUNCTUAȚIE ÎN TEXTUL LITERAR

AVAN-TEXT ►

1. Dacă ai selecta un semn de punctuație pe care îl asociezi cel mai bine felului tău de a fi, care ar fi acesta? Argumentează-ți opțiunea.

2. Citește textul propus.

Vătaful, vornicul și vreo trei săteni se arătară brusc de după tufari de la capătul cărării. Panteleu sări în picioare, făcu vreo doi pași spre ei și căzu fără voie în genunchi. În mintea ori în sufletul lui se derulă în câteva secunde tot filmul execuției trecute, simțea pe viu vergelele suierând și carnea încrâncenându-se. Lăsa, mai bine zis, scăpă capul în piept și șopti, deși voia să strige:

– Înălțimea Ta... iartă...

Vornicul împinse de umăr găinarul, care se răsturnă la pământ. Trecu mai departe și se proțăpi în fața Paraschevei. Aceasta stătea în ușa bordeiului cu mâinile în șolduri, zâmbind. [...]

Câțiva săteni se repeziră spre dânsa, ea însă îi opri cu un gest:

– N-am trimis niciun duh. Eu nu mă am cu duhurile cele rele, dar de oprit le pot opri. Mai bine spuneți ce pagube aveți, ca să știu pe care să le alung...

– Vrei să ne duci cu zăhărelul! zise cuprins totuși de îndoieli primarele. N-o să-ți meargă... O să-ți băgăm pe gât toate găinele ce le-ai furat. Și o să le strângem cu ștreangul.

– Și ce-o să câștigați dacă mă spânzurați pe mine? Duhurile au să-și vadă de treabă mai departe, până o să deie foamea în voi... Mai bine fac eu ce fac și izbăvesc oamenii de pacoste!

Primarele tăcu. Stătea la îndoială și se uită la vătaf. Vătaful observă la brâul unuia din însoțitori o ploscă și-i făcu semn acestuia să i-o întindă. O eliberă de conținut și dădu din cap către primar, adică, vezi tu.

– Bine, zise acesta. Fă ce trebuie tot amu. Și dacă...

– Ei ba! zise Parascheva. Duhurile rele nu se alungă ziua, că ziua ele stau în fundul iadului și nu aud. Treaba asta se face noaptea, și trebuie făcută fără martori..."

(Hronicul Găinarilor de A. Busuioc)

3. Consultă un dicționar și propune câte un sinonim pentru cuvintele: se proțăpi; pacoste; vornic; ploscă; vătaf.

3.1. Care dintre acestea sunt arhaisme?

4. Identifică toate locuțiunile verbale din text și oferă câte un echivalent pentru fiecare.

4.1. Observă la ce moduri și ce aspecte de timp sunt plasate acestea.

5. Rescrie din fragment toate secvențele care conțin părți ale corpului uman.

- 5.1. Explică ce valori morfologice se accentuează în secvențe.
- 5.2. Comentează ce rol stilistic au aceste secvențe în conturarea formulei narative: ce conotație oferă stilului autorului?

Secvențe	Valori morfologice	Rol stilistic
Exemplu: „Panteleu sări în picioare”.	Verbul de acțiune <i>sări</i> este la timpul trecut, aspectul perfectul simplu. Acesta sugerează succesiunea rapidă a evenimentelor, dar și amplifică nota dramatică a situației în care se pomeneste hoțul.	Imprimă un stil narativ concis, dinamic, axat pe imagini chinezești. Sugerează amenințarea, instinctul de frică, starea necontrolată care trădează vina hoțului.

6. Rescrie din text toate verbele care redau acțiuni umane. Observă ce mesaj specific comportă pentru fiecare dintre cele două tabere în parte: sătenii, pe de o parte, și Panteleu cu Parascheva, pe de altă parte.

7. Observă elementele de limbaj care individualizează felul de a vorbi al personajelor, trădând:

- frica lui Panteleu;
- furia inițial, apoi incertitudinea primarului;
- siguranța și tupeul Paraschevei.

8. Observă care cuvinte oferă oralitate stilului. Precizează valorile morfologice și gramaticale ale acestora.

9. Comentează valoarea stilistică a propoziției exclamative: *Vrei să ne duci cu zăhărelul!*

- 9.1. Selectează și argumentează una dintre opțiuni. Propoziția exprimă: o amenințare; o întrebare; furie; incertitudine.

10. Selectează enunțurile care conțin puncte de suspensie și comentează rolul stilistic al acestora.

11. În replicile sale, Parascheva folosește, în mod repetat, un adverb de mod la gradul comparativ. Identifică sintagma și comentează ce rol stilistic sugerează și cum contribuie la caracterizarea personajului.

ARHI-TEXT

Punctele de suspensie indică :

- o pauză momentană;
- întreruperea firului gândirii;
- lipsa unui fragment de text;
- o pauză psihologică sau logică;
- o anumită stare: incertitudine, frică, amenințare etc.

POSTMODERNISMUL – EXPRESIE A LITERATURII NOI. IDEALURILE ȘI CRIZA CONTEMPORANEITĂȚII

Definire. Apariție

Postmodernismul este un curent cultural și literar care se opune conservatorismului cultural și definește o schimbare de paradigmă, prin care literatura română se resincronizează cu pulsul spiritual al lumii occidentale. Postmodernismul poetic românesc se remarcă prin nonidentificare emoțională, discursivitate, luciditate, ludic, livresc, prozaic, înclinație *retro* și intertextualitate. Postmoderniștii modifică fundamental conceptul de literatură, care se extinde acum dincolo de spațiul pur beletristic, incluzând și genurile nonficționale (jurnal, corespondență, literatură de popularizare), și literaturile noncanonice (literatura minorităților naționale, literatura pentru femei etc.). Postmodernismul românesc se face simțit din anul 1980, în jurul cenaclurilor literare din centrele universitare (București, Cluj, Iași).

Sursele postmodernismului

- Din *perspectivă estetică*, își are originea în avangardă, dobândind și o atitudine recuperatoare prin ironie, parodie și pastişă.

- Din *perspectivă istorică*, epitetul *post-modern* și apoi substantivul *postmodernism* păreau a exprima noua conștiință a crizei de după Cel de-Al Doilea Război Mondial. Postmodernitatea se raportează la perioada care urmează modernității, adică la noua realitate instalată prin anii 70 ai secolului trecut, la noile ei condiții socio-logice, tehnologice, economice. Însă există un decalaj între societatea românească și cea occidentală, sensibilitatea și mentalitatea românească nefiind pregătită pentru o astfel de dimensiune culturală.

Matei Vișniec
(n. 29 ianuarie 1956)

- Din *perspectivă ideatică*, se încadrează în paradigma culturală generată de filozofia americană de după Cel de-Al Doilea Război Mondial (Arnold Toynbee, Ihab Hassan) și preluată mai târziu de gânditorii francezi (Jean-François Lyotard, Michel Foucault, Jacques Derrida) pentru a denumi o atitudine diferită de modernism.

Manifest literar. Text programatic

Termenul *postmodernism* este utilizat pentru prima dată în revista „Secolul 20”, nr. 4, din 1978, în care sunt publicate texte scrise de Donald Barthelme și un studiu semnat de Andrei Brezianu, *Postmodernii americani – o traiectorie spre viitor*. Apoi, este folosit în 1986 de Nicolae Manolescu, în cercul de critică literară de la Universitatea din București, iar un moment definitoriu este apariția numărului din *Caiete critice* (1986), editat de Eugen Simion, Mircea Iorgulescu, Ion Bogdan Lefter, Damian Necula.

Principii estetice:

- indeterminarea (valoarea unei capodopere este relativă);
- fragmentarea (existența este percepută fragmentar, manifestându-se discontinuitățile);
- decanonizarea (se produce o demitizare a valorilor, coexistând numeroase forme culturale);
- lipsa de sine și de adâncime (nu se mai caută un sens originar, adânc, creându-se imagini lipsite de sine);
- ironia, parodia, pastișa;

Mircea Nedelciu
(1950-1999)

- hibridizarea (se combină speciile și genurile esteticii clasice);
- carnavalizarea (preferința pentru burlesc, alegorii sau eroi comici);
- constructivismul (dispare raportarea referențială, construindu-se lumi ficționale, alternative);
- performanța/participarea (implicarea receptorului).

Trăsături

Postmodernismul în poezie:

- poemul este „un laborator hipertextual, rezultat al conștientizării intertextualității fundamentale a textului poetic” (C. Moraru);
- narativizarea și prozaizarea liricii;
- refuzul metaforei;
- desolemnizarea discursului;
- biografism;
- intertextualitate, transtextualitate (livrescul)
- metatextualitate (citată, motto, pastișă, parafrază, colaj, parodie);

- ▶ oralitate;
- ▶ interferența registrului agresiv cu cel ironic și autoironic;
- ▶ imaginar oniric, ludic;
- ▶ dexteritate prozodică și lexicală ieșită din comun.

Postmodernismul în proză:

- ▶ tendință pluralistă și policentrică;
- ▶ încalcă normele de coerență internă a discursului literar;
- ▶ recuzarea unei semnificații globale a textului până la pledoaria pentru soluția sensului;
- ▶ se dezvoltă o poetică a fragmentului și a banalului;
- ▶ caracter antimimetic sau nonreprezentational;
- ▶ opțiunea pentru gradul zero al comunicării (Ihab Hassan);
- ▶ construcția epică duce la fenomenul de spațializare a temporalității (Liviu Petrescu);
- ▶ se impune jocul liber și al centrilor multipli;
- ▶ neutralitate, imparțialitate, detașare.

Observații

- ▶ Cenuclul de Luni, al studenților de la Centrul Universitar București, condus de Nicolae Manolescu, a reprezentat nucleul bucureștean al poeziei noii generații, numită și „generația 80” sau „generația în blugi”. Volumele colective emblematice ale grupului au fost antologiile de poezie *Aer cu diamante* (1982) și *Cinci* (1983).

- ▶ Cenuclul Junimea, al studenților de la Facultatea de Filologie din București, a activat în anii '70-'80, condus de criticul Ovid S. Crohmălniceanu.
- ▶ Cenuclul Litere, condus la sfârșitul anilor '90 de Mircea Cărtărescu, a avut mai multe promoții de prozatori români.
- ▶ Literatura postmodernistă este reprezentată de revistele „Echinox” din Cluj-Napoca și „Alma mater” din Iași.
- ▶ Despre manifestările postmodernismului literar în stânga Prutului scrie Aliona Grati în *Fenomenul literar postmodernist*: „Optzeciștii basarabeni nu au beneficiat de cenucluri literare în care să se discute probleme de teorie și practică a poeziei. [...] Cei mai mulți poeți de atunci gândeau intuitiv postmodernismul și au încercat să scrie altfel, evitând clișeele tradiționaliste. A fi postmodern în Republica Moldova însemna a nu fi pășunist. Asimilarea acestui mod de gândire și a acestei stări de a fi a constituit o modalitate de a contracara influența patriotismului patetic. [...] Organele de presă ale grupului optzecișt basarabean devin revistele «Contrafort Basarabia», «Sud-Est cultural» și «Semn». [...] Majoritatea scriitorilor manifestau preocupări specific optzecișt: interesul pentru inovațiile tehnice, precum inserțiile textualiste, citatul, referința la livresc, poemul producerii poemului, iar ca ton și atitudine sunt privilegiate ironia și ludicul. [...] Generația a mai primit eticheta „Generația Abia Tangibilului”, de la titlul primului volum de poezie al lui Grigore Chiper. [...] Majoritatea textelor optzeciștilor

basarabeni sunt încorporate în antologia *Portret de grup. O altă imagine a poeziei basarabene*, publicată în 1995, la editura Arc, care constituie un concludent document de epocă. E vorba de poeți ca Nicolae Popa, Lorina Bălțeanu, Eugen Cioclea, Emilian Galaicu-Păun, Aura Cristi, Valeria Grosu, Irina Nechit, Călina Trifan, Leo Bordeianu, Vasile Gârneț, Nicolae Leahu ș.a. [...] În afara antologiei au rămas poeți care au debutat mai târziu, ca Mircea V. Ciobanu, Maria Șleahțișchi, Margareta Curtescu, Ghenadie Nicu ș.a.”.

Grigore Chiper
(16 aprilie 1959)

Reprezentanți

► Clasificarea poeziei (după Radu G. Țeposu):

- cotidianul prozaic și bufon: Mircea Cărtărescu, Traian T. Coșovei, Liviu Ioan Stoiciu, Florin Iaru, Alexandru Mușina;
- gnomicii, ezotericii, manieriştii: Nichita Danilov, Ioan Bogdan Lefter, Mariana Codruț;

- fantezismul abstract și ermetic: Ion Stratan, Matei Vișniec, Aurel Pantea;
- criza interiorizării, patosul sarcastic și ironic: Ion Mureșan, Mariana Marin, Marta Petreu;
- criticismul teatral și histrionic, comedia literaturii: Petru Romoșan, Daniel Corbu, Mircea Petean;
- sentimentalii rafinați: Romulus Bucur, Aurel Dumitrașcu, Dumitru Chioaru.

► Clasificarea prozei (după Carmen Mușat):

- textualiștii: Mircea Nedelciu (*Aventuri într-o curte interioară*, *Tratament fabulatoriu*), Gheorghe Crăciun (*Acte originale. Copii legalizate*);
- mitologia derizoriului: Bedros Horesangian, Cristian Teodorescu, Ioan Lăcustă;
- fantezismul alegoric și livresc: Ștefan Agopian (*Tache de catifea*), Ioan Groșan (*Caravana cinematografică*), Mircea Cărtărescu (*Orbitor*);
- analiștii: Alexandru Vlad, Radu Șuculescu, Ovidiu Moceanu).

► Dramaturgie:

- Matei Vișniec (*La noapte va ninge*, *Caii la fereastră*, *Omul care vorbește singur*).

Literatura din Republica Moldova: Emilian Galaicu-Păun, Aura Christi, Irina Nechit, Dumitru Crudu, Vasile Gârneț, Mihail Vakulovski, Alexandru Vakulovski, Grigore Chiper, Iulian Frunțașu.

Atelier de lectură

1. **Citiți fragmentele de istorie literară. Identificați trăsături ale postmodernismului.**

Cinci fețe ale modernității

„Epitetul *postmodern* este, după cât se pare, creația istoricului-profet Arnold J. Toynbee, la începutul anilor 50. Toynbee considera civilizația occidentală intrată într-o fază de tranziție încă din ultimul sfert al secolului al XIX-lea. Această tranziție [...] i s-a părut mai degrabă o «mutație» și o abatere dramatică de la tradițiile epocii moderne a istoriei occidentale. În ultimele volume [...] ale cărții sale *Studiul istoriei*, el numește această epocă de neliniște socială, războaie mondiale și revoluții *epoca postmodernă*.”

„Epitetul *postmodern* și apoi substantivul *postmodernism* păreau a exprima, cu imprecizia de rigoare, noua conștiință a crizei de după Cel de-Al Doilea Război Mondial. Sentimentul că literatura modernistă [...] nu mai era relevantă într-o situație socială și intelectuală care se schimbase în mod dramatic se insinua cu tot mai multă insistență printre generațiile tinere. [...] Postmodernismul a fost adoptat drept strigăt de luptă al unui nou optimism, populist și apocaliptic, sentimental și iresponsabil, care este poate cel mai bine sintetizat în noțiunea de *contracultură*. Prefixul *post-*, aparent inofensiv, a fost el însuși deneutralizat din punct de vedere semantic și utili-

zat în sens retoric pentru a exprima un sentiment de euforie. În chip magic, prefixul părea a anula vechi restricții și prejudecăți, dând frâu liber imaginației către experiențe noi, nedefinite, dar extrem de incitante.”

(Matei Călinescu)

Postmodernismul românesc

„Fiind un pandant al democrației și pluralismului lumii occidentale de azi, postmodernismul artistic și literar nu este un concept efemer, un -ism între atâtea altele, ci unul fundamental, asemenea clasicismului, romantismului, barocului sau modernismului, concepte care nu definesc tendințe estetice, ci epoci de gândire și practică socială.”

„În literatura română, chiar și în condițiile nefavorabile ale lumii comuniste, literatura postmodernă a luptat pentru legitimitate și, după o experiență underground de literatură alternativă, s-a impus, către 1980, ca literatură normală a vremii, destul de permisivă teoretic ca să înglobeze – alterându-le însă definitiv semnificația ideologică, pentru că postmodernismul nu este un eclectism – toate experiențele artistice ale modernității și, în extremis, ale literaturii clasice de

asemenea. Prin aceasta, sensul însuși al culturii și al literaturii ca profesii paradigmatică s-a modificat profund către un concept extensiv, de simultaneitate și coplanaritate. Prin concep-

tul postmodern literatura română s-a re-sincronizat cu pulsul spiritual al lumii occidentale, democratice și liberale, *id est* al lumii civilizate.”

(Mircea Cărtărescu)

2. Citește textele poetice și completează tabelul cu versurile sugestive, care reflectă particularități ale postmodernismului.

Particularități ale postmodernismului	Versuri sugestive

Textul A

Garofița

de Mircea Cărtărescu

Teiul Doamnei pare zugrăvit
în cridă.
În cofetărie intră o gravidă.
Astfel stă la coadă între mușterii
Ca o garofiță între păpădii.
Astfel între brazii cu tulpini
de ceară
Lâng-un șipot dulce șade-o
căprioară.
Checuri cu stafide doarme
în vitrine.
E frigoriferul greu de savarine.
Eu la o măsuță îmi consum frucola
Și citesc cum Nică pleacă
la Socola,
Că-l predau pe Creangă astăzi
la amiază.
Mușteriii merge,
coada-naintează...

Textul B

Călătorie din Scylla în Caribda

de Grigore Chiper (fragment)

Călătorie din Scylla în Caribda
Moldova e Cutia Pandorei
Cămașa lui Nessos
Firul Ariadnei

Transnistria e Calul Troian
Călcâiul lui Ahile
Calendele grecești

Vameșul transnistrean cotrobăiește
preocupat
printre lucruri
întreabă ce e cu numerele de Lettre
International văzute
în portbagaj

Ca să-i răspund îl întreb la rându-mi
dacă știe ce înseamnă eseu
La înmormântarea la care mergem
nu găsim strada
pentru că nu este pe Google map.

Lecția a șasea. În clasă

de Alexandru Mușina

instrument multilateral cu grijă lipesc
 cartea alb-gălbuie de catalog etamină motive populare
 copiii ăștia au niște părinți minunați artizanatul local
 exportă în japonia sua germania etc e drept
 îi cam bat îi pun la rânit la cartofi nu-i lasă
 la școală îi fac uneori la beție nu-i nimic
 aceasta-i sarcina mea ce sigur sună blachiul
 pe betonul proaspăt spălat nobila misiune
 plutește ca o aureolă pe fruntea tot mai înaltă bonjour mes élèves
 bonjour camarade professeur ia te uită iar nu au cretă
 stai cuminte și jap instrument indispensabil alb-gălbui deschideți
 cartea la pagina 13 jap ha ha cum mă iubesc
 instrucție și educație zicea grasul ăla terorizant jap
 cam demagog dar avea jap dreptate pedagogia avem
 o datorie de onoare tourner
 a întoarce a învârti jap a se învârti dragul meu pune mâna pe carte
 și nu te rânji la mine jap ha ha nu scrie în frunte
 cum se citește ai stai jos bine trei jap au revoir mes élèves
 au revoir camarade professeur uaeiiiii ce entuziaști
 sunt tinerii ăștia câtă energie blachiul sună
 cristalin pe betonul proaspăt spălat precis
 iar nu au adus ăștia de sus banii birocrați
 nu știu ce-i munca proști domnule proștiproștiproști
 trântesc catalogul las să cadă
 instrumentul indispensabil alb-gălbui în gura știrbă și neagră
 a servietei diplomat 314 la munte sau la mare în orice-împrejurare

**Persistența
memoriei,**
Salvador
Dali, 1931

Oglinda falsă,
René Magritte,
1929

POEMA CHIUVETEI

de Mircea Cărtărescu

AVAN-TEXT ▶

1. Citește definițiile oferite sentimentului de iubire. Realizează la rândul tău o definiție a iubirii în termeni postmoderni.

Iubirea are atâtea fețe, atâtea devieri și atâtea forme, încât este destul de greu să găsești un sâmbure central sau o formă tipică iubirii.

(Emil Cioran)

Iubirea este o stofă a naturii, brodată de imaginație.

(Voltaire)

Dragostea este o boală fără de care nu ești sănătos.

(Alexandru Paleologu)

Iubirea nu e o stare de luciditate, ci tocmai o renunțare la luciditate, un interimat al inimii.

(Ionel Teodoreanu)

Dragostea. Bătăi de inimă pentru dureri de cap. Sentimentul care vine în galop și dispăre în vârful picioarelor.

(Tudor Mușatescu)

META-TEXT

„Ceea ce au câștigat în plan estetic de la moderni, postmodernii ambiționează să grafeze pe un fond spiritual moștenit de la romantici. Obsesia postmodernismului fiind una recuperatoare, bizuită pe toleranța ironică și pe complicitatea subînțeleasă, idealul său este refacerea totalității prin acumulare, prin aglomerare sumativă. O totalitate de hârtie însă, căci noua coerență

se înalță pe un artificiu conștient, ludic și histeric. Cartea a luat locul lumii (sau lumea a sfârșit în carte, cum zicea Mallarmé), ficțiunea deliberată – locul visului. Transcendența s-a mutat în retorică. De aici încolo, totul e luciditate. [...] Postmodernismul e un romantism întors.”

(Radu G. Țeposu, *Istoria tragică și grotescă a întunecatului deceniu literar nou*)

Mircea Cărtărescu
(n. 1 iunie 1956)

TEXT

- ☺ Poet, prozator, eseist, critic literar. Este unul dintre cei mai premiați și traduși scriitori români ai perioadei post-comuniste.
- ☺ Are o relație complexă, de dragoste și ură, cu București, orașul natal, pe care îl prezintă, în romanul *Solenoid*, ca un loc murdar, isterizant.
- ☺ A debutat în 1978, cu poezii publicate în reviste literare, iar primul volum, *Faruri, vitrine, fotografii*, a apărut în 1980. Este cunoscut mai ales pentru volume în proză precum *Nostalgia* (1989), trilogia *Orbitor* (1996–2007), *Solenoid* (2015), *Theodorus* (2022). Scrierile sale au fost traduse în engleză, franceză, italiană, portugheză, spaniolă etc.
- ☺ Este scriitor rezident la Universitatea Columbia din New York, predând studenților cursul *Postmodernism vs. Tiranie: O revoluție literară românească*.
- ☺ Este căsătorit cu scriitoarea Ioana Nicolaie.

2. Citește Poema chiuvetei de Mircea Cărtărescu și încearcă să vizualizezi textul.

într-o zi chiuveta căzu în dragoste
iubi o mică stea galbenă din colțul geamului de la bucătărie
se confesă mușamalei și borcanului de muștar
se plânse tacâmurilor ude.
în altă zi chiuveta își mărturisi dragostea:
– stea mică, nu scânteia peste fabrica de pâine și moara
dâmbovița

dă-te jos, căci ele nu au nevoie de tine
ele au la subsol centrale electrice și sunt pline de becuri
te risipești punându-ți auriul pe acoperișuri
și paratrăznete.
stea mică, nichelul meu te dorește, sifonul meu a bolborosit
tot felul de cântece pentru tine, cum se pricepe și el
vasele cu resturi de conservă de pește
te-au și îndrăgit.
vino, și ai să scânteiezi toată noaptea deasupra regatului
de linoleum
crăiasă a gândacilor de bucătărie.

dar, vai! steaua galbenă nu a răspuns acestei chemări
căci ea iubea o strecurătoare de supă
din casa unui contabil din pomerania
și noapte de noapte se chinuia sorbind-o din ochi.
așa că într-un târziu chiuveta începu să-și pună întrebări
cu privire la sensul existenței și obiectivitatea ei
și într-un foarte târziu îi făcu o propunere mușamalei.
...cândva în jocul dragostei m-am implicat și eu,
eu, gaura din perdea, care v-am spus această poveste.
am iubit o superbă dacie crem pe care nu am văzut-o decât
o dată...

dar, ce să mai vorbim, acum am copii preșcolari
și tot ce a fost mi se pare un vis.

Lumea textului

3. Exprimă-ți reacția declanșată de lectura textului, relevând starea dominantă prin:

- secvența pe care ai înțeles-o profund, logic și emoțional;

META-TEXT

„Astfel, poemul-standard optzecist tinde să fie lung, narativ, aglutinant, cu o oralitate bine marcată prin efecte retorice speciale, agresiv (trăsături specifice generației Beat), dar și ironic și autoironic, imaginativ până la onirism, ludic, dovedind o dexteritate prozodică și lexicală ieșită din comun (tradiția românească nemodernistă), în fine impregnat de aluzii culturale savante inserate prin procedee metatextuale și de autoreferențialitate.”

(Mircea Cărtărescu,
Postmodernismul românesc)

META-TEXT

„Luciditatea ține locul conștiinței. Imaginarul însuși nu-i la el o lume suprapusă realului, ci o intensificare a acestuia, o stare intensivă a notației. Poezia sa nu mai ia atitudine față de realitate, o trăiește; nu o cântă, nu o descântă, nu o încântă, o respiră. Realitatea este singura atitudine atât față de sine însăși, cât și față de iluzie, ideal, himeră.”

(Al. Cistelecan,
Poeme de amor)

- ▶ secvența pe care nu ai vrea s-o comentezi, pentru că nu te reprezintă;
 - ▶ secvența pe care n-ai înțeles-o și „îndepărtează” textul de tine;
 - ▶ secvența care consideri că implică o idee general-umană.
4. **Construiește o hartă a lexicului utilizat în acest poem redând câmpurile lexicale dominante.**
 5. **Extrage exemple de cuvinte care denotă:**
 - ▶ prozaism;
 - ▶ termeni tehnici și științifici;
 - ▶ expresii populare;
 - ▶ calcul lingvistic;
 - ▶ limbaj filosofic;
 - ▶ structuri colocviale.
 6. **Prezintă două particularități prozodice ale textului.**
 7. **Explică rolul liricii măștilor în cadrul poemului.**
 8. **Selectează secvențe din text care conturează dimensiunea temporală și cea spațială a imaginarului poetic.**
 9. **Transcrie patru sintagme / scurte fragmente care conțin imagini artistice diferite.**
 10. **Precizează patru motive literare identificate în text.**

Semnificațiile textului

11. **Delimitează textul în secvențe și extrage ideile principale.**
12. **Prezintă semnificația versurilor care polemizează/ironizează marile teme ale literaturii:**
 - ▶ iubirea ca principiu unificator al lumilor;
 - ▶ drama cunoașterii;
 - ▶ viața ca vis;
 - ▶ condiția omului de geniu.
- 12.1. **Precizează tema textului valorificând informația de la rubrica META-TEXT.**

13. Interpretează titlul *Poema chiuvetei* prin raportare la:

1 rafinamentul
propus de artă

2 evocarea universului
domestic

3 latura polemică
a operei

14. Identifică secvențe care să demonstreze îmbinarea mai multor specii în stil postmodern:

- ▶ meditație filosofică;
- ▶ idilă;
- ▶ fabulă;
- ▶ elegie.

15. Ludicul postmodern este prezent atât la nivel de fabulă, cât și la nivelul limbajului. Argumentează această trăsătură pe baza unor secvențe de text comentate.

16. Stabilește valoarea de adevăr a următoarelor semnificații ale textului:

- ▶ În *Poema chiuvetei* este o reîntoarcere la *Luceafărul* lui Mihai Eminescu, amintind de Cătălina, visătoarea. A ☐ F ☐
- ▶ Poemul este o fabulă postmodernă, cu un limbaj esopic conturat în haosul și hazardul relațiilor cotidiene și lingvistice. A ☐ F ☐
- ▶ Firul narativ însoțește comunicarea dintre o chiuvetă și o stea, pendulând între îndrăgostire, declarație, resemnare și neîmplinire. A ☐ F ☐
- ▶ Este un spațiu creat pe verticală, în ascensiune, imaginarul producându-se printr-o valorizare a întregului univers domestic, limitat și nepoetic, dar care se substituie stării spirituale. A ☐ F ☐
- ▶ Alegoria are un regizor conștient de precaritatea și lipsa de mister a ființei umane, de modul în care sentimentul de iubire trebuie explorat. A ☐ F ☐
- ▶ Cotidianul este prezent prin cuvinte cu o severă referențialitate, potențate de un conotativ impus în imaginea-obiect. A ☐ F ☐

Ilustrație la *Poema chiuvetei*,
realizată de eleva Otilia
Popovici

17. Continuă dialogul despre *Poema chiuvetei* de M. Cărtărescu. Oferă două argumente pro sau contra afirmațiilor expuse.

18. Argumentează, prin evidențierea a patru trăsături existente în text, apartenența acestuia la postmodernism.
19. Citește individual alte opere postmoderniste (Nicolae Leahu, Vasile Gârnet, Grigore Chiper, Emilian Galaicu-Păun, Maria Șleahțișchi), pentru a susține ideea lui Carmen Mușat din perspectiva istoriei literare.

INTER-TEXT

„Definind postmodernismul ca față a modernității ar însemna să ignorăm dimensiunea lui principală, cea de arheologie a spiritului uman surprins în multiplele sale avataruri. În vreme ce modernismul privește, dinspre clipa de față, spre viitor, din perspectiva subiectivă a unui eu iremediabil solitar, postmodernismul, întors spre trecut, descoperă, în tensiunea dintre istorie și contemporaneitate, o sursă ineputabilă a eului ca însumare de identități (...)”

(Carmen Mușat, *Modernitate și postmodernitate*)

CAPIȘTEA MĂNĂSTIRII NEAMȚ, VĂZUTĂ DE ZIUA LUI EMINESCU, A.D. MCMXCI

de Emilian Galaicu-Păun

AVAN-TEXT ►

Emilian Galaicu-Păun
(n. 1964)

- ☺ Poet, prozator, eseist, critic literar, traducător și editor român din Republica Moldova, redactor de carte.
- ☺ Debutează editorial cu volumul de poezie *Lumina proprie* în anul 1986.
- ☺ Volume: *Levițiații deasupra hăului* (1991), *Cel bătut îl duce pe Cel nebătut* (1994), *Gesturi. Trilogia nimicului* (1996), *Arme grăitoare* (2009), *Țesut viu. 10 x 10* (2011), *Cărțile pe care le-am citit* (2020).

1. Organizați, în plen, o discuție despre postmodernism, actualizând cunoștințele voastre despre acest curent. Referiți-vă la următoarele aspecte:

- dialogul operelor și al ideilor;
- intertextul;
- ludicul și ironia.

1.1. Luați drept premisă a discuției afirmația lui Umberto Eco: „Mă gândesc la atitudinea postmodernă ca la atitudinea celui care iubește o femeie, foarte cultă, și căreia nu-i poate spune: «Te iubesc cu disperare», pentru că el știe că ea știe (și ea știe că el știe) că propoziții ca acestea le-a mai scris și Liala. Există totuși o soluție: Va putea spune: «Cum spunea Liala, te iubesc cu disperare». În acest moment, evitând falsa inocență, deoarece a spus clar că nu se mai poate vorbi cu inocență, acesta îi spune totuși femeii ceea ce voia să-i spună: că o iubește, dar că o iubește într-o epocă de inocență pierdută. [...] Ironie, joc metalingvistic, enunț la pătrat”. (Umberto Eco, *Marginalii și glose la „Numele trandafirului”*)

2. Pentru a iniția studiul poemului *Capiștea Mănăstirii Neamț, văzută de ziua lui Eminescu, A.D. MCMXCI*, este necesară lectura altor două creații, cu care textul lui Emilian Galaicu-Păun dialoghează plenar: *Hamlet de W. Shakespeare* și *Scrisoarea II de M. Eminescu*.

- 2.1. Actualizați subiectul tragediei *Hamlet* de William Shakespeare.
- 2.2. Citiți *Scrisoarea II* de Mihai Eminescu.
- 2.3. Informați-vă și din adnotările de la rubrica ARHI-TEXT.

Hamlet este o piesă scrisă de William Shakespeare, scriitor englez renașcentist (1564-1616). Acțiunea are loc în Danemarca. Prințul Hamlet, reîntors de la studii, din cauza morții tatălui său, dorește să se răzbune pe unchiul său Claudius, după ce fantoma tatălui, fostul rege, apare și îl anunță că cel care l-a ucis este chiar Claudius. Acesta a devenit moștenitorul tronului și s-a căsătorit cu regina Gertrude, mama lui Hamlet. Având un final tragic, această piesă a lui Shakespeare este considerată una dintre cele mai valoroase și mai influente opere ale literaturii universale.

Yorick a fost bufonul bătrânului rege. Osemintele lui s-au găsit în mormântul săpat pentru Ofelia. E cunoscută scena în care prințul Hamlet ține în mâini craniul lui Yorick și exclamă: „Ah, sărmame Yorick!”

Scrisoarea II este una dintre cele cinci satire eminesciene (numite *Scrisori*), care abordează tema creației, a condiției nefericite a poetului în societate, căreia i se opune o evocare a timpului mitic al tinereții, când „lumea cea gândită” și ideală „avea ființă” și putea fi confundată cu visul.

TEXT

3. Citiți textul lui Emilian Galaicu-Păun.

3.1. Perseverati în receptarea textului prin relectură, asigurându-vă că toate cuvintele vă sunt clare.

Capiștea¹ Mănăstirii Neamț, văzută de ziua lui Eminescu A.D. MCMXCI²

„... sârmana Yorika!” – în mână țin craniul rânjind al mașinii de scris clopoțelu-i de clown amintindu-mi de Alma Mater pedanți profesori recitind: „când suna (fonograma!)

[știam că

Ramses (să-i fie țărâna ușoară – n.n.) trebuia să fi...”

[de pe bancă

grea căpățână ca litera Q (cu bărbuță) sărea să anunțe

[că „îș!”

panglică neagră (de doliu) – a mașinii de scris

noi eram clapele – mâinile cui până la epoleți suflecate

ne combinau după bunul lor plac în lozinci și citate?!

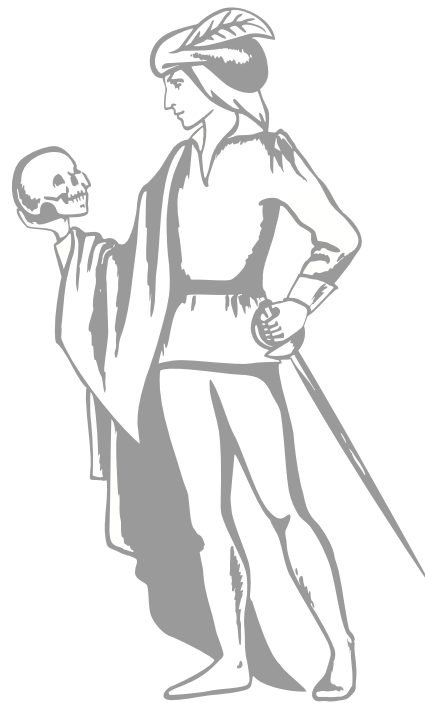
noi suntem clapele (– acum mai degrabă-ale unei mașini

[de spălat!]

– rufele râncede stoarse-și zic creier dezavuat –

noi ne-am tocit caracterele cum altă dată dantura

Yorik al prințului Hamlet

¹ Capiște, pl. capiști; s. f. (înv. și arh.) – templu sau altar dedicat zeităților antice; clădire decorativă în formă de templu antic.

² A.D. MCMXCI – Anno Domini MCMXCI (lat.), echivalent cu 1991 d.H.

„... sărmana mea Yorika!” – gura
asta rânjind pân’sună clopoțelul (și – pauză mare – alt rând)
e Coliseum e Capiștea gard din povești mai curând:
treizeci și unu de pari cu câte un craniu-n proțap
unul doar nu are craniu și strigă-n uitare de sine: cap! Cap!
„săraca Yorika mè/ fost-am la meșter cu è...”
meșterul (rus) îmi vorbea: „eu am fost pentru trecerea
la alfabetul latin printre primii nu printre ș.a.m.d. sau

[etcetera

deși istoria voastră-a fost scrisă-n slavonă tot timp de
secole (pa’zeci și șase de litere-asemeni cu pa’zeci și

[șase de tidve,

una pe jos cotilindu-se prin piramida domnească-a
lui Lăpușneanu-ntr-un curs prescurtat de istorie, cap. I –

[Ferească

sfântu!) – dar meșterul are umor – dom’poet, vezi de nu

[erau anii

de perstroikă băteai la mașina cu pa’zeci și șase de cranii
cari mai de care și chiar de dădeai pe alocuri în hopuri e
limpede: literalmente-ai fi scris CAPodopere!”

.....
noaptea mă prinde (a câta la rând?) lustruindu-mi cu palma
(„...mana mea Yorika!”) craniul rânjind al ma-
șinii de scris clopoțelu-i de clown s-a stricat: trec pe câmp
– Lear scăpărându-i privirile de lespedea nopții tâmp –
treizeci și un’de gropari cu câte un craniu-n proțap
unul doar liber, văzându-mă, striga-n uitatre de sine: cap! cap!
Yorica mea, făr’ Omega – Capiște ca pe o piesă lipsă
de unde furat-au rușii (-ne!) craniul frumoasei Calipso!

- 4. Citește-le colegilor secvențele de text pe care le-ai în-
țeles, în care ai recunoscut referințele culturale.**

Lumea textului

- 5. Selectează din text și explică secvențele care fac tri-
mitere directă și indirectă (prin sugestie, prin jocurile
de limbaj) la Hamlet și Scrisoarea II.**

„...sărmana Yorika!”
– în mână țin craniul
rânjind al ma-
șinii de scris

Mașina de scris defectată este asociată cu craniul lui Yorick, bufonul.

Statutul de bufon/clovn al lui Yorick îi permite creatorului să abordeze un discurs ironic, cu elemente de parodie.

amintindu-mi de Alma
Mater pedanți profesori re-
citind: „când suna (fonograma!)

[știam că
Ramses (să-i fie țărâna
ușoară – n.n.) trebuia să fi...”

Trimitere directă spre versul *Când suna știam că Ramses trebuia să fi murit*.

Notă: sintagma *pedanți profesori* este o trimitere spre poezia *Liceu* de George Bacovia: *Pedanți profesori / Și examene grele...*

Mașină de scris Erika,
model 1931

5.1. Identifică și alte creații literare (intertextul) spre care face trimitere livrescă poemul lui Emilian Galaicu-Păun.

6. Referința la bufonul Yorick, prin schimonosirea intenționată a numelui (mărcii) mașinii de scris (Erika-Yorika), implică, în discursul liric, reflecția asupra vieții și a morții inevitabile, asupra fragilității ființei umane. Descoperă semnificația motivului morții, în text, precizând:

- câmpul lexical pe care se reperează motivul (sensul denotativ al cuvintelor);
- sugestiile limbajului artistic (sensul conotativ al cuvintelor);
- caracterul ironic al discursului, elementele de ludic și parodie.

7. Discursul poetic postmodernist se caracterizează printr-un eclectism al elementelor constituente: liricul se îmbină cu epicul, sensibilitatea cu banalul, literatura – cu alte arte. Explică, din această perspectivă, intenția auctorială de a parafraza un vers dintr-un cunoscut cântec popular: *săraca Yorica mē/ fost-am la meșter cu è...*

7.1. Citește în voce secvența, modulând intonația pentru intertextul din cântecul popular.

8. Urmărind modul în care poetul separă versurile, vei observa că face uz de enjambament. Referindu-te la informația din rubrica ARHI-TEXT, identifică efectele stilistice prin care acest procedeu îmbogățește textul.

ARHI-TEXT

Enjambamentul (fin fr. *enjambement* – „încălecare, trecere peste...”) este un procedeu prozodic ce constă în întreruperea ideii, prin segmentarea nefirească, dar intenționată a versului, și continuarea acestuia în altă unitate prozodică (alt vers). Enjambamentul, prin transferul ideii, leagă versurile între ele, făcându-le

melodicioase și pline de energie. Efectul constă în sublinierea contrastului și scoaterea în relief a ideii. În istoria versificației, enjambamentul devine mult mai frecvent odată cu sintaxa poetică mai complicată a poeziei moderne.

(După Aliona Grati și Nina Corcinschi,
Dicționar de teorie literară)

Semnificațiile textului

ARHI-TEXT

Asemenea *Scrisorii II*, poemul lui Emilian Galaicu-Păun abordează tema creației. Poemul eminescian începe cu versurile:

„De ce pana mea rămâne în cerneală, mă întrebi?
De ce ritmul nu m-abate cu ispita-i de la trebi?
De ce dorm, îngrămădite între galbenele file,
lambii suitori, troheii, săltărețele dactile?
Dacă tu știai problema astei vieți cu care lupt,
Ai vedea că am cuvinte pana chiar să o fi rupt.”

Replica pe care o dă, peste un secol, Em. Galaicu-Păun este de factură postmodernistă. Pana devine mașină de scris, ruperea penei este asociată cu tocirea clapelor, căutarea dezlegării problemelor *astei vieți cu care lupt* este asociată cu mersul la meșter (rus) etc.

9. Identifică în poemul lui Em. Galaicu-Păun instrumentele literare prin care se articulează tema creației:

- ▶ motive;
- ▶ simboluri;
- ▶ imagini artistice/figuri de stil;
- ▶ idei poetice;
- ▶ stări ale eului liric.

META-TEXT

„Poezia intertextuală a lui Emilian Galaicu-Păun devine un punct de intersecție/ convergență, în măsură să asigure schimbul de energii complinite între cele două nuclee ale optzecismului, confirmând, pe această cale, coordonatele de fond ale optzecismului integral, recunoscute în:

1) capacitatea reactivă, recuperatoare, integratoare, recunoscută în respingerea modelelor canonice ale modernității (Nichita Stănescu, Marin Sorescu) în cazul optzeciștilor români;

2) demitizarea ca formulă eliberatoare de sub constrângerile impuse tematic, stilistic, retoric și de ancorare în biografic, autentic ș.a.m.d.;

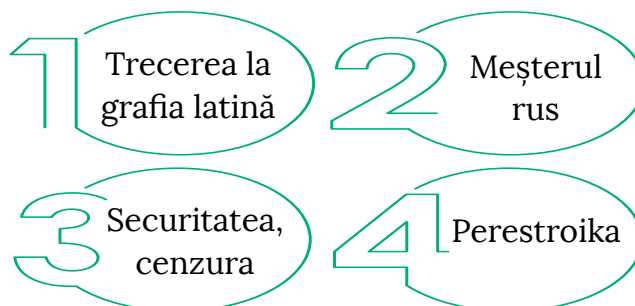
3) recursul la intertextualitate ca formulă de validare a ludicului, ironicului, parodicului;

4) desolemnizarea discursului liric și evitarea ermetismului, a lirismului pur și a poeticității aseptică;

5) recuperarea, în interiorul poemelor, a unor experiențe culturale, a unor modele poetice dominante prin recursul la intertextualitate și rescriere utilizate parodic, ironic, ludic etc.”

(Maria-Lucia Rusu,
Emilian Galaicu-Păun –
intertextualitate poetică între
fioresc și livresc)

10. Istoria și socialul sunt abordate, în contextul curentului postmodernist, cu ironie, dintr-o perspectivă ludică sau parodică. Ce semnificație au, în opinia ta, referințele socioistorice din poem?

11. Începând cu secvența *În mână țin craniul rânjind al mașinii de scris*, poetul cultivă, în numeroase modalități, imaginea capului (*capiște*, *CAPodoperă* etc). Găsește și interpretează aceste modalități.

Exemplu: tastele mașinii de scris sunt asociate cu niște capete, făcându-se trimitere, prin intertext, nu doar la motivul specific basmului popular al parului care cere cap, ci și la condiția creatorului, opera/CAPodopera căruia poate fi cenzurată, deci deCAPitată.

12. Care este, în opinia ta, semnificația titlului? Ce valențe noi aduce textului această formulă de titlu?

13. Realizează un text argumentativ, demonstrând că textul *Capiștea Mănăstirii Neamț, văzută de ziua lui Eminescu*, A.D. MCMXCI, de Emilian Galaicu-Păun, este de factură postmodernistă.

HRONICUL GĂINARILOR

de Aureliu Busuioc

AVAN-TEXT ►

Aureliu Busuioc
(1928-2012)

- 👉 Prozator, poet, dramaturg și traducător din Republica Moldova.
- 👉 A fost redactor-șef al ziarului „Tinerimea Moldovei” și al revistei „Chipăruș”.
- 👉 A debutat cu placheta de versuri pentru copii *La pădure* (1955) și volumul de versuri satirice *Prafuri amare* (1955).
- 👉 Lucrări în proză care l-au consacrat sunt romanele *Singur în fața dragostei* (1966), *Lătrând la lună*, *Pactizând cu diavolul*, *Hronicul Găinarilor*.

TEXT ►

1. Amintește-ți contextele în care ai utilizat cuvântul *hronic*.

- 1.1. Care este sinonimul cuvântului *hronic*?
- 1.2. Ce autori de hronice cunoști?
- 1.3. Ce operă scrisă de Lucian Blaga cuprinde acest cuvânt în titlu?

2. Citește fragmentele din incipitul și excipitul romanului *Hronicul Găinarilor* de Aureliu Busuioc.

1

La treisprezece ani împliniți ai secolului XIX, satul Găinari, comuna Roșcoveți, de fapt, cătunul cu acest nume, o așezare anapoda cu vreo cinci-șase bordeie, dintre care numai două mai puțin bicisnice, nu avea rădăcini adânci, ca să poată fi căutate, și, mai cu seamă, descoperite prin cinci cronici îngălbenite de vreme. Mai mult: răsărise pe vremea războaielor și împăcărilor dintre ruși și turci dintr-o sămânța aruncată întâmplător într-o văiugă strivită între două dealuri întinse, populate de dropii și potârnicși și acoperite de netrebnica și trufașa colilie.

Sămânța avea nume omenesc, își zicea Panteleu Avădanei, pe atunci încă locuitor al Roșcoveților, și fusese aruncată întâmplător, pentru că abia la cinci ani de la fuga neveste-si Rada cu un țigan din geambași, când începuseră să dispară misterios și periodic orătăniile din bățăturile gospodarilor, niște copleși descoperiră în dosul casei lui o groapă comună bine mascată, plină de penele, de clonțuri-le și scurmușele boghetelor și moțatelor pierdute în atâta amar de ani.

După afrontul soatei, Panteleu, ori că de rușine, ori că de durere, își făcea veacul mai ales la crâșmă, așa că roșcovenilor nici prin cap să le treacă bănuiala că un consătean de-al lor, care-și bea cu silință mințile, ar fi fost în stare de

- ❖ **Apariție:** 2006.
- ❖ **Specie literară:** roman istoric, roman corintic, roman-parodie.
- ❖ **Temă:** istoria și identitatea colectivă, romanul fiind o deconstrucție a istoriei comunismului în Basarabia.
- ❖ **Titlu:** trimitere la scrierile cronicărești (*hronic*), reprezentând o ironizare a parcursului istoric al Basarabiei.
- ❖ **Structură:** romanul imită structura unei cronici, fiind alcătuit din trei cărți, fiecare fiind divizată în capitole numeroase. Romanul se încheie cu un post-scriptum. Relatarea se face atât la persoana a treia, cât și la persoana întâi.

unul singur să-și practice cu asemenea insistență meseria secretă, și, la început, s-au minunat de măiestria omului care i-a dus de nas cinci ani încheiați. Apoi, în mulțimea de păgubiți, s-au găsit doi justițieri ce nu și-au jelit organele olfactive și, coborând în groapă, s-au pus pe numărât ciocurile ca fiind elementele cele mai rezistente la putrefacție. Dar, ajunși cu numărătoarea la vreo trei sute, au sărit ca din pușcă din groapă, au cerut licoare contra ameteții, și, venindu-și în fire, au hotărât să pornească judecata.

Roșcovețenii nu erau oameni setoși de sânge. Strigați la oaste, preferau să-și ascundă iubirea de pace prin hățșurile pădurilor din împrejurimi. Mai mult: și faptul că puși în fața flagrantului cu orătaniile nu se repeziseră imediat să-l linșeze pe vinovat constituie un argument serios pentru cele afirmate mai sus, dar de simțul acut al proprietății nu erau lipsiți, și o asemenea provocare nu putea fi trecută cu vederea sau iertată.

„Să-l spânzurăm!” fu verdictul strigat în unanimitate de mulțimea înghesuită în jalnica bătătură a hoțului de găini.

Panteleu, care stătea nici viu, nici mort, rezemat de prisma înaltă, privind tâmp la gloata în care se putea observa și un număr impresionant de tovarăși de pahar, acum însă și ei strigători ai sentinței, făcu în sfârșit o mișcare ce putea fi luată la fel de bine ca o încercare de a cădea în genunchi, precum și o tentativă de fugă.

Cei doi justițieri îl prinseră imediat din ambele părți:

– Șezi binișor! îl îndemnară ei. Ori ți-i pofta să te faci lumea fărăme?

Mulțimea însă nu se putea ogoi:

– La ștreang cu găinarul!

Panteleu reuși, în cele din urmă, să cadă în genunchi:

– Oameni buni, șopti el cu gura uscată de spaima morții. Fraților... Mă rog...

Dar vorba i se pierdu pe loc în urletele gospodinilor care veniseră înarmate cu făcălețe, cu tigăi și alte arme potrivite puterilor părții femeiești:

– La ștreang, ștreangul! Necuratul ți-i frate! [...]

Dacă e să facem abstracție de faptul că în urma lui rămânea un vlăstar, un copil de trei ani, dar care nu mai locuia în

Găinari, aici se termină *Hronicul Găinarilor* și al dinastiei Avădanilor, Avadonovilor, sau Avodanovilor.

Iar cronicarul era pe punctul să mulțumească mult răbdătorilor săi cititori și să lanseze în zbor liber manuscrisul „copt în sertar” până în anul de grație 1970, când o întâmplare bizară l-a făcut să revină cu un epilog ori, mai precis, cu un

POST-SCRIPTUM

Bizareria întâmplării constă în faptul că autorul *Hronicului*, care are idiosincrazie la presa tipărită (ca și la celelalte – în împrejurările actuale!), rătăcind într-o zi prin piață, s-a gândit că nu face să se întoarcă acasă cu mâna goală. Și cum la o vodcă rece merge de minune o scrumbie afumată, pofticiosul autor a cumpărat acel pește auriu. Scrumbia, potrivit datinilor locului, i-a fost ambalată într-o bucată de ziar. Acasă dezvelind prețioasa gustare creată special pentru și mai prețiosul aperitiv lichid și rece, ochiul cronicarului s-a oprit întâmplător pe câteva litere care în ansamblu se citeau „Roșcoveți”.

E de la sine înțeles că, învingând averșiunea față de presă, am devorat micul articol, din fericire, aflat întreg anume pe bucata de gazetă-ambalaj.

Era o notă informativă despre apropiata comemorare și inaugurarea casei memoriale a unuia dintre primii eroi, căzuți jertfă culacilor și slugoilor acestora în anii de început ai puterii sovietice în Moldova sovietică, și anume șaiszeci de ani de la nașterea și cincisprezece ani

Scenă din spectacolul *Hronicul Găinarilor* după A. Busuioc. Teatrul Național „Mihai Eminescu”, 2020

de la moartea bravului comunist (fără de partid) Piotr Panteleevici Avadanov. [...]

Cărarea ce ducea spre Găinari era acum drum, și încă bine umblat. Bordeiuul nu se vedea, era acoperit cu o pânză uriașă. În fața lui, pe o mică arie pavată cu dalii de gresie, aștepta un microfon agățat de un suport înalt, restul cătunului nu se vedea, era separat de memorial cu un gard, probabil (după aspect) – provizoriu.

Costișa din spatele bordeiului era plină de lume îmbrăcată de sărbătoare. În primul rând în cămăși albe cu cravate roșii la gât – un șir de pionieri, care, de cum oprirea mașinile, începură să cânte „Mulți ani trăiască!”, dar ca la un semnal al cuiva încetară și trecură fără pauză la imnul țării.

Președintele colhozului invită oaspeții pe daliile bine măturate și se apropie de microfon.

Îl apucă cu amândouă mâinile, îl ciocăni ca să se asigure că funcționează:

– Stimați consăteni! Iată, au venit oaspeți din toate părțile ca să cinstească memoria unui simplu sătean din rândurile noastre, care s-a jertfit pentru biruința

socialismului științific. (La ultimul cuvânt se opri și privi vinovat-întrebător spre secretar. Acesta îl aprobă cu un semn din cap.) Culacii și alți dușmani ai puterii sovietice nu l-au iertat, și iată, azi se împlinesc cincisprezece ani de la moartea lui. Cu această ocazie i-am făcut muzeu din bordeiul în care s-a născut, și să-l rugăm pe primul-secretar al raionului nostru să-l dezvelească și să ne spună câteva cuvinte. [...]

Am ieșit din bordeiul-memorial copleșit de tot felul de sentimente. Și am ieșit la vreme: secretarul îi dădea cuvântul ofițerului care mi se păruse cunoscut:

– ...locotenentul superior Pantelei Petrovici Avadanov, fiul celui pe care l-am omagiat azi.

Tânărul ofițer se apropie de microfon îmbujorat de timiditatea și de aplauzele ce-l împiedicau să vorbească, își îndreptă vestonul un pic cam scurt și, în sfârșit, prinse momentul de liniște:

– Iubiți consăteni ai mei și ai lui tata! Vă mulțumesc din toată inima...

Nu i-am putut urmări mai departe cuvântul: din buzunarul pantalonilor de paradă, cu vipușcă îngustă, îi atârna, la

Secvență din spectacolul *Hronicul Găinarilor* după A. Busuioc. Teatrul Național „Mihai Eminescu”, 2020

vederea oricui, licărind jucăuș și viu în razele fierbinți ale soarelui, un lănțișor de aur, din acelea ce se prind de obicei la ceasornicele de buzunar... Am ignorat banchetul ce se prevedea în finalul festivităților și am alergat să prind orice mijloc de transport spre casă, ca să pot scrie acest „Post-scriptum” intermediar, pentru că istoria dinastiei celui ce a înțemeiat Găinari nu avea sfârșit și, cu siguranță, nu va sfârși niciodată! Sau, cel puțin, până în anul de grație 2006, când voi încredința tiparului prezentul *Hronic*...

Lumea textului

3. Identifică locul și timpul acțiunii din prima secvență de text.

3.1. Cât timp s-a scurs între istoria din incipitul și expicitul romanului?

4. Explică în ce rezidă intriga primului fragment: de ce este acuzat Panteleu Avădanei?

5. Selectează, din fragmentele propuse, realitățile care fac referire la viața satului moldovenesc și la regimul sovietic.

META-TEXT

„În primul rând, e abandonată solemnitatea, supunerea față de model, tentația de a fi în literatură alături de iluștri înaintași. De a scrie pentru și pentru și pentru. Aureliu Busuioc e ironic, sarcastic, «pactizează cu diavolul». Hronicul pe care cei foarte mari, de la Neculce sau Cantemir, l-au destinat faptelor domnitorilor, cartea sacră a națiunii, e, pentru Aureliu Busuioc, al găinarilor.”

(Cornel Ungureanu, *Aureliu Busuioc, „Hronicul Găinarilor”*, în revista „Orizont”, nr. 4, 2020)

6. Prezintă care este evenimentul descris în post-scriptum. Cui îi este dedicat muzeul? În ce relație sunt Panteleu-Piotr și locotenentul Pantelei Petrovici?
7. Discutați despre cele două atitudini în raport cu un hoț: în debutul romanului, când găinarul este linșat de mulțimea din Roșcoveți, și în finalul romanului, când unui criminal i se face muzeu, iar descendentul său, hoțul ceasului de aur, este aplaudat de mulțime, actul de hoție fiindu-i trecut cu vederea.

Semnificațiile textului

8. Argumentează prezența în text a următoarelor nuclee tematice:
 - ▶ satul moldovenesc; ▶ viciile sociale;
 - ▶ oportunismul; ▶ ticurile ideologice;
 - ▶ elemente de propagandă sovietică.
9. În roman, autorul se adresează cititorului, discută cu acesta, îl ironizează. Selectează din fragmentul propus exemple care reflectă elementele de ironie, autoironie și ludic: „Și încă una: amețit de pe băncile școlii de rigidul Ureche și îmbrobodit de romanticul Neculce cu ale lui *O samă de...*, cititorul mai săritor la paiul vecinului decât la bârna proprie poate găsi în lucrarea de față unele momente de pastişă sau chiar de plagiat! Mă grăbesc să-i sting nobila indignare de la bun început: totul e făcut cu bună știință, mobilul acestei riscante întreprinderi nu a fost altul decât acela de a da, în lipsa unor cronici latine sau slavone, oarecare virtuală patimă sărăcuței relatări prezente. Altfel cum s-ar putea înțelege și chiar aproba (!) – în veacul nostru împănat cu compasiune, umanism și vegheat de o justiție echidistantă – unele scene demne mai degrabă de un Far-West decât de centrul Europei?!...”

Elemente de ironie pe seama cititorului	Elemente de autoironie	Elemente ludice

10. Observă că în roman cele întâmplate sunt redade ca într-un film artistic: detaliile de decor, comportamentul personajelor, imaginile descrise parcă în relief, cu efect stereoscopic. Dacă ar trebui să realizezi un film artistic, ce strategie de scriere a scenariului și de regie ai adopta?

10.1. Crezi că ar fi complicat să realizezi un asemenea scenariu? Argumentează.

11. Actualizează informația cu privire la tipurile de roman din clasificarea lui Nicolae Manolescu, studiate în clasa a X-a. Selectează particularități care pot fi raportate romanului lui A. Busuioc.

- ▶ Reprezintă o vârstă a ironiei.
- ▶ Se manifestă prin ludic, mit, absurd, alegorie, parabolă.
- ▶ Naratorul este supraindividual.
- ▶ Romanul se oglindește pe sine însuși.
- ▶ Subiectul este fragmentat, descentralizat.
- ▶ Personajele sunt măști, un fel de marionete trase de sforile autorului păpușar etc.

11.1. Scrie un text argumentativ de aproximativ cinci-sprezece rânduri în care să demonstrezi că *Hronicul găinarilor* este un roman corintic.

ARHI-TEXT

„Aureliu Busuioc a fost genul de scriitor cu o disponibilitate uriașă de a depăși clișeele, de a se depăși pe sine însuși. Apoi, temperamental, scriitorul a fost un ironic, ușor persiflant, privind lumea, chiar pe apropiații săi, cu un ochi critic. Postmodernismul livresc, intertextualizant, ironic, ludic i-a venit mânușă. A excelat în romanul *Hronicul Găinarilor*, o capodoperă a postmodernismului de sorginte basarabeană.” (M. Șleahtițchi)

Hronicul Găinarilor este un roman-parodie, care relatează despre o pseudo-întemeiere a satului găinarilor. Aureliu Busuioc adoptă rolul unui cronicar fictiv și relatează istoria lui Panteleu Avădanei, un hoț ordinar de găini care, izgonit din Roșcoveți, deoarece fura găinile oamenilor, este adăpostit de „farmazoanca” Parascheva (caricatură a Cuvioasei Parascheva). Acolo cei doi vor

întemeia o nouă așezare – Găinari. Fondarea Găinarilor are loc în 1812, anul ocupației țariste, iar acțiunea se încheie, așa cum specifică înainte de prologul său cronicarul (naratorul), în anul 1970. Romanul relatează istoria acestei dinastii de găinari. Petre sau Piotr Avadanov, „până de curând Petea, acum Petre Avădanei”, hoț și criminal, este ales pe timpul bolșevicilor „predsedatel de sel-sovet”. Panteleu-Petre sunt prototipi ai hoților, parveniților și ignoranților, al căror șir culminează cu imaginea lui Piotr, locotenent superior – descendentul lui Panteleu, un escroc ordinar ajuns, și el, cetățean de onoare. *Hronicul Găinarilor* reprezintă perioada în care istoria a fost intens falsificată, nulițățile au devenit cetățeni de onoare într-o atmosferă ridicolă de cădere în derizoriu, minciună, propagandă sovietică și involuție spirituală.

Scriitorul Aureliu Busuioc,
portret de Valentina Rusu
Ciobanu, 1958

INTER-TEXT

Personajele textului

12. Roșcovețenii sunt un personaj colectiv emblematic și reprezentativ. Analizează secvența și dedu modalitatea de caracterizare a acestuia, observând rolul ironiei ca procedeu: „Roșcovețenii nu erau oameni setoși de sânge. Strigați la oaste, preferau să-și ascundă iubirea de pace prin hățișurile pădurilor din împrejurimi”.
13. În finalul romanului sunt ilustrate câteva tipologii de nomenclaturiști sovietici. Argumentează, în 7-10 rânduri, că aceștia reprezintă caricaturi de mentalitate specifică individului-piuliță în sistemul sovietic.
14. Scrie un eseu, de o pagină și jumătate, în care să prezinți cum din hoți de găini, considerați scursuri ale societății rurale, descendenții lui Panteleu Avădanei ajung cetățeni de onoare și eroi în timpul ocupației sovietice.
15. Audiați o secvență din teatrul radiofonic *Hronicul Găinarilor*, în regia lui Petru Hadârcă, dramaturgie și adaptare – Magda Vițu.
 - 15.1. Rețineți elementele specifice ale coloanei sonore, sunete de fundal, expresivitatea lecturii și a dramatizării.

META-TEXT

„Am putea să confirmăm opinia – previzibilă – că *Hronicul...* e o parodiare a letopisețelor și romanelor istorice naționale și a mitologiei «întemeietoare» universale. Dar am putea merge și mai departe: romanul lui Busuioc este chiar mitologia noastră explicită și explicativă – cea adevărată, cea pe care o merităm (și care ne

reprezintă) – expusă în limbajul timpului: savuros, detașat ironic, sentimental, ludic, orali-zant-livresc (într-un cuvânt: postmodernist), într-o structură narativă toarsă ca un ghem cu noduri: nu-l scapi din mână până nu-l deznozi, până nu-l redepeni total.”

(Mircea V. Ciobanu)

ABATEREA DE LA NORMĂ. ANACOLUT, CONFUZII PARONIMICE, PLEONASM, TAUTOLOGIE, CACOFONIE, ADECVARE/INADECVARE STILISTICĂ

AVAN-TEXT ►

1. Citește textul următor și notează cuvintele/secvențele (marcate cu verde) care fac deficitară transmiterea mesajului.

Seara trecută, Palatul Regal a găzduit un eveniment monden și cultural de excepție, care a reunit mari personalități ale societății noastre. Locația a fost luminată feeric, iar invitații, întâmpinați de slujitori îmbrăcați ca cavalerii, au pășit într-o atmosferă rafinată și stilată, ceea ce i-a făcut să se simtă foarte mișto.

De la ora șapte, mulțimea elegantă a început să se adune, purtând rochii de seară și costume impecabile. Evenimentul a fost un adevărat spectacol vizual, iar invitații s-au bucurat de ocazia de a socializa și de a face networking. Printre invitați s-au numărat și actori, scriitori și critici de artă, fiecare aducându-și aportul la discuții pline de des-tindere și substanță.

În timpul programului artistic, audiența a fost încântată cu compoziții celebre de Mozart și Beethoven. După concert, invitații, aflați încă sub vraja sunetelor violoncelului și ale pianului, ce au creat o atmosferă magică, telepor-tându-i într-o lume de basm, le-a fost servită o gustare rapidă, dar extravagantă, alături de un pahar de șampanie.

2. Alcătuiește enunțuri în care să utilizezi perechile de paronime de mai jos.

► aluzie/iluzie	► enervat/inervat
► emigrant/imigrant	► alinare/alienare
► ineligibil/inteligibil	

3. Stabilește dacă este corect sau incorrect fiecare dintre enunțurile de mai jos. Rescrie-le pe cele incorrecte, corectându-le.

- Alături de nepoți, bunica a depanat amintiri.
- S-a hotărât să imigreze în Austria.

ARHI-TEXT

ANACOLUTUL reprezintă o discontinuitate sau o ruptură logico-sintactică la nivelul unui enunț.

Cuvântul este de origine greacă și provine din termenul *anakoluthon*, ceea ce înseamnă „care nu urmează (în mod logic)”.

Această greșeală este specifică limbii vorbite, registrului popular și familiar și apare, în general, în cazul unui enunț prea lung.

PLEONASMUL este o greșeală de exprimare care constă în folosirea alăturată a unor cuvinte, expresii, propoziții care repetă, în mod inutil, ideea.

Există mai multe categorii de pleonasme:

► **Pleonasme intolerabile** – acestea se realizează (majoritatea) ca redundanțe evidente:

- ✓ repetiția unor forme apropiate: *fapt ce a făcut ca...;*
- ✓ sinonime aflate în strică vecinătate: *în jur de vreo douăzeci;*
- ✓ repetiția sensului unui element constitutiv printr-un determinant cu același sens: *a mai repeta încă o dată.*

► **Pleonasme mai greu de recunoscut** – s-au impus în limbă și pot fi combătute numai prin apelul la explicații etimologice:

- ✓ a cronometra timpul = gr. *cronos* (timp);

ATENȚIE! Există situații în care pleonasmul este folosit de scriitori cu diverse intenții artistice, precum caracterizarea prin limbaj a personajelor semidocite; sublinierea celor transmise etc. (*foc și pară, vai și amar*).

- Andrei pleacă în călătoria de cercetare pe spețele instituției.
- Colegul meu este insolent, neglijându-și mereu temele.
- A excerptat câteva fragmente din cartea lui G. Călinescu, pentru a-și realiza lucrarea despre Eminescu.
- În cearta iscată, el a proferat cuvinte care nu îl caracterizează.
- Are nevoie de recreere după efortul susținut din ultima perioadă.
- În timpul furtunii, erau talazuri înspăimântătoare.
- Mi se pare dificil numeralul ordinar, dar îl voi studia.

4. Rescrie enunțurile de mai jos, corectându-le.

- Mihai a excelat în mod deosebit la matematică în anii de școală.
- Tot ce a făcut fratele său a fost un exemplu pilduitor.
- La terminarea anilor de liceu a avut loc o festivitate solemnă care ne-a impresionat.
- Nu trebuie să ne supărăm dintr-un fleac neînsemnat.
- Din folclorul popular știu cum trebuie să se întâmple.
- Pentru zilele petrecute pe munte avem nevoie de un ghid călăuzitor, iar când pornim ne vom grupa împreună.
- Se simte un iz neplăcut și trebuie să ne întoarcem înapoi.

5. Reformulează următoarele enunțuri astfel încât să se evite cacofonia.

- Ca coleg, te sfătuiesc să nu faci acest lucru.
- Locuința lui este la fel de spațioasă ca casa mea.
- A revenit acasă fiica care fusese plecată în Australia.
- La lansarea acestei cărți va fi și o sesiune de autografe.
- Eu fac cafeaua în fiecare dimineață pentru întreaga familie.
- Ai vorbit cu cunoștința ta despre ce te-am rugat?
- La ședință am fost întrebați ce cerințe au creat probleme elevilor.

ARHI-TEXT

CACOFONIA reprezintă o asociație neplăcută de sunete.

Termenul provine din limba greacă, fiind alcătuit din cuvintele *cacos* (urât) și *phonos* (sunet, voce).

Din cauza efectelor nedorite, aceste combinații trebuie evitate.

Scenă din spectacolul
O noapte furtunoasă

6. Identifică anacolutul din situațiile următoare și re-scrie enunțurile, corectându-le.

- ▶ El, după ce a văzut toate acelea, a fost greu să stea de o parte.
- ▶ Tatăl tău, dacă îi vei da această veste, îi vei crea o mare bucurie.
- ▶ Fratele meu, în fiecare zi trebuie să îi spun să își adune lucrurile.
- ▶ Eu, văzându-l așa amărât, mi se făcu milă de el.
- ▶ Bunica, când ne luarăm la revedere, i se umplură ochii de lacrimi.

7. Explică în ce constau greșelile din următoarele replici ale personajelor lui I.L. Caragiale, din comedia *O scrisoare pierdută*.

- ▶ „După lupte seculare, care au durat aproape treizeci de ani, iată visul nostru realizat!”
- ▶ „Industria română e admirabilă, e sublimă, putem zice, dar lipsește cu desăvârșire.”
- ▶ „Noi aclamăm munca, traviulul, care nu se face deloc în țara noastră!”
- ▶ „Din două una, dați-mi voie: ori să se revizuiască, primesc! dar să nu se schimbe nimica; ori să nu se revizuiască, primesc! dar atunci să se schimbe pe ici pe colo, și anume în punctele... esențiale...”
- ▶ „Adevărat, bine zice fiu-meu de la facultate: unde nu e moral, acolo e corupție și o soțietate fără principii, va să zică că nu le are.”

8. Citește cu atenție replicile de mai jos ale personajului caragialian Rică Venturiano, din *O noapte furtunoasă*, și explică în ce constă inadecvarea stilistică.

„Angel radios! Precum am avut onoarea a vă comunica în precedenta mea epistolă, de când te-am văzut întâiași dată pentru prima oară mi-am pierdut uzul rațiunii; da! Sunt nebun...”

„Nu striga, madam, (se târăște un pas în genunchi) fii mizericordioasă! Sunt nebun de amor; da, fruntea mea îmi arde, tâmplile-mi se bat, sufer peste poate, parcă sunt turbat.”

Cronica de film. *SUNT O BABĂ COMUNISTĂ* (după Dan Lungu)

AVAN-TEXT ▶

TEXT ▶

1. Privește cele două afișe și realizează o lectură multi-modală, răspunzând la următoarele întrebări:

- ▶ Care este titlul filmului?
- ▶ De cine este realizat filmul? Care actori dau viață personajelor principale?
- ▶ Ce se află în prim-planul imaginii?
- ▶ Ce atrage atenția în înfățișarea actorilor?
- ▶ Prin ce se caracterizează vestimentația personajelor?
- ▶ Ce sugerează dominantă cromatică în contextul pe care îl impune titlul?
- ▶ Cum crezi, despre ce este acest film?
- ▶ Te conving afișele să vizionezi acest film? Motivează-ți răspunsul.

2. Citește cu atenție textul.

Naratoarea necreditabilă a popularului roman *Sunt o babă comunistă* (2007) e o muncitoare pensionată, care, la doi ani după căderea comunismului, a ajuns să regrete orânduirea care o adusese la oraș, îi asigurase o slujbă (cu mici privilegii) și, în general, amenajase un canal de scurgere liniștită pentru tinerețile ei. Umilințele, privațiunile, corupția de care se lovisese personal în epoca Ceaușescu, ea încearcă să le minimalizeze (după cum continuă să ignore și abuzurile mai mari care-i loviseră pe alții), dar fluxul memoriei ei e structurat – de către romancierul Dan Lungu – astfel încât să nu-i lase nicio șansă: orice și-ar aminti și orice ar povesti, ea nu poate decât să dea de gol sistemul pe care încearcă să-l idealizeze. (...) Filmul lui Stere Gulea, pe de altă parte, este bine înfipt în lumea de după 2008, când, pe lângă investigarea lucidă a comunismului (care n-a devenit cu nimic mai puțin necesară), a început să devină posibilă și chestionarea capitalismului. A fost o mișcare excelentă, din partea lui Gulea și a co-scena-

riștilor Lucian Dan Teodorovici și Vera Ion, să mute acțiunea în 2010 și să dea liber undeii de șoc a Crizei, întru tulburarea antitezei de „roman realist socialist” (după Iovănel) dintre mama trasă la fund de rămășițele lumii vechi și fiica triumfal integrată în viitorul luminos care ar putea fi, cândva, al țării întregi. În film, fiica și soțul ei vin în vizită (la Călărași) nu din Canada, ci din America, și nu triumfători, ci învinși de Criză – concediați de corporația la care lucrau și în pericol de a-și pierde casa. Soțul e drăguț, dar mai slab decât fata (scenariștii i-au scris un personaj puternic Anei Ularu), care la un moment dat o pune chiar de o mică revoltă anticolonială. Iar vechii comuniști de părinți sunt chemați să-i salve-

ze, împrumutând bani de la un cămătar care s-ar putea să fie chinez – adică un vechi comunist înnoit. Între timp, pensionara (Luminița Gheorghiu) își re trăiește „Epoca de Aur” (din care vedem și noi flashback-uri), culminând cu instrucția securistică și cu regimul de carantină la care fusese supusă atunci când se anunțase o vizită a lui Ceaușescu la fabrica ei, iar ea fusese aleasă printre cei care urmau să-i strângă mâna. Făcând ca acest episod să fie mai grotesc și mai umilitor decât e în carte, ba chiar mai grotesc și mai umilitor decât tot ce mai povestește eroina cărții, Gulea și co-scenariștii săi îl pot folosi ca sinecdocă pentru caracterul grotesc și umilitor al dictaturii lui Ceaușescu. Astfel, ei își eliberează narația de presiunea de a o tot corija pe eroină, de a înscrie gol după gol în poarta nostalgiei ei, presiune care apasă arta de ventriloc literar a lui Lungu. În film, trenurile sunt lăsate din când în când să fie doar trenuri (vorbind la figurat, căci ele nici nu prea apar, cu sau fără grâu pentru sovietici). Din punct de vedere stilistic, limba audiovizuală folosită de realizatori este cea a family entertainment-ului: de la codul bătrânesc folosit pentru a separa prezentul (color) de trecut (alb-negru), până la alegerea directorului de imagine (Vivi Drăgan Vasile) de a lumina blocurile cât mai primitiv, totul e menit să-l țină pe oricare dintre membrii oricărei familii într-o comfort zone. (...)

(Andrei Gorzo, *Vechiul și noul – „Sunt o babă comunistă”*)

 Filmul (2013) se bazează pe romanul lui Dan Lungu *Sînt o babă comunistă*, apărut la Editura Polirom (2017).

3. Menționează într-un enunț despre ce este vorba în cadrul textului.
4. Explică, folosind dicționarul, cuvintele care îți sunt necunoscute.
5. Extrage ideile principale ale textului.
6. Extrage ideile/secvențele care îți sunt neclare.
7. Realizează un organizator grafic în care să surprinzi legăturile dintre ideile esențiale ale textului.
8. Prezintă opiniile autorului privind realizarea artistică a filmului.
9. Explică modul în care autorul contextualizează filmul. Este suficient pentru cititor?
10. Prezintă 2-3 idei relevante pentru tine ca cititor pentru a viziona filmul.
11. Explică modul prin care autorul a încercat să prezinte sensul/sensurile filmului.
12. Argumentează cât de relevantă este această cronică pentru publicul larg. Prezintă răspunsul tău în 50-100 de cuvinte, valorificând secvențe din text.
13. Realizează o cronică pentru filmul tău preferat.

ARHI-TEXT

Etapele realizării unei cronici de film

- 1) Rezumarea succintă a poveștii.
- 2) Analiza regiei și a stilului vizual al filmului.
- 3) Evaluarea interpretării actorilor principali.
- 4) Prezentarea temelor și mesajelor principale ale filmului.
- 5) Analiza scenariului, dialogurilor și dezvoltării personajelor.
- 6) Aprecierea coloanei sonore și a efectelor vizuale.
- 7) Identificarea contextului în care a fost realizat filmul.
- 8) Compararea cu alte filme similare.
- 9) Stabilirea punctelor forte și/sau slabe.
- 10) Observarea impactului emoțional asupra spectatorului.
- 11) Evaluarea generală.
- 12) Menținerea unui ton obiectiv, chiar dacă se includ și opinii personale.
- 13) Utilizarea unui limbaj accesibil, dar și a unor termeni de specialitate.
- 14) Structurarea clară a cronicii, cu introducere, cuprins și încheiere.

UNITATEA III

Cititorul și universul artistic al personalității literare

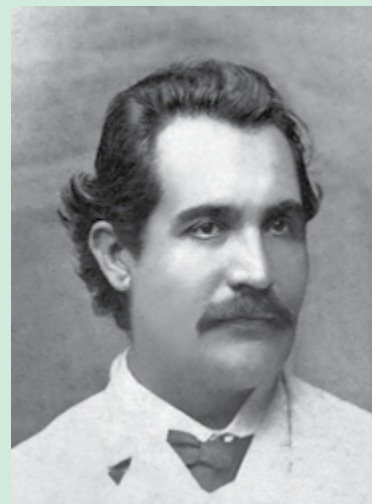
*Și după toate, după o prea lungă desconsiderare de
noi înșine, e timpul de a striga cu mândrie, împreună
cu Miron Costin: „Nasc și în Moldova oameni!”*

(George Călinescu)

MIHAI EMINESCU

PERSONALITATEA SCRIITORULUI. UNIVERSUL ARTISTIC

„A nu iubi nu e nimica,
a nu putea iubi e grozav.”
(Mihai Eminescu)

AVAN-TEXT ▶

1. Exprimă-ți opinia asupra mesajului pe care îl exprimă poetul Vasile Romanciuc, prin versurile de mai jos, în raport cu rolul poetului Mihai Eminescu.

Să-ți fie atât de drag cuvântul,
Încât atunci când îl rostești
Să crezi că însuși Eminescu
Ascultă ce și cum vorbești...
(Vasile Romanciuc)

META-TEXT

„Fața lui Eminescu e dublă: privește o dată spre noaptea comună a vegherii, a naturii și umanității, iar altă dată spre noaptea fără început a visului, a vârstelor eterne și a geniilor romantice [...]. În planetariul romantismului, singularitatea lui Eminescu prinde figură din această față, cu două profile: unul neptunic, născut din spuma amară și din ape tângjind spre orizonturile lumii, celălalt plutonic, învăpăiat de focul original.”

(Ion Negoitescu)

- 1.1. De ce crezi că anume acest poet este invocat în calitate de reper moral pentru vorbitorii de limba română?
- 1.2. Spune primul cuvânt pe care îl asociezi poetului-nepereche Mihai Eminescu. Argumentează.
- 1.3. Cărei valori personale îl asociezi pe poet? De ce?

Fișă de autor

2. **Lucrând în pereche, documentați-vă despre personalitatea lui Mihai Eminescu.**

- 2.1. Alcătuiți o listă a calităților pe care le probează omul Mihai Eminescu de-a lungul existenței sale.
- 2.2. Ce aspecte din viața poetului considerați că nu sunt lămurite suficient?

Mihai Eminescu – omul

Fiul lui Gheorghe Eminovici și al Ralucăi, fostă Jurașcu, Mihai este al șaptelea din cei unsprezece copii ai cuplului, născut probabil la 15 ianuarie 1850. Își petrece copilăria la Ipotești, iar între 1858 și 1866 urmează școala de la Cernăuți. Despre această perioadă, George Călinescu spune: „Lăsat aci de Gh. Eminovici, cu amintirea recomandățiilor duioase ale mamei, care îi dăduse un șal turcesc să nu răcească peste iarnă, Eminescu își începu activitatea de licean. [...] Micul Eminovici se înfățișă colegilor săi ca un băiețel mărunț și îndesat, pârlit la față de aerul de țară și foarte curățel. Părul mare dat peste ceafă, fruntea lată și ochii mari, umerii obrajilor puțin ieșiți îi dăduse încă de pe atunci acel aer tipic al *poetului*” (George Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*).

La finalul clasei a IV-a, este clasificat drept al cincilea elev din cei 82.

În ianuarie 1866, Eminescu scrie poezia *La mormântul lui Aron Pumnul*, inspirată de trecerea în neființă a profesorului

de română, iar în februarie va debuta în revista „Familia” din Pesta cu poezia *De-aș avea*.

O nouă etapă este cea de la Viena. În perioada 1869-1872, a fost auditor extraordinar al Facultății de Filozofie și Drept. Următorii doi ani îi petrece la Berlin. Din 1874, este profesor suplinitor, bibliotecar, revizor școlar și redactor. La Iași, devine bun prieten cu Ion Creangă.

În 1877 se mută la București, până în 1883 fiind redactor și redactor-șef la revista „*Timpul*”. Se stinge din viață la 15 iunie 1889, în casa de sănătate a doctorului Șuțu din București, fiind înmormântat la cimitirul Bellu.

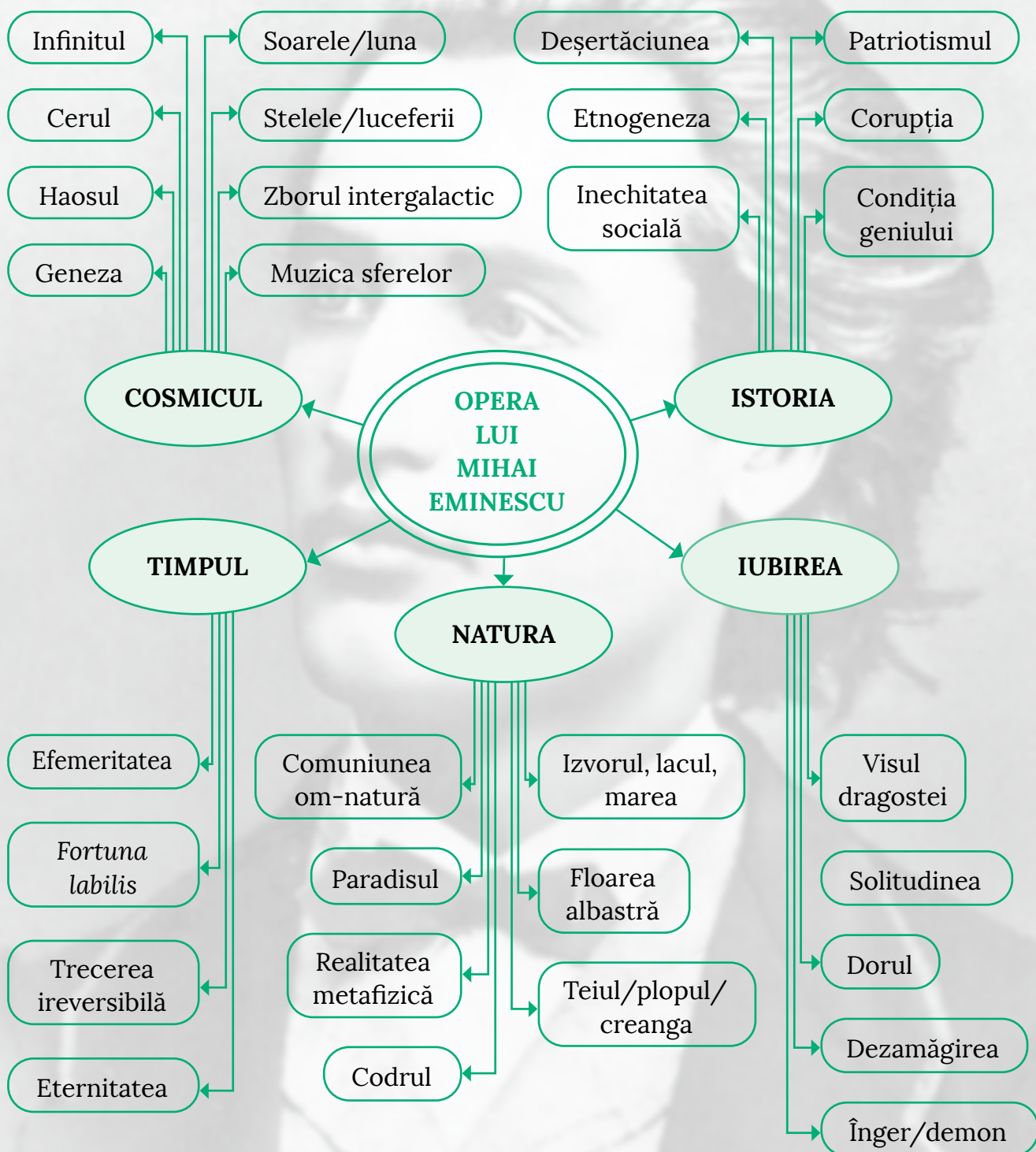
Familia Eminovici

Universul poetic

Citiți un volum de poezii semnat de Mihai Eminescu.

Observați recurența următoarelor teme și motive selectate.

Începuturile gazetăriei lui Mihai Eminescu sunt legate de perioada petrecută în Viena. Poetul va scrie materiale de presă de-a lungul întregii sale vieți, abordând subiecte foarte diverse și îndeplinind în redacție sarcini multiple, uneori în același timp.

Critica literară propune câteva etapizări. Astfel, Garabet Ibrăileanu discută de o *etapă a începutului*, de până la momentul înscrierii lui Mihai Eminescu în Junimea, în 1876, o *perioadă ieșeană*, cuprinzând activitatea de la „Curierul de Iași”, și *perioada de la „Timpul”*, din București, între 1877 și 1883.

În octombrie 1877, Maiorescu îi trimite lui Eminescu o telegramă cu oferta de a lucra la organul de presă al conservatorilor: „Ți se propune colaborarea la «Timpul» împreună cu Zizin Cantacuzin și Slavici, și cu 250 de franci pe lună. Rosetti și eu te rugăm să primești și să pleci imediat la București”.

Temele pe care le abordează Eminescu în cariera sa jurnalistică sunt: problema națională, situația țăranimii, chestiunea evreiască, viziunea despre stat și teoria păturii superpuse, concepția despre progres, viața politică internă, politica externă.

Mihai Eminescu imaginat de artistul Bogdan Petry

Într-o filă de manuscris este menționată intenția autorului de a alcătui un „dodecameron dramatic” care să conțină drame având ca personaje centrale figuri istorice, de la Dragoș-Vodă către Ștefan cel Mare și mai departe, spre urmașii marelui voievod. Proiectul nu este însă definitivat. În manuscris au rămas pentru un secol dramele istorice: *Decebal*, *Bogdan Dragoș*; *Cornul lui Decebal*, *Alexandru Lăpușneanu*. Eminescu a schițat și proiectele unor comedii (*Minte și inimă*, *Elvira în desperarea amorului*), însă dramaturgia este abandonată, fără ca scriitorul să găsească răgazul necesar pentru corecturi și revizui.

MIHAI EMINESCU – POETUL

Perioada de afirmare și etape ale creației poetului

În *Limbajul artistic românesc în secolul al XIX-lea*, Mihaela Mancaș distinge trei etape mari ale creației eminesciene.

Citiți textele reprezentative pentru fiecare etapă și formulați particularitățile specifice.

I. Poezia de tinerețe (1866-1870)

Dan C. Mihăilescu (*Despre omul din scrisori. Mihai Eminescu*, 2009) încearcă o demitizare a autorului, creându-i imaginea prin intermediul scrisorilor, observând existența unui eu caligrafic în scrisorile către Maiorescu, unul supus-administrativ, când vine vorba de familie, eul auctorial care corespundează cu Negruzzi, eul polemic, în situații de conflict profesional, iar la antipod – eul ludico-erotic, „savuros ca o pastișă ghidușă după romanele de amor ale vremii”.

De-aș avea și eu o floare
Mândră, dulce, răpitoare,
Ca și florile din mai,
Fiice dulce-a unui plai,
Plai râzând cu iarbă verde,
Ce se leagănă, se pierde,
Undoind încetișor,
Șoptind șoapte de amor.

(Mihai Eminescu, *De-aș avea*)

Multe flori lucesc în lume,
Multe flori mirositoare!
Dar ca voi, mici lăcrimioare,
N-are-n lume nicio floare
Miros dulce, dulce nume!

(Vasile Alecsandri, *Lăcrămioare*)

1. Citește cele două texte propuse și compară tipul de discurs.
2. Observă dominanța anumitor figuri de stil (exemplifică).
3. De cine este influențat Mihai Eminescu în această perioadă?
4. Care este ideea centrală a fragmentului eminescian?
5. Observi în această primă etapă conturarea unui imaginar romantic?

II. Epoca ieșeană (1870-1879)

(faza romantică a poeziei eminesciene)

Neguri albe, strălucite
Naște luna argintie,
Ea le scoate peste ape,
Le întinde pe câmpie;

S-adun flori în șezătoare
De păianjen tort să rumpă,
Și anină-n haina nopții
Boabe mari de piatră scumpă.

Lângă lac, pe care norii
Au urzit o umbră fină,
Ruptă de mișcări de valuri
Ca de bulgări de lumină,

Dându-și trestia-ntr-o parte,
Stă copila lin plecată,
Trandafiri aruncă roșii
Peste unda fermecată.

Ca să vad-un chip, se uită
Cum aleargă apa-n cercuri,
Căci vrăjit de mult e lacul
De-un cuvânt al sfintei Miercuri.

Ca să iasă chipu-n față,
Trandafiri aruncă tineri,
Căci vrăjiți sunt trandafirii
De-un cuvânt al sfintei Vineri.

Ea se uită... Păru-i galben,
Fața ei lucesc în lună,
Iar în ochii ei albaștri,
Toate basmele s-adună.

(Crăiasa din povești)

6. Identifică figurile de stil care predomină în text.
7. Extrage din text imagini artistice. Care este specificul lor? Sunt determinate de patos/rigiditate?
8. Emoțiile, trăirile, sentimentele sunt puternice/anemice/inexistente?
9. Se conturează în această a doua etapă a creației eminesciene un imaginar romantic? Care sunt aceste elemente?
10. Ce deosebiri observi între cele două etape?
11. Este prezentă antiteza?

III. Creația de maturitate (1879-1889)

(etapa reclasicizării)

Ioana Boț, în *Eminescu explicat fratelui meu* (2012), interpretează opera pornind de la teoriile lui Paul de Man în sensul în care încearcă să vadă cum se produce trecerea de la romantism spre paradigma modernistă. Criticul afirmă că tema erotică este o modalitate de a expune aventura limbajului ca expresie a Ființei. Acest lucru se întâmplă mai întâi fiindcă, rostind iubirea, poezia ca artă a cuvântului încearcă limitele rostirii inaugurate, pentru că fiecare iubire are conștiința propriei unicități, ea caută să se rostească altfel decât au rostit-o „alții”, așadar inovează, vrând să (se) spună cum nu s-a mai spus... Adesea, efortul ei rostitor este augmentat de faptul că domesticirea pasiunii, a dorinței, a instinctului nu e nici pe departe atât de simplă: rostind iubirea, cuvântul poate foarte bine rosti eșecul domesticirii experienței, ceea ce devine o probă în plus a capacității limbajului de a-și expune propria limită.

Mai am un singur dor:
În liniștea serii
Să mă lăsați să mor
La marginea mării;

Să-mi fie somnul lin
Și codrul aproape,
Pe-ntinsele ape
Să am un cer senin.

Nu-mi trebuie flamuri,
Nu voi sicriu bogat,
Ci-mi împlețiți un pat
Din tinere ramuri.

(*Mai am un singur dor*)

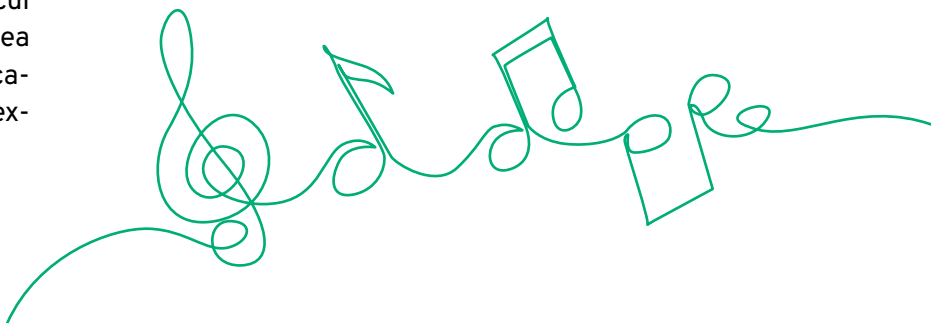
12. Descrie atmosfera care se conturează, specificând figurile de stil relevante.

13. Discutați:

- ▶ Emoțiile, trăirile, sentimentele sunt puternice/anemice/inexistente?
- ▶ Există o diferență în intensitatea acestora față de a doua etapă?

14. Extrage asocieri inedite de termeni.

15. Argumentează dacă versurile valorifică muzicalitatea.

Miturile poeziei

(adaptare după Eugen Simion)

Mitul istoriei

Mitul creatorului

Mitul poetic

Mitul nașterii și
morții universului

MITURILE POEZIEI EMINESCIENE

Mitul erotic

Mitul înțeleptului/al
magului/al dascălului

Mitul oniric

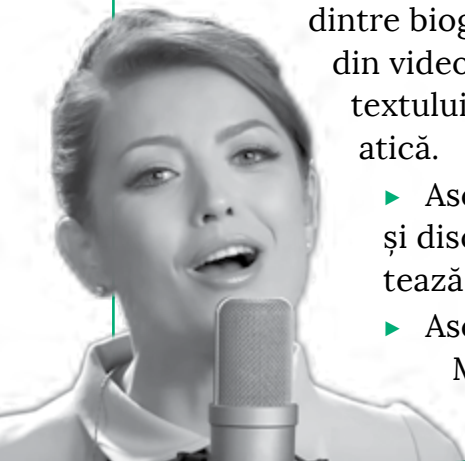
Mitul reîntoarcerii
la originar

▶ CELELALTE ARTE

- ▶ Urmăriți videoclipul *De-aș avea* (regizor: Octavian Mălai, voce: Cătălin Josan). Observați forța și muzicalitatea limbajului. Discutați despre imaginea iubirii, despre relația dintre biografie (povestea din videoclip) și recrearea textului în creația mediatică.

- ▶ Ascultați melodia *Eminescu* în interpretarea Elenei Gheorghe și discutați despre valoarea unui poet în a cărei operă se proiectează specificul unui neam.
- ▶ Ascultați melodiile *Atât de fragedă*, în interpretarea trupei Mondial, și *O, rămâi*, în interpretarea lui Nicu Alifantis. Scrieți pe o foaie gândurile și emoțiile create.

AVAN-TEXT ▶

- **Apariție:** 1870, în revista „Convorbiri literare”.
- **Temă:** textul dezvoltă tema creației și a creatorului, fiind o artă poetică.
- **Titlu:** substantivul folosit în titlu provine din limba germană și îi denumește pe urmașii nedemni ai unor strămoși de mare valoare, cu referire la scriitorii prezentului, inferiori celor din trecut.
- **Structură:** 19 strofe de tip sextină, dispuse în două planuri marcate grafic.

TEXT ▶

Gânditorul,
Auguste Rodin

1. **Citiți textul de mai jos, apoi discutați despre situațiile din viața voastră în care ați considerat că vă aflați în fața unui kitsch.**

Chiar dacă nu se știe care este momentul în care acesta apare, secolul XIX este definitoriu pentru kitsch: termenul a fost prima dată folosit pe piața de artă din München în jurul anilor 1860-1870 pentru a descrie arta considerată la mâna a doua, ieftină, populară, accesibilă.

Monica Kjellman Chapin definește kitsch-ul ca fiind o artă iluzorie, himerică, a minciunii. Doar că falsitatea nu se referă la modul de producție, ci la o modalitate experimentală de a transmite sau nu un mesaj, de a crea frumuseșul. Kitsch-ul este înțeles calitativ, iar formele pe care le îmbracă fenomenul sunt de asemenea calitative și diverse. Pentru Ludwig Giesz, „kitsch” derivă de fapt din verbul „kitsches”, care înseamnă a aduna gunoiul sau rămășițele de pe stradă, a recicla vechiul în nou.

(Pati Murg, *Ce este kitsch-ul?*, în „Echinox”)

2. **Citește fragmentele din poemul *Epigonii* și descoperă opinia lui Mihai Eminescu despre rolul literaturii.**

Când privesc zilele de-aur a scripturelor române,
Mă cufund ca într-o mare de visări dulci și senine
Și în jur parcă-mi colindă dulci și mândre primăveri,
Sau văd nopți ce-ntind deasupra-mi oceanele de stele,
Zile cu trei sori în frunte, verzi dumbrăvi cu filomele,
Cu izvoare-ale gândirii și cu râuri de cântări.

Văd poeți ce-au scris o limbă, ca un fagure de miere
Cichindeal gură de aur, Mumulean glas cu durere,
Prale firea cea întoarsă, Daniil cel trist și mic,
Văcărescu cântând dulce a iubirii primăvară,
Cantemir croind la planuri din cuțite și pahară,
Beldiman vestind în stihuri pe războiul inamic.

Anticul Zilelor,
William Blake

Liră de argint, Sihleanu – Donici cuib de-nțelepciune,
Care, cum rar se întâmplă, ca să mediteze pune
Urechile ce-s prea lungi ori coarnele de la cerb;
Unde-i boul lui cuminte, unde-i vulpea diplomată?
S-au dus toți, s-au dus cu toate pe o cale nenturnată.
S-au dus Pann, fiul Pepelei, cel isteț ca un proverb.

Eliad zidea din visuri și din basme seculare
Delta biblicelor sfânte, profețiilor amare,
Adevăr scăldat în mite, sfinx pătrunsă de-nțeles;
Munte cu capul de piatră de furtune deturnată,
Stă și azi în fața lumii o enigmă nesplicată
Și veghează-o stâncă arsă dintre nouri de eres.

Bolliac cânta iobagul ș-a lui lanțuri de aramă;
L-ale țării flamuri negre Cârlova oștirea cheamă,
În prezent vrăjește umbre dintr-al secolilor plan;
Și ca Byron, trează de vântul cel sălbatic al durerii,
Palid stinge-Alexandrescu sânta candel-a sperării,
Descifrând eternitatea din ruina unui an.

Crearea soarelui și a lunii,
Paul Nash

Pe-un pat alb ca un lințoliu zace lebăda murindă,
Zace palida vergină cu lungi gene, voce blândă –
Viața-i fu o primăvară, moartea-o părere de rău;
Iar poetul ei cel tânăr o privea cu îmbătare,
Și din liră curgeau note și din ochi lacrimi amare
Și astfel Bolintineanu începu cântecul său.

Mureșan scutură lanțul cu-a lui voce ruginită,
Rumpe coarde de aramă cu o mână amortită,
Cheamă piatra să învie ca și miticul poet,
Smulge munților durerea, brazilor destinul spune,
Și bogat în sărăcia-i ca un astru el apune,
Preot deșteptării noastre, semnelor vremii profet.

Iar Negruzzi șterge colbul de pe cronice bătrâne,
Căci pe mucedele pagini stau domniile române,
Scrise de mâna cea veche a-nvățaților mireni;
Moaie pana în coloarea unor vremi de mult trecute,
Zugrăvește din nou iarăși pânzele posomorâte,
Ce-arătau faptele crunte unor domni tirani, vicleni.

Legătura Uniunii,
M.C. Escher

Ș-acel rege-al poeziei, vecinic tânăr și ferice,
Ce din frunze îți doinește, ce cu fluierul îți zice,
Ce cu basmul povestește – veselul Alecsandri,
Ce-nșirând mărgăritare pe a stelei blondă rază,
Acum seculii străbate, o minune luminoasă,
Acum râde printre lacrimi când o cântă pe Dridri. (...)

* * *

Iară noi? noi, epigonii?... Simțiri reci, harfe zdrobite,
Mici de zile, mari de patimi, inimi bătrâne, urâte,
Măști râzânde, puse bine pe-un caracter inimic;
Dumnezeul nostru: umbră, patria noastră: o frază;
În noi totul e spoială, totu-i lustru fără bază;
Voi credeți în scrisul vostru, noi nu credem în nimic! (...)

Catedrala,
Auguste Rodin

Rămâneți dară cu bine, sante firi vizionare,
Ce făceați valul să cânte, ce puneți steaua să zboare,
Ce creați o altă lume pe-astă lume de noroi;
Noi reducem tot la pravul azi în noi, mâni în ruină,
Proști și genii, mic și mare, sunet, sufletul, lumină –
Toate-s praf... Lumea-i cum este... și ca dânsa suntem noi.

Lumea textului

3. Scrie sinonime potrivite pentru sensurile din text ale cuvintelor: *scripturi, inimic, mite, eres, iobag, flamuri, candelă, lințoliu, colb, cronice, mireni, sobru.*
4. Identifică tipul de lirism folosit de poet și motivează-ți afirmația.
5. Ce calități aveau predecesorii amintiți de poet în primul tablou, așa cum se poate deduce din ultimul vers al primei strofe?
6. Motivează folosirea comparației limbă, ca un fagure de miere, indicând o posibilă analogie între cele două concepte aparent incompatibile.
7. Alcătuieste o listă a personalităților culturii naționale prezentate în primele 11 strofe.

Semnificațiile textului

 Lira este un instrument muzical din vechime, format dintr-o cutie de rezonanță – uneori reprezentată printr-o carapace de broască-țestoasă – sau două brațe și mai multe coarde. Acest instrument rudimentar era folosit în Antichitate pentru a-i acompania pe poeți atunci când recitau versuri. Lira este reprezentativă pentru Orfeu, cel care a reușit să îl impresioneze și pe Hades cu cântul său, acesta permițându-i astfel să coboare după Euridice. Lira devine deci un simbol al liricului, sugerând eufemismul acestui gen.

8. Ce legătură există între statutul de deschizător de drum al liricii erotice pe care îl are poetul Iancu Văcărescu și definiția pe care o propune textul în legătură cu acesta?
9. Prezintă sugestia versului: *Cantemir croind la planuri din cuțite și pahară.*
10. Recitește strofa a opta, apoi scrie un text de aproximativ cinci rânduri în care să prezinți cum este portretizat scriitorul Costache Negruzzi.
11. Citește versurile care se referă la poetul Alecu Donici și scrie apoi tipul de literatură abordat de acesta, precum și trăsăturile textelor lui, așa cum se desprinde din poezie.
12. Comentează atitudinea poetului față de Vasile Alecsandri, exprimată prin metafora: *Ș-acel rege-al poeziei.*
13. Identifică secvențele în care este folosit motivul lirei, apoi scrie un text în care să prezinți ce sugerează acest motiv în secvențele identificate de tine.
14. Crezi că Eminescu își propusese să ofere o dimensiune de istorie literară asupra trecutului? Argumentează-ți răspunsul cu secvențe relevante din text.
15. Antiteza este o figură de stil specifică romantismului. Observă ce efect obține Eminescu prin folosirea acesteia. Redactează-ți răspunsul într-un text de cinci-șase rânduri.
16. Cum poate fi explicată forma de plural a pronumelui personal *noi* din cea de-a doua parte a poemului?
17. Prin ce anume se particularizează epigonii prezentului, având în vedere prima strofă a celei de-a doua părți? Ce înțeles au expresiile *simțiri reci* și *harfe zdrobite*?
18. Indirect, în opoziție cu toate trăsăturile pe care Eminescu le observă a fi definitorii pentru epigoni, se poate deduce portretul unui scriitor ideal. Redactează un text de cel puțin cinci rânduri în care să prezinți imaginea acestuia.

19. Scrie un text în care să argumentezi dacă în *Epigonii* Eminescu susține ideea unui regres în arta literară.
20. Citește fragmentul din poezia *Bătrânul Poet* de Aureliu Busuioc. Observă atitudinea față de omul de creație dincolo de timp și vârstă.

INTER-TEXT ►

Când trece pe stradă Bătrânul Poet,
bătrânul, grozav de bătrânul Poet,
se scurge și timpul atunci mai încet,
ei bine, cu mult mai încet.
Bătrâni și bătrâne în scuaru-amurgit,
pe scaune-n scuaru-amurgit,
încep să declame cu glasul dogit,
cu glasul extrem de dogit.
Când versuri știute de mult pe de rost
răsună și-acum pe de rost,
se face și scuarul pădure ce-a fost,
pădure, exact cum a fost.
Iar larma acestui oraș estival
(auzi ce cuvânt: estival!)
e ca o mazurcă pe vremuri la bal,
la cine mai știe ce bal.
Priviți-l, bătrânul acel desuet,
e-un tânăr acum desuet,
căci trece pe stradă Bătrânul Poet,
bătrânul, bătrânul Poet...
Când trece pe stradă Bătrânul Poet,
bătrânul, extrem de bătrânul Poet,
copiii aleargă și ei mai încet
(aiurea, copiii – încet!),
ba fug chiar din urmă și-l strâmbă grozav,
ei bine, îl strâmbă grozav,
și nici nu le pasă că-i poate bolnav,
mai știi, poate chiar e bolnav!
Dar el e atât de voinic și absent,
poetu-i atât de absent,
că nu mai desparte trecut de prezent
și nici viitor de prezent. (...)

DEPARTE SUNT DE TINE

AVAN-TEXT ▶

1. Continuă următoarele enunțuri:

- ▶ Atunci când sunt departe de cei dragi, eu simt...
- ▶ Atunci când sunt aproape de cei dragi, eu simt...
- ▶ Atunci când sunt departe de mine însumi/însămi, eu simt că...
- ▶ Atunci când sunt aproape de mine însumi/însămi, eu simt că...

TEXT ▶

2. Asociază cuvântului *amintire* sensuri/trăiri/stări.

3. Citește cu intonație poezia *Departe sunt de tine* de Mihai Eminescu.

Departe sunt de tine și singur lângă foc,
Petrec în minte viața-mi lipsită de noroc,
Optzeci de ani îmi pare în lume c-am trăit,
Că sunt bătrân ca iarna, că tu vei fi murit.
Aducerile-aminte pe suflet cad în picuri,
Redeșteptând în față-mi trecutele nimicuri;
Cu degetele-i vântul lovește în ferești,
Se toarce-n gându-mi firul duioselor povești,
Ș-atuncea dinainte-mi prin ceață parcă treci,
Cu ochii mari în lacrimi, cu mâni subțiri și reci;
Cu brațele-amândouă de gâtul meu te-anini
Și parc-ai vrea a-mi spune ceva... apoi suspini...
Eu strâng la piept averea-mi de-amor și frumuseți,
În sărutări unim noi sărmanele vieți...
O! glasul amintirii rămâie pururi mut,
Să uit pe veci norocul ce-o clipă l-am avut,
Să uit, cum după-o clipă din brațele-mi te-ai smult...
Voi fi bătrân și singur, vei fi murit de mult!

META-TEXT

„Poezia rostește iubirea, ea este de dragoste, și nu despre dragoste, iar a rosti iubirea înseamnă a experimenta posibilitățile rostirii – limitele, reușitele, imposibilele și inefabilele ei.”

(Ioana Bot, *Eminescu explicat fratelui meu*)

Lumea textului

4. Ce stări, gânduri, sentimente ți-a provocat lectura poeziei?

- 4.1. În ce secvențe ai sesizat o tensiune a trăirilor eu-lui liric?

META-TEXT

„Viitorul anterior [...] e cel care permite asemenea proiecții prin natura sa duală, anticipativă și indecisă, prospectivă și retrospectivă în același timp, care plasează subiectul înăuntrul și totodată în afara evenimentului comentat, în anterioritatea și în posterioritatea lui deopotrivă. [...] Acesta recheamă involuntar o amintire refuzată, negată prin valoarea de suferință pe care o presupune.”

(Călin Teuțișan, *Eros și reprezentare. Convenții ale poeziei erotice românești*)

META-TEXT

„În egală măsură, opera eminesciană indică și capacitățile, și posibilitățile limbii literare de a susține estetic sensul poetic. Efortul lui Eminescu de a controla limbajul, de a-i structura unitățile în formule care să aproximeze cât mai îndeaproape noțiuni cu înalt grad de abstractizare sau stări psihologice și afective, intuiții științifice sau epifanii ale sacrului au dus nu doar la activarea și valorificarea potențialităților stilistice ale limbajului literar, ci și la fixarea și stabilizarea formelor limbii înseși.”

(Călin Teuțișan, *Eros și reprezentare. Convenții ale poeziei erotice românești*)

5. Oferă câte un antonim pentru sensul din text al cuvintelor *departe* și *sărmanele*.
6. Extrage din text două cuvinte cu sens conotativ și două cu sens denotativ.
7. Construiește un enunț în care să ilustrezi sensul conotativ al cuvântului *ceață*.
8. Alcătuiește un enunț folosind o locuțiune/expresie care să conțină substantivul *viață*.
9. Transcrie din text două cuvinte/secvențe a căror formă reprezintă abatere de la normele actuale ale limbii literare și două cuvinte care aparțin câmpului semantic al *timpului*.
10. Explică rolul punctelor de suspensie în poezia dată.
11. Menționează două mărci lexico-gramaticale ale subiectivității prezente în text.
12. Comentează utilizarea persoanei a II-a în textul poetic.
13. Prezintă și explică trăsăturile eului poetic/emoțiile transmise de acesta.
14. Precizează patru motive literare identificate în text.

Semnificațiile textului

15. Selectează din text secvențe care conturează dimensiunea spațială și cea temporală a imaginarului poetic.
16. Transcrie din textul poeziei patru sintagme/scurte fragmente care conțin imagini artistice diferite.
17. Precizează tema textului valorificând opinia criticului Ioana Bot expusă în META-TEXT.
18. Identifică și interpretează două simboluri specifice opoziției *departe/aproape*.
19. Comentează utilizarea, în ultimul vers, a viitorului anterior, valorificând afirmația criticului Călin Teuțișan.
20. Prezintă semnificația a două figuri de stil diferite.

META-TEXT

„Obstacolul care se ridică-n calea regăsirii condiției paradisiace a cuplului este [...] timpul în trecerea lui ireversibilă.”

(Dumitru Chioaru,
Poetica temporalității)

INTER-TEXT ►

21. Interpretează valoarea stilistică a interjecției prezente în text.
22. Comentează ideea centrală a poeziei, valorificând afirmația lui Dumitru Chioaru.
23. Prezintă semnificația titlului, în relație cu mesajul poeziei.
24. Argumentează una dintre caracteristicile limbajului poetic (expresivitate, ambiguitate, sugestie), raportându-te la afirmația lui Călin Teuțișan.
25. Ilustrează, cu exemple din text, două trăsături ale genului liric.
26. Motivează, prin evidențierea a patru trăsături existente în text, apartenența acestuia la romantism.
27. Citește *Poem de dragoste* de Dan Coman și valorifică tema iubirii prin raportarea la textul eminescian.

Poem de dragoste

de Dan Coman

când e foarte frig mă scapă dintre brațele ei
și începe să umble prin încăperi așa cum numai ea e în stare:
repede-repede și sunând din încheieturi ca din bice.

când e foarte frig trupul meu stă claie peste grămadă pe covor
moale și pătat de cafea. atât așteaptă soarele cel nou:
mai precis decât un țăntar țâșnește dintre pereți și-mi ciupește obraji.
mișc greu dar când reușesc să-l pocnesc crapă într-o parte a sa
și aerul său închis umple imediat lumea.

când e foarte frig încep să-mi lovesc un capăt al trupului
ca pe o sticlă cu vin și ca pe un borcan cu muștar
dar loviturile acestea moi și neîndemânatic
nu reușesc să-mi scoată umbra din trup: de treizeci de ani dopul
de carne sigilează capetele mele.

noroc cu tristețea acestei femei: când e foarte frig
vine și-mi ridică trupul de pe covor și vreme de zece cafele
îl poartă în jurul umerilor ca pe o blană argintie de vulpe.

Sărutul,
Auguste Rodin

SCRISOAREA I

AVAN-TEXT ▶

1. Cunoști vreo personalitate contemporană care este considerată om de geniu? Discutați despre acest statut, răspunzând la întrebările de mai jos.

- ▶ Ce criterii trebuie să îndeplinească un om pentru a fi considerat genial?
- ▶ Dați exemple de oameni geniali din istorie.
- ▶ Cine credeți că stabilește genialitatea și în baza căror criterii?

TEXT ▶

2. Citește fragmentele selectate din *Scrisoarea I* de Mihai Eminescu și descoperă o parte din viziunea eminesciană asupra omului de geniu, precum și un tablou cosmogonic.

Când cu gene ostenite sara suflu-n lumânare,
Doar ceasornicul urmează lung-a timpului cărare,
Căci perdelele-ntr-o parte când le dai, și în odaie
Luna varsă peste toate voluptoasa ei văpaie,
Ea din noaptea amintirii o vecie-ntreagă scoate
De dureri, pe care însă le simțim ca-n vis pe toate.

- **Apariție:** 1 februarie 1881, în revista „Convorbiri literare”.
- **Temă:** nașterea, evoluția și stingerea universului, condiția omului de geniu, problematica timpului.
- **Titlu:** Poemul se integrează într-o serie ce conține cinci *Scrisori*.
- **Structură:** 156 de versuri dispuse în cinci tablouri.

Lună tu, stăpân-a mării, pe a lumii boltă luneci
Și gândirilor dând viață, suferințele întuneci;
Mii pustiuri scânteiază sub lumina ta fecioară,
Și câți codri-ascund în umbră strălucire de izvoară!
Peste câte mii de valuri stăpânirea ta străbate
Când plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate! (...)

Iar colo bătrânul dascăl, cu-a lui haină roasă-n coate,
Într-un calcul fără capăt tot socoate și socoate
Și de frig la piept și-ncheie tremurând halatul vechi,
Își înfundă gâtul-n guler și bumbacul în urechi;
Uscățiv așa cum este, gârbovit și de nimic,
Universul fără margini e în degetul lui mic,
Căci sub fruntea-i viitorul și trecutul se încheagă,
Noaptea-adânc-a vecinicii el în șiruri o dezleagă;
Precum Atlas în vechime sprijinea cerul pe umăr
Așa el sprijină lumea și vecia într-un număr.

Atlas este un titan, fratele lui Prometeu și tatăl Pleiadelor și al lui Calipso. A participat la lupta cu giganții, a fost învins, iar Zeus l-a pedepsit, obligându-l să poarte pentru totdeauna pe umerii săi bolta cerească.

Pe când luna strălucește peste-a tomurilor bracuri,
Într-o clipă-l poartă gândul îndărăt cu mii de veacuri,
La-nceput, pe când ființă nu era, nici neființă,
Pe când totul era lipsă de viață și voință,
Când nu s-ascundea nimica, deși tot era ascuns...
Când pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns.
Fu prăpastie? genune? Fu noian întins de apă?
N-a fost lume pricepută și nici minte s-o priceapă,
Căci era un întuneric ca o mare fără-o rază,
Dar nici de văzut nu fuse și nici ochi care s-o vază.
Umbra celor nefăcute nu-ncepuse-a se desface,
Și în sine împăcată stăpânea eterna pace!...
Dar deodat-un punct se mișcă... cel întâi și singur. Iată-l
Cum din chaos face mumă, iară el devine Tatăl!...
Punctu-acela de mișcare, mult mai slab ca boaba spumii,
E stăpânul fără margini peste marginile lumii...
De-atunci negura eternă se desface în fășii,
De atunci răsare lumea, lună, soare și stihii...
De atunci și până astăzi colonii de lumi pierdute
Vin din sure văi de chaos pe cărări necunoscute
Și în roiuri luminoase izvorând din infinit,
Sunt atrase în viață de un dor nemărginit.
Iar în lumea asta mare, noi copii ai lumii mici,
Facem pe pământul nostru mușunoaie de furnici;
Microscopice popoare, regi, oșteni și învățați
Ne succedem generații și ne credem minunați;
Muști de-o zi pe-o lume mică de se măsură cu cotul,
În acea nemărginire ne-nvârtim uitând cu totul
Cum că lumea asta-ntreagă e o clipă suspendată,
Că-ndărātu-i și-nainte-i întuneric se arată.
Precum pulberea se joacă în imperiul unei raze,
Mii de fire viorie ce cu raza încetează,
Astfel, într-a veciniciei noapte pururea adâncă,
Avem clipa, avem raza, care tot mai ține încă...
Cum s-o stinge, totul piere, ca o umbră-n întuneric,
Căci e vis al neființei universul cel himeric...

În prezent cugetătorul nu-și oprește a sa minte,
Ci-ntr-o clipă gându-l duce mii de veacuri înainte;
Soarele, ce azi e mândru, el îl vede trist și roș
Cum se-nchide ca o rană printre nori întunecoși,

META-TEXT

„«Optimismul» viziunilor platoniciene din începuturile creației lui Eminescu și «pesimismul» schopenhauerian caracteristic celei de a doua etape își pierde sensul din perspectiva finală a operei care cucerește, dincolo de pesimism sau optimism, o conștiință tragică a existenței într-un univers în care zeii s-au refugiat în neființă, dar condamnă lumea să existe, făurindu-și, prin gândire, chipul și istoria.”

(Ioana Em. Petrescu,
*Eminescu. Modele
cosmogonice și viziune
poetică*)

Cum planeteii toți îngheață și s-azvârl rebeli în spaț'
Ei, din frânele luminii și ai soarelui scăpați;
Iar catapeteasma lumii în adânc s-au înnegrit,
Ca și frunzele de toamnă toate stelele-au pierit;
Timpul mort și-ntinde trupul și devine vecinicie,
Căci nimic nu se întâmplă în întinderea pustie,
Și în noaptea neființii totul cade, totul tace,
Căci în sine împăcată reîncep-eterna pace. (...)

* * *

Poți zidi o lume-ntreagă, poți s-o sfărâmi... orice-ai spune,
Peste toate o lopată de țărână se depune.
Mâna care-au dorit sceptrul universului și gânduri
Ce-au cuprins tot universul încap bine-n patru scânduri...
Or să vie pe-a ta urmă în convoi de-nmormântare,
Splendid ca o ironie cu priviri nepăsătoare...
Iar deasupra tuturor va vorbi vrun mititel,
Nu slăvindu-te pe tine... lustruindu-se pe el
Sub a numelui tău umbră. Iată tot ce te așteaptă.
Ba să vezi... posteritatea este încă și mai dreaptă.

Neputând să te ajungă, crezi c-or vrea să te admire?
Ei vor aplauda desigur biografia subțire
Care s-o-ncerca s-arate că n-ai fost vrun lucru mare,
C-ai fost om cum sunt și dâșii... Măgulit e fiecare
Că n-ai fost mai mult ca dânsul. Și prostatecele nări
Și le umflă orișicine în savante adunări
Când de tine se vorbește. S-a-nțeles de mai nainte
C-o ironică grimasă să te laude-n cuvinte. (...)
Și câți codri-ascund în umbră strălucire de izvoară!
Peste câte mii de valuri stăpânirea ta străbate,
Când plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate,
Și pe toți ce-n astă lume sunt supuși puterii sorții
Deopotrivă-i stăpânește raza ta și geniul morții!

3. **Selectează din text cuvinte care se referă la timpul omului și la timpul universului.**
4. **Identifică primul tablou al textului, având în vedere că acesta cuprinde cadrul în care este proiectată meditația poetului.**

- 4.1. De ce crezi că Eminescu alege ca timp al meditației noaptea?
- 4.2. Ce figură de stil se obține prin raportarea ceasornicului din cameră la cosmic? Ce sugerează aceasta?

5. Al doilea tablou începe cu invocarea lunii și se termină cu imaginea bătrânului dascăl. Identifică fragmentul.

- 5.1. Ce idee corespunde acestei secvențe lirice?
- 5.2. Ce au în comun oamenii, indiferent de condiția lor socială, conform viziunii eminesciene?
- 5.3. Selectează secvențe care să demonstreze că diversitatea umană este imprevizibilă și ridicolă.
- 5.4. Care sunt interesele omului comun, așa cum se desprind din acest tablou?
- 5.5. Prin ce se marchează în text efemeritatea lumii?
- 5.6. Prezintă ce conține portretul bătrânului dascăl, demonstrând statutul acestuia de om de geniu.

Astronomul, Johannes Vermeer, 1668

6. Cel de-al treilea tablou al poeziei conține cosmogonia: haosul, geneza și extincția, moment la care bătrânul dascăl se întoarce pe calea imaginației. Marchează, textual, fragmentul.

- 6.1. Prezintă versurile care sintetizează momentul dinaintea creației.
- 6.2. Sintetizează, într-un text de patru-cinci rânduri, momentul genezei universului, așa cum este prezentat în versuri.
- 6.3. Analizează metafora *clipă suspendată*, care se referă la întregul univers.

7. Tabloul al patrulea conturează destinul omului de geniu. Indică versurile care delimitează acest tablou.

- 7.1. Care este raportul dintre omul de geniu și posteritatea sa?
- 7.2. De ce caută posteritatea slăbiciunile omului de geniu?
- 7.3. Care sunt trăsăturile specifice omului comun?
- 7.4. Identifică secvența în care este prezentată egalitatea oamenilor în fața morții.

8. Prezintă cum sunt utilizate în text motivele *fortuna labilis* și *fugit irreparabile tempus*.

META-TEXT

„În istoria noastră literară, poziția lui Eminescu pare stabilită de multă vreme. Puțini sunt însă cei care își dau seama că reforma eminesciană fundamentală a operat mai ales în domeniul limbii. Oricât ar fi fost de înalte imaginația, suflul filozofic ori varietatea temelor, ele n-ar fi devenit paradigmă dacă reforma lingvistică ce le însoțea n-ar fi fost pe măsură. Eminescu încheie definitiv o lungă perioadă de «război al limbilor», iar româna literară devine prin el certitudine palpabilă. [...] Fără să propună vreo teorie lingvistică și venind doar cu propriul său exemplu, poetul face rapid ordine în limba română.”

(Mihai Zamfir,
*Scurtă istorie. Panorama
alternativă a literaturii
române*)

INTER-TEXT

9. Analizează stilistic versurile:

„Uscătiv așa cum este, gârbovit și de nimic,
Universul fără margini e în degetul lui mic”.

10. Susține, cu argumente, ideea că acest text este o meditație filozofică despre timp și spațiu.

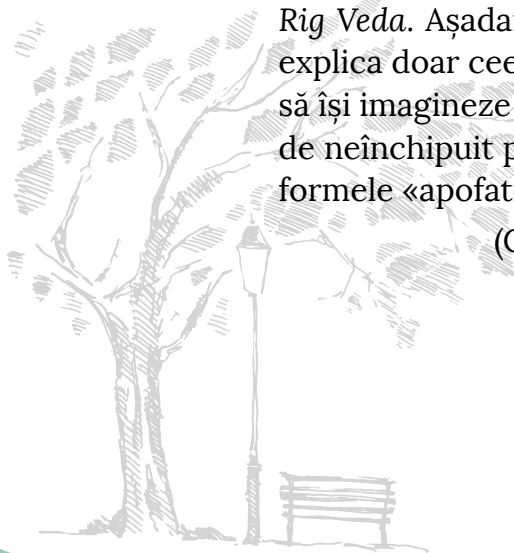
11. Scrie un eseu de o pagină în care să demonstrezi că *Scrisoarea I* propune o viziune asupra destinului nefericit al omului de geniu în raport cu societatea contemporană lui și cu eternitatea.

12. Citește ideile exprimate de fizicianul Cristian Presură și extrage esența viziunii eminesciene asupra nașterii Universului.

„Vedem cum creația, în viziunea lui Eminescu, seamănă uluitor de mult cu Big Bangul, cu forma primară a teoriei sale. «Dar deodată-un punct se mișcă... cel întâi și singur. Iată-l/ Cum din chaos face mumă, iară el devine Tatăl!» Punctul de care vorbește Eminescu este Universul observabil, la începutul lui, când tot ceea ce vedem pe cer era înghesuit într-un spațiu mai mic decât un vârf de ac. Din nou, Eminescu a avut intuiția teoriilor lui Einstein, a căror consecință este Big Bangul. Desigur, el nu s-a ghidat după teorii matematice, ci cel mult a fost influențat de ideile filozofice ale creației din nimic, «Creatio ex nihilo», cum i se mai spune. Până și Biblia creștină descrie cum Creatorul a făcut tot cosmosul din nimic.

Eminescu a încercat să-și imagineze cum ar fi avut loc, iar versurile de mai sus sunt rezultatul acestei imaginații. În plus, știm că, în acest poem, a folosit viziunile despre originile cosmice din *Imnul creațiunii*, cu care se deschide *Rig Veda*. Așadar, intuiția este una mitologică. Dacă fizica explică doar ceea ce a fost după Big Bang, Eminescu căuta să își imagineze și ce a fost înainte. Lucrul acesta este însă de neînchipuit pentru mintea umană, iar asta se vede prin formele «apofatice» pe care le construiește Eminescu.”

(Cristian Presură, *Eminescu versus Einstein*)

LUCEAFĂRUL

AVAN-TEXT ►

TEXT ►

- ❖ **Apariție:** 1883, în Almanahul Societății Academice Social-Literare „România Jună”, ulterior reprodus în revista „Convorbiri literare”.
- ❖ **Teme:** condiția omului de geniu și iubirea.
- ❖ **Titlu:** are caracter simbolic, poziționând în prim-plan imaginea omului de geniu.
- ❖ **Structură:** 96 de catrene, dispuse în patru tablouri.

1. Pânza *Luceafărul* de Sabin Bălașa este un tribut pe care îl aduce pictorul poetului național. Priviți pictura reprodusă în pagină și discutați despre relația dintre titlu și conținut.
 - 1.1. Cum se poate explica dominanta unei culori reci, simbolice pentru dimensiunea apolinică?
 - 1.2. De ce crezi că *Luceafărul*/Hyperion are chipul lui Eminescu?
2. Citește fragmentele extrase din poemul *Luceafărul* de Mihai Eminescu.

A fost odată ca-n povești,
A fost ca niciodată,
Din rude mari împărătești,
O prea frumoasă fată.

Și era una la părinți
Și mândră-n toate cele,
Cum e Fecioara între sfinți
Și luna între stele.

Din umbra falnicelor bolți
Ea pasul și-l îndreaptă
Lângă fereastră, unde-n colț
Luceafărul așteaptă.

Privea în zare cum pe mări
Răsare și străluce,
Pe mișcătoarele cărări
Corăbii negre duce.

Îl vede azi, îl vede mâni,
Astfel dorința-i gata;
El iar, privind de săptămâni,
Îi cade dragă fata. (...)

* * *

Trecu o zi, trecură trei
Și iarăși, noaptea, vine
Luceafărul deasupra ei
Cu razele-i senine.

Ea trebui de el în somn
Aminte să-și aducă
Și dor de-al valurilor domn
De inim-o apucă:

– Cobori în jos, lucefăr blând,
Alunecând pe-o rază,
Pătrunde-n casă și în gând
Și viața-mi luminează!

Cum el din cer o auzi,
Se stinse cu durere,
Iar ceru-ncepe a roti
În locul unde piere;

În aer rumene văpăi
Se-ntind pe lumea-ntreagă,
Și din a chaosului văi
Un mândru chip se-ncheagă;

Pe negre vițele-i de păr
Coroana-i arde pare,
Venea plutind în adevăr
Scăldat în foc de soare.

Din negru giulgi se desfășor
Marmoreele brațe,
El vine trist și gânditor
Și palid e la față:

Dar ochii mari și minunați
Lucesc adânc himeric,
Ca două patimi fără saț
Și pline de-ntuneric.

– Din sfera mea venii cu greu
Ca să te-ascult ș-acuma,
Și soarele e tatăl meu,
Iar noaptea-mi este muma;

O, vin', odorul meu nespus,
Și lumea ta o lasă;
Eu sunt luceafărul de sus,
Iar tu să-mi fii mireasă.

O, vin', în părul tău bălai
S-anin cununi de stele,
Pe-a mele ceruri să răsa
Mai mândră decât ele.

– O, ești frumos cum numa-n vis
Un demon se arată,
Dară pe calea ce-ai deschis
N-oi merge niciodată! (...)

* * *

În vremea asta Cătălin,
Viclean copil de casă,
Ce împle cupele cu vin
Mesenilor la masă,

Un paj ce poartă pas cu pas
A-mpărătesii rochii,
Băiat din flori și de pripas,
Dar îndrăzneț cu ochii,

Cu obrăjei ca doi bujori
De rumeni, bată-i vina,
Se furișează pânditor
Privind la Cătălina.

Dar ce frumoasă se făcu
Și mândră, arz-o focul;
Ei Cătălin, acu-i acu
Ca să-ți încerci norocul.

Și-n treacăt o cuprinse lin
Într-un ungher degrabă.
– Da' ce vrei, mări Cătălin?
Ia du-t' de-ți vezi de treabă.

– Ce voi? Aș vrea să nu mai stai
Pe gânduri totdeauna,
Să râzi mai bine și să-mi dai
O gură, numai una.

– Dar nici nu știu măcar ce-mi ceri,
Dă-mi pace, fugi departe –
O, de luceafărul din cer
M-a prins un dor de moarte.

– Dacă nu știi, ți-aș arăta
Din bob în bob amorul,
Ci numai nu te mânia,
Ci stai cu binișorul. (...)

* * *

Porni luceafărul. Creșteau
În cer a lui aripe,
Și căi de mii de ani treceau
În tot atâtea clipe. (...)

– De greu! negrei vecinicii,
Părinte, mă dezleagă
Și lăudat pe veci să fii
Pe-a lumii scară-ntreagă;

O, cere-mi, Doamne, orice preț,
Dar dă-mi o altă soarte,
Căci tu izvor ești de vieți
Și dătător de moarte;

Reia-mi al nemuririi nimb
Și focul din privire,
Și pentru toate dă-mi în schimb
O oră de iubire.

Din chaos, Doamne,-am apărut
Și m-aș întoarce-n chaos...
Și din repaos m-am născut,
Mi-e sete de repaos.

– Hyperion, ce din genuni
Răesai c-o-ntreagă lume,
Nu cere semne și minuni
Care n-au chip și nume;

Tu vrei un om să te socoți,
Cu ei să te asameni?
Dar piară oamenii cu toți,
S-ar naște iarăși oameni. (...)

Și pentru cine vrei să mori?
Întoarce-te, te-ndreaptă
Spre-acel pământ rătăcitor
Și vezi ce te așteaptă.

* * *

În locul lui menit din cer
Hyperion se-ntoarse
Și, ca și-n ziua cea de ieri,
Lumina și-o revarsă. (...)

Dar nu mai cade ca-n trecut
În mări din tot înaltul;
– Ce-ți pasă ție, chip de lut,
Dac-oi fi eu sau altul?!

Trăind în cercul vostru strâmt
Norocul vă petrece –
Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor și rece.

META-TEXT

„Poezia lui Eminescu răspunde unei neliniști mereu actuale, pentru că este de natură metafizică; și [...] ea găsește pentru a o exprima un limbaj care, deși reflectă sincretismul cultural al poetului, nu este totuși mai puțin legat de substratul cultural autohton.”

(Rosa del Conte,
Eminescu sau despre absolut)

META-TEXT

„Eminescu este și el un nocturn pur. Marile arhetipuri tipic romantice alcătuind fundamentul pe care se constituie imaginea sa interioară. [...] Consider că din seria arhetipurilor spațiale decurge complexul mitic al labirintului, din cea a nopții – complexul lui Hoffmann, iar din seria feminității – complexul lui Narcis.”

(Mircea Cărtărescu,
Eminescu. Visul chimeric)

Lumea textului

3. Ce imagini, culori, momente de tensiune sau pline de emoție ai vizualizat în timpul lecturii? Care dintre ele mai persistă în reprezentările tale după lectură? Explică motivul.
4. Prin ce se caracterizează timpul și spațiul conform primei strofe?
5. Prezintă valoarea textelor care au fost surse ale *Luceafărului*, rezumând, după lectură, basmele versificate *Fata în grădina de aur* și *Miron și frumoasa fără corp* de Mihai Eminescu. Amintește-ți și mitul zburătorului.
6. Formați trei echipe și argumentați că *Luceafărul* este:
 - a) operă de inspirație folclorică;
 - b) operă de inspirație filozofică;
 - c) un poem de dragoste.
7. Aranjează în ordine enunțurile ce formează rezumatul operei.
 - a) Demiurgul îi refuză lui Hyperion posibilitatea de a deveni muritor.
 - b) Fata îi cere Luceafărului să devină muritor.
 - c) O fată se îndrăgostește de Luceafărul din cer și îl cheamă în odaia sa.
 - d) Luceafărul întreprinde o călătorie intergalactică pentru a se dezlega de nemurire.
 - e) Luceafărul se întoarce la locul lui de pe cer și, dezamăgit, îi vede pe cei doi îndrăgostiți.
 - f) Cătălina răspunde avansurilor pajului Cătălin.
 - g) Luceafărul coboară de două ori în odaia fetei, transformându-se în înger, apoi în demon.
8. Antiteza este figura de stil preferată de romantici. Identifică, în poem, câteva antiteze și comentează-le.
9. Alege din lista de motive romantice, de mai jos, cinci motive literare valorificate în poemul *Luceafărul*. Comentează, în trei enunțuri, unul dintre ele: fereastra, marea, castelul, umbra, codrul, luna, luceafărul, noaptea, cerul, stelele, haosul, geneza, zborul intergalactic.

Semnificațiile textului

10. Prezintă în 5-10 rânduri drumul Luceafărului spre Demiurg, observând caracteristicile pastelului cosmic.

10.1. Ce se întâmplă cu Luceafărul în drumul său spre Demiurg?

11. Locul unde ajunge este cel al absenței, unde nu există puncte de reper. La fel ca și în *Scrisoarea I*, este prezentat haosul original prin întuneric, adânc, mări și lumini izvorânde. Prezintă în 5-10 rânduri haosul original și semnificațiile sale.

11.1. Care este dorința Luceafărului?

11.2. Cum poate dobândi condiția de muritor?

12. Luceafărul devine Hyperion (*hyper eon* = cel care merge deasupra, cel care stăpânește destinele lumesti; *hyper* = deasupra, *eon* = eternitate; în mitologie, Hyperion era fiul lui Uranus și al Geei). În ce ipostază apare Hyperion?

13. Cum trăiește Hyperion drama cunoașterii și a afectivității, văzând idila de pe pământ?

14. În una dintre mărturisirile sale, Eminescu menționa cu privire la poemul *Luceafărul*: „Mi s-a părut că soarta Luceafărului din poveste seamănă mult cu soarta geniului pe pământ și i-am dat acest înțeles alegoric”. Exprimă-ți părerea despre acest aspect într-un eseu nestructurat.

Personajele textului

15. Identifică, în textul poemului, toate întruchipările pe care le ia Luceafărul.

15.1. Analizează semnificația simbolurilor arhetipale din care se constituie aceste metamorfoze: *marea*, *haosul*, *cerul* etc.

16. Observă evoluția sentimentelor/a stărilor afective prin care trece Luceafărul.

Manuscris al *Luceafărului*,
1882

Eva după Cădere, Rodin

În cartea *Lumea ca voință și reprezentare*, filozoful Arthur Schopenhauer diferențiază omul de geniu de omul comun prin următoarele caracteristici: rațiune pură/instinctualitate, obiectivitate/subiectivitate, aspirația spre cunoaștere/voința de a trăi, puterea de sacrificiu/dorința de a fi fericit, singurătate/sociabilitate.

17. Comentează caracterul antitetic al sentimentelor Luceafărului, care se conturează în secvențele:

„Reia-mi al nemuririi nimb
Și focul din privire,
Și pentru toate dă-mi în schimb
O oră de iubire...”

„Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor și rece”

18. Identifică modalitățile de caracterizare a lui Cătălin. Cum explici formulările tipic populare din descrierea acestuia?

19. Realizează o schiță de portret a Cătălinei. Ilustrează cu versuri care sugerează ipostaza pământească/comună și care exprimă unicitatea fetei.

20. Stabilește valoarea de adevăr a următoarelor afirmații.

- ▶ Luceafărul i se adresează fetei *chip de lut*, sugerând murirea (țărâna din care s-a născut muritorul și în care va fi îngropat). **A** ☐ **F** ☐
- ▶ Ultima strofă cuprinde antiteza pronominală pentru a reda esența conflictului dintre efemer și etern. **A** ☐ **F** ☐
- ▶ Atitudinea geniului nu exprimă o resemnare, este o atitudine distantă, specifică geniului rece. **A** ☐ **F** ☐
- ▶ Cătălin și Cătălina aparțin unor lumi incompatibile ce nu pot comunica, având concepții diferite despre iubire. **A** ☐ **F** ☐

21. Realizează o compoziție de caracterizare a personajului Luceafărul, pe cel mult două pagini, raportându-te la:

- ▶ tipologie, reperată pe două argumente;
- ▶ două trăsături de caracter ale personajului;
- ▶ două modalități/procedee de caracterizare;
- ▶ sistemul de valori, relațiile cu lumea pământenilor și cu Demiurgul;
- ▶ exprimarea opiniei proprii cu referire la condiția omului de geniu în baza ideilor lui Schopenhauer reproduse alăturat.

22. Citește fragmentul selectat din poemul *Riga Crypto și lapona Enigel* de Ion Barbu. Observă dialogul intertextual cu poemul eminescian.

Des cercetat de pădureți
În pat de râu și-n humă unsă,
Împărătea peste bureți
Crai Crypto, inimă ascunsă. [...]

În țări de gheață urgisită,
Pe-același timp trăia cu el,
Laponă mică, liniștită,
Cu piei, pre nume Enigel.

De la iernat, la pășunat,
În noul an, să-și ducă renii,
Prin aer ud, tot mai la sud,
Ea poposi pe mușchiul crud
La Crypto, mirele poienii.

Pe trei covoare de răcoare
Lin adormi, torcând verdeață:
Când lângă sân, un rigă spân,
Cu eunucul lui bătrân,
Veni s-o-mbie, cu dulceață:

– Enigel, Enigel,
Ți-am adus dulceață, iacă.
Uite fragi, ție dragi,
Ia-i și toarnă-i în puiacă.

– Rigă spân, de la sân,
Mulțumesc Dumitale.
Eu mă duc să culeg
Fragii fragezi, mai la vale.

– Enigel, Enigel,
Scade noaptea, ies lumine,
Dacă pleci să culegi,
Începi, rogu-te, cu mine.

– Te-aș culege, rigă blând.
Zorile încep să joace
Și ești umed și plâpând:
Teamă mi-e, te frângi curând,
Lasă. Așteaptă de te coace.

– Să mă coc, Enigel,
Mult aș vrea, dar vezi, de soare,

Visuri sute, de măcel,
Mă despart. E roșu, mare,
Pete are fel de fel;
Lasă-l, uită-l, Enigel,
În somn fraged și răcoare.

– Rigă Crypto, rigă Crypto,
Ca o lamă de blestem
Vorba-n inimă-ai înfipt-o!
Eu de umbră mult mă tem,

Că dacă-n iarnă sunt făcută,
Și ursul alb mi-e vărul drept,
Din umbra deasă, desfăcută,
Mă-nchin la soarele-nțelept.

AVAN-TEXT ▶

1. Ești familiarizat cu formulele *a cincea putere în stat* și *câinele de pază al democrației*, atribuite presei? Ce părere ai despre aceste etichetări?
2. Crezi că Eminescu își trădează, în poeziile sale, dragostea pentru publicistică?
3. Citește articolul *Dorobanții* redat mai jos, publicat de Eminescu în revista „Timpul”.

TEXT ▶

META-TEXT

„Gazetarul se impune în presa vremii drept unul dintre cei mai vehemenți adversari ai clasei politice românești, evidențiindu-se cu ușurința cu care tratează teme din cele mai variate și prin soliditatea discursului argumentativ. Paradigma publicisticii eminesciene marchează aptitudinea gazetarului de a impune un model discursiv în presa vremii, contribuind decisiv la modernizarea și diversificarea mijloacelor de expresie specifice scrisului jurnalist. [...]”

Lectura articolelor evidențiază apelul la surse de autoritate în domeniile abordate, folosirea constantă a paremiologiei românești și străine în construirea demersului argumentativ, refuzul oricărei înregimentări politice care i-ar perverti scrisul, respectul față de adevărul istoric și critica severă la adresa clasei politice aservite intereselor marilor puteri.”

(Mihaela Mocanu, *Limbajul politic eminescian. Perspective semiotice*)

Au sosit în București dorobanții de pe câmpul de război. Acești eroi, cu care gazetele radicale se laudă atâta, sunt, mulțumită guvernului, goi și bolnavi. Mantalele lor sunt bucăți, iar sub manta cămașa pe piele, și nici cojoc, nici flanelă, nici nimic. Încălțați sunt tot atât de rău, unul c-un papuc ș-o opincă, altul c-o bucată de manta înfășurată împrejurul piciorului, toți într-o stare de plâns, într-o stare care te revoltă în adâncul inimei.

O spunem de mai nainte, nici o scuză, nici o justificare, nici o explicație nu ne poate mulțami față cu această mizerie vădită și strigătoare la cer. Canibali au fost acei ce i-au trimis iarna la război în asemenea stare? Nu mai întrebăm de au fost români sau nu. Suntem de mai nainte siguri că numai români n-au putut fi aceia cari i-au trimis pe țărani noștri în asemenea stare în Bulgaria. Dar am fi putut crede ca să fie cel puțin oameni. Turcii, despre cari se zicea că mor de foame și de frig, au sosit la București mai bine îmbrăcați și mai îngrijiți decât soldații noștri. Rușii cari pleacă la câmpul de luptă sunt toți îmbrăcați bine, cu cojoc și cu manta sănătoasă, și bine încălțați; la ai noștri îmbrăcăminte e curat ironia unor haine, e goliciunea parafrazată. Și astfel au petrecut aceste vic-time ale radicaliei, ca să nu zicem un cuvânt mai rău, în zăpadă și în ger, nemâncăți, neîmbrăcați, decimați mult mai mult de frig și de lipsă decât de gloanțe-

le dușmanului. Nu sunt în toate limbile omenеști la un loc epitețe îndestul de tari pentru a înfiera ușurința și nelegiuirea cu care stърpiturile ce stърpnesc această țară tratează cea din urmă, unica clasă pozitivă a României, pe acel țaran care muncind dă o valoare pămъntului, plătind dări hrănește pe acești mizerabili, vърsându-și sъngele onorează această țară. Și pe cъnd acești cumularzi netrebniци, această neagră masă de grecotei ignoranți, această plebe franțuzită, aceste lepădături ale pămъntului, această lepră a lumii și culmea a tot ce e mai rău, mai mincinos și mai laș pe fața întregului univers face politică și fanfaronadă prin gazete și se gerează de reprezentanții unei nații ai cъrei fii aceste stърpitudini nu sunt și nu pot fi, tot pe atunceа soldatul nostru umblă gol și desculț,

flămъnd și bolnav pe cъmpiile Bulgariei, îi degeră mâni și picioare, de cad putrede de pe trupul viu al omului și, veniți înapoi în țară, cad pe drumuri în țara lor proprie de frig și de hrană rea. Și tot în această vreme vezi greci obraznici în mijlocul Bucureștilor refuzând de a-i primi în cartier. Am ajuns cu teoria de „om și om” așa de departe încât fiecă grecotei, fiecă venitură, fiecă bulgăroi e mai om în această țară decăt acel ce-și varsă sъngele pentru ea. Scuzabil n-au fost acest război, dar es-plicabil putea să devie purtat în condiții normale, dar în modul în care s-au purtat, cu oameni goi și flămъnzi, au fost o adevărată crimă, un omor de oameni prin foame și frig.

Consistă această țară din cālăi și din victime?

„Eminescu lua mult prea mult în serios totul: politica (ideea națională), activitatea gazetărească (afacerea Grădișteanu), libertatea presei, polemicile, prietenii, dușmъniile, acuratețea limbii, corectitudinea gramaticală (era în stare să discute minute în șir despre genitivul în *ei* sau în *ii* al substantivelor terminate în *ă*). [...] Nici Eminescu nu era mai sănătos, dar nu se gъndea niciodată la el însuși. Poate că Maiorescu ar fi trebuit să insiste mai mult pe lъngă poet ca să-l determine să-și ia o vacanță, să se odihnească puțin după atâta încordare și epuizare nervoasă. Poemul *Luceafărul* îl sleise de puteri, storcъndu-i și cea din urmă picătură de vlagă.”

(Florina Ilis, *Viețile paralele*)

4. **Materialul jurnalistic are în centrul său evenimentul prezentului. Identifică întâmplările care declanșează scrierea textului de mai sus.**
5. **Cu cine sunt comparați dorobanții care se întorc de pe cъmpul de luptă?**
6. **Care au fost cele mai crъncene încercări de pe front experimentate de soldații romъni?**
7. **Ce clasă socială reprezintă soldații romъni?**
8. **Ce teme specifice publicisticii eminesciene pot fi identificate în text?**
9. **Selectează din text secvențele care surprind opinia autorului despre subiectul abordat.**
10. **Care sunt părțile materialului jurnalistic? Prezintă ce conține ipoteza, cuprinsul și finalul articolului.**

MIHAI EMINESCU – DRAMATURGUL

ALEXANDRU LĂPUȘNEANU

AVAN-TEXT ▶

1. **Discutați despre specificul creației eminesciene, așa cum este cunoscută de voi până în acest moment, răspunzând la următoarele întrebări.**

- ▶ Care credeți că poate fi tematica dramaturgiei lui Mihai Eminescu?
- ▶ Pe ce vă bazați când faceți aceste afirmații?
- ▶ Ce detalii din biografia poetului pot fi relevate pentru a arăta pasiunea sa pentru teatru?

TEXT ▶

- **Apariție:** scrisă în 1880, publicată în 1980.
- **Specie literară:** dramă istorică.
- **Temă:** pe fundalul Evului Mediu românesc, caracterizat prin trădări și crime, dramaturgul proiectează iubirea de țară, un sentiment eminamente romantic.
- **Titlu:** face referire la personajul eponim, personalitate istorică.
- **Construcția subiectului:** cronologică, un singur plan narativ.

Scena I

La Curte, în sala tronului. Sînt mulți boieri adunați [dintre care, în primul plan, două grupuri, I la stînga și II la dreapta, stînd de vorbă în succesiunea I – II, fără să se audă între ele și fără să comunice]. Aprozii stau la intrări.

[VEVERIȚĂ]

Vere, ce mai e cu Gruie?

[MOVILĂ]

Pe cât știu e la Hotin;
Turcii-l țin închis acolo pe cuvînt că e hain.
Cum a auzit că turcii de acum păzesc cetatea
Și că numai pentru oameni, să le ție dreptatea,
E un pârcălab acolo, Gruie și-a ieșit din minți...
Ridicînd un pumn de oameni înarmați până în dinți,
El se duse drept la pașă... „Cine te-a trimis aice,
Pașo?” Turcu-atuncea rîde: „Domnul vostru, măi voinice!”
„Domnul, zise Gruie. [Domnul?] Cine-i ăla?
Care domn? Domnii legiuiri ai țării dorm de veșnicul lor somn.
Pe mormintele închise, în locaș întunecos,
Noi boierii-am ales Vodă în Moldova pe Hristos.
Pârcălabi suntem cu toții și ostași ai lui Isus,

META-TEXT

„Contemporan cu B.P. Hasdeu și V. Alecsandri, autorii unor creații teatrale mature ale dramaturgiei naționale, M. Eminescu, înflăcărat de idealuri retorice abstracte însușite în periplurile sale ca student al centrelor universitare vieneze și berlineze, se încadrează cu scrierile sale de gen în structura curentului romantic – erou excepțional în situații asemenea –, axat pe tematica patriotică a independenței naționale, cu subiecte autohtone ori motive mitice și antice, într-o complicitate simbolistică asimilată în tribulațiile sale pe lângă trupele de teatru din care a făcut parte, precum și printr-o instruire conștientă instrumentată de traducerea tratatului lui Enrie Theodor Rötcher (*Die kunst der dramatischen Darstellung/Artareprezentării dramatice*).”

(Mircea Coloșenco,
Dramaturgia lui Mihai Eminescu)

Iar acela care vornic peste noi cu toi l-am pus
N-are drept să dea din țară loc măcar de două palme...”

[CRACALE]

Și astfel din vorbă-n vorbă au ajuns și la sudalme,
Și la hartă sângeroasă... Începură să se bată
Până n-au rămas ai noștri nici c-o singură săgeată.
Apoi se luptară-n săbii, toți căzură pân' la unul,
Prins a fost la urma urmei numai Gruie, el, nebunul.

[VEVERIȚĂ]

Ce-au făcut turcii cu dânsul?

[MOVILĂ]

Știu eu, vere? Se socoate
Că de viața-i să s-atingă după lege nu se poate,
Numai Vodă e stăpânul pe viață și pe moarte
S-auzea că Lăpușneanu a trimis la ei o carte
Ca să-i deie drumul turcii... Lor le place viteaz bun,
L-ar fi dat în dragă voie, oricât fie de nebun...

[MOȚOC]

Ce-ntrebați la deal-la vale, verișcani, ce e cu Gruie?
Între voi nu este nimeni care poate să v-o spuie?
Și de bietul om vă place să mai faceți încă glume...
E aici, e mort sârmanul, e pe ceealaltă lume.
Mort cum mor la noi vitejii, fără drept și judecată,
Ei, erau mai bune vremuri în Moldova altădată...
Astăzi este Lăpușneanu, turcul șade la Hotin,
Iar[ă] cine se ridică împotriva... e hain...
Da, hain ca bietul Gruie... Cel viteaz e azi mișel.

[VEVERIȚĂ]

Stăi, Moțoc, să nu-ți uiți vorba. Dar ce s-a-ntâmplat cu el?

[MOȚOC]

Ei, ce s-a-ntâmplat? Ce dară? Ne dădea mereu de furcă
Cu împărăția... Vodă a simțit cum că-l încurcă...

META-TEXT

„O etapă decisivă în devenirea omului de teatru o constituie contactul lui Eminescu cu trupa de actori Tardini. La reprezentațiuni Eminescu era numai ochi și urechi. Nemișcat, pironit cu ochii asupra actorilor, nu aplauda, nu vorbea, ci numai sorbea fiecare cuvânt și fiecare melodie. Când cortina cădea, el se ridica plin de replicile și de melodiile piesei, pe care o trăise cu intensitate. [...]

Eminescu a fost sufleur la teatru în trupa lui Pascaly, apoi – la Teatrul Național din București. Cunoștea din interiorul vieții teatrale românești (sufleur, copist, actor – interpret de roluri mici și întâmplătoare, autor de texte), ceea ce l-a făcut pe Eminescu cel dintâi critic teatral profesionist. Eminescu a meditat concentrat, în paginile de teatru, asupra condiției umane, a înălțărilor și căderilor individului și societăților sub semnul acestui *vanitas vanitatum*.”

(Ștefan Oprea,
Eminescu, omul de teatru)

[VEVERIȚĂ]

Vodă-l măgulea odată.

[MOVILĂ]

Da, dar nu-i dădea avere,
Se temea că dacă Gruie o să prinză la putere
O să-ntoarcă lumea asta într-o zi cu susu-n jos,
Nu degeaba își zisese: pârălab al lui Hristos.

[MOȚOC]

Nu mai râdeți... multă apă va mai trece peste Prut
Pân-om mai avea pe unul cum pe dânsul l-am avut.

[MOVILĂ]

S-a aflat un ban la dânsul, ban bătut cu chip și an:
Jesus Christus Rex Moldaviae era scris pe acel ban.

[VEVERIȚĂ]

Ce ciudat!

[MOVILĂ]

Ciudat, măi vere, și nu prea... Eu știu din gura
Unui moș... nu prea de-a dreptul... cam
pe-ncunjur... Legătura
De la Putna între dâșii tot a fost ea ce a fost...

[MOȚOC]

Fost-o fi, nu zic, dar una știu... n-avut-a niciun rost.

[Acest grup de boieri continuă să vorbească între ei, dar glasul lor e acoperit de dialogul BRAD – ARBORE; din când în când mai pot fi auzite dinspre primul grup replici răzlețe ca: „Alelei, Moldovo dragă, darea turcului e grea”, sau: „Trebuie să ne deprindem și cu turcul pe toți vecii”, sau: „Doamne, îmi aduc aminte ce mai vremi, vremi mari, avurăm/ Noi și țara mai-nainte!”, sau: „Ei, nu-mi mai aduc aminte... Ce-au trecut – azi nu mai este,/ Vremea care-o apucarăm noi e pentru noi poveste”.]

[BRAD]

Da, așa e vremea asta... Ani întregi chemat la prânzuri,
Mâine-ți nalță Vodă rangul și te lasă ca să spânzuri.
E o veselă domnie... pentru cine nu se-ncurcă:
Azi alătura cu dânsul lângă scaun, mâine-n furcă.

[ARBORE]

Să vă spun, boieri... odată întâlnisem un nebun;
Gura lumii doar pământul o astupă: „Vodă-i bun”,
Îmi zicea nebunu-acela: „Pot ca să te prind de piept,
Să te prad sau [să] te spânzur?... Nu pot, vere...
Vodă-i drept.”

[BRAD]

Vorbe de pe altă lume... Eu ți-o spun că mă-ngrozesc...
Una numai din acele fapte dacă povestesc
Ce se spune cum că Vodă le-ar fi pus [la] cale. Știi
Pe-acel tânăr ce venise ici pe la Sântă Mării
Drept la trup, mai drept [la suflet], un străvechi
și nobil nume,
Știi tu unde-i, vere?

[ARBORE]

Unde-i?

[BRAD]

E pe ceealaltă lume.

[ARBORE]

Și de ce? De către cine?

[BRAD]

Ce știi spune? Chiar nimic,
Dar destul că pot a zice câte-n lume doar se zic...
Acel om... Gruie din Vrance, un viteaz făcând minuni,
Apucase după vremuri, de la buni, de la străbuni,
Acea dragoste adâncă de Mușatini... nu vedea (...)

**Fanny Tardini, actriță
de origine italiană, al cărei
nume îl poartă Teatrul
Dramatic din Galați**

Lumea textului

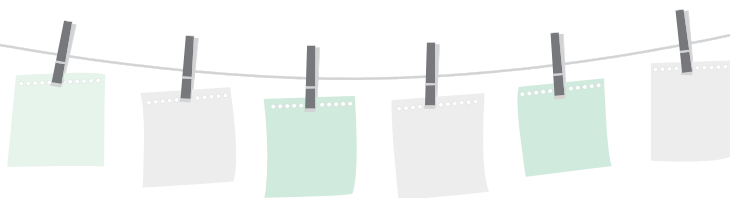
3. Cine sunt persoanele care vorbesc în fragmentul propus?
4. Despre ce discută boierii în prima scenă a dramei?
5. Ce spune Movilă despre moartea boierului Gruie?
6. Ce suspiciuni există cu privire la complicitatea lui Vodă Lăpușneanu?
7. Ce opinie avea boierul Gruie despre domnia lui Alexandru Lăpușneanu și ce anume o alimentează?
8. De ce elimină Brad ipoteza că Gruie s-a sinucis în timpul arestului în Cetatea Hotinului?
9. Cum o consideră boierii pe văduva lui Gruie? Ce relații cred ei că există între aceasta și vistier?

În anii petrecuți la Viena și Berlin, Eminescu citește lucrări teoretice importante despre teatrul european și traduce studiul lui Heinrich Theodor Röttscher *Die kunst der dramatischen Darstellung / Arta reprezentării dramatice*, pe care îl consideră o adevărată *Biblie* a actorului. Activitatea de traducere se desfășoară între anii 1866 și 1867, Eminescu folosind cea de-a doua ediție.

Semnificațiile textului

10. Într-un organizator grafic, scrie numărul fiecărei scene și litera din dreptul ideii care îi corespunde.
 - a) Ridicând mantia de pe leșul lui Gruie, Lăpușneanu dezvăluie un pact secret făcut cu acesta și alți boieri.
 - b) Vistierul Ioan dezvăluie adevărata pricină a morții lui Gruie.
 - c) Boierii stau de vorbă despre moartea lui Gruie.
 - d) Lăpușneanu pune peste coșciug propria sa mantie.
 - e) Lăpușneanu decide ca vistierul Ioan să ia de soție pe Bogdana, văduva lui Gruie, și îi făgăduiește moșii.
 - f) Vodă Lăpușneanu își anunță intenția de a lăsa leșul lui Gruie pe câmp, pradă fiarelor.

La 1 septembrie 1552 moare Ștefan Rareș, fiul lui Petru Rareș, ultimul descendent direct al mușatinilor, acesta fiind asasinat în tabăra lui militară de la Țuțova, de pe Prut. Ulterior, pentru conducerea țării s-au înfruntat mai multe facțiuni boierești, în cele din urmă fiind înscăunat Petrea stolnicul, fiul lui Bogdan al III-lea și nepot al lui Ștefan cel Mare, devenit pe tron Alexandru Lăpușneanu.

INTER-TEXT ►

W. Shakespeare recitând
Hamlet familiei sale

11. Care este timpul, spațiul și acțiunea pe care le surprinde textul dramatic eminescian?
12. Ce moduri de expunere folosește dramaturgul?
13. Cum se poate explica gestul lui Lăpușneanu de a-l lăuda pe vistiernicul Ioan atunci când acesta îi mărturiseste crima de care domnitorul se va delimita ulterior?
14. La ce crezi că se referă domnitorul în finalul dramei când amintește de „Candela neadormită, de mormânt luminătoare”?

Personajele textului

15. Identifică ce trăsături îi atribuie Eminescu lui Alexandru Lăpușneanu. Justifică-ți afirmația cu exemple din text.
 - 15.1. Realizează o schiță de caracterizare a personajului eponim.
16. Citește poezia *Cărțile de Mihai Eminescu*, urmărind cui își îndreaptă admirația poetul.

Shakespeare! adesea te gândesc cu jale,
Prieten blând al sufletului meu;
Izvorul plin al cânturilor tale
Îmi sare-n gând și le repet mereu.
Atât de crud ești tu, ș-atât de moale,
Furtună-i azi și linu-i glasul tău;
Ca Dumnezeu te-arăți în mii de fețe
Și-nveți ce-un ev nu poate să te-nvețe.

De-aș fi trăit când tu trăiai, pe tine
Te-aș fi iubit atât – cât te iubesc?
Căci tot ce simt, de este rău sau bine,
Destul că simt – tot ție-ți mulțumesc.
Tu mi-ai deschis a ochilor lumine,
M-ai învățat ca lumea s-o citesc,
Greșind cu tine chiar, iubesc greșala:
S-aduc cu tine mi-este toată fala.

TEXTUL ȘI ARTA FOTOGRAFICĂ (FOTOESEUL)

AVAN-TEXT

1. Observă fotografia. Ce reprezintă?

- Ce idei/stări îți sugerează despre rolul nostru în univers?
- Crezi că este o fotografie reală? Argumentează.

Răsărit de Pământ (Earth-rise) este o fotografie celebră, făcută de astronautul William Anders, la 24 decembrie 1968, în timpul misiunii Apollo 8, prima călătorie cu echipaj uman pe orbita Lunii. Este prima fotografie color a Pământului, făcută în spațiu. Pământul apare mic, vulnerabil și izolat în imensitatea cosmică. Acest lucru a inspirat mișcările ecologiste și a încurajat conștientizarea necesității de a proteja planeta. Fotografia a fost legată mai târziu de Ziua Pământului (Earth Day), instituită în 1970.

ARHI-TEXT

Fotografia și textul literar sunt expresii ale artei, forme prin care alegem să ne exprimăm în mod sensibil, artistic viziunea asupra lumii. Arta cuvântului (literatura) și arta imaginii (fotografia) sunt forme de expresie care ne generează experiențe estetice.

Fotografia poate fi percepută ca o poveste vizuală, în care fiecare detaliu este o frază tăcută. De exemplu, o fotografie de presă poate deveni punctul de plecare pentru un text literar ce reconstruiește emoțiile, contextul și semnificațiile imaginii. În schimb, un text literar poate inspira o fotografie, ilustrând o atmosferă, un personaj sau un simbol descris în cuvinte.

Un **eseu foto** (fotoeseu) este o colecție de imagini, adunate împreună pentru a spune o poveste.

Așa, de exemplu, fotografia *Răsărit de Pământ* a inspirat o serie de autori să scrie romane SF, romane pe teme ecologice, prin care se accentuează problema fragilității Pământului. Este impresionant că, analizând celebra fotografie, involuntar, gândul te duce la secvența din *Scrisoarea I* de Mihai Eminescu și te întrebi: nevăzând această fotografie, oare cum a intuit marele poet atât de bine condiția noastră umană în context planetar?

Proiect de grup

2. **Elaborați un fotoeseu cu tema *Imaginea Pământului în creația lui Mihai Eminescu*.**

- 2.1. În acest sens, stabiliți:
 - ce mesaj vreți să surprindeți;
 - ce texte din opera lui M. Eminescu veți valorifica.
- 2.2. Folosiți telefoanele sau aparate foto pentru a realiza fotografiile, urmărind ca prin fotografie să reflectați mesajul proiectat în textul eminescian.
- 2.3. Respectați compoziția (regula treimilor), dar și jocul de lumină și umbre (alegeți momentul potrivit al zilei pentru a face fotografii).
- 2.4. Potrivii fiecărui vers/fiecărei secvențe/strofe o fotografie.
- 2.5. Ordonati fotografiile, adăugând, la început, o scurtă descriere (2-3 enunțuri) pentru fotoeseu, iar la final – o concluzie.
- 2.6. Asigurați conexiunile dintre imagini, text (creat de voi sau preluat din critica literară) și o linie melodică potrivită.
- 2.7. Folosiți un instrument online la alegere (Canva, Google Slides, Power Point etc.).

„În acea nemărginire ne-nvârtim uitând cu totul
Cum că lumea asta-ntreagă e o clipă suspendată.”
(Scrisoarea I)

ESEUL DE SINTEZĂ

„MIHAI EMINESCU – POET NAȚIONAL”

ARHI-TEXT

Eseul (din fr. *essai* – „încercare”) este un studiu de proporții restrânse asupra unor teme literare, filozofice sau științifice. Eseul este și o specie literar-filozofică și critică veche de peste patru secole. Cel care a inaugurat genul și i-a anticipat modernitatea a fost Michel de Montaigne (*Eseuri*, 1580).

Distingem:

- ▶ eseul structurat (argumentativ, comparativ, analitic, de tip sinteză etc.);
- ▶ eseul liber – sub forma de notare a unor observații personale.

Eseul structurat de tip sinteză are următoarele particularități:

- a) îmbină elementele ficționale și non-ficționale;
- b) realizează conexiuni diverse între două sau mai multe texte literare/concepte operaționale înrudite structural, tematic, stilistic;
- c) evidențiază legături tematice între opere literare studiate;
- d) reliefează unele particularități de structură a operei literare în creații artistice aparținând aceluiași scriitor/gen literar/curent literar/epocă.

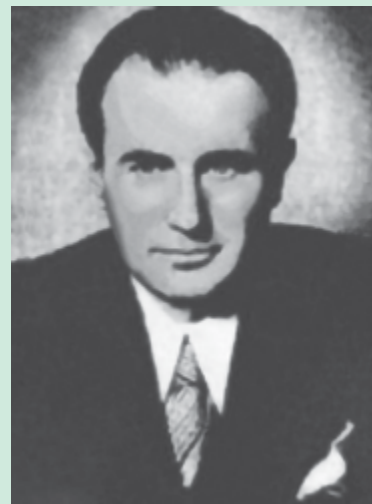
Pornind de la afirmația lui Mircea Eliade: „Recitindu-l pe Eminescu, ne reîntoarcem, ca într-un dulce somn, la noi acasă”, elaborează un eseu structurat de tip sinteză, de două pagini, cu tema **Mihai Eminescu – poet național**.

- ▶ Explicarea modului propriu de înțelegere a conceptului *poet național* în raport cu experiența de viață/de lectură.
- ▶ Prezentarea a două date relevante din viața poetului care susțin tema.
- ▶ Identificarea, în baza textelor relevante, a trei teme dominante, trei mituri și trei motive literare specifice creației poetului care pun în valoare tema.
- ▶ Argumentarea rolului poetului în calitatea lui de cel mai important reprezentant al romantismului românesc.
- ▶ Raportarea conceptului de *poet național* la sugestia din afirmația lui Mircea Eliade.
- ▶ Exprimarea opiniei proprii cu referire la actualitatea subiectului abordat și la importanța cunoașterii de către fiecare cetățean a operei marelui poet.

CAMIL PETRESCU

PERSONALITATEA SCRIITORULUI. UNIVERSUL ARTISTIC

„Dar eu
Eu am văzut idei.”
(Camil Petrescu)

AVAN-TEXT

1.

Citiți selecțiile de mai jos, apoi discutați despre proiectul de viață pe care și-l face Camil Petrescu, raportându-vă la opinia lui Tudor Arghezi.

„Nici azi nu se dumiresc confracții ce e la urma urmei Camil Petrescu. Când îl cred poet, el e romancier; când au stabilit că e romancier, el e autor de teatru. Nici nu s-au învățat cu el autor, că e matematician. Când încep să se deprindă cu această fază, Camil Petrescu se mărturisește filozof. În toate cazurile, el refuză să afirme că e scriitor, și totuși e scriitor... Eu aș prefera să-l știu atât: scriitor. El este mai mult decât un scriitor? Este el mai puțin?... Ceea ce-i sigur, este o mare individualitate.”

(Tudor Arghezi, *Scrisori către Camil Petrescu*, în revista „România literară”)

„Voi scrie până la 25 de ani versuri, pentru că este vremea iluziilor și a versurilor; voi scrie între 25-35 de ani teatru, pentru că teatrul cere și o oarecare experiență și o anumită vibrație nervoasă; voi scrie între 35-40 de ani romane, pentru că romanele cer o bogată experiență a vieții și o anumită maturitate expresivă. Și abia la 40 de ani mă voi întoarce la filozofie, căci e mai cuminte să faci poezie la 20 și filozofie la 40 de ani.”

(Camil Petrescu, în interviul acordat lui Vasile Netea *De vorbă cu Camil Petrescu*, din vol. *Interviuri literare*)

Fișă de autor:

2. **Lucrând în pereche, documentați-vă despre personalitatea lui Camil Petrescu.**

- 2.1. Selectați trei informații pe care le considerați interesante. Argumentați de ce anume aceste aspecte v-au atras atenția.
- 2.2. Formulați ce calități umane și profesionale pun în valoare aceste detalii din viața lui Camil Petrescu.

Camil Petrescu – omul

La naștere, în 1894, Camil Petrescu este încredințat încă din maternitate unei doici, care îl crește alături de alți copii orfani, părinții naturali fiind ulterior de negăsit. La vârsta de 50 de ani, scriitorul va primi de la soțul doicii sale câteva scrisori primite de doică de la Ana Keller Petrescu, mama naturală, în vara anului 1894, la câteva luni după nașterea lui Camil.

Urmează Liceul „Sfântul Sava” din București cu ajutorul inspectorului de poliție Epitropescu, în a cărei casă făcea curat doica și îl lua uneori și pe Camil.

La 20 de ani, luptă împreună cu un grup de studenți pentru înființarea Operei Române și întocmește programul de spectacole. Victoria se materializează prin premiera din 14 noiembrie cu spectacolul Tosca de Puccini.

În Primul Război Mondial participă ca tânăr sublocotenent, este luat prizonier de nemți și ajunge într-un lagăr din Ungaria.

În 1919, își ia licența în filozofie, comisia de examinare fiind formată din Constantin Rădulescu-Motru, Petre P. Negulescu și Ion A. Rădulescu-Pogoneanu.

Întreține o bogată activitate de jurnalist, semnează rubrici foarte variate, inclusiv sportive și gastronomice, se angajea-

**Camil Petrescu alături de soție
și cei doi copii ai lor**

ză în multe dispute, fiind deseori victima unor campanii de presă, orchestrate împotriva lui.

În 1947, se căsătorește cu actrița Eugenia Marian, cu care va avea doi fii: Camil-Aurelian și Octavian-Eugeniu. Fiul cel mare a declarat pentru un ziar că tatăl său a avut de mic copil „sentimentul unei alienări” și că a încercat să formeze în cei doi frați ceea ce el nu a avut, fiind orfan: „Am învățat să citim amândoi la doi ani jumate. Există pe undeva o poză a fratelui meu care era cu suzeta în gură citind ziarul”.

Camil Petrescu – prozatorul

În 1926, publică în revista „Cetatea literară” capitolul *Scrisorile Doamnei T.* din romanul *Patul lui Procust*, iar cititorii revistei, inclusiv Eugen Lovinescu, cred că în mediul cultural românesc începe să se afirme o nouă scriitoare.

În perioada martie-octombrie 1930 scrie romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*. Moare înainte să termine vastul roman *Un om între oameni*, ficțiune în care autorul dorea să recupereze figura revoluționarului Nicolae Bălcescu.

Camil Petrescu – poetul

În 1922, în trei numere consecutive ale „Sburătorului literar”, îi apar versurile din ciclul *Luminiș pentru Kicsikém*. Ulterior, în 1923, va publica la editura Cultura Națională volumul *Versuri. Ideea. Ciclul morții*.

Al doilea volum de versuri, *Transcendentalia*, va apărea inițial în revista condusă de însuși Camil Petrescu, „Cetatea literară”.

În prefața volumului *Versuri* din 1957, Camil Petrescu își exprimă opinia despre poezie: „Înainte de zborul, de înlănțuirea ascendentă a imaginilor, care singure pot traduce ceea ce nu se poate nota, vreau un plan realist, o alergare pe pământ ca aceea a unui avion care cu cât e mai puternic și se înalță mai sus, cu atât are mai lungă această pornire, după un zbor oricât de lung, va trebui să aterizeze”.

Camil Petrescu – dramaturgul

La 22 de ani, scrie *Jocul ielelor*: „Într-o săptămână, lucrând însetat zi și noapte, am scris, într-o cameră mobilată de pe lângă Arsenal, prima versiune din *Jocul ielelor*, care trebuia să fie drama imperativului violent și categoric al «dreptății sociale». În câteva zile, scrie o a doua variantă a acestei piese: „Cu ea m-am încâlcit în jocul inextricabil al antinomiilor în așa măsură că, întocmai ca și eroul meu, n-am mai putut să mă desprind pentru tot restul vieții de «jocul ideilor» întrevăzute în sferile albastre ale conștiinței pure, care mi-a părut încă de atunci ca «jocul ielelor»”.

În 1919, încep repetițiile la spectacolul *Jocul ielelor*, iar autorului i se cere modificarea unor replici: „Refuzând să modific, la cererea autoritară a doamnei Bulandra, unele replici (trei, patru), după ce scrisesem atâtea versiuni, am preferat să retrag piesa cu vreo zece zile înainte de premieră [...]. Am trimis o scrisoare dârză și dezolată direcției și am plecat la Timișoara”.

În 1925-1926, citește în cinci întâlniri ale cenaclului „Sburătorul”, inițiat și condus de Eugen Lovinescu, piesa *Danton*, aceasta având premiera la 17 ani după moartea autorului. În aceeași perioadă

**Camil Petrescu văzut
de Marcel Iancu**

scrie și comedia *Mioara*, iar insuccesul de la premieră îl va urmări toată viața.

„Camil Petrescu n-a avut deloc simț pentru comic, așa că *Mitică Popescu*, *Iată femeia pe care o iubesc* și *Profesor doctor Omu vindecă de dragoste* sunt cât se poate de lipsite de haz” (Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*).

Camil Petrescu – teoreticianul

Cea mai importantă contribuție aduce teoreticianul Camil Petrescu în domeniul literaturii. Astfel, *Noua structură și opera lui Marcel Proust*, publicată în „Revista Fundațiilor Regale” în 1935, susține că noutatea absolută a scriitorului francez constă mai ales în sincronizarea literaturii cu noutățile apărute în știință și în filozofie: „Dacă afirmăm că literatura unei epoci este în corelație cu psihologia acelei epoci, și dacă stăruim să arătăm că psihologia însăși este în funcție de explicația filozofică a timpului, ne întoarcem cu și mai multă îndreptățire la afirmația că o literatură trebuie să fie sincronică structural filozofiei și științei ei...”

În domeniul teatrului, Camil Petrescu a impus două concepte: *drama absolută* și *regia concretă*. Spre deosebire de drama tradițională, în care conflictul ia naștere din ciocnirea cu anumite forțe exterioare, în drama absolută conflictul se naște din conștiința personajului: „Față de cea mai mare tensiune, eterna nevoie de absolut, în loc să fie orientată în afară, spre explicații și certitudini teomorfe, este îndreptată spre sferele cele mai adânci ale conștiinței pure însăși, sprijinul absolut fiind solicitat din interior, iar imposibilitatea de a găsi certitudini provoacă drama” (Camil Petrescu, *apud* Mircea Ghițulescu). Regia concretă face apel la experiența trăită, deci la fenomenologia lui Edmund Husserl.

În 1954, ține un discurs la Institutul de Matematică al Academiei Române, intitulat *Despre o matematică angajată și o geometrie condițională*.

Camil Petrescu surzește în urma unui

bombardament de pe front, iar această problemă îi va produce durere de-a lungul întregii vieți. Va nota în jurnal: „Surzenia m-a epuizat, m-a intoxicat, m-a neurastenizat. Trebuie să fac eforturi ucigătoare pentru lucruri pe care cei normali le fac firesc. [...] Sunt exclus de la toate posibilitățile vieții. Ca să merg pe stradă trebuie să cheltuiesc un capital de energie și de atenție cu care alții pot ceti un volum. Aici unde totul se aranjează «în șoaptă» eu rămân vecinic absent”.

Camil Petrescu – filozoful

Publică un studiu despre fenomenologia în opera lui Husserl. Lucrarea sa principală este *Doctrina substanței*, iar nucleul ei este pregătit pentru tipar încă din 1927, deși întregul studiu va fi tipărit postum, în 1965, în revista „Familia”. Cartea este anacronică, Sorin Lavric considerând-o „o lucrare prolixă de o încâlceală greu de digerat astăzi, în ale cărei rânduri a atins un morb bovaric”, deși autorul însuși credea că aduce „o contribuție providențială la mersul ideilor din epocă. De altfel, convingerea că avea să dea naștere unui unicat speculativ l-a împins până la gestul aiuritor de a depune o variantă a manuscrisului la Biblioteca Vaticanului” (Sorin Lavric, *Camil și filozofia*, în „România literară”, nr. 10/2021).

**Camil Petrescu
în uniformă militară**

UNIVERSUL TEMATIC

Războiul și condiția intelectualului, cu dramele sale de conștiință, angajat în atingerea absolutului și victimă a propriei intransigențe, alcătuiesc rezervorul ideatic ce hrănește întreaga operă camilpetresciană. Urmărind cu precădere o singură pasiune sau idee, operele lui Camil Petrescu au fost apreciate drept monografii ale unor idei. Introspecția psihologică este formula prin care autorul pune în lumină bogata viață interioară a personajelor sale.

CAMIL PETRESCU – ROMANCIERUL

Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război

AVAN-TEXT ▶

- ❖ **Apariție:** 1930.
- ❖ **Specie literară:** roman modern, subiectiv, citadin, psihologic, al experienței.
- ❖ **Teme:** dragostea și războiul – evenimente capitale.
- ❖ **Titlu:** perechea antonimică *dragoste – război* este factor declanșator al dilemelor morale, iar proiecția într-un mediu nocturn favorizează reflecția, cele două experiențe-limită fiind filtrate prin conștiința protagonistului. Totodată, titlul trimite și la desprinderea de abstractul ideilor sub imperiul prezentului amenințător.
- ❖ **Construcția textului:** acronii, fluxul conștiinței, memoria involuntară, autenticitate, anticalofilie.

1. Citește următoarele afirmații extrase din volumul de eseuri *Teze și antiteze de Camil Petrescu*.

- 1.1. Notează trei idei despre modul în care autorul își construiește romanele.
- 1.2. Comentează, la alegere, o reflecție care te-a marcat, argumentându-ți opțiunea.

INTENTIO AUCTORIS

- ▶ „Romanul nu poate fi decât o întâmplare cu oameni excepționali. Ciocnirile dintre cotigi n-au nicio importanță, cele dintre mașinile mari, dintre locomotive zguduite; în al doilea rând, romanul trebuie să meargă în profunzimile psihicului, adică să meargă, în ambele direcții, până la semnificație, cu alte cuvinte, să aibă substanță.”
- ▶ „Romanele mele sunt în fond altceva decât romane. Sunt, cum le-am spus, dosare, procese de existență.”
- ▶ „Această cunoaștere înăuntru, această convingere că absolut nu cunoaștem decât propriul nostru eu, această preșuire a intuiției în dauna deducțiilor raționale, această așezare a eului în centrul existenței cu convingerea că aceea ce ne e dat firii e singura realitate înregistrabilă, acest Video, analog lui Cogito, constituie terenul comun dintre metafizica lui Bergson și opera lui Marcel Proust.”
- ▶ „Așezarea eului în centrul existenței cu convingerea că ceea ce ne e dat prin el e singura realitate înregistrabilă.”

Romanul lui Camil Petrescu s-a afirmat prin tehnici narative moderne care au revoluționat romanul interbelic românesc, printre care proustianismul, anticalofilia, subiectivismul, fluxul conștiinței, ce înglobează de multe ori introspecția și monologul interior.

Proustianism – imitare a romanului lui Marcel Proust, operă de analiză psihologică și de observație socială, care reconstituie trecutul în baza fluxului memoriei afective.

Anticalofilie – termenul este în antiteză cu cel de *calofilie* („dragostea de frumos”). *Anticalofilia* este, așadar, refuzul autorului de a se concentra pe aspectul plăcut și intenția de a se concentra pe conținut și esențe mai profunde, promovând scrierea „autentică”, sub formă de jurnal, de confesiune, în care se notează precis, exact, „ca într-un proces-verbal” cele întâmplate.

Fluxul conștiinței – tehnică narativă care încearcă „a descrie multitudinea de gânduri și sentimente, ce trec prin mintea” celui care narază. De obicei, se folosește sub forma unui monolog interior.

Introspecție – tehnică narativă care constă în observarea și interpretarea a propriilor stări și dispoziții mintale și emoționale.

Subiectivism – tendința omului de creație de a se preocupa mai mult de impresii. Camil Petrescu își explica atitudinea subiectivă de scriitor în felul următor: „Să nu descriu decât ceea ce văd, ceea ce aud, ceea ce înregistrează simțurile mele, ceea ce gândesc eu, [...] din mine însumi nu pot ieși [...], eu nu pot vorbi onest decât la persoana întâi”. Astfel, naratorul devine o oglindă a conștiinței, iar viziunea acestuia este mereu una limitată și foarte subiectivă.

Camil Petrescu afirma că „există două moduri de a scrie un roman, două tehnici. Sunt unii literați care încep cu începutul, continuă cu mijlocul și, când au ajuns la capăt, pun «fine» și gata, au sfârșit romanul! Pe urmă îl predau direct și cu beatitudine tipografiei. Să numim tehnica asta a tricotajului. Știi cum se face un pulover? Odată lucrul început jos, urcă spre gât și se încheie cu mâneca. Dar mai e o tehnică, să zicem, a arhitectului, care înalță mai întâi scheletul casei, pe urmă face împărțirile pe etaje și abia către sfârșit se întoarce ca să plaseze dușumelele, sobele, clanțele și celelalte. Aplicată în arhitectură, metoda tricotajului ar fi să începi cu parterul, să-l mobilezi, să-l decorezi, să-i pui parchet; pe urmă să construiești etajul doi, etajul trei și, apoi, terminând cu etajul șase, dacă ai isprăvit la ora cinci, la ora cinci și douăzeci și cinci casa e locuibilă în întregime. Mărturisesc, nu pot să folosesc această tehnică a tricotajului.

După ce am scris, în linii generale, romanul meu, am nevoie de un număr de corecturi, fiecare cu o menire precisă. Întâia constă în adăugarea episoadelor menite să fixeze caracterele; această operație dublează manuscrisul. A doua corectură e sortită să adâncească momentele de interpretare psihologică. A treia corectură urmărește numai adăugarea elementelor care caracterizează atmosfera. A patra corectură urmărește tranzițiile. A cincea are ca scop să pieptene frazele și să lămurească nuanțele, realizând o cât mai mare expresivitate și, firește, mai sunt necesare încă două corecturi normale. Spre marea mea părere de rău, n-am izbutit să ajung, în lucrările mele, deocamdată, decât până la a patra corectură”.

1. Citește fragmentele extrase din romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* de Camil Petrescu.

La Piatra Craiului, în munte

În primăvara anului 1916, ca sublocotenent proaspăt, întâia dată concentrat, luasem parte, cu un regiment de infanterie din capitală, la fortificarea văii Prahovei, între Bușteni și Predeal. Niște șanțulețe ca pentru scurgere de apă, acoperite ici și colo cu ramuri și frunziș, întărite cu pământ ca de un lat de mână, erau botezate de noi tranșee și apărau un front de vreo zece kilometri. În fața lor, câteva dreptunghiuri de rețele și „gropi de lup” erau menite să sporească fortificațiile noastre. Toate capetele acestea de tranșee, risipite ici-colo, supraveghind șoseaua de pe boturi de deal, nu făceau, puse cap la cap, un kilometru. Zece porci țigănești, cu boturi puternice, ar fi rămat, într-o jumătate de zi, toate întăriturile de pe valea Prahovei, cu rețele de sârmă și cu „gropi de lup” cu tot. (Gropile astea de lup erau niște gropi cât cele pe care le fac, jucându-se, copiii în nisip, iar în fund aveau bătut câte un mic țaruș, ascuțit apoi ca o țeapă în sus.) După socotelile Marelui stat-major român din 1916 – adică din timpul bătăliei de la Verdun – dușmanul care venea la atac avea să calce, din nebăgare de seamă, în aceste gropi și să se împungă în țepi, fie în talpă, fie în spate. Despre „valea fortificată” a Prahovei vorbea cu respect toată țara: Parlamentul, partidele politice și presa. Ca să nu poată fi văzute din tren aceste realizări misterioase, vagoanele nu circulau decât cu perdelele trase, sau, dacă nu erau perdele, cu geamurile mânji-

te cu vopsea albă, iar de la Sinaia, pe fiecare culoar, erau santinele cu baioneta la armă. La 10 mai, în același an, eram mutat în regimentul XX, care, de un an și mai bine, se găsea pe frontieră, deasupra Dâmbovicioarei în munți, tot pentru acoperire și fortificații. Aci, aceeași glumă: câteva sute de metri de tranșee-jucării erau menite să illustreze principiile tactice ale armatei române de neînvins. Frontul de acoperire al batalionului nostru se întindea pe vreo zece-cincisprezece kilometri de frontieră, către vama Giuvala în dreapta, iar spre stânga până la domul alb, de piatră, al culmii Piatra Craiului. Noi „fortificasem” însă, cu trei sute de metri de tranșee, ca mai sus, dar fără gropi de lup, numai bătătura de iarbă verde dintre căsuța care ne slujea de popotă și căsuța unde locuia comandantul de batalion. Firește că dacă vreun nefericit s-ar fi rătăcit pe aci „să vadă” întăriturile noastre, ar fi fost arestat și probabil executat ca un spion. (...)

Un proces dezbătut la Curtea-cu-jurați din București a sfârșit printr-o achitare, pățimaș comentată. Un bărbat din așa-zisa societate bună și-a ucis nevasta necredincioasă și a fost absolvit de vină de către judecătorii lui Căpitanul Dimiu, comandantul batalionului, un soi de flăcău ardelean, fără să fie din Ardeal, voinic, cu mustața bălaie, regulată ca insig-na de pe șapca cheferistă, ceva mai mare însă, aproba fără codire hotărârea juraților:

– Domnule, nevasta trebuie să fie nevastă și casa, casă. Dacă-i arde de altele, să nu se mărite. Ai copii, ai necazuri, muncești ca un câine și ea să-și facă de cap?... Ei, asta nu... Dacă eram jurat, și eu îl achitam.

Căpitanul Dimiu e un conformist. Întârziat mult în grad, om cu rosturi gospodărești, nu și-ar permite să poarte la vârsta lui chipiu franțuzesc, moale, turtit, așa cum poartă căpitanii tineri, ci a rămas la modelul „Regele Carol I” înalt, rigid ca de carton (că așa și era), teșit la spate numai. Mai surprinzător părea că opinia contrară era susținută de căpitanul Corabu, tânăr și crunt ofițer, cu școală germană, justițiar neînduplecabil, „spaima regimentului”. Acum era de nerecunoscut. Păstra asprirea frazei scurte, dar sentimentele acestuia de apărător al dragostei nu i le bănuise nimeni, niciodată.

– Cu ce drept să ucizi o femeie care nu te mai iubește? N-ai decât să te desparti. Dragostea-i frumoasă tocmai pentru că nu poate cunoaște nicio silnicie. E preferință sinceră. Nu poți să-mi impui să te iubesc cu sila.

Căpitanul Floroiu, puținel, delicat și cu fața blondă-șters, îmbătrânită înainte de vreme, era de aceeași părere.

– Cum poți să ai cruzimea să siluiești sufletul unei femei? Dreptul la dragoste e sfânt, domnule... Da, da... și aci lungea mult, cu capul întors a necaz, în profil, pe cei doi „a”. Îți spun eu.. oricând... unei femei trebuie să-i fie îngăduit să-și caute fericirea.

Și toți ceilalți, tineri sau mai bătrâni, lăsând ca discuția să fie dusă cum se cuvine de către superiori, erau, de altfel, de aceeași părere.

Aș fi vrut totuși să spun și eu două vorbe. Simplismul convins al acestei discuții

mă făcea să surâd nervos, căci se suprapunea celor înveninate din mine, ca în revistele ilustrate prost, unde roșul cade alături de conturul negru. Dar fiindcă vorbeam încet, nu eram auzit, și cum începeam fraza, câte o voce mai puternică mi-o lua cu hotărâre și pasiune înainte.

Ar fi drept să arăt că nu numai în saloane, în tren, la restaurant se discuta așa. În literatură, de pildă, și în teatru era același lucru. Nu numai romanele, dar toate piesele așa-zise bulevardiere, mult la modă pe atunci, nu proclamau decât „dreptul la iubire”, și în privința asta erau noi și revoluționare, față de piesele care proclamau în vremuri prăfuite: Ucide-o!... Îndeosebi era jucat pe toate scenele din lume un tânăr francez, ale cărui eroine „poetice”, elocvente, cu părul despletit și umerii goi, într-un decor de lux și muzică, își căutau „fericirea” trecând peste orice, târâte de patimă. Femeile din toate capitalele plângeau, înduioșate până la mistuire de neînțelegerea bărbaților brutali din piesă, incapabili să simtă frumusețea sublimă a iubirii. (...)

Cum teatrul, mai cu seamă prin dialogul lui, care trebuia să dea „iluzia vieții” (presărat doar cu vorbe de spirit ici și colo), se obligase să dea deci imaginea exactă a publicului și a convorbirilor lui, publicul, la rândul său, împrumuta din scenă fraze și formule gata și astfel, în baza unui principiu pe care, prin analogie, l-am putea numi al mentalităților comunicante, se stabilise o adevărată nivelare între autori și spectatori:

– Nu știi, domnule, filozofă cu resemnare căpitanul Dimiu, stând mare, dar cu minte ca o fată, la masă, mie mi se pare că nevasta nu trebuie să-și facă de cap... mai e și obrazul omului în joc.

Și dădu ordonanței șervetul împăturit cu grijă și chibzuială. Surâd călduț căpitanului, și pentru că are dreptate, și pentru că am nevoie de bunăvoința lui. Pândesc cu suflet de slugă momentul să-i cer o favoare.

– Domnule căpitan – căci căpitanul Floroiu era ceva mai nou în grad decât comandantul de batalion – admiți dumneata, te rog spune, admiți dumneata să ucizi o femeie care-ți declară că nu te poate iubi? Ei, cum vine asta?

– Nu știu cum vine, dar eu aș achita pe cel care și-a omorât nevasta din pricină că ea și-a părăsit bărbatul și copiii.

Am surâs din nou mios și aprobator. Știu cât plictiseau pe camarazii mei aceste încercări care adulmecau bunăvoința comandantului, dar era peste puterile mele. Mă oferisem în ajun să execut cu plutonul o săpătură pe care alții nu o izbutiseră, și această ofertă a mea îi dezgustase. Înțelegeam limpede, ca prin sticla asta, dar ce

puteam face? În mine era o foială de șerpi, care ajungea deasupra numai într-un surâs, înseriat vieții militarești. Am crezut acum că e momentul propice și – în șoaptă bâlbâită, jucându-mă cu furculița și cuțitul, să nu trădez emoia de moarte care mă gătuia – i-am repetat cererea din ajun.

– Domnule căpitan... știți... vă rugasem... am la Câmpulung... Trebuie să fiu mâine seară acolo. Știți, azi am aranjat cu serviciul...

Îmi pluteau vorbele nesigure, dezarticulate, ca aeroplanele de hârtie albă, pe care le aruncă, prin cameră, copiii, jucându-se.

S-a întors spre mine cu un aer de ne-gustoreasă acra și plictisită:

– Domnule sublocotenent – cu un „domnule” trântit – ți-am spus că nu se poate, nu o dată, de zece ori. Nu se poate, și nu se poate... Aici nu sunt nici eu de capul meu. (...)

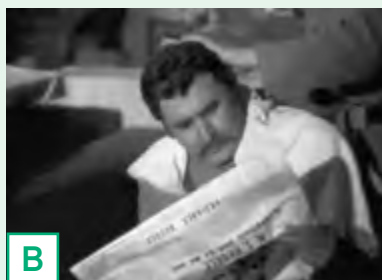

Lumea textului

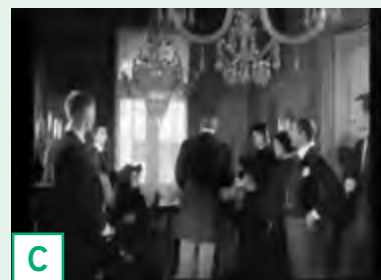
2. Identifică locul și timpul acțiunii.
3. Ce sentimente își mărturisește personajul? Ce factori îi declanșează stările?
4. Prezintă popota ofițerilor, selectând din fragmentul dat sintagmele care circumscriu acest spațiu ce devine în mediul respectiv o adevărată agora.
5. Care este subiectul dezbătut la popota ofițerilor și ce opinii sunt emise în legătură cu acesta?
6. Imaginile următoare au fost selectate din filmul artistic *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, în regia lui Sergiu Nicolaescu. Asociază fiecare imagine cu selecția de text corespunzătoare.
 - 6.1. Stabilește ordinea scenelor.

A

B

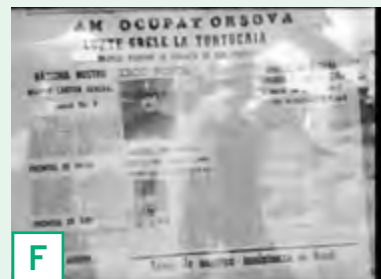
C

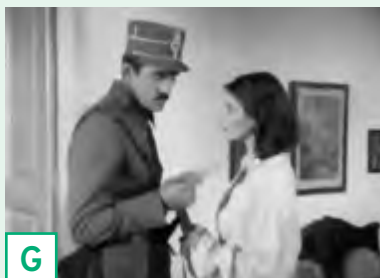
D

E

F

G

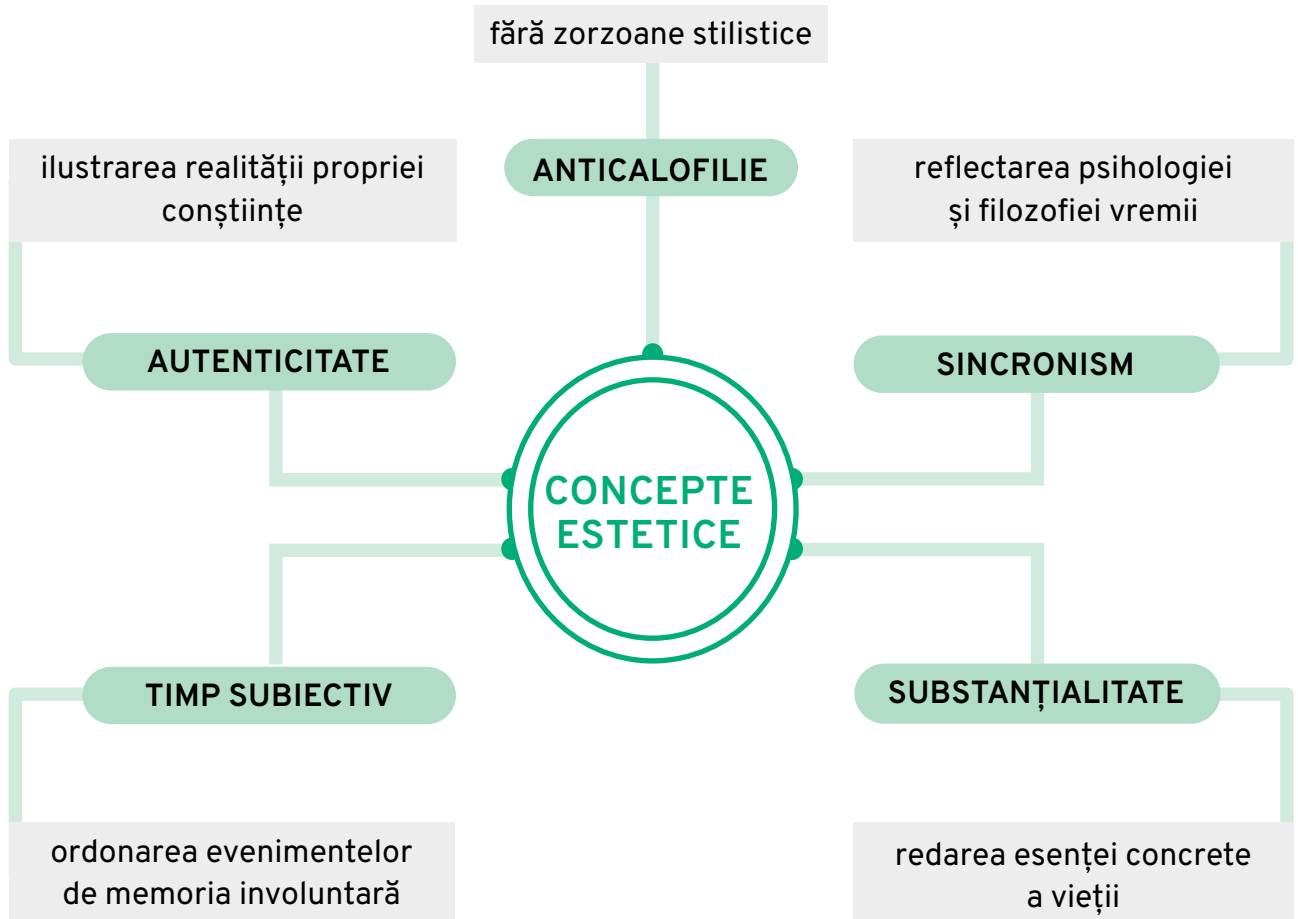
H

I

- a) Un proces dezbătut la Curtea-cu-jurați din București a sfârșit printr-o achitare, pătimăș comentată.
- b) – Discutați mai bine ceea ce vă pricepeți.
- c) – E o murdărie... Știi că toți ne invidiază. Ah, lumea asta rea... Uite ce calomnii mai născocesc. Poftim, să fi fost tu mai bănuitor acum... Ah, mi-e o silă de oameni... Nu mai poți să ieși...
- d) Încolonăm frumos acești o sută și ceva de oameni, făcuți dar țării, lăsăm o ariergardă mică în urmă și pornim.
- e) – N-aș mai vrea să te văd niciodată... M-a privit cu o ură ștersă, de rând.
– Atunci, mă gonești?
- f) Testamentul conținea într-adevăr o surpriză. Printr-un codicil, datat cu ziua de 27 octombrie, mie mi se lăsa o cantitate dublă decât oricărui dintre ceilalți moștenitori.
- g) – Ascultă, ce aveți de gând să faceți voi cu banii pe care i-ați moștenit?
- h) – Ela, te întreb încă o dată?... Gândește-te bine ce faci. Dacă mă duc singur acasă, înseamnă că am pornit pe un drum de pe care nu ne mai putem abate.
- i) „Scene de groază la Turtucaia – Douăzeci și cinci de mii de prizonieri – Bucureștii amenințați – Armata noastră trece ca un tăvălug de fier – Telegrama către Mackensen – Werkann Rumanien retten?” sunt titlurile textului de pe o pagină întreagă.

7. Selectează, din roman, câte o secvență care ilustrează tehnicile *introspecție* și *monolog interior*.
8. Transcrie organizatorul grafic în caiet și asociază conceptelor estetice secvențe ilustrative din text.

META-TEXT

„Scriitorul a folosit mult imaginea care sensibilizează o idee, o constatare a minții, imaginea intelectuală, altceva totuși decât alegoriile patetice remarcate pe alocuri în stilul altor scriitori.”

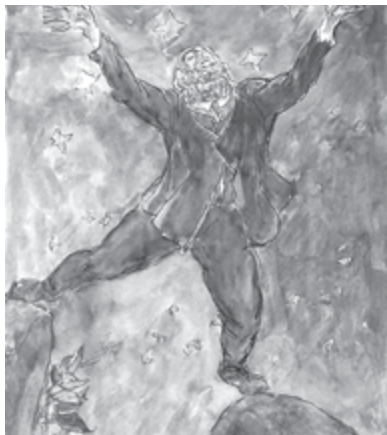
(Tudor Vianu,
Arta prozatorilor români)

9. Scrie un text de aproximativ cinci rânduri în care să prezinți tipologia romanului *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* din perspectivă narativă.
10. Numește conflictele principale ale romanului.
 - 10.1. Structurează-le într-un infografic.
11. Ștefan Gheorghidiu este un personaj în căutarea unor certitudini, iar în iubire își dorește absolutul. Redactează o scrisoare adresată acestui personaj prin care să îi transmiți de ce crezi tu că nu trebuie să renunțe la acest sentiment înălțător.

META-TEXT

Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război este „romanul cel mai realizat al lui Camil Petrescu, cel mai profund și mai bogat ca experiență «substanțială» și totodată de o rotunjime artistică, de o «compoziție riguroasă» și de un stil perfect în aparenta lor simplitate, ceea ce dovedește că, în ciuda recomandărilor de anti-compoziție și anti-stil ale autorului – în fond doar de antiretorică – el avea simțul formei solidar, și congenital cu substanța”.

(Alexandru Paleologu,
Spiritul și litera)

Carnet de guerre,
André Mare, 1914

INTER-TEXT

Personajele textului

12. Autenticitatea este o categorie estetică, alături de grație, urât, sublim, grotesc, sarcasm etc. Ce reacții sau comportamente ale lui Gheorghidiu sunt, din punctul tău de vedere, autentice pentru un intelectual?

13. Pe drumul spre Odobești, Ela se lasă fotografiată de domnul G., întărind bănuiala lui Gheorghidiu că este înșelat. Comentează afirmația acestuia: „Printr-o ironie dureroasă, eu descopeream acum, treptat, sub o mado-nă crezută autentică, originalul: un peisaj și un cap străin și vulgar”.

14. Selectează din etichete trei trăsături reprezentative ale lui Gheorghidiu și argumentează-ți opțiunea.

orgolios

lucid

înșelat de cunoaștere

hipersensibil

intransigent

analitic

15. Adulterul nu este o certitudine pentru Gheorghidiu, protagonistul ezitând între „bănuiam că mă înșală”, „Dar dacă nu e adevărat că mă înșală?” și „sunt obosit și mi-e indiferent dacă e nevinovată”. Crezi că aceste îndoieli sunt necesare pentru a scoate în evidență perspectiva subiectivă a unui singur punct de vedere?

16. Susține ideea că Ștefan Gheorghidiu ilustrează tipologia inadaptatului social.

16.1. Analizează modul în care perspectiva narativă, reperată pe noile tehnici valorificate de Camil Petrescu, contribuie la modernizarea construcției personajului narator.

17. Războiul este a doua mare experiență a lui Gheorghidiu de cunoaștere a lumii, traversarea lui fiind esențială în definitivarea portretului. Ce trăsături sunt evidențiate acum? Justifică-ți afirmațiile.

18. Vizionează filmul românesc *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* (1979), accesând:

<https://www.youtube.com/watch?v=x5O2NGuucIs>.

18.1. Observă asemănările și specificul fiecărei versiuni: romanul și filmul.

CAMIL PETRESCU – DRAMATURGUL

SUFLETE TARI

AVAN-TEXT ►

TEXT ►

- ❖ **Apariție:** premiera – 1922, publicată în volum – 1925.
- ❖ **Specie literară:** dramă modernă.
- ❖ **Temă:** drama de conștiință a personajului principal irumpe din incompatibilitatea dintre idealurile la care aspiră cu încăpățănare și societatea concretă în care iubirea absolută se dovedește imposibilă din cauza antagonismului claselor sociale.
- ❖ **Titlu:** subliniază ideea situării conflictului dramatic la nivelul conștiinței personajelor, la nivelul sufletelor care se dovedesc, astfel, tari.
- ❖ **Construcția textului:** trei acte conținând tablouri și scene. În Prolog, dramaturgul sugerează maniera tragică în care se va rezolva conflictul.

1. **Discutați despre un posibil subiect al unei opere cu titlul *Suflete tari*. Cum credeți, despre ce este subiectul dramei lui Camil Petrescu?**
2. **Citește fragmentul, selectat din drama *Suflete tari* de C. Petrescu. Observă cum sunt introduse în scenă personajele și cum se insinuează conflictul dramatic.**

ACTUL I

Către sfârșitul după-amiezii, prin toamna lui 1913, în casa lui Matei Boiu-Dorcani... Clădire veche, cu ziduri groase, ca de cetate, în stilul Universității vechi. Biblioteca este o încăpere mare, dreptunghiulară, cu uși înalte, cu fronton triunghiular pe care e aplicat blazonul lucrat în lemn. În stânga, două ferestre cu baza lată joasă, înalte, înguste ca de biserică, arcuite sus... Pe zidul gros de la baza ferestrelor, ca pe o masă, stau cărți și dosare. Afară de cel din stânga, toți pereții sunt îmbrăcați, până la înălțimea frontonului ușilor, cu dulapuri negre de cărți. O încăpere pătrată, ca o fostă odaie, cât jumătatea peretelui din fund, e despărțită de rest doar prin două coloane simple și întrecește biblioteca, în stânga. Sunt patru uși. Una în adaos, în rând cu ferestrele după coloană, duce în camera lui Andrei Pietrar, alta în față în dreapta, între dulapuri de cărți, duce în vestibulul de la intrare. Tot în adaos este cea de-a treia ușă, mascată, care, prin fund, duce în interiorul casei... Altă ușă, mare, prin colțul din dreapta duce în interior. E o atmosferă de bătrânesc, dar în același timp de linii simple, armonioase, de împăcare cuminte. În dreapta, în fața ușilor, o masă mare de tot, ca de consiliu, simplă, cu trei scaune înalte, așezate la întâmplare. Deși are cele necesare și deși aici vor ședea personajele întâmplării, nu trebuie să pară birou, căci e de fapt numai un soi de birou improvizat, din

„Suflete tari din 1922 este tot o melodramă, livrescă însă. Camil Petrescu a vrut să rescrie pe scurt și în forma unui acut proces de conștiință materia din *Le Rouge et le Noir*. A ales pentru demonstrația lui un caz pur de vanitate. Andrei Pietraru, secretarul boierului Boiu-Dorcani, la fel cum e Julien Sorel al Marchizului de la Mole, își propune s-o seducă pe Ioana, fiica lui Boiu, hotărât să-și tragă un glonț în tâmplă dacă planul nu-i va reuși până la o anumită oră din noapte. [...] Seducția e încununată de succes, în mod inexplicabil totuși, dat fiind abisul moral și social dintre personaje, ca și precaritatea retoricii sentimentale a lui Pietraru. Totul se petrece abrupt. [...] Pietraru se bate în duel și se mai angajează o dată să se împuște dacă nu e crezut pe cuvânt de Ioana. [...] Scăpat cu viață, e alt om. E de notat că toate aceste prefaceri sufletești se petrec brusc ori între acte.”

(Nicolae Manolescu,
*Istoria critică a literaturii
române. 5 secole de
literatură*)

**Ion Caramitru și Irina Petrescu interpretând cuplul
Andrei Pietraru și Ioana Boiu**

pricina reparațiilor care se fac la catul de sus. În stânga, spre ferestre, e însă un mic birou adevărat, vechi, cu un fotoliu sculptat înalt, un alt scaun alături, la care lucrează de obicei Andrei Pietraru și unde se găsește el la ridicarea cortinei. Un alt scaun între ușa dinspre vestibul și dulapul din față, o scară de bibliotecă între cele două uși. Lumina are ceva deosebit, scăzut, e neprielnică vieții parcă. Multe cărți și pretutindeni risipite, ca într-o arhivă. Andrei, eroul celor ce se vor întâmpla, e un tânăr ca de treizeci de ani, înalt și delicat fără să fie slab. Păr castaniu, fața palidă și ochii verzi-albaștri, foarte puternici, pătrunzători. Are figura obosită de om mistuit de o frământată viață interioară. Fire bolnăvicios de impresionabilă, când prea timidă, când excesiv de violentă. O neliniște și o nestabilitate în gesturi de aparat de mare precizie, sensibil la mai multe influențe deodată. Când e surprins, și orice gest neprevăzut îl surprinde, e cu totul dezorganizat, bâlbâie fără să se poată regăsi, dar, de îndată ce își revine, instantaneu, ca după o lege a totului sau nimic, e plin de viață, uneori cu izbucniri năpraznice. Măinile și gura îi sunt cu adevărat aristocratice. Acum are în ținută ceva din neglijența orgolioșilor învinși, care nu mai iau seama la amănunte.

Anecdotală literară

Camil Petrescu era adesea muștrat de prieteni pentru nechibzuința cu care-și cheltuia banii.

– Și ce să fac? Întrebă într-o zi, plictisit de atâtea sfaturi și povețe.

– Uite, îi propuse Mihail Sebastian, ca să vezi pe ce-ți prăpădești banii, să scrii seara într-un carnetel cum ai cheltuit, în ziua respectivă, fiecare leu. Apoi vom chibzui.

Camil Petrescu a fost de acord. A doua zi, cum a apărut la cafenea, a și fost întrebat dacă s-a ținut de cuvânt.

– Bineînțeles!

Scoase carnetelul din buzunar și Mihail Sebastian citi:

- 25 lei – reviste și ziare
- 25 lei – cărți
- 10 lei – cafea
- 20 lei – tramvai
- 1.200 lei – diverse.

În anul 1939 Camil Petrescu a devenit directorul Teatrului Național din București. A încercat să-l revoluționeze, însă a fost demis peste zece luni.

PROLOG

La ridicarea cortinei, Andrei este la biroul mic și cerceștează cu emoție și cu luare-aminte un revolver model mai vechi. Se vede că e prins puternic de acest examen. Lipește țeava revolverului de inimă, zâmbeste îngândurat și absent. Pare că se gândește la sinucidere. Se așază pe fotoliul biroului și cade mai adânc pe gânduri. Scena se înnegurează treptat și personajele prologului apar pe rând și fantomatic prin ușa mascată. Vorbesc repede, au o vibrație artificială în sinceritatea lor teatrală, traducând astfel jocul unei imaginații evident absurde, nevoia unui personaj fără simțul realității.

MATEI, BAZIL, apoi IOANA, ANDREI la biroul lui

BAZIL: Domnule Boiu, mi s-a întâmplat azi un lucru de neînchipuit... Am fost provocat la duel de bibliotecarul dumneavoastră Andrei Pietraru. Măine dimineață vom ieși pe teren cu spada.

MATEI: Nu înțeleg de ce acest fapt vi se pare de neînchipuit... De altfel, domnul Andrei Pietraru nu este bibliotecarul meu, ci colaboratorul meu pentru cercetările istorice pe care le fac. Vă rog să luați notă de această nuanță. Și de ce v-a provocat se poate ști?

BAZIL: N-are nicio importanță... Un mic incident la teatru... Ceea ce mă uimește este curajul lui. Toată lumea știe că am omorât un adversar cu pistolul și am rănit vreo patru, cinci la spadă.

MATEI: Ei bine, eu nu sunt deloc uimit. Domnul Andrei Pietraru are un sentiment al onoarei cum puțini îl au, chiar în lumea noastră. Un asemenea om nu poate fi jignit fără riscuri... E o lume pe care nu o cunoașteți, prințule. (A intrat ca o fantomă Ioana.) Ioana, domnul Andrei Pietraru a provocat la duel pe prințul Bazil. Se vor bate mâine dimineață cu spada...

IOANA (gata să se prăbușească): Nu, nu e cu putință.

BAZIL (înșelându-se): Să fie adevărat că mă iubești, Ioana? Atât de îngrijorată... Dar nu mă amenință niciun pericol...

Lumea textului

3. Selectează din prima didascalie indicii de timp și de spațiu.
4. Rescrie exemple de notații ale autorului care sunt destinate dramaturgului, comentând rolul acestora.
5. Stabilește în ce ordine se produc întâmplările din actul I și notează în caiet.

ACTUL I

- a. Andrei îi cere iertare lui Șerban Saru-Sinești pentru că rupsese logodna cu nepoata lui.
- b. Ziaristul Deciu va publica un articol cuprinzând portretul Ioanei Boiu, asemănată cu domnișoara de la Mole din Roșu și negru de Stendhal.
- c. Ioana Boiu vorbește despre Suzana Boiu, descendenta dintr-un neam vechi boieresc, cu care tânăra consideră că seamănă.
- d. Culai Darie, un vechi prieten din copilărie, îi reproșează lui Andrei că se irosește în postul de bibliotecar.
- e. Culai Darie își dă seama de iubirea lui Andrei pentru domnișoara Boiu și încearcă să îi arate că o astfel de iubire îl va nenoroci.
- f. Andrei îl provoacă la duel pe prințul Bazil Șerban, un nobil pe care Matei Boiu-Dorcani și l-ar dori ginere.
- g. Ioana Boiu crede că ar fi neplăcut ca prințul să ucidă în duel un ratat, un angajat, un bibliotecar.
- h. Culai Darie îi spune lui Andrei că Ioana Boiu îl disprețuiește, dar Andrei este hotărât să o cucerească.

META-TEXT

Cu *Jocul ielelor* și mai ales cu *Suflete* tariscriitorul înnoia teatrul românesc. Frapat de sărăcia ideatică, de grava carență filozofică a teatrului nostru, ca și de faptul că majoritatea reușitelor se plasau în domeniul comediei sau al teatrului istoric, de preferință în versuri, Camil imaginează un nou fel de dramă, în proză, cu miză primordial filozofică și având în centru un personaj special, un *Halucinat* (care se va numi, succesiv, Gelu Ruscanu, Pietro Gralla, Andrei Pietraru, Radu Vălimăreanu, Danton – toți reprezentând proiecții idealizate și hiperbolizate ale lui Camil însuși).

(Mihai Zamfir,
*Scurtă istorie. Panorama
alternativă a literaturii
române*)

Semnificațiile textului

6. Scrie un text de aproximativ cinci rânduri în care să încadrezi tematic drama discutată.
7. Ilustrează tipurile de conflict pe care le experimentează personajul principal (social, psihologic, erotic, conflict de sine).
8. Explică ce relație simbolică există între sinuciderea ratată din finalul piesei și imposibilitatea împlinirii prin iubire.

Jocul ielelor,
Teatrul Național de Televiziune

INTER-TEXT

9. Scrie un text în care să argumentezi ideea că Ioana este pentru Andrei Pietraru idealul de neatins, femeia nobilă, superioară.

Personajele textului

10. Identifică în notația autorului care deschide actul I datele de portret ale personajului. Scrie o sinteză a acestora.
11. S-a afirmat despre personajul Culai că este cea „de-a doua conștiință a lui Andrei Pietraru” (Mircea Ghițulescu, *Pericolul de a gândi sau Jocul ielelor*). Selectează din text replicile relevante din discuțiile celor doi care susțin ideea că țăranul Culai Darie îi formulează prietenului său dileme etice.
12. Andrei Pietraru este intelectualul stăpânit de neli-niște existențială. Ce valori morale formează sistemul etic al acestui personaj?
13. Personaje cu alcătuire sufletească incompatibilă și însetate de absolut, Andrei Pietraru și Ioana Boiu aparțin unor clase sociale distincte. Alcătuiește câte o listă în care să înscrii toate datele sociale pentru fiecare personaj.
14. Crezi că vanitatea poate fi considerată una dintre trăsăturile esențiale ale lui Andrei Pietraru? Scrie un text argumentativ de cel puțin 15 rânduri.
15. Raportează următoarea secvență la întreaga desfășurare a evenimentelor, apoi scrie un text de cinci rânduri în care să analizezi caracterul oracular al acesteia: „Unii mor de cancer, alții de tuberculoză. (Surâzând cu un calm groaznic) Eu voi muri pentru că am avut nenorocirea s-o cunosc pe dra Ioana Boiu. O boală incurabilă”.
16. O dominantă tematică a operei lui C. Petrescu este autoiluzionarea, exprimată metaforic în *Jocul ielelor* prin apariția năucitoare a acestor personaje folclorice. Citește piesa *Jocul ielelor* și identifică similitudini cu drama *Suflete tari* la nivel tematic.

CAMIL PETRESCU – POETUL

AVAN-TEXT ▶

1. Descrie cum crezi că va arăta o bibliotecă a viitorului.
2. Citește poezia *Ideea* de Camil Petrescu.

TEXT ▶

Camil Petrescu o întâlnește în 1927 pe prozatoarea Cella Serghi, o frumusețe răpitoare a interbelicului, și între cei doi se înfiripă o iubire romantică, interzisă și de faptul că tânăra era căsătorită cu inginerul Alfinio Seni. Camil Petrescu își notase în jurnal că „pentru un scriitor nimic nu-i mai periculos decât să te însori cu o femeie inteligentă”, iar Cella era foarte deșteaptă. Totuși, Camil Petrescu îi este alături la scrierea romanului *Pânza de păianjen*, pe care Cella Serghi i-l dedică.

Ideea

Bibliotecile cu rafturi și zăbrele
Sunt pline
De tomuri grele
Pergamente și colecții vechi neprețuite
Legate-n marochine,
În care zac orânduite
Ierarhic sub capitole și titluri
Mii și milioane de idei,
În zeci de mii de tomuri, anexe
Și opusculi
Cu pagini încărcate de calcule subtile
Ca mici desene,
Arabescuri,
De cercuri seci, de semne
Și magice majuscule.

Dar în ele
Nu sunt decât cadavre de idei,
Căci scrisul tot
E doar gândire veșted conservată
Și-nchisă sub formule și sub chei.

Bătrânii în halaturi vechi,
Cu ochelarii petrecuți după urechi,
Uscară
Insectele-n vitrină,
Ca specii rare
Sălbatecii codri în ierbare,
Pământul necuprins, în petece de hărți,
Ideile, în prăfuite cărți.

Și-acuma toate poartă cifre
Și litere latine
În tomuri sigilate-n marochine;
Iar poezia lor,
Astmatice avânturi de simboluri
Zadarnic încercând să urce-n goluri.

Dar eu,
Eu am văzut idei.

Întâia oară, brusc, fără să știu,
De dincolo de lucruri am văzut ideea,
Cum vezi, când se despică norii grei
Și negri
Zigzagul de argint al fulgerului viu.

Și de atunci,
Neliniștit de depărtarea suavă și adâncă,
De toate tâlcurile, cheile,
Ca un bolnav
cu ochii țintuiți de lună
Pe care norul o ascunde încă,
Fără durere, fără bucurie,
Eu caut în natură pretutindeni, ideile. (...)

Eu sunt dintre acei
Cu ochi halucinați și mistuiți launtric,
Cu sufletul mărit
Căci am văzut idei.

META-TEXT

„Situată sub semnul vederii și în căutarea viziunii, poezia lui C. Petrescu își va circumscrie propria dramă: prizonieră a concretului, va căuta cu neliniște un luminis imaterial; evadând în absolutul ideal, va tânji după densitatea materiei”.

(Ion Pop)

INTER-TEXT

Lumea textului

1. **Transcrie din text cuvintele care aparțin câmpului semantic al ideii.**
2. **Selectează din versuri cuvintele care conturează spațiul bibliotecii. De ce crezi că bibliotecile au zăbrele, iar cărțile sunt așezate ierarhic?**
3. **Prezintă structura modernă a poeziei, referindu-te la rimă, ritm și folosirea ingambamentului.**

Semnificațiile textului

4. **Analizează figura de stil conținută de secvențele „cadavre de idei” și „ideile-s de mult / Alătura de mine, culmi / Imense și nebănuite”.**
5. **Ce atribute sunt identificate în textul liric în legătură cu oamenii care generează „cadavre de idei” și ideile-culmi? Cine sunt acești oameni?**
6. **Care este tema poeziei?**
7. **Ce deducții se pot face în legătură cu secvența de autocaracterizare din ultima strofă?**
8. **Citește poezia În zadar în colbul școlii de Mihai Eminescu, apoi compară cele două opere evidențiind o asemănare și o deosebire.**

1. Imaginează-ți că ai găsit o scrisoare pierdută, pe care un soldat a trimis-o acasă. Ce ar putea conține aceasta?
2. Citește poezia *Versuri pentru ziua de atac* de Camil Petrescu, reținând secvențele care te marchează.

Versuri pentru ziua de atac

Fii gata, prietene soldat, fii gata.
Curăță-ți cu grijă arma și lopata,
Și pune-ți cruciulița la gât –
Mâine va fi un atac mare
Și-atât.

De undeva, de departe, ne vor trimite ordine:
Cu ranița și arma în spinare,
Pe drumurile ude de ploaie și-ntuneric
Ne vor purta întreaga noapte
În Șoapte.
Târziu ne vor opri în fața porții.

În fața porții nevăzute-a morții.

La trei din noapte vom scula din somn
Pe cei ce se lasară istoviți în noroi,
Vom aștepta din nou
Noi ordine.
Vom aștepta chinuitor
Și-apoi pătrunși de ploaie până la vertebre,
Murdari, încătușați, greoi,
În zorii albicioși și umezi de septembrie,
Când palele de ceață se rup peste tufișuri,
În șiruri rare vom urca,
Cu pași definitivi,
Colina după care stăm
Și dincolo, deodată –
De nepătruns, pătrunzător și gol
Va sta-naintea noastră câmpul de bătaie.

Unic, imens și nou
Va sta-naintea noastră câmpul de bătaie.

META-TEXT

„Ciclul morții dezvăluie lumea contorsionată a accidentalului, a stărilor angoasante de așteptare a implacabilului. Predomină peste tot mișcarea, acțiunea, răscolirea subconștientului, scormonirea în intimitatea implacabilului. Eul liric cunoaște metamorfozări subite, mergând de la prozaicele cine cu pesmeți și ceai la înrâncenarea febrilă a iminenței atacului, a marșurilor grele și nesfârșite, a popasurilor recuperatoare în care solidaritatea colegială, mila, compasiunea, coșmarurile, stările de nesomn alternează cu divagații mărunte și reînțarceri în trecut, ca forme de evadare din prezentul apăsător.”

(Mircea Popa,
Camil Petrescu poetul,
în revista „România literară”)

Prietene soldat, până diseară,
Până la noapte, pune flori de sticlă rece
Pe tot ce-a fost...
Liniștit, liniștit, liniștit.

Nu mai gândi la ce se va petrece
(Nu are, camarade, niciun rost),
Fii liniștit...
Omoară-ți sufletul cu grijă și calm.
Ai timp destul.
Așa a fost să fie,
În zi de toamnă burnițoasă, cenușie.

O, încă-o dată, ai tot timpul:
Nu te teme.
Diseară ne vor da ceai și pesmeți.
Omoară-ți sufletul de cu vreme,

Ca să poți mânca liniștit.
(Ceaiul e bun ca să nu îngheți.)
Prietene soldat,
Ucide-ți sufletul cu grijă:
Restul n-are nicio însemnătate:
De va fi glonț, sau colț de schijă,
Până la tine nimic nu va străbate.

Lumea textului

9. Transcrie din text cuvintele care aparțin câmpului semantic al războiului.
10. Comentează valoarea stilistică a adresării în poezie la persoana a doua.
11. Explică, în 5-7 rânduri, semnificația versurilor: *Ucide-ți sufletul cu grijă: / Restul n-are nicio însemnătate.*
12. În ce mod descrierea stării vremii contribuie la atmosfera generală a poeziei?
13. Selectează din text secvențele care sugerează că eroul liric a participat deja la alte atacuri și lupte.

Semnificațiile textului

14. Comentează motivul morții pornind de la secvența *Omoară-ți sufletul.*
15. Scrie scenariul unui videoclip pentru poezie. Decide și asupra coloanei sonore: fie numește o melodie concretă care va răsună în anumite momente, fie specifică tipul melodiei (de exemplu: o melodie vioaie/tristă etc.).

INTER-TEXT ►

COMPOZIȚIA PARALELĂ

AVAN-TEXT ►

1. **Discutați pe marginea citatului de mai jos, referindu-vă la capacitatea unui mare scriitor de a concepe un univers vast, care se articulează prin reunirea tuturor operelor sale.**

“

„Pentru lumea modernă, geniul este, în primul rând, un spirit al adâncimilor. O natură distinctă este aceea care coboară cât mai jos în profunzimile ființei și aduce la suprafață cât mai mult. E creatorul care impune prin opera lui o lume imaginară (sau o țară imaginară, cum zicea Béguin), verosimilă, determinabilă, o tipologie și o filozofie de existență. Poate chiar o soteriologie.”

(Eugen Simion, *Sfidaarea retoricii*)

”

- 1.1. Raportați această perspectivă la opera scriitorului Camil Petrescu.
- 1.2. Ce teme comune mai multor texte puteți identifica în opera acestui scriitor?
2. **Citește fragmentul de mai jos, selectat din romanul *Patul lui Procust* de Camil Petrescu. Observă modul în care este prezentată iubirea dintre D. și doamna T.**

Multe s-au întâmplat de la divorț și de la întoarcerea mea din Germania. Într-o zi de primăvară ieșeam pe strada uscată de vântul nou și inundată alb de lumina proaspătă. [...] Aveam dinainte un tânăr într-un palton prea mare, cu buzunarele roase și lăbărțate, cu gulerul soios și decolorat. Avea maxilarele aproape drept-unghiulare, neras de multe zile, gura ștearsă și uscată dispărea în figura palidă și brăzdată, cum dispar desaturările pe o batistă murdară. Dar când i-am întâlnit

ochii, i-am recunoscut nu pe ei, ci privirea.

Era D., devenit bărbat și precoce îmbătrânit. Își frământa figura, își trecea limba peste buze ca să și le umezească, dar nu putea articula nicio vorbă. M-am apropiat și i-am luat mâna, atunci l-am auzit pronunțând, mai mult gâfâit: „Tu!” Dar mâna nu mi-a strâns-o, și a lui rămăsese inertă într-a mea, ca și când toată puterea din ea se consuma în respirația sacadată și în privire. Își trecea mereu

limba peste buzele uscate ca să poată spune „Tu!”

La doi pași de noi se opriseră doi domni cărora primăvara le oferea prilejul să apară în sacouri tăiate după noua modă, cu talie strânsă. O doamnă, care aștepta lângă trotuar o trăsură, întorsese și ea capul. Nu știu dacă ai să mă înțelegi, și poate că ai să mă cerți și pentru asta, explicându-mi-o cu severitate; însă nu-mi place să fiu văzută în tovărășia unor bărbați mizeri ca înfățișare, cu ghețele scâlciate și cu mâinile neîngrijite. Dar îmi părea bine că îl văd și, poate și ca să mă pedepsesc puțin, așa cum nu știu care general își pedepsea corpul fricos, i-am luat brațul, am traversat bulevardul și ne-am trezit pe cheiul Dâmboviței, și el cu pavajul uscat de vânt, cu iarba malurilor convalescentă.

Am aflat atunci, și mai târziu după asta, că m-a iubit neconținut. Căci i-am zădărnicit viața.

Într-o zi am fost până la el. Locuia pe Calea Moșilor, într-o curte lungă, mărginită de o parte și de alta de căsuțe mici și dărăpănate, ca o stradă. Intrarea mea acolo a fost un prilej de uimire: ovreici diformate de maternitate ieșiseră în prag, fetele mă priveau de după perdele, iar copiii își întrerupseseră jocul și se luaseră după mine. D. mă aștepta în fața ușii. Asta mi-a displicut violent. Era ceva grotesc, prin exces.

Am petrecut aproape două ceasuri într-o cămaruță mirosind a umezeală, cu o masă cu picior în mijloc, cu oglindă de perete pistriuită de rugină, cu un pat cu așternutul lăsat la mijloc și înspre margine, din pricină că sluja și de scaun, cu

Cochetărie, Emilian Lăzărescu

cearșaful atârnat mai jos decât un soi de cuvertură. Mi-a fost imposibil să refuz ceaiul pe care mi l-a dat, dar n-am putut să mănânc niște bomboane săpunoase, cumpărate de la o fostă cofetărie de mare lux, de la care totuși cei care cumpără des bomboane știu că nu trebuie să mai târguiești. Mi-a arătat însă lucruri care m-au făcut să re trăiesc clipe din trecut și m-au impresionat. Caiete de ale mele din școală cu marginea albă de două degete, cu scrisul ascuțit și neglijent, pentru care eram neconținut pedepsită, o fotografie luată de primul fotograf ambulant venit în orașelul nostru. Eram un grup care ne întorceam de la tenis, și în dreptul pavilionului „ne-am pozat”, făcând năzbâtii. [...]

Mi-a vorbit mult, neîntrerupt, cu febră. Și pentru a doua oară descopeream la omul acesta ceva neobișnuit și eram înspăimântată mai mult decât măgulită,

ca de o rană ce ți se descoperă treptat de sub bandaj.

Nu m-am mai dus niciodată în cămăruța din Calea Moșilor, dar a fost nelipsit de la mine el. Neconținut intimidat, gata să se facă oricând de folos. [...]

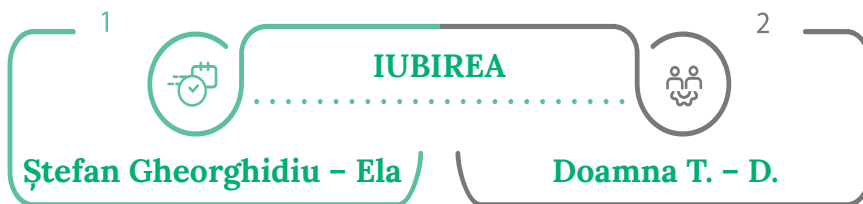
Acasă de asemeni nu-mi convenea totdeauna când venea. Eu îl primeam bucuroasă când eram singură, dar când se

întâmpla să am lume la ceai, era atât de deplasat între cei câțiva bărbați eleganți, femeile îl evitau atât, că mi-era milă de el. De multe ori mă gândeam să nu-l primesc sau să-i spun să mă aștepte într-o odăiță pe care o am sus la etaj. Dar imediat mi-era rușine de mine însămi că am avut acest gând.

3. Realizează o paralelă între fragmentul propus din *Patul lui Procust* și capitolul *Diagonalele unui testament* din romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, formulând răspunsuri într-un organizator grafic cu două coloane.

- Cum este prezentată iubirea și ce rol joacă mila în inducerea iubirii?
- Care sunt raporturile de putere în cele două cupluri?
- Din ce perspectivă poate fi analizată iubirea? Este importantă detașarea prin trecerea timpului și privirea retrospectivă sau acest sentiment poate fi analizat lucid chiar atunci când este trăit?

 Procust este un personaj din mitologia greacă. El ademenea drumeții în casa lui și îi obliga să se culce pe un pat de aramă. Dacă oaspetele era prea lung, îi tăia capul, iar dacă era prea scurt, îi întindea corpul. Metafora „patul lui Procust” semnifică incompatibilitatea în relațiile umane sau intenția de a impune un tipar la care trebuie să corespundă fiecare.

4. Stabilește câte o asemănare și câte o deosebire între cele două romane camilpetresciene.

5. Redactează o compunere în care să realizezi paralela între romanele *Patul lui Procust* și *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, având în vedere și recomandările următoare.

- În introducere vei stabili asemănările tematice și de stil.
- În cuprins vei analiza detaliat cele două romane, punând accentul pe asemănările anunțate în introducere.
- Îți vei formula ideile în cel puțin 500 de cuvinte.

AVAN-TEXT ▶

TEXT ▶

ARHI-TEXT

LEXICOGRAFIA este disciplina lingvistică care se ocupă cu **studiul, proiectarea, redactarea și elaborarea dicționarilor**. Iar **lexicul** reprezintă totalitatea cuvintelor dintr-o limbă la un moment dat. Distingem:

- ▶ **lexic general** (cuvinte de uz comun, cunoscute de majoritatea vorbitorilor);
- ▶ **lexic specializat** (termeni utilizați într-un domeniu specific, cum ar fi medicina, tehnologia, economia etc.).

Astfel, **lexicografia terminologică** este o ramură a lexicografiei care se ocupă cu **studiul, organizarea și elaborarea dicționarilor de termeni specializați** din diverse domenii ale cunoașterii: științe, tehnologie, medicină, economie, drept etc. Spre deosebire de lexicografia generală, care se concentrează pe limbajul comun, aceasta se adresează unui public specializat. Dicționare specifice lexicografiei terminologice sunt: **dicționarele tehnice** sau de **specialitate** și **dicționarele bilingve/multilingve**.

1. **Ce dicționare utilizați când vă pregătiți temele. Care dintre dicționarele ilustrate mai jos vă este cunoscut? Cum și când le utilizați?**

2. **Citește selecția din discursul lui Stephen W. Hawking rostit la Asociația britanică de boli neuromotorii din Birgman.**

2.1. **Selectează toate cuvintele care constituie termeni specializați pentru domeniile *medicină* și *tehnologii*.**

„Sunt deseori întrebat ce simt în legătură cu faptul că am SLA? Răspunsul este că nu simt prea multe. Încerc să duc o viață pe cât posibil normală și să nu mă gândesc la situația mea sau să tânjesc după lucrurile pe care boala mă împiedică să le fac și care nu sunt chiar așa de multe. Am avut un șoc foarte puternic când am descoperit că sufăr de maladia neuromotorie. [...]

Visurile mele erau puternic perturbate. Înainte de diagnosticarea bolii, eram plictisit de viață. Nimic nu părea să merite vreun efort. Dar, curând după ieșirea din spital, am visat că urmează să fiu executat. Am înțeles dintr-odată că există o mulțime de lucruri care merită să fie făcute și pe care le-aș putea face dacă aș fi fost pășuit. [...]

Înainte de operație, vocea mea devenise din ce în ce mai confuză, astfel că numai cei care mă cunoșteau bine mă puteau înțelege. Dar puteam cel puțin să comunic. Scriam lucrări științifice dictând secretarei și țineam seminarii printr-un interpret care îmi repeta cuvintele mai clar. Traheotomia mi-a anihilat complet vocea. Un timp, singura mea posibilitate de comunicare a rămas scrierea cuvintelor literă cu literă prin ridicarea sprâncenelor

atunci când cineva îmi indica litera corectă pe un carton cu alfabetul. Este foarte dificil să conversezi astfel, darmita să mai scrii și o lucrare științifică. Totuși, un expert în computere din California, Walt Woltosz, mi-a auzit păsul. El mi-a trimis un program de calculator numit Equalizer. Programul îmi permitea să selectez cuvintele dintr-o serie de meniuri care apăreau pe ecran, prin apăsare pe un contact ținut în mână. Programul putea fi controlat prin mișcări ale capului sau ochilor. După ce compuneam ce doresc să spun, puteam trimite mesajul sintetizatorului de vorbire. [...]

Am ținut de asemenea câteva comunicări științifice și conferințe de popularizare. Acestea au fost bine primite. Cred că succesul este în mare parte datorită calității sintetizatorului fabricat de compania Speech Plus. Vocea este foarte importantă. Dacă ai o voce nedeslușită, oamenii te tratează ca pe un deficient mintal. Acest sintetizator este de departe cel mai bun din câte cunosc, deoarece are mai multe intonații și nu vorbește ca în desene animate. Singurul necaz e că îmi dă un accent american. Totuși acum mă identific cu vocea lui. Nu aș schimba-o nici dacă mi-ar oferi o voce care ar suna britanic. M-aș simți ca și când aș fi devenit o altă persoană.

Am suferit de boală neuromotorie practic toată viața mea de adult. Totuși, acest fapt nu m-a împiedicat să am o familie atrăgătoare și să reușesc să obțin succes în profesie.”

(Stephen W. Hawking, *Bolnav de scleroză laterală
amiotrofică*, 1987)

3. Estimează care au fost secvențele de text pe care nu le-ai înțeles. De ce a fost dificil să înțelegi textul?
4. Analizează, pornind de la informația de la rubrica ARHI-TEXT, ce fel de dicționare îți sunt necesare pentru a elucida semnificația termenilor necunoscuți.
5. Formulează, într-un discurs, ce lecții de viață putem învăța de la acest mare fizician.
6. Expune-ți opinia: în ce mod știința și tehnologiile pot contribui la faptul ca oamenii cu dizabilități sau cu necesități speciale să aibă mai mult acces și oportunități pentru autorealizare?

GRIGORE VIERU

PERSONALITATEA SCRIITORULUI

„Toate zilele mele izvorăsc și se
înalță din adâncul și puterea
Limbii materne.”

(Grigore Vieru)

AVAN-TEXT

META-TEXT

„Grigore Vieru are o înfățișare de poet romantic. Fruntea înaltă, continuată de un început de calviție, pletele lungi, rășfrânte pe umeri, privirea visătoare, îndreptată spre un *dincolo* inaccesibil oamenilor obișnuiți, fac parte dintr-un tipar fizionomic consacrat de multă vreme de istoria literaturii. La acestea se adaugă – ca trăsături particulare – un zâmbet timid și o fragilitate a întregii ființe, datorită cărora ne gândim la poet nu numai cu admirație, ci și cu dorința de a-l ocroti.”

(Alex Ștefănescu,
Grigore Vieru)

1. Accesați, pe YouTube (https://www.youtube.com/watch?v=Hp3_CrGOdbE), înregistrarea din arhiva TVR a interpretării-model de către poetul Grigore Vieru a poeziei *Eminescu*.

- 1.1. Ce emoții vă trezește interpretarea poetului? De ce?
- 1.2. Amintiți-vă cine a interpretat, în duet, piesa muzicală pe aceste versuri.
- 1.3. Audiați, secvențial, și piesa.
- 1.4. Ce au în comun cele două interpretări?
- 1.5. Discutați asupra importanței păstrării imaginilor video cu personalități notorii.
- 1.6. Cum credeți, ce valori ale lui Grigore Vieru se manifestă prin acest elogiu adus poetului nepereche?

2. **Lucrând în perechi, reactualizați-vă cunoștințele despre poetul Grigore Vieru citind suportul teoretic.**

- 2.1. Aflați detalii curioase despre omul și poetul Grigore Vieru și completați rubricile tabelului.

Știu	Vreau să știu	Am aflat

Grigore Vieru este autorul primului text cu grafie latină din Basarabia postbelică. Acesta a apărut în anul 1988, în ziarul „Literatura și arta”.

Grigore Vieru – omul

Grigore Vieru s-a născut la 14 februarie 1935 în satul Pererâta, județul Hotin (pe atunci parte a României Mari, astăzi, raionul Briceni, Republica Moldova). Provenea dintr-o familie modestă de țărani. Tatăl său, Pavel Vieru, a murit în timpul Celui de-Al Doilea Război Mondial, iar mama sa, Eudochia, a avut un rol esențial în educația și formarea lui Grigore, fiind sursa inspirației pentru numeroase poezii dedicate mamei și dragostei de familie. Copilăria poetului a fost marcată de foametea și sărăcia postbelice, de care doar mama a știut să-l protejeze. Poetul o asemuia pe mama cu o „sărbătoare continuă”, mărturisind: „Nici războiul cu urgiile sale, nici foamea necruțătoare n-au putut întuneca această neasemuită sărbătoare. În preajma mamei m-am simțit întotdeauna copil. Abia la 47 de ani, când mama s-a stins din viață, când ea a plecat, cum se spune, la strămoși, abia atunci am pierdut această dulce și irepetabilă stare” (Gr. Vieru, *Rădăcina de foc: poeme, confesiuni*). Experiența copilăriei l-a marcat profund, așa, de exemplu, anii de secetă, după cum menționează cercetătoarea Veronica Postolache, i-au cristalizat dorul de ploaie, poetul menționând că, din copilărie, îl urmărește „un fel de teamă în fața neploii, a nezăpezii”. Acest fapt explică de ce în volumul *Numele tău* ploaia devine motiv-axă, fiind reiterat de 52 de ori.

A urmat școala primară și gimnaziul din satul natal, apoi Liceul „Ion Creangă” din Lipcani.

În 1953 s-a înscris la Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău, astăzi,

Grigore Vieru alături de soție, Raisa, și fiii lor, Tudor și Călin

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, unde a studiat la Facultatea de Filologie și Istorie, absolvind în 1958. Această perioadă a fost definitorie pentru formarea sa literară.

În anul 1960 s-a căsătorit cu Raisa Vieru (născută Nacu), care era profesoară de limba română și limba latină. Au avut împreună doi fii – Tudor (n. 1960) și Călin (n. 1965).

A fost mereu preocupat de educație și de cultură ca valori naționale, contribuind la iluminarea maselor. A fost un poet care mergea des în satele basarabene pentru a le citi copiilor, adolescenților și părinților acestora. În anul 1970, împreună cu scriitorul Spiridon Vangheli și pictorul Igor Vieru, a scris *Abecedarul* (apărut la Editura „Lumina”), o carte de căpătâi pentru multe generații. Este coautor și al manualelor *Albinuța* și *Carte de citire*. Grigore Vieru a legat frumoase prietenii acasă și peste Prut. Deosebit de valoroase au fost prietenii cu Eugen Doga, cu Doina și Ion Aldea-Teodorovici, care i-au pus pe note și i-au interpretat cele mai frumoase texte, devenite șlagăre: *Eminescu*, *Cântare scrisului nostru*, *Reaprindeți candela*, *Melancolie*, *O serenadă*, *Maria-Mirabela* etc.

Grigore Vieru – poetul

Poetul a debutat în anul 1957, cu placheta de versuri pentru copii *Alarma*, publicată în timpul studiilor universitare. Poeziile sale pentru copii au fost foarte apreciate și au deschis drumul pentru o lungă carieră literară. Printre plachetele destinate copiilor menționăm volumele *Muzicuțe* (1958), *Mama* (1975), ilustrate de pictorul Igor Vieru, *Bună ziua, fulgilor!* (1961).

Primul volum de poezie pentru adulți, *Numele tău*, a apărut în 1968, fiind considerat un moment de referință în literatura basarabeană, datorită stilului liric profund și evocator. Volumul avea trei cicluri: *Cântece pentru mama*, *Cântece pentru pă-mânt*, *Cântece de iubire*. O parte din poezii sunt dedicate unor mari poeți români, precum Marin Sorescu (*Mica baladă*), Mihai Eminescu (*Legământ*). Un poem este consacrat marelui sculptor – Brâncuși.

Un moment crucial în viața poetului are loc în anul 1974, când, la invitația lui Zaharia Stancu, vizitează pentru prima dată România. Această experiență l-a motivat ulterior să scrie: „Dacă visul unora a fost să ajungă în Cosmos, eu viața întreagă am visat să trec Prutul”.

Așa cum specifică criticul Mihai Cimpoi, copilăria, iubirea, mama și maternitatea, sacralitatea sunt teme fundamentale ale poeziei lui Grigore Vieru, prin care a dat dovadă de o sensibilitate lirică de excepție. În fapt, etapele creației poetului corespund etapelor existențiale:

- ▶ 1957-1967 este etapa copilăriei și a naturii, marcată de debutul literar (volumul *Alarma*) și poezia pentru copii;

Grigore Vieru, Ion Vatamanu și Serafim Saka,
anii 70 ai sec. XX

- ▶ 1968-1975 este o etapă dominată de tema maternității (volumele *Numele tău* și *Mama*);
- ▶ 1976-1989 este etapa identitară, marcată de poezia patriotică (volumele *Steaua de vineri*, *Izvorul și clipa*);
- ▶ 1990-2009 este etapa testamentară, care comportă o dimensiune spirituală, reflexivă (de exemplu, volumele *Rădăcina de foc*, *Taina care mă apără*).

A obținut numeroase premii și distincții, printre care Premiul de Stat al RSSM (1978) și Ordinul Republicii (1996), a devenit membru de onoare al Academiei Române (1990), care îl înaintea la Premiul Nobel pentru Pace, a fost decorat cu medalia guvernamentală a României „Eminescu – 150 de ani” și, post-mortem, cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Mare Cruce.

Încă în timpul vieții, atunci când, la Iași, așternea pe hârtie prefața *Cartea vieții mele*, poetul și-a scris, cu propria mână, epitaful (inscripție funerară, în versuri sau în proză, care constituie elogiul defunctului sau o sentință morală).

Epitaf
pentru mine în mine:
„Sunt rară. Mai simplu
nu pot fi.”
Gr. Vieru
Iași, 9 april 2008

Casa-Muzeu „Grigore Vieru”,
Pererâta, Briceni

Numele poetului devine un simbol național. La 31 august 2015 a fost inaugurată Casa-Muzeu „Grigore Vieru” în satul lui natal – Pererâta, raionul Briceni. În centrul capitalei este instalată plăcuța de pe bulevardul care îi poartă numele – Grigore Vieru. Mai multe școli din Republica Moldova și câte o stradă din Iași și din Buzău (România) poartă numele lui Grigore Vieru. Pe 11 februarie 2010, cu trei zile înainte de ziua sa de naștere, a fost instalat bustul poetului pe Aleea Clasicilor din Chișinău.

3. Reactualizează poezia *Legământ de Grigore Vieru*.

3.1. De la înălțimea statutului de cititoare cultă/cititor cult, din clasa a XII-a, prezintă, într-un discurs de două-trei minute, experiența proprie de raportare la acest text.

Legământ

Lui Mihai Eminescu

Știu: cândva, la miez de noapte,
Ori la răsărit de Soare,
Stinge-mi-s-or ochii mie
Tot deasupra cărții Sale.

Am s-ajung atunce, poate,
La mijlocul ei aproape.
Ci să nu închideți cartea
Ca pe recile-mi pleoape.

S-o lăsați așa deschisă,
Ca băiatul meu ori fata
Să citească mai departe
Ce n-a dovedit nici tata.

Iar de n-au s-auză dâșii
Al străvechii slove bucium,
Așezați-mi-o ca pernă
Cu toți codrii ei în zbucium.

META-TEXT

„Firav la trup, cercetat de suferințe, de mic adânc în tot ceea ce face și expresiv în tot ce scrie, a coborât dinspre Chișinău, cu cărțile lui, încoace, la București, parcă pentru a-și dovedi adâncă înțelegere a spiritului poeziei lui Mihai Eminescu, cel mai bun, cel mai tulburător trubadur, poetul cel mare, Grigore Vieru. N-a venit să se plimbe, Grigore Vieru n-are timp de asta, a venit să vadă, să înțeleagă, să citească, să aleagă și să desăvârșească *Antologia poeziei române moderne* care urmează să apară la Chișinău. Dar cine este Grigore Vieru? [...] Un pom înflorit este acest minunat cântec din adâncurile ființei, numit Grigore Vieru, cel mai cunoscut și iubit de toate vârstele, poetul de pe malul Prutului, dintr-un sat din R.S.S. Moldovenească.” (Adrian Păunescu, *Poetul cel mare*, în „Contemporanul”, 10 martie 1989)

STILUL VIEREAN

UNIVERSUL ARTISTIC AL SCRITORULUI

AVAN-TEXT ▶

1. Citește textul-mărturisire *Cartea vieții mele*, scris de Grigore Vieru ca prefață la cartea *Taina care mă apără: opera poetică*.
2. În baza lecturii atente, descoperă răspunsurile la următoarele întrebări.

META-TEXT

„După ce, prin intermediul folclorului, a descoperit poezia, după ce de la *Meșterul Manole* și *Miorița* a trecut la Eminescu (acesta un «arbore-dor», «arbore ce vede cu rădăcinile»), după ce, într-o nouă etapă, la maturitate, s-a apropiat de Arghezi, de Blaga, de Nichita Stănescu și ceilalți, autorul *Rădăcinii de foc* avea să atingă nivelul maximelor sale disponibilități.”

(Constantin Ciopraga,
*Grigore Vieru – poetul
acestui neam*)

- ▶ Ce era mălaiul în copilăria poetului?
- ▶ Care este sinonimul cuvântului „mama” folosit de poet?
- ▶ Ce sărbători tradiționale evocă Grigore Vieru?
- ▶ Când poetul se simte cel mai fericit om din lume?
- ▶ Care sunt poeții amintiți în text?
- ▶ Cine este criticul literar basarabean invocat?
- ▶ Care sunt cei doi președinți ai Uniunii Scriitorilor din România menționați în text?
- ▶ Cine a prefăcut cărțile lui Gr. Vieru în România?

Cartea vieții mele

Îmi amintesc cum, în copilărie, mama nevoiașă, ca toate văduvele de război, cocea mălai. Așa se numea prin părțile noastre – *mălai* – pâinea făcută din două jumătăți de făină: una de grâu ori secară, și alta din porumb. Acel mălai era pâinea noastră cea de toate zilele. Îmi părea nespus de gustos, chiar și atunci când, spre sfârșitul săptămânii, era atât de aspru, încât îmi rănea cerul gurii. De Paște însă, nu știu cum făcea măicuța, că pască noastră ieșea la fel de dulce și aurie ca la toți gospodarii. Nu știu cum făcea dânsa că, de Crăciun, colăceii ei pregătiți pentru colindători erau

TEXT ▶

la fel de albi și frumoși ca la casele mai avute.

La fel se întâmplă și cu scrisul meu. Zilele de Paște și de Crăciun, pentru mine, sunt cele ale inspirației, când pâinea unui poem, a unui cântec, a unui aforism se nimerește frumoasă. Atunci mă simt cel mai fericit om din lume. Atunci uit de toate grijile sau necazurile cotidiene. Atunci mă simt puternic și neînvins și-mi pare că pentru prima oară gust din farmecele vieții.

Bineînțeles că nu aștept întotdeauna binecuvântarea și binefacerea clipei divine. Cred că nici chiar Eminescu nu a fost înconjurat mereu de roiul unor asemenea clipe. „Timpul neavând răbdare”, mă așez deseori la masa de scris, neașteptând să mi se lase pe umăr mâna protectoare a inspirației. Mii de nopți nedormite. Am ajuns să mă uit la somn ca la un străin. În urma zborului, dar și a unei munci de ocaș, m-am ales cu acest volum pe care îl consider cartea vieții mele. Cine știe, poate că din întreaga mea trudă se va alege un poem sau un cântec. Dar nu a rămas oare în literatura română Mateevici cu un singur poem. Dacă voi avea acest noroc, îi rog pe cei care vor să dea de urma acestui poem, să-l caute în cartea de față. Rog, de asemenea, ca orice viitoare selecție a versurilor mele, în caz că voi avea și acest mai mare noroc, să se realizeze în baza acestei ediții.

Mai mult de jumătate din versurile pe care le-am scris de-a lungul vieții au rămas în afara acestui volum. Le-am eliminat în deplin acord cu Daniel Corbu. Păcat că omul nu trăiește două vieți. Astfel, dacă aș fi avut în spate experiența vieții

și a scrisului din prima viață, aș fi abandonat mai mult de jumătate dintre poemele care au avut noroc să intre în cartea de față. Șlefuirea cuvântului, desăvârșirea metaforei, adâncirea și limpezirea ideii poetice nu au capăt în timp.

Cred că am răsărit ca poet din chemare, iar nu din emulație (voi trece peste vremurile potrivnice formării mele ca poet). În același timp, cred că vin ca poet și din suferință, la fel din înțelegerea că viața nu este o joacă. Deci, nici poezia nu poate fi o zbenguială a cuvintelor. La toate acestea, vom adăuga și frumusețea Limbii Române, care ea însăși este un poem, după cum spunea Blaga, ea însăși își pune în mână condeiul. Am fost totodată profund marcat de apariția celor trei cărți în țară până la evenimentele din 1989 – *Steaua de vineri* (Junimea, 1978), *Izvorul și clipa* (Albatros, 1982) și *Rădăcina de foc* (Univers, 1989). Până la capătul vieții voi fi recunoscător, moral, scriitorilor Mircea Radu Iacoban, Romul Munteanu, care, ca editori, avuseră curajul să le editeze, bineînțeles, nu fără acordul și sprijinul președinților de atunci ai Uniunii Scriitorilor din România, Zaharia Stancu și D.R. Popescu. Rămân îndatorat și memoriei lui Nichita Stănescu, Marin Sorescu și Ioan Alexandru, care au binecuvântat în prefețele lor scrisul meu. Dar și lui Victor Crăciun, care a însoțit *Rădăcina de foc* cu o postfață-studiu.

Mi s-a jilăvit inima de bucurie când am fost primit în Academia Română. Acea emoție, ca și cea produsă de editarea celor trei cărți, a rămas și azi la fel de proaspătă.

(Grigore Vieru, Iași, aprilie 2008)

S-a menționat în critica literară că poetul Grigore Vieru are un stil inconfundabil, folosește cuvinte simple, comune, pe înțelesul fiecăruia, reușind să creeze sensuri profunde. Printre particularitățile stilului vierean putem enumera: baladescul, dialogismul și lirismul narativ.

BALADESCUL se manifestă prin caracter de baladă; stil în care elementul epic și cel liric construiesc un fir narativ cu nerv dramatic (de exemplu, poeziile *Baladă* sau *Mică baladă*).

DIALOGISMUL este o formă dialogică de structurare a discursului poetic în expunerea ideilor și a sentimentelor eului liric (de exemplu, dialogul eului liric cu sine, cu mama, cu iubita, cu elementele naturii, cu viața, cu moartea, cu diverse lucruri și ființe etc). Procedeele stilistice de realizare a dialogismului într-un text poetic sunt: vocativele, invocațiile, interogațiile retorice, exclamațiile retorice (de exemplu, poezia *Formular*).

LIRISMUL NARATIV este o formă specifică a discursului liric contemporan, definită prin prezența unui nucleu narativ, a unui scenariu mitic sau inițiativ inserat în textul poetic, adesea relevat de frecvența verbelor și a indicilor temporalității (de exemplu, poezia *Cămășile*).

3. Numește sursele formării lui Grigore Vieru ca poet, citând secvențele de text.
4. În baza informației din biografia poetului, dedu la ce perioade se referă Grigore Vieru atunci când vorbește despre „vremurile potrivnice formării mele ca poet”. Argumentează.
5. Comentează, în două enunțuri, ortografierea sintagmei „Limba Română”.
6. Oferă o definiție a poeziei, cu secvențe de text și idei, așa cum o vede poetul.
7. Expune-ți, în cheia tehnicii PRES, opinia asupra sensului ales de poet, în text, pentru cuvântul „țară”.
8. Dacă ar fi să dai, vorba poetului, „de urma acestui poem”, care ar fi textul pe care l-ai evidenția din opera viereană? Argumentează.
9. Mihai Cimpoi face o microsinteză a „lecțiilor de viață”, a principalelor teme din creația lui Grigore Vieru. Citește textul următor pentru a completa o hartă conceptuală cu cele mai importante teme, motive și simboluri din opera lui Grigore Vieru.

Care ar fi, într-o microsinteză, lecțiile de viață din această carte?

În primul rând, aceea că trebuie luat în serios sacralul, ca ceea ce dă sens și rânduială lucrurilor. Poetul adevărat nu poate să nu țină cont de factorul religios, de credință, de raporturile omului cu divinitatea. „Taina care mă apără” este taina divină care apără ființa umană. „Scriu pentru că vreau să-l văd pe Dumnezeu de aproape”, notează poetul în *Mișcarea în infinit*. Hristos este un înalt simbol etic, este însuși modelul ontologic și deontologic pe care trebuie să-l urmeze un poet sacru.

Al doilea învățământ este că o condiție a omului (și poetului) este deplinătatea – etică, spirituală, intelectuală – anunțată încă în volumul *Numele tău* (1968): „Dar mai întâi / Să fii sămânță. / Trăsnit să fii. / Ploaie să fii. / Lumină să fii. / Să fii os de-al fratelui tău / retezat de sabia dușmană. / Sabie să fii. / Brăzdar să fii. / Duminică să fii.” [...]

**Bustul poetului
Grigore Vieru
pe Aleea Clasicilor
din Chișinău**

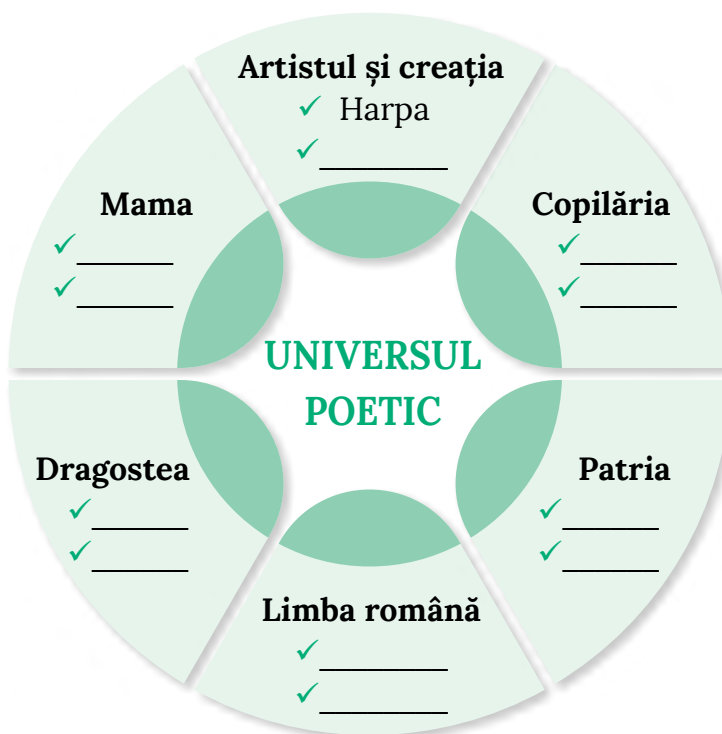
META-TEXT

„Critica literară a efectuat câteva delimitări de perspective exegetice, astăzi deja «clasicizate». Poezia de după «sârma ghimpată» e una marcată de «preaplinul expresiei» (Gheorghe Grigurcu), de «simplitate ermetică» (Mihai Cimpoi), de «imagistică limpidă» (Adrian Dinu Rachieru), de «simplitatea aparentă» (Theodor Codreanu). În nuanțarea artei sale poetice, Vieru subliniază: «Excesul de claritate ucide misterul, știu bine asta, de aceea în multe din poemele mele las ceva ascuns pe care-l înțeleg, poate, numai eu»; «Cuvântul este centrul universului, după cum sămânța și sămburele sunt centrul fructului», la fel e raportul dintre poet și opera de artă, unul fără alta nu pot exista.”

(Alexandru Burlacu,
Grigore Vieru: *ființa vie a poeziei*)

Cea de-a treia lecție este respectarea valorilor, poetul neîmpărțindu-le, asemenea lui Zarathustra, în „table vechi” și „table noi”. El se închină întregului organic al valorilor: lui Eminescu, folclorului, mamei și maternității, iubirii, roadelor pământului, copilăriei, cetății, patriei, limbii române.

(Mihai Cimpoi, Grigore Vieru. În: *Mari scriitori români: medalioane literare*)

10. Grigore Vieru contribuie la afirmarea identității spirituale și a conștiinței de neam. Citește următoarele aforisme și secvențe poetice și identifică principiul poetic care dă stabilitate universului artistic al autorului.

Text	Principii poetice
„În aceeași limbă / Toată lumea plânge, / În aceeași limbă / Râde un pământ. / Ci doar în limba ta / Durerea poți s-o mângâi, / Iar bucuria / S-o preschimbi în cânt.” (În limba ta)	poezia este marcată de o simplitate ermetică
„Privește în ochii Limbii Române până când te va recunoaște și va izbucni în plâns.”	elogierea limbii române și a inexprimabilului
„Mă simt fericit când spun adevărul, e ca și cum ar fi pentru ultima oară când îl poți rosti.”	poezia este marcată de trăiri intense cu care cititorul empatizează
„Excesul de claritate ucide misterul, știu bine asta, de aceea în multe din poemele mele las ceva ascuns pe care-l înțeleg, poate, numai eu.”	sacralitatea actului creator
„O poezie frumoasă se așază pe marginea inimii la om, nu i se vâra în suflet.”	revenirea prin poezie la ceea ce este esențial, adevărat și puternic pentru un popor
„Scriu pentru că vreau să-l văd pe Dumnezeu de aproape.”	identificarea totală a creatorului cu creația
„De fapt, / nici nu sunt om, / ci pur și simplu / poezie. / Părul meu – / versuri albe / fruntea – / un fel de măsură. / Sprâncenele – / două versuri / tăiate cu negru, pentru că / nu pot merge. / Ochii – / două metafore albastre. / Buzele – / rime străvechi. / Inima – / ritm modern, / neregulat. / [...] / Mă gândesc mereu / la poezie, / pentru că mi-e frică grozav / de golul dintre poezii – / cavou / în care-aș putea să mă prăbuș.” (Poezia)	limba este o oglindă a ființei
„Aș vrea asemeni ploii / eu cântul să-mi frământ: / când voi cânta să iasă / secara din pământ.”	principiul orfic

FORMULAR

AVAN-TEXT ►

TEXT ►

1. Dacă ar trebui să-ți prezinți CV-ul personal doar prin șapte cuvinte-cheie, care ar fi acestea? Argumentează.
2. Amintește-ți în ce situații ai auzit sau utilizat cuvântul „formular”.
 - 2.1. Citește expresiv poezia lui Grigore Vieru și află semnificația pe care i-o dă poetul acestui cuvânt.

Formular

– Numele și prenumele?	– Părinții?
– Eu.	– Am numai mamă.
– Anul de naștere?	– Numele mamei?
– Cel mai tânăr an:
când se iubeau
părinții mei.	– Mama.
– Originea?	– Ocupația ei?
– Ar și semăna
dealul acela din preajma
codrilor.	– Așteaptă.
Știu toate doinele.	– Ai fost supus
judecății vreodată?
	– Am stat niște ani închis:
în sine.
– Profesiunea?	– Rubedenii peste hotare ai?
– Ostenesc în ocna cuvintelor.	– Da. Pe tata. Îngropat.
	În pamânt străin. Anul 1945.

În volumul de poezii pentru copii *Trei iezi*, ieșit de sub tipar în 1970, se găsea și poezia *Curcubeul*, în care Grigore Vieru, prin metafora curcubeului cu trei culori, elogia drapelul tuturor românilor. Peste câteva zile de la difuzare, cenzura sovietică a retras cartea din librării, dând-o la topit, iar autorul a fost acuzat de diversiune.

Lumea textului

3. Definește-ți emoțiile declanșate de lectura poeziei.
 - 3.1. Ce ai vizualizat în timpul lecturii?
4. Identifică în text sinonimele pentru cuvintele: *rude*, *trudesc*, *înmormântat*.

În iunie 1989, obținând aprobarea autorităților sovietice de a publica săptămânalul „Literatura și arta” în grafie latină, redactorii ziarului s-au pomenit că în toată Moldova Sovietică nu exista nicio mașină de scris cu alfabetul românesc, cu diacritice, în afară de cea de la Academia de Științe a RSSM și una a profesorului Iulius Popa de la Bălți. În aceste condiții, Grigore Vieru și redactorul-șef al ziarului „Literatura și arta”, Nicolae Dabija, merg la București pentru a obține o mașină de scris. Autoritățile române târăgănează răspunsul, iar anticariatul din care puteau să cumpere o astfel de mașină este închis în acele zile „din motive tehnice”. Grigore Vieru și Nicolae Dabija sunt ajutați de preotul Vasile Țepordei. Acesta le aduce la gară o pungă în care se află cele 31 de semne metalice ale alfabetului român, tăiate de la propria mașină de scris. La Chișinău, acestea sunt sudate la o mașină de scris în locul celor chirilice, astfel că „Literatura și arta” devine primul ziar din Basarabia care începe să apară sistematic în grafie latină.

INTER-TEXT ►

5. Comentează titlul poeziei ținând cont de semnificațiile cuvântului (*formular*, conform dicționarului explicativ, înseamnă „imprimat cu mai multe spații albe, care se completează în vederea întocmirii unui act, a unui tabel”).
6. Realizează axa lexicală a textului.
7. Argumentează relația dintre titlu și axa lexicală a poeziei.
8. Expune-ți opinia: cine crezi că adresează aceste întrebări?

Semnificațiile textului

9. Identifică evenimentele reale din viața poetului Grigore Vieru care sunt reflectate în această poezie.
 - 9.1. Ce conotație comportă anul 1945 din punct de vedere istoric?
10. Argumentează, în cinci-șapte rânduri, cărei specii literare îi aparține textul.
11. Identifică secvențele de text care ilustrează motivul așteptării și cel al creației.
 - 11.1. Comentează, angajând figuri de stil, un motiv literar la alegere.
12. Scrie, într-un text argumentativ, cum se realizează dialogismul în text.
 - 12.1. Ce tonalitate oferă textului prezența dialogismului?
13. Realizează portretul spiritual al poetului în baza trășăturilor care se profilează din text.
14. Citește poezia *Omul duminicii* de Grigore Vieru și continuă, în baza acesteia, portretul spiritual al poetului.

Lui Fănuș Băileșteanu

Sunt omul duminicii.
Nu dau niciun sfat
Glontelui
Și nu primesc nici eu

Vreun sfat de la el.
Îmi ajunge o singură pâine
Cum zilei
Un singur soare.

AUTOBIOGRAFICĂ

AVAN-TEXT ►

1. Amintește-ți texte din diferite genuri literare care evocă tema mamei (a maternității).
 - 1.1. Cum îți explici această preferință pentru tema maternității în literatură, precum și în alte arte?
 - 1.2. Ce emoții transmit sculpturile care ilustrează această temă?
 - 1.3. Dacă ai fi un sculptor, cum ai reprezenta tema maternității?

*Mama și copilul,
sculptură, China*

*Mama,
sculptură,
Palermo,
Italia*

TEXT ►

2. Citește poezia lui Grigore Vieru și memorează strofa care te impresionează în mod deosebit.

Autobiografică

Mama mea viața-ntreagă
A trăit fără bărbat.
Singurei eram în casă
Ploi cu grindină când bat.

Mama mea viața-ntreagă,
Stând la masă, ea și eu,
Se așază între mine
Și Preabunul Dumnezeu.

Oh, și crede-așa într-Însul,
Că în ochii ei cei uzi
Chipul Lui de pe icoană
Se arată și-L auzi.

Și eu țin atât la mama,
Că nicicând nu îndrăznesc
Dumnezeul din privire
Să mă vâr să-l mâzgălesc.

Grigore Vieru,
timbre poștale

META-TEXT

„Mama (maternitatea) este Marele Simbol și Marea Temă a lui Grigore Vieru. Mama poetului, concretă, reală, veghetoare și înșuflețitoare a spațiului copilăriei, care prin excelență este matern, devine Mama Naturii și a Cosmosului, Mumă în genere.”

(Mihai Cimpoi, *Grigore Vieru. În: Mari scriitori români: medalioane literare*)

Lumea textului

3. **Recitiți, în plen, strofele care v-au impresionat. Argumentați.**
4. **Imaginează-ți că ai în față o foaie imaculată și realizezi un desen în baza poeziei *Autobiografică*.**
 - 4.1. Ce ai transpune, în primul rând, din poezia viereană pe foaie?
 - Cu ce culori ai desena prim-planul?
 - Ce imagine/imagini ai amplasa în prim-plan? Dar în planul secund?
 - Ce culori ai utiliza pentru fundal?
5. **Propune câte un sinonim contextual pentru cuvintele uzi și mângălesc.**
 - 5.1. Numește figurile de stil în structura cărora intră aceste cuvinte.
6. **Realizează axa lexicală a textului.**
7. **Argumentează relația dintre titlu și axa lexicală a poeziei.**
8. **Numește cuvintele care amplifică tonalitatea confesiivă a poeziei.**

Semnificațiile textului

9. **Interpretează oral sugestia poetică a interjecției „oh” în versul: „Oh, și crede-așa într-Însul”.**
10. **Comentează sugestia trinității Dumnezeu-Mama-Fiul angajând câte o figură de stil sugestivă pentru fiecare ipostază.**
11. **Argumentează care versuri susțin ideea de sacralitate a mamei.**
 - 11.1. Explică, în cinci-opt rânduri, atitudinea eului liric față de mamă.
12. **Revenind la sarcina de la începutul lecției, discutați, în perechi, cum ați ilustra imaginea mamei în baza poeziei *Autobiografică*.**

13. Citiți, în grup, poezia *Buzele mamei* de Gr. Vieru, care face parte din volumul *Aproape* (1974).

13.1. Citiți și alte texte din acest volum și descoperiți de ce această poezie începe cu conjuncția „Iar”.

Mama și Poetul. Studiu fotografic de Valerie Volontir, 1979

Buzele mamei

Iar buzele tale sunt, mamă,
O rană tăcută mereu,
Mereu presărată cu țărna
Mormântului tatălui meu.

O, buzele ce sărutară
Al tatei mormânt
Mai mult ca pre dânsul,
Pre tata, în
Puținii lui ani pre pământ.

Acuma când nu te poți, mamă,
De sarea din șale pleca,
Cine ridică mormântul
Spre gura uscată a ta?!

Portretul lui Grigore Vieru, Valentina Rusu-Ciobanu, 1972

HARPA

AVAN-TEXT ►

1. Care este prima asociație pe care o ai când auzi cuvântul „harpă”?

1.1. Ce asocieri vezi între harpă și șerpi?

TEXT ►

2. Citește poezia lui Gr. Vieru, apoi ascultă versiunea lecturii-model în interpretarea actriței Claudia Caranfil-Pătrânac, disponibilă în manualul digital: <https://literaturaromana.md/clasa12/modul6/video3.php>.

Harpa

Să cânte pot, credeam, chiar șerpai.
I-am pus ca grave strune harpei
Alături de coarda poamei
Și sfântul fir de păr al mamei.
Cu harpa stam sub mere coapte.
Ei blând cântau. Ci-n neagra noapte,
Trecând prin codru, singuratic,
Au prins a șuiera sălbatic,
Săreau să-mi muște mâna, fața,
Să-i sugă cântecului viața.
Sunai al mamei păr sub cetini,
Veniră-n fugă-atunci prieteni.
Când mă trezisem ca din vise,
Văzui c-o strună-ncărunțise.

Lumea textului

3. Definește-ți emoțiile transmise de poezie. Ce ai vizualizat în timpul lecturii?
4. Rescrie versurile care exprimă:
 - lipsa de vigilență;
 - singurătatea;
 - naivitatea;
 - conștientizarea.
 - amenințarea;

META-TEXT

„Gr. Vieru are două poezii cu unul și același titlu, *Ars poetica*. Una apare fiind inclusă pentru prima dată în volumul *Numele tău*, cea de a doua, în *Fiindcă iubesc*. Este de o semnificație deosebită cea din urmă *Ars poetica*, în care eul poetic rămâne un Orfeu în luptă cu moartea. Poezia are un motto: «De mila timpului din sânge / Poetul nu-i decât iubire» – acest motto este cheia descifrării mesajului artei poetice cu triumful «timpul»–«poetul»–«iubirea». Dincolo de relația poetului (altfel spus, a poeziei) cu moartea, intuim iubirea care stă la temelie a artei și a creației. Este vorba de iubirea prin care se cunoaște lumea sau prin care Blaga sporește a «lumii taină». De aici, o viziune a destinului omului de creație ca o eternă călătorie arhetipală, de inițiere a eului în tainele unui timp etern, ale unui timp al dimineții [...].”

(Alexandru Burlacu,
Poetica lui Grigore Vieru)

5. Alege variantele care sunt adevărate.

- Poezia este construită din 13/14 versuri, fără să fie așezate în strofe.
- Rima este împerecheată/încrucișată.
- Măsura versului este de 6/8/9/ silabe.
- Textul este o meditație/un pastel.

6. Propune câte două sinonime contextuale pentru cuvintele: *grave, sălbatic, singuratic*.

7. Selectează verbele din text și explică în ce fel alternanța modurilor verbale și a timpurilor creează impresia de transcendere într-o lume ireală, în lumea visului.

8. Alege ipostazele eului poetic vierean și motivează-ți opțiunea.

► Fiu	► Prieten	► Luptător
► Creator	► Jertfă	► Căutător

Semnificațiile textului

9. Meditează asupra soluției de ieșire din situația dramatică a eului liric: „Sunai al mamei păr sub cetini / Veniră-n fugă-atunci prieteni”.

10. Explică semnificația simbolurilor *șerpi, coarda poamei, mere coapte, părul mamei, prieteni*.

- 10.1. Stabilește care dintre simboluri au conotații negative/malefice și care au conotații pozitive/benefice.
- 10.2. Exprimă-ți opinia: această rețea de simboluri poate fi raportată la mitul biblic despre pomul cunoașterii binelui și a răului?

11. Comentează motivul harpei valorificând una dintre semnificațiile propuse.

- Harpa este instrumentul tradițional, coardele ei semnificând legătura dintre cer și pământ.
- Motivul harpei relevă tensiunile dintre instinctele materiale, reprezentate de rama ei de lemn, și aspirațiile spirituale, figurate de vibrațiile acestor coarde.

ARHI-TEXT

Șarpele este un simbol plurivalent. Acesta poate fi interpretat ca:

- ▶ semn al întinericului și al agresivității, forță satanică, distrugătoare;
- ▶ cunoaștere, putere, amăgire, inteligență, șmecherie, răutate și ispită;
- ▶ însuși destinul;
- ▶ simbol al circularității acțiunilor – poate susține și întreține lumea sau o poate incerca (șarpele care-și mușcă propria coadă);
- ▶ simbol solar ce reprezintă relația feminin-masculin;
- ▶ simbolul purificării, denaturării și depășirii condiției umane terestre;
- ▶ Satana, Ispita, dușmanul lui Dumnezeu și cel care a inițiat „căderea”;
- ▶ șarpele bun, cel ce stă lângă Sf. Ioan sau cel de pe Sfântul Potir (Grael).

META-TEXT

„Într-o ambianță de paradis arhetipal «sub mere coapte», șerpii, puși ca grave strune harpei, alături de coarda viței-de-vie și simbolicul fir de păr al mamei, confirmă credința cântărețului în forța tainică a harpei. Într-o altă situație, în neagra noapte, trecând prin codru singuratic, șerpii-hulubași devin agresivi, hulubașii au prins a șuiera, sar să muște mâna, fața, să sugă cântecului viața. Credința naivă, enunțată în primul vers, este spulberată. Trezirea din vise echivalează cu instituirea adevărului.”

(Alexandru Burlacu,
Poetica lui Grigore Vieru)

- ▶ Sunetul harpei sugerează poezia însăși, care poate cuprinde în sine Binele și Răul.
- ▶ Sunetul harpei simbolizează căutarea unei fericiri dezvăluite omului pe pământ doar prin certitudini iluzorii.

12. Scrie un eseu argumentativ de o pagină pentru a ilustra că poezia *Harpa* este o artă poetică.

12.1. Integrează în eseu secvențe din opinia criticului Alexandru Burlacu de la rubrica META-TEXT.

13. Citește poezia *Ars poetica* de Grigore Vieru și identifică elementele comune cu poezia *Harpa*.

Ars poetica

Merg eu dimineata, în frunte,
Cu spicele albe în brațe
Ale părului mamei.
Mergi tu după mine, iubito,
Cu spicul fierbinte la piept
Al lacrimii tale.
Vine moartea din urmă
Cu spicele roșii în brațe
Ale sângelui meu –
Ea care nimic niciodată
Nu înapoiază.
Și toți suntem luminați
De-o bucurie neînțeleasă.

INTER-TEXT ▶

PĂDURE, VERDE PĂDURE

AVAN-TEXT ►

TEXT ►

1. Amintește-ți citate celebre despre iubire.

- 1.1. Selectează de la rubrica META-TEXT un aforism vierean și explică modul în care îl percepi.

Draga i-a fugit cu altul.
S-a ascuns în codru. Uuu!
El a smuls pădurea toată,
Însă n-a găsit-o, nu.
El a smuls pădurea toată
Și s-o are început.
Și-a arat pădurea toată...
Însă n-a găsit-o, nu.
Semănă pădurea toată,
Din grâu azime-a gătit
Și-o corabie-și cioplise
Din stejarul prăvălit.
Și-o corabie-și cioplise
Și-n amurgul greu, de stânci,
A plecat pe mări, s-o uite,
Clătinat de ape-adânci.
A plecat pe mări, s-o uite,
Dar sub lună, dar sub stea,
Răsărea la loc pădurea,
Iar corabia-nfrunzea.

META-TEXT

„În fiecare clipă iubirea e altceva, spre deosebire de ură.”

„Prima iubire este ca alfabetul din care copilul nu cunoaște încă toate literele.”

„Înfrânt în război, te vei întoarce acasă; înfrânt în iubire, n-ai unde să te întorci.”

(Grigore Vieru)

Lumea textului

2. În urma lecturii textului continuă următoarele afirmații:

- Textul poetic are caracter narativ, deoarece... .
- Textul poetic impresionează la nivel prozodic, pentru că... .

3. Extrage mărcile lexico-gramaticale ale subiectivității.

Corabia,
Salvador Dali

4. **Realizează observații asupra următoarelor aspecte:**
 - ▶ lexicul comun;
 - ▶ câmpurile lexicale *pădure* și *mare*;
 - ▶ valența de sens a diferitelor aspecte ale verbelor la timpul trecut;
 - ▶ recurența conjuncției „și”;
 - ▶ elementele imaginarului poetic vierean.
5. **Extrage din text cuvinte și sintagme ce descriu impulsurile interioare nestăpânite ale căutării iubirii.**
6. **Expune-ți opinia față de atitudinea de insistență a eului liric în numele iubirii, argumentând rolul epiforei toată.**
7. **Comentează mărcile afective din acest poem valorificând sugestia stilistică a:**
 - ▶ interjecției „Uuu!”;
 - ▶ hiperbolei: „a smuls pădurea toată”;
 - ▶ repetiției: „Însă n-a găsit-o, nu”;
 - ▶ epitetului dublu: „amurgul greu, de stânci”.

Semnificațiile textului

8. Alege și motivează ipostazele eului îndrăgostit:

▶ tânărul-creator care reinventează iubirea într-un spațiu original asemenea celui din timpul facerii lumii; ▶ bărbatul-soț care admiră femeia și rolul ei de mamă; ▶ plugarul harnic; ▶ bărbatul trădat;	▶ un tânăr crai care simte nevoia unei iubiri; ▶ omul care cunoaște deopotrivă fericirea și durerea; ▶ călătorul atras de nebănuitele taine; ▶ îndrăgostitul incapabil să dea uitării o dragoste rănită.

8.1. Explică semnificația schimbării ipostazelor eului poetic.

9. Argumentează, în șapte-zece enunțuri, relația de sens între cele două elemente de topos: *codrul* și *pădurea*.

10. Comentează, într-un text coerent, semnificația simbolului „corabie” în poezie.

10.1. Corelează simbolul motivului călătoriei cu tema iubirii.

INTER-TEXT ►

11. **Imaginează-ți un alt sfârșit al acestei povești de dragoste.**
12. **Citește definițiile poetice ale iubirii din alte texte viere:**
 - „Ah, iubire, tu, sfânto: / Cer hăituit.” (*Iubind*)
 - „Dragostea la începuturi / Se compune din săruturi.” (*Cântec în doi*)
 - „Iubire – ram de rouă sfântă / Cânt unic...”; „Înconjurată de lumină, / Tu însăși din lumină vii.” (*Leac divin*)
- 12.1. **Compară aceste viziuni cu perspectiva poetică asupra iubirii definită în poezia *Pădure, verde pădure*.**
13. **Citiți, în perechi, un alt text de dragoste – poezia *Cum să iubești* de Grigore Vieru.**
- 13.1. **Discutați sugestia stilistică a semnelor de punctuație duble în text și a interogațiilor retorice.**

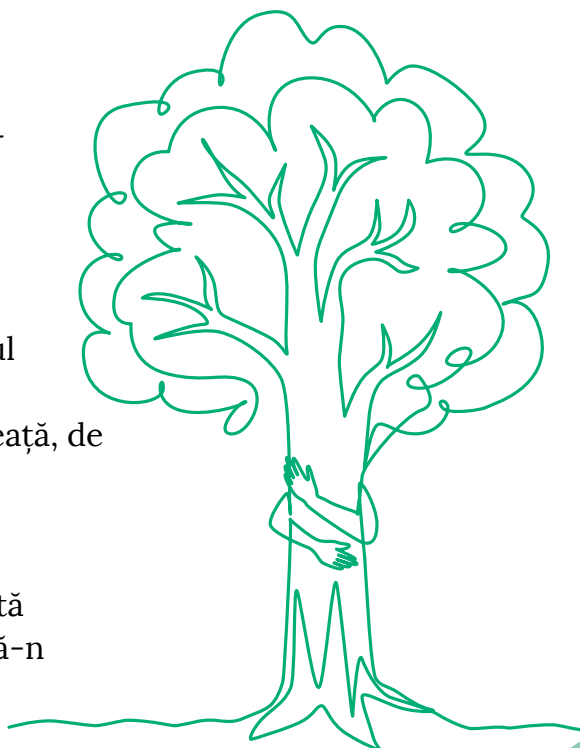
Cum să iubești

Cum să iubești ochii
Din care seceta vine
Pârjolitoare,
Seceta?!

Și mâinile – cum?! –
Din care năvalnic
Curge pustiul,
Pustiul?!

Cum să iubești părul
Care te biciuie
Ca o furtună de gheață, de
Gheață?

Și – cum – veverița
Gurii dată preasfântă
Sărind din minciună-n
Minciună?!

CONȘTIINȚA NAȚIONALĂ. AFORISME VIERENE

AVAN-TEXT

**Nichita Stănescu la Chișinău,
1976. Cu Grigore Vieru, Victor
Teleucă, Dumitru Matcovschi,
Ion Vătașanu**

TEXT

ARHI-TEXT

Un aforism este o cugutare, de regulă, o propoziție sau un text scurt care exprimă, într-un mod concis și memorabil, o idee, o observație sau un adevăr general despre viață, societate, morală sau alte aspecte universale. Aforismele se caracterizează prin claritate, profunzime și adesea printr-o anumită notă de înțelepciune sau ironie.

- 1. Selectează din norișorul de mai jos trei cuvinte pe care le asociezi, în mod prioritar, ideii de conștiință națională.**

- 1.1. Dacă ai crea o imagine grafică pentru acest concept, cum ar arăta?

- 2. Citește aforismele vierene extrase din volumul Mișcarea în infinit.**

- a. Nu există cea mai frumoasă limbă din lume după cum nu există cea mai frumoasă națiune – există numai niște prielnice sau nefavorabile vecinătăți.
- b. Nu-i cu putință să ajungi la Hristos lăsându-ți copiii acasă în grija altcuiva.
- c. Un nume curat – iată care este țărâna cea mai ușoară pe pieptul celui coborât în pământ.
- d. Îți trădezi oare patria zburând mai sus de gloante?!
- e. Patria este ca un copil: dacă uiți de ea, poate să plece de acasă.
- f. Omul fără casă merge ușor la război, dar și se predă la fel.
- g. Ecoul nu poate fi ars pe rug.
- h. Nu ești orb atâta vreme cât știi cine ți-a scos ochii.
- i. Țara nu este o rămă pe care să o tai în două fără să ucizi și viața ei.
- j. Basarabia este un copil înfășat în sârmă ghimpată.
- k. Căzând din cinstea Țării azi, din har chiar mâine vei cădea.

META-TEXT

„L-am cunoscut cu mulți ani în urmă în casa lui Nichita Stănescu. Un tânăr cu fața tragică și plete romantice. Ochii lui sugerau o lungă insomnie a istoriei. Nichita Stănescu, cuprins de zel patriotic, dădea un spectacol de iubire și poezie, iar Grigore Vieru părea totalmente subjugat de ceea ce vedea și auzea. Mai târziu, Nichita Stănescu avea să spună despre confratele său basarabean: «Grigore Vieru este un mare și adevărat poet; el transfigurează natura gândirii în natura naturii. Ne imprimăvărează cu o toamnă.»”

(Eugen Simion, *Un poet cu lira-n lacrimi...* În: *Din scriitori români de azi*, vol. II, 1999)

Roboți. Grigore Vieru, Valentina Rusu-Ciobanu, 1969

- l. Curajul ne este național, dar simțirea lui națională îi conferă o deosebită noblete și sfințenie.
- m. Trebuie să știi cât război încapă și cât nu pe teritoriul Țării tale.
- n. Mi-e foame numai de bucățica mea de pâine.
- o. Iubirea de patrie să nu ceară martori.
- p. Nu aștept să vină timpul meu, ci Țara mea.
- q. Acolo unde sfârșește caracterul unui popor subjugat, acolo sfârșește și caracterul limbii sale.

3. Completează norișorul de cuvinte de la exercițiul 1 cu alte minimum zece lexeme din aforismele viere.

4. Selectează cinci aforisme pentru a completa tabelul.

Aforisme selectate	Comentariul semnificației

5. Dedu minimum cinci teme reflectate în aforismele viere care aparțin conceptului de conștiință națională.

6. Argumentează, făcând referire la citate concrete, prezența următoarelor sentimente și valori specifice ideii de conștiință națională:

▶ mândrie;	▶ responsabi-	▶ patriotism;
▶ onoare;	litate;	▶ indepen-
▶ sacrificiu;	▶ solidaritate;	dență;
▶ demnitate;	▶ dragoste de	▶ rezistență.
▶ curaj;	neam;	

7. Selectează un aforism și, pornind de la acesta, prezintă un discurs de două minute în care să explici cum înțelegi tu ideea de conștiință națională.

8. Imaginează-ți că poți trimite o capsulă a timpului pentru anul 2080. Pe care dintre aforismele vierene citite la această lecție îl vei selecta în calitate de mesaj-cheie? Argumentează.

INTER-TEXT ►

9. Citește selecția de aforisme de Lucian Blaga.

9.1. Observă temele comune valorificate de cei doi poeți prin aforisme.

- a. Adversarul care îți este o obsesie a devenit o parte din tine.
- b. Există două realități a căror imensă, zdrobitoare greutate nu o simțim, dar fără de care nu putem trăi: aerul și istoria.
- c. Minciuna este vacanța adevărului. Să nu aibă oare și adevărul nevoie de vacanță?
- d. Întreg patrimoniul nostru este alienabil. Chiar și amintirile. Numai viitorul nu.
- e. O nicovală dobândește cu timpul tăria tuturor ciocanelor care au bătut-o.
- f. Oamenii de mare voință nu se pot apăra de singurul lucru de care oricine se apără cu ușurință: de propria lor voință. S-ar spune că o mare voință este ca o slăbiciune, ca un viciu.
- g. Ar fi nespus de regretabil dacă adevărul ar fi întotdeauna „la mijloc”. Aceasta l-ar preface în apanaj al mediocrității.
- h. Când fiecare celulă din noi devine o inimă, atunci suntem bolnavi. Dar numai iubirea ne încearcă în acest chip.
- i. A nu-ți respecta dușmanul înseamnă a pierde o șansă de a-l învinge.
- j. Omul, dacă are un rost pe pământ, trebuie să și-l realizeze prin sine însuși, ca toate ființele.
- k. Trupul e marginea sufletului.
- l. Nimic nu e așa de tare ca trecutul. Pe acela nimeni și nimic nu îl poate schimba.
- m. Dorul este un organ de cunoaștere a infinitului.

PROIECT DE GRUP

10. Citiți mărturisirea pe care o face, în baza propriei experiențe, criticul Eugen Simion (META-TEXT, pagina 255).

10.1. Împărțiți-vă în echipe a câte trei persoane și adoptați rolul unuia dintre scriitori: Grigore Vieru, Nichita Stănescu și Eugen Simion.

10.2. Scrieți, în numele personalității selectate, o pagină pentru blogul personal în care să relațați scena descrisă.

TOPICA FIXĂ ȘI TOPICA LIBERĂ

AVAN-TEXT

1. **Formați echipe. Fiecărei echipe îi revine sarcina de a restabili, din cuvintele înșirate în mod aleatoriu, câte un poem într-un vers scris de Ion Pillat.**
 - 1.1. Specificați instrumentele gramaticale care v-au ajutat să refaceți textele: părțile de vorbire, categoriile gramaticale, posibilitățile combinatorii ale părților de vorbire.
 - 1.2. Precizați secvențele de text în care a fost necesară cunoașterea temicii specifice limbii române.
 - Am, cu, toamna, în, boi, întâlnit, venind, azi, car. (*Belșug*)
 - Prelungul, până-n, al, drum, lunii, pe, zori, mare. (*Calea nopții*)
 - O, roșie, suie, frunză, cad, pe, alte ramuri. (*Veverița, toamna*)
 - Trecură, și, ciute, -ntunecați, albe, ogari. (*Zile și nopți*)

ARHI-TEXT

Topica este ordinea cuvintelor în propoziție sau a propozițiilor în frază. Ea este o trăsătură distinctivă a fiecărei limbi.

În funcție de limbă, topica poate fi:

- **LIBERĂ**: nu se supune anumitor reguli sau restricții, fiind la decizia vorbitorului sau a scriitorului, iar schimbarea ei nu are nicio urmărire la modificarea raporturilor sintactice (*Pășesc ca pe-o altă / Planetă, imensă, străină și grea...* (*Moartea căprioarei*, N. Labiș);
- **FIXĂ**: presupune reguli și restricții a căror încălcare duce la schimbarea raporturilor sintactice; este condiționată de anumite norme gramaticale (de exemplu: în structura predicatului nominal, numele predicativ urmează verbului copulativ (*Tu ești copilă, asta e...* (*Luceafărul*, M. Eminescu));
- **OBIECTIVĂ** (logică, directă): urmează logica gândirii care este obișnuită într-o limbă anumită;

- **AFECTIVĂ** (subiectivă, inversă): scoate în relief anumite cuvinte sau grupuri de cuvinte prin schimbarea locului lor fără ca regulile sintactice ale limbii să fie afectate.

În limba română, în propoziții simple, topica obișnuită este *subiect + predicat*: *Cocorii țipă*.

În propozițiile complexe se păstrează aceeași ordine, numai că atât în grupa subiectului, cât și în cea a predicatului se vor adăuga determinante: *subiect + atribut + predicat + complement*. De exemplu: *Copilul gol mai cântă din fluier la delfini* (*Păstorul mării*, Ion Pillat).

În general, schimbarea locului părților de propoziție sau a propozițiilor în frază se face din necesități stilistice, pentru a evidenția ceea ce vorbitorul consideră că este mai important/interesant.

(După Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*)

Topica are următoarele funcții:

► **FUNCȚIA GRAMATICALĂ** (sintactică): constă în a marca rolul diferit al unor părți de propoziție sau propoziții cu aceeași formă: *Cartea mea este o comoară.* vs *Comoara mea este cartea.* (Substantivul *carte*, în primul enunț, are funcție sintactică de subiect, iar în al doilea, datorită topicii schimbate, funcție sintactică de nume predicativ.)

► **FUNCȚIA LEXICALĂ** (semantică): topica diferențiază sensuri lexicale ale unui cuvânt: *Azi am privit un nou episod al serialului.* (În acest enunț, adjectivul *nou* are sensul de *altul, încă unul.*) vs *În episodul nou conflictul ia o turnură neașteptată.* (În acest enunț, *nou* înseamnă *recent.*) Așadar, unele adjective își schimbă sensul total sau parțial în funcție de topică: stau înaintea sau în urma substantivului determinat.

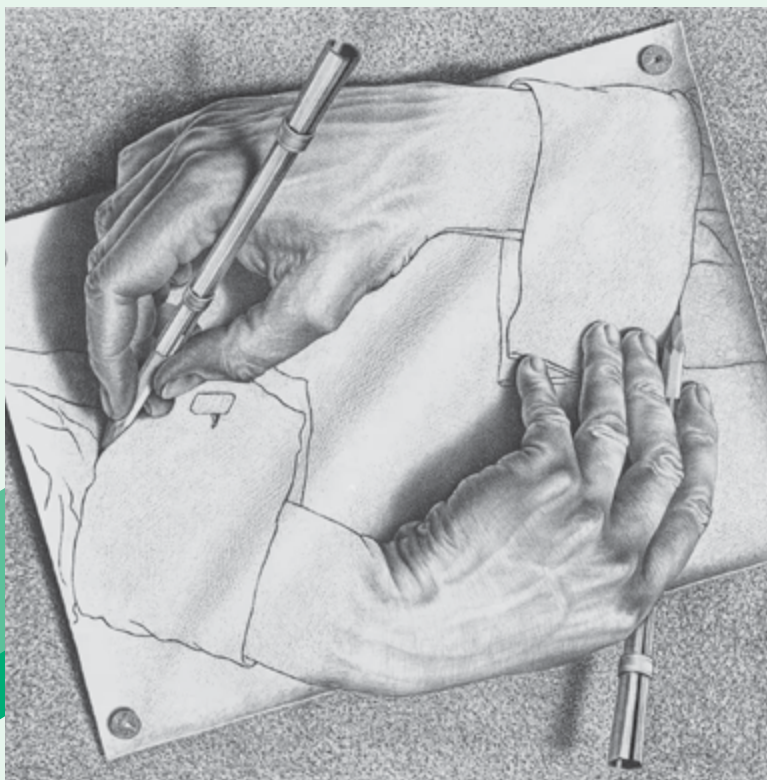
► **FUNCȚIA STILISTICĂ** este considerată cea mai importantă dintre funcțiile topicii în limba română. Datorită acestei funcții, în textul artistic se creează inversiunea.

A nu se confunda topica greșită cu cea neobișnuită. Topica greșită cauzează echivocul – o greșeală de exprimare. Cu cât topica unei propoziții este mai neobișnuită, cu atât expresivitatea enunțului este mai mare.

(După Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*)

- Un, ecouri, singur, dar, nai, câte, păduri, ecouri, în. (*Poemul într-un vers*)
 - Suia, chiparos, o, -aur, de, negrul, pe, viță. (*Îmbrățișare*)
- 2. Observă topica afectivă pe care o valorifică Ion Pillat în următoarele poeme într-un vers.**
- 2.1.** Precizează ideea pe care poetul intenționează s-o accentueze prin schimbarea topicii.
- Zburau fazani de aur în focul din cămin. (*Pasărea din basm*)
 - Nu vorbele, tăcerea dă cântecului glas. (*Arta poetică*)
 - Foșniră împușcate lungi aripi. Dor târziu. (*Melancolie*)
 - Balauri, munții vineți, păzeau cetăți de-argint. (*Țara*)
- 3. Identifică echivocurile din enunțurile de mai jos și comentează. Cum sunt receptate aceste confuzii în comunicarea cotidiană?**
- Întreprinderea noastră produce pălării pentru bărbați de paie.
 - Am învățat să împletesc ciorapi pentru copii din lână.
 - Am selectat cinci modele de mănuși din piele de damă.
 - Vindem brânză de vacă proaspătă.
 - Am căutat ciorapi pentru fetețe lungi.
- 4. Precizează, în fiecare dintre fragmentele propuse, starea de spirit a eului liric, accentuată prin inversiune.**
- 4.1.** Comentează una dintre inversiuni.
- Frumos odor e Fulga! și naltă-i e făptura! (Vasile Alecsandri, *Dan, căpitan de plai*)
 - Vesela, verde câmpie acu-i tristă, veștețită... (Vasile Alecsandri, *Sfârșit de toamnă*)
 - Unde și când m-am ivit în lumină nu știu, / din umbră mă ispitesc singur să cred / că lumea e o cântare. (Lucian Blaga, *Biografie*)
 - Tare sunt singur, Doamne, și pieziș! / Copac pribeag uitat în câmpie. (Tudor Arghezi, *Psalm*)

UNITATEA IV

Identitate lingvistică și culturală

*Deși Pământul se învârte mereu,
m-am născut acasă.*

(Grigore Vieru)

DIALOGUL VALORILOR CULTURALE

AVAN-TEXT ►

Cocoșul, Constantin Brâncuși

TEXT ►

1. Pe parcursul anilor de liceu ați discutat, în multiple contexte, despre valori. Realizați un cluster al valorilor pe care, în opinia voastră, școala reușește cu adevărat să le formeze.
2. Operele studiate la orele de limba și literatura română sunt frecvent abordate și din perspectiva axiologică. Amintește-ți și elaborează o listă a textelor care fac trimitere spre diferite tipuri de valori.
 - Valori materiale și fizice: sănătate, aspect fizic, confort, securitate, bunăstare etc.
 - Valori economice: productivitate, eficiență, sustenabilitate, libertatea economică etc.
 - Valori moral-spirituale: onestitate, echitate, milă, puritate, iubire, iertare etc.
 - Valori civice/sociale: democrație, egalitate, toleranță, demnitate umană, pace, politețe, libertate, dreptate etc.
 - Valori estetice: frumusețe, armonie, echilibru, originalitate etc.
 - Valori intelectuale: inteligență, gândire critică, creativitate, curiozitate etc.
 - Valori profesionale: considerație, reușită profesională, integritate, muncă, responsabilitate, etică profesională etc.
 - Valori culturale: limbă, patrie, istorie, neam, religie, tradiții și obiceiuri, respect pentru familie și comunitate etc.
3. Citește selecția de fragmente care ilustrează pagini din literatura română scrisă de femei din a doua jumătate a secolului XX și prima jumătate a secolului XXI.
 - 3.1. Observă sistemele de valori abordate de aceste lumi ficționale.

Sexagenara și tânărul

de Nora Iuga

(Fragment din roman)

Tocmai ne luaserăm examenul de stat, de atâta Goethe, *Wilhelm Meister* și *Afinitățile electiv* ne ieșiseră pe nas. Eram tinere, pietroase, cu ochii după bărbați. Nu aveam bani să plecăm la munte sau la mare. După ce am lucrat la fabrica de conserve „Flora”, la sortat legume, o lună bună de vară, am ajuns cu un camion plin de puști abandonți, știrbi și cu muci la gură, la GAS-Zagna Vădeni. La nord erau Galații, la sud, Brăila. Terry avea câte o pereche de bunici în fiecare din aceste orașe, dar nu-i vizitase niciodată. Și tare i-ar fi plăcut să se plimbe seara pe strada mare și dimineața să meargă în port, să vadă vapoarele. Terry visa să ajungă

departe. Anna nu avea pe nimeni la Galați sau Brăila și nu voia să ajungă nimic. Când era de trei ani, cineva a întrebat-o ce vrea să fie când o să se facă mare, a răspuns: „Apă”, așa îi povestise ei mama. Terry era roșcovană, pistruiată, cu picioare lungi și sâni mari, stăteam culcate pe rogojina de la intrare, pe terenul în pantă; n-am să uit niciodată poziția aceea, parcă eram tăiate în două, cu trupul în bordei și cu capul afară, priveam cerul, își depăna aventurile ei galante [...]. Nu credeam o iotă din ce spunea, dar îmi plăcea s-o ascult. Povestea frumos și mă gândeam că ar fi păcat să nu ajungă scriitoare și a ajuns.

De ce fierbe copilul în mămăligă

de Aglaja Veteranyi

(Fragment din roman)

Tristețea te îmbătrânește.

Eu sunt mai bătrână decât copiii din străinătate. În România copiii se nasc bătrâni, pentru că sunt săraci încă din burta mamei și trebuie să asculte grijile părinților.

Aici trăim ca în paradis. Cu toate astea, tot nu devin mai tânără.

Părinții mei jucau acasă la Circul de Stat. Erau foarte renumiți.

DICTATORUL A ÎNCONJURAT ROMÂNIA CU SÂRMĂ GHIMPATĂ.

Tata, mama, mătușa, eu și sora mea am fugit cu avionul în străinătate, după ce tata a furat banii din casieria circului. Mama s-a dus cu banii furați la Hotel Internațional, a făcut ochi dulci și a cumpărat dolari.

Morții trăiesc mai bine decât cei vii, în cer nu ai nevoie de pașaport ca să călătorești, spune mama. Mătușa și-a părăsit bărbatul. Nu vorbește aproape niciodată despre el. În compensație, vorbește mama de numeroasele ei surori, atunci

plânge și-și dă cu pumnii în cap. Ce face ea seamănă cu un balet. [...]

Suntem oameni buni, pentru că suntem ortodocși, spune mama.

Ce înseamnă ortodox?

Asta e când crezi în Dumnezeu, spune ea. La ortodocși se obișnuiește mai ales să se cânte, să se mănânce și să se facă rugăciuni. Dar eu nu am fost niciodată acolo. Mătușa face mereu colivă pentru morți, ornată cu bomboane. Dar o mîncăm și singuri, pentru că în apropiere nu se află

nicio biserică ortodoxă ca s-o împărțim acolo. [...]

DICTATORUL L-A INTERZIS PE DUMNEZEU.

Dar în străinătate avem voie să fim credincioși, deși aici aproape că nu există biserică ortodoxă. În fiecare noapte îmi spun rugăciunea pe care am învățat-o de la mama. Acasă copiii n-au voie să se roage, nici să-l deseneze pe Dumnezeu. În desene trebuie să fie mereu dictatorul și familia lui.

Buburuza

de Liliana Corobca

(Fragment din roman)

Cu mulți ani în urmă, când mi-au dat drumul de la spital, ai mei au înțeles că voi muri în curând. Că doctorii mă trimit acasă pentru a muri, că la spital nu mai au ce-mi face. „Nu mai e nimic de făcut”, li s-a spus. Mama aduna și punea deoparte ștergare pentru înmormântare, să aibă ce da de pomană. Aveam căldare și un ceainic mare, cu floricele și ciuperci, care începeau să ruginească în așteptarea înmormântării. Într-o zi, mama a spus: „Hai să luăm ceainicul Vasilicăi, dacă tot nu avem bani de unul nou. L-au luat să-l folosească, dar îmi mai purta numele. Era al meu, deși numai dacă muream. Ceainicul meu de înmormântare. Îmi admiram pe ascuns lucrurile adunate pentru moarte. Probabil așa își admiră și își adună zestrea fetele tinere. După întâmplarea cu ceainicul, m-am bucurat. Am simțit cum s-a în-

depărtat moartea de mine cu un pas: fără ceainic nu se moare. [...]

Mama mi-a spus că m-am născut un copil perfect, dar bunica, în grija căreia mă lăsase, la un moment dat, m-a tras tare de picior, când eram gata să cad din pat. Aveam vreo șapte luni. Am plâns mult, dar nimeni nu știa ce aveam, iar când am început să merg, era deja târziu, că osul se prinsese strâmb. Bunica, în schimb, zicea că așa m-am născut eu, cu un picior mai lung și altul mai scurt.

Ei mă așteptau să mor. Nu-și băteau capul ce simt când mă abandonau frații mei pe câmp, nu se porneau să mă caute imediat, să se neliniștească dacă aceștia veneau acasă cu căruciorul gol. „Unde-i Vasilica?” „Nu-i!” Probabil oftau ușurați că, în sfârșit, au redevenit familie normală, cu copii sănătoși pe care nu trebuie

să-i ascunzi după cuptor când vine vreun oaspete.

Chiar dacă arătam a copil mic, nede-zvoltat fizic, mintea nu-mi era a unui prunc. Înregistram reacția oamenilor, înțelegeam și sufeream poate mai mult decât ceilalți. O iubeam pe mama când zâmbea, când se liniștea, nemulțumirea și grijile multe

se îndepărtau de ea pentru câteva clipe și ea era veselă. O adoram când în astfel de clipe mi se adresa: „Vasilcuța mamei cea mai cuminte și frumoasă!” Mă mai alinta, adăugând: „care are piciorușe de cocuță și inimă de împărăteasă”. Am reținut aceste cuvinte, mă emoționează amintirea și acum.

Vara în care mama a avut ochii verzi

de Tatiana Țibuleac

(Fragment din roman)

Mă gândesc de multe ori cum ar fi fost viața noastră dacă nu murea Mika. Dacă nu se pierdea în acea iarnă friguroasă pe ne-prins de veste, așa cum se pierde bomboanele în buzunarele copiilor săraci. Mika era cleiul, păianjenul nostru drag, care ne prinsese pe toți în pânza sa fermecată ca pe niște gâze și ne ținea acolo grămadă. Mika a fost singurul motiv pentru care ne-am simțit niște ani familie și nu ne-am ros beregatele dintr-odată, ca niște câini turbați ce eram.

În acea iarnă eu am iubit-o mai mult decât toți pentru că a început, în sfârșit, să vorbească, iar primul ei cuvânt a fost „Aleks”. Mă urma peste tot ca o gânganie, ținându-se de degetul meu mic și ascunzându-se la spatele meu de câte ori se speria de vreo cioară sau auzea vreun câine. „Mika-rika-pika”, îi spuneam eu serios, iar ea râdea ca un curcubeu gădilat la tălpi, oprindu-se doar când i se termina tot aerul din plămânișorii ei firavi. O lă-

sam să se tăvălească prin zăpadă în voie, apoi repetam din nou „Rika-pika-mika”, amenințând-o fioros cu degetul arătător. Râsul revenea colorat și vesel, ca un balon de săpun, iar eu aș fi putut să o ascult ore întregi. Și o ascultam.

Aveam pe atunci opt ani, iar ea șase, însă era atât de mică și de zăpăcită, încât mama îi legase mânușile cu un elastic și i le trecuse prin mânecile paltonului. Mika pierdea și strica totul – și-a pierdut chiar și primul dinte căzut. Însă nimeni nici-odată nu se supăra pe Mika – nici chiar tata. Toate bățiile cuvenite ei, tata le aduna în pumni și în picioare, apoi mi le trăgea mie, când i se părea că sunt prea încet sau că plâng ca o fată.

Mai bine mama ar fi legat-o cu un elastic pe Mika. Mai bine, în locul ei, ar fi murit tata.

Dacă moartea ar ține cont de părerea oamenilor, ar muri mult mai multă lume potrivită. Psihiatra noastră spunea că până

la cinci ani copiii nu țin minte nimic. Eu cred însă că ea mânca rahat și că Mika a murit cu multe amintiri – cu cele mai frumoase și adevărate amintiri care au existat vreodată în familia noastră nenorocită.

Sunt sigur că dacă Dumnezeu ar fi avut o fată, era să o cheme Mika.

Îmi este atât de dor de ea, încât îmi vine să-mi scot ochii.

Mika-rika-pika.

Moni Stănilă

Țipă cât poți

de Moni Stănilă

(Fragment din roman)

M-am săturat eu de povestea asta cu munci și lipsuri. Nimic nu se schimbă. Lucrez toată ziua și, când se încheie anul, tot fără bani sunt. O treime din zi o dorm, o treime dintr-o treime sunt pe drum, o treime o muncesc, o treime dintr-o treime gătesc și mănânc. Nici măcar o treime de trăit. Doar o treime dintr-o treime. E un coșmar să văd cum viața mea se risipește în activități care nu îmi aduc nicio mulțumire. O ecuație care mă face nefericită. E ca și cum aș avea de trăit o singură zi de la un capăt la altul. Și mă doare inima de ciudă. Mai ales acum că am și

problema cu patul pe inima mea mare. O schimbare e obligatorie. Simt asta în fiecare dimineață. O schimbare radicală. Un an la mare. Sau la munte. Aș putea să îmi dau demisia, știu, pare simplu, dar am, ca toată lumea, nevoie de bani. Sau aș putea să îmi rup un picior. Sunt lucruri pe care aș putea să le rezolv. Și pe primul, și pe al doilea. Nu ar fi imposibil să plec un an la mare. Doar curaj îmi trebuie. Nu e greu să îmi dau demisia. Doar altă sursă de venit îmi trebuie. Poate totuși ar fi bine să mă gândesc la a treia variantă și să îmi rup un picior.

Lilia Calancea

Sunt oare un călău?

de Lilia Calancea

(Fragment din roman)

6 august 1942

Un tren cu vagoane pentru vite cu foarte mulți copii în el poposi în gară. Totul îmi păru neobișnuit în acea debarca-

re. Mi-am dus binoclul la ochi ca să mă încredințez că văd bine. Valuri, valuri de copii se îndreptau spre lagărul nostru și doar ici, colo câte un adult care îi înso-

tea. Niciun icnet, niciun plâns. Cu toate astea, abia de-și târau picioarele, obosiți, flămânzi și însetați. [...]

Pentru prima oară, nisipul alb de pe „Drumul paradisului” (astfel era botezată cărărușa ce ducea de la vestiar până în camera de gazare) nu a luat forma tălpiilor goale ale nefericiților. Copiii și cei doi adulți veniți cu ei nu au fost despuiați și descălțați. Ba mai mult și de neînchipuit: chiar și cei care purtau ochelari au fost lăsați să-și întâmpine moartea destoinic. Cu vederea limpede. Nimeni nu le ceru să și-i scoată la intrarea în camera de gazare.

Privilegiu? Excepție?

Privilegiu? Ja. Comandantul lagărului în persoană l-a oprit pe bătrân, înainte

să-i poftească în camera de gazare. I-a făcut o ofertă. Bătrânul o refuză. Nu, nu-și va abandona copiii. Va intra cu ei. Excepție? Nein.

Porțile blindate și grele s-au închis în spatele lor. Nu s-a auzit nici cel mai mic scâncet. Sute de urechi stăteau la pândă. Ofițerii SS, gardienii, chiar și câinii. Linștea neobișnuită, neomenească în fața morții îi alarma pe toți. Ceva trebuia să se întâmple.

Și dintr-odată, sute de voci izbucniră într-un cântec. Ultimul lor cântec.

Eli, Eli, lama sabactani?

Dumnezeule, de ce i-ai părăsit? Nu sunt oare și ei copiii tăi?

4. Formați echipe pentru a discuta, din perspectivă axiologică, despre fiecare dintre fragmentele citite, conducându-vă de întrebările de mai jos. Prezentați celorlalte echipe o sinteză a discuției.

- ▶ Ce temă abordează fragmentul de text citit?
- ▶ Ce valori reflectă fragmentul de text? Precizați dacă aceste valori devin motive literare.
- ▶ Cum se face, în text, reflectarea valorilor: prin discursul narativ, prin atitudinea sau comportamentul personajelor, prin referințe directe?
- ▶ Care este rolul valorii/valorilor reflectate în viața reală, dincolo de lumea ficțională?

4.1. La finalul prezentărilor, realizați, în baza tuturor secvențelor citite, o concluzie despre dialogul valorilor reflectate în lumile ficționale.

ISTORIA LITERATURII, TEORIA ȘI CRITICA LITERARĂ – SURSE DE INTERPRETARE A OPEREI LITERARE

AVAN-TEXT ►

1. Citiți prima pagină dedicată autorului vostru preferat în *Istoria literaturii române* de G. Călinescu și notați tipul de informații pe care le analizează istoricul literar.

ARHI-TEXT

Istoricul literar	Teoreticianul	Criticul literar
► Se concentrează pe studierea evoluției literaturii. ► Analizează contextul istoric, social și cultural în care operele literare au fost create. ► Urmărește tendințele și mișcările literare în diferite perioade. ► Cercetează viața și opera autorilor în contextul epocii.	► Se ocupă cu dezvoltarea și analiza conceptelor și principiilor care stau la baza creației. ► Studiază natura literaturii ca formă de artă și comunicare. ► Dezvoltă metode și abordări pentru analiza textelor literare. ► Se concentrează pe aspecte precum genuri literare, stilistică.	► Oferă judecăți de valoare asupra calității și semnificației operelor. ► Analizează elemente precum stil, temă, structură și impact al acestora asupra cititorului. ► Poate scrie recenzii, eseuri sau articole despre cărți și autori contemporani.

TEXT ►

2. Analizați din *Dicționarul de teorie literară* definițiile următorilor termeni literari: *critică literară*, *literatură națională*, *istoria literaturii*, *canon*. Notați tipul de informație pe care îl furnizează un astfel de dicționar.
3. Citiți următoarele fragmente și analizați-le din perspectiva celor trei concepte-vector: *istorie literară*, *teorie literară* și *critică literară*. În prim-plan este opera lui Nichita Stănescu, tratată în trei tipuri de metatext. Prezentați reflecțiile voastre referitoare la: obiectul discursului, metoda critică, scopul textului, impactul asupra cititorului.

Textul A

„Nichita Stănescu nu este numai un versificator diabolic de abil, un poet inspirat și original, este și un teoretician al poeziei. A construit un model (poezia metalingvistică), un tip genetic de lirism...”, scrie E. Simion în prefața la *Opere* din 2002. „Nichita Stănescu e cea mai mare iluzie a criticii noastre actuale”, scrie, parcă în replică, Gh. Grigurcu, în *Amurgul idolilor* (1999). Receptarea poetului *Necuvintelor* stă, toată, între aceste două extreme. E drept și că, atât înainte, cât și după 1989, cultul personalității poetului s-a dovedit mai puternic, deși contestarea e la fel de veche, datând și unul, și alta din anii 60. Poate și pentru că a fost mult prea excesivă

de la început, în vreme ce pledoaria pentru originalitatea poetului avea mai mult decât un sâmbure de adevăr. Astăzi, cu prima ediție critică pe masă, ne putem face o idee mai limpede și mai obiectivă. Ceea ce bate numaidecât la ochi, la capătul unei lecturi nu fără destule obstacole, este inegalitatea poeziei. [...] Însă tot așa de bătătoare la ochi este originalitatea. Doar inaderență la tipul ca atare de poezie denotă afirmația lui Grigurcu după care Nichita Stănescu ar fi un „idol fals, așezat în locul valorilor interzise, subestimate, răstălmăcite, ori al celor ce n-au venit încă.

(Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*)

Textul B

Așa cum observă Nicolae Manolescu, toate elementele din poezia lui Nichita Stănescu au o natură duală: cuvintele se scurg în lucruri și lucrurile se scurg în cuvinte. Ca în fizica de după Heisenberg și de Broglie, materia are o structură duală, e în același timp undă și corpuscul, cuvânt și lucru. Felul în care răspunde la experimente depinde de felul în care este pusă întrebarea. La experimentele fizice, materia se dovedește fie undă, fie corpuscul, în funcție de natura întrebării – niciodată amândouă în același timp. La experimentele poetice, aceeași materie se poate dovedi compusă fie din cuvinte (*y compris* și cazul particular, atipic, al *necuvintelor*),

fie din lucruri, tot în funcție de natura întrebării și, de asemenea, niciodată amândouă în același timp. Eul poetic știe aceasta, însă, spre deosebire de raționalul fizician, vrea cu tot dinadinsul să descopere sufletul verbal al lucrurilor indiferent de natura întrebării pe care o pune, cu toate că e conștient că dorința lui e condamnată să rămână la un condițional-optativ etern, niciodată la indicativ. (...) Îndrăgostit de cuvinte și de lucruri deopotrivă, eul poetic e în situația paradoxală a unui Parsifal care știe întrebarea, însă nu se poate cu niciun chip hotărî cum îi place mai mult regatul: în adormire sau în trezie.

(Radu Vancu, *Poezie și individuație*)

„Canoanele [...] includ valori, interogații, intenționalități, conținuturi constante ale naturii umane. Operele cu adevărat cano-nice sunt selectate pe baza unui proces natural dirijat, care rămâne în ultimă instanță imprezizibil, chiar dacă e modelat de anumiți parametri. Voi enumera pe scurt câțiva: primul e preferința majorității... al doilea e multitudinea sensurilor atașate... al treilea parametru e interacțiunea vie și compatibilitatea cu diverse domenii valorice și tipuri de discurs... un alt parametru este capacitatea de a crea durabilitate și transcendență estetică.”

(Virgil Nemoianu,
*Postmodernismul și
identitățile culturale.
Conflicte și coexistență*)

Discursul metapoetic

Semantica generativă definește discursul literar ca proces de „formalizare a structurilor dincolo de enunț” (Taugott, în *Poetica americană. Orientări actuale*). Discursul literar este un proces propulsat de mecanisme, tehnici care au la bază principii precum deviația, comprimarea semantică, dar și simultaneitatea (cf. Stănescu), transferul semantic (în cazul epitetului metaforic).

Din citatul sus-menționat, reținem spre analiză aspectele: procesul de „formalizare a structurilor” și semnificația meta- sugerată prin locuțiunea prepozițională „de dincolo de”. Raportată la eseul stănescian, „formalizarea structurilor” lingvistice se referă la text literar ca „secvență structurată de expresii lingvistice” al cărei sens textual este transmis prin expresii poetice, în sensul activ al metabolelor ca dimensiune a conștiinței poetice. Sensul poetic nu se consumă doar în interiorul structurilor lingvistice, simultan cu acestea, ci și „dincolo de” textul eseistico-poetic. Este unul dintre aspectele discursului meta- în sensul evidenței producerii de sens „dincolo de” scriitură. [...] Eseurile stănesciene sunt mostre de metalimbaj poetic. Eseul stănescian este un discurs metapoetic: texte în care eseistul folosește un limbaj secund, de explicitare a limbajului poetic. [...] Funcția metalimbajului poetic este de natură metalingvistică și metatextuală (în eseul stănescian apare remarcă: „Poezia este metalingvistică”), iar formele de manifestare a acestei funcții este metatextul. [...]

Dimensiunea discursului eseistic stănescian este relevantă prin sensul (meta)poetic, exprimat prin metafora „cuvântului văzut”: „Cuvântul văzut (scris) atât prin litere care-l compun, cât și prin valențele sale deschise de combinare sintactică, reproduce în mod simultan atât structura materiei, într-o posibilitate a ei, cât și structura conștiinței într-o devenire a ei” (*Fiziologia poeziei sau despre durere*, 1990).

(Luminița Chiorean,
Arhitectura eseului poetic stănescian)

CITITORUL AVIZAT ȘI LECTURA INTERPRETATIVĂ A OPEREI LITERARE

AVAN-TEXT ▶

1. Realizează o pagină de jurnal din perspectiva unui cititor avizat. Răspunde în această pagină la următoarele întrebări:

- ▶ Cât de mult ți-ai modificat viziunea despre un text de la o lectură la alta?
- ▶ Care au fost momentele de revelație? Când s-au întâmplat? În funcție de ce întrebare?
- ▶ Ce informații te-au ajutat să interpretezi textul?
- ▶ De ce elemente te folosești în interpretarea textului?
- ▶ Cum se produce lectura unei poezii? Dar a unui text epic?

2. Citește următorul text și notează diferența de producere a lecturii în funcție de specificul genurilor. Completează tabelul.

TEXT ▶

Lectura textului epic	Lectura textului liric	Lectura textului dramatic

Primul sfat pe care am vrea să vi-l dăm cu privire la citirea unei povești este acesta: citiți-o repede și cu o imersiune totală. În mod ideal, o poveste trebuie citită dintr-odată, dar acest lucru este rareori posibil în cazul oamenilor ocupați care citesc romane lungi. Oricum, idealul rămâne acela de a comprima timpul de lectură cât se poate de mult. Altfel, veți uita ce s-a întâmplat, unitatea intrigii vă va scăpa și vă veți trezi pierdut în cazul acelei povești. [...] Respectarea acestei reguli ar trebui să vă permită să răspundeți primeia dintre cele patru întrebări

care ar trebui puse despre fiecare carte: despre ce vorbește ea? Dacă nu o veți citi rapid, probabil că veți rata unitatea poveștii. Dacă nu o veți citi cu intensitate, cel mai probabil nu veți reuși să sesizați detaliile.

O piesă de teatru este o operă de ficțiune, o poveste și, fiind așa, ar trebui citită ca o poveste. Probabil că un cititor va trebui să fie mai activ în recrearea fundalului, a lumii în care personajele trăiesc și se mișcă, pentru că în piesele de teatru nu există descrierile care abundă în proză. Dar problemele sunt practic aceleași.

Totuși, există o diferență importantă. Atunci când citiți o piesă, nu citiți o operă completă. Piesa întreagă (așa cum a intenționat autorul ca ea să ajungă la cititor) nu există decât pe scenă. Aidoma muzicii, care trebuie auzită, unei piese îi lipsește o dimensiune fizică atunci când doar o citim. Cititorul e cel care trebuie să adauge acea dimensiune.

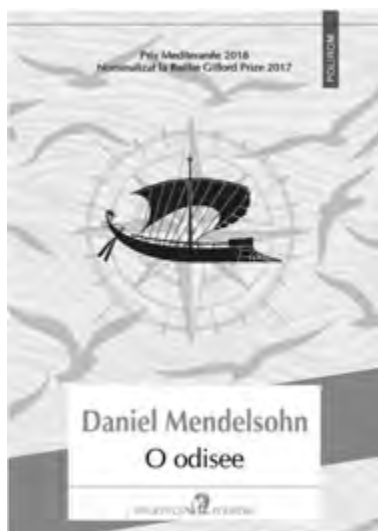
Singurul mod în care puteți face asta este să vă imaginați desfășurarea lucrurilor. Așadar, din momentul în care ați descoperit despre ce anume este vorba în piesă, în ansamblu și în detaliu, și de îndată ce ați răspuns întrebărilor care trebuie puse despre orice poveste, încercați să regizați piesa. Imaginați-vă că aveți înaintea dumneavoastră o jumătate de duzină de actori buni care așteaptă să vă transforme dorințele în realitate. Explicați-le cum să rostească o anumită replică și cum să joace o anumită scenă. Explicați-le importanța unor cuvinte și arătați-le cum anume ajunge acțiunea la punctul culminant.

Cea mai simplă definiție a poeziei (în sensul oarecum limitat pe care-l folosim aici) ar fi că ea este ceea ce scriu poeții. Acest lucru pare destul de clar, însă, cu toate acestea, unii nu ar fi de acord cu definiția dată. Poezia, ar spune ei, este

produsul unei exaltări a personalității care poate fi exprimată în cuvinte scrise, dar care se poate manifesta și ca acțiune fizică, mai mult sau mai puțin ca sunet muzical sau chiar ca sentiment. Există ceva adevăr în asta și poeții au recunoscut mereu acest adevăr. Există ideea foarte veche că poetul trebuie să ajungă până în profunzimile sufletului propriu pentru a-și produce poemele, că locul de origine al acestora este așa-numitul leagăn al creației, care se află în minte și în suflet. În acest sens, poezia poate fi făcută de oricine, în orice moment de sensibilitate solitară. Mulți oameni cred că nu pot citi poezie lirică. Cred că, prea adesea, aceasta e dificilă, obscură, complexă și că solicită atât de multă atenție, încât nu merită atâta efort din partea lor. În particular, esența unui poem nu va fi descoperită niciodată în primul vers și nici măcar în prima strofă. Esența unui poem poate fi găsită doar în întreg, nu în părțile lui. A doua regulă pentru cititul poeziei este asta: recitiți poemul. Dar recitiți-l cu voce tare. Veți descoperi că actul de a citi cu voce tare va forța cuvintele poeziei să vă dezvăluie mai bine înțelesul lor.

(Mortimer J. Adler și Charles Van Doren, *Cum se citește o carte. Ghidul clasic pentru o lectură inteligentă*)

3. Daniel Mendelsohn, în romanul *O Odisee* (trad. de Bogdan-Alexandru Stănescu, Polirom, Iași, 2019), propune imaginea unui profesor care încearcă să creeze la cursurile sale de literatură cititori avizați. Citește fragmentele selectate (referitoare la interpretarea *Iliadei*) și construiește o hartă a momentelor și proceselor pe care un cititor avizat trebuie să le parcurgă pentru a avea un ochi critic asupra textului literar.

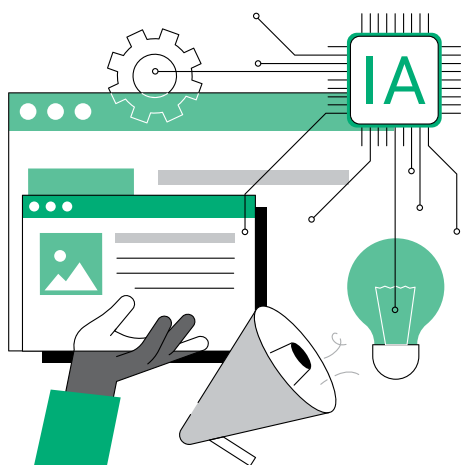
„După pauză aveam să le predau bazele poezicii homerice: istoria dezbaterei legate de cum au fost compuse la origine poemele homerice, natura poeziei orale, elemente ale tehnicii epice și așteptările mele legate de acest curs.”

„Acest pasaj sintetizează de fapt acțiunea următoarelor trei cânturi ale *Odiseei*. În Cântul II, Telemah va convoca atât de întârziatul sfat al cetățenilor din Itaca și-i va înfrunta pe Pețitori în prezența poporului. În Cântul III el își părăsește casa pentru prima oară în viață și navighează spre Pylos, unde-l întâlnește pe Nestor și află câte ceva despre faptele de arme ale tatălui său din timpul războiului; în Cântul IV, el călătorește de la Pylos la Sparta, unde-i găsește pe Menelau și pe Elena, care trăiau în mare splendoare, amândoi plini de amintiri despre înțelepciunea și dibăcia lui Odiseu.”

„Am continuat să cataloghez trăsăturile speciale ale poeziei lui Homer, începând cu metrul lung, de șase picioare, de tipul buum-pam-pam, numit hexametrul dactilic, pe ritmul căruia dansează fiecare dintre cele 12.110 versuri ale *Odiseei*: Bum-bu-bu-BUM-bu-bu Bum; bu-bu Bum-bu-bu Bum-bu-bu Bum Bum. [...] Am vorbit despre epitetele-clîșeu, atât de utile la identificarea rapidă a personajelor, crucială compoziției orale. Le-am spus să fie cu ochii-n patru după «sinonimii epice»: pasaje în care poetul se oprește pentru a compara, câteodată foarte amplu, un personaj sau o acțiune din povestea lui fabuloasă cu ceva ce aparține lumii cotidiene a publicului său – lumii noastre.”

CITITORUL, CREATOR DE VALORI ÎN ERA DIGITALĂ

AVAN-TEXT ►

TEXT ►

1. **Privește pictograma alăturată și oferă o interpretare personală a acesteia, urmărind reperele de mai jos.**
 - 1.1. Ce domenii sunt sugerate și care sunt simbolurile pentru acestea?
 - 1.2. Ce simbolizează becul al cărui filament „aprinde” Inteligența Artificială (IA)?
 - 1.3. Ce sugerează portavocea prezentă în partea inferioară a desenului?
 - 1.4. De ce crezi că mâna care ține cartolina este jumătate albă, jumătate neagră?
 - 1.5. Cu ce se poate asocia roțița zimțată?
 - 1.6. Ce rol au punctele și liniile din fundal?
2. **Prin ce simbol crezi că s-ar putea reprezenta arta din era digitală?**
3. **Citește textul de mai jos, selectat din opera *Civilizația spectacolului* de Mario Vargas Llosa, și urmărește opiniile autorului despre cultură.**

Ideea naivă că prin intermediul educației cultura se poate transmite la nivelul întregii societăți distruge *cultura înaltă*, pentru că singura modalitate de a obține o democratizare universală a culturii e sărăcind-o, făcând-o tot mai superficială. [...]

Destul de multe lucrări din ultimii ani au încercat să definească trăsăturile caracteristice ale culturii timpului nostru, în contextul globalizării, al mondializării capitalismului și a piețelor și al extraordinarei revoluții tehnologice. [...] Această cultură, spre deosebire de cea care răspundea înainte la acest nume, nu mai e elitistă, erudită și exclusivistă și a devenit o *cultură de masă* autentică. [...]

Această cultură de masă ia naștere [...] prin dominația imaginii și a sunetului asupra cuvântului, adică prin intermediul ecranului. Industria cinematografică, mai ales cea de la Hollywood, „mondializează” filmele distribuindu-le peste tot în lume și, în fiecare țară, la toate segmentele sociale, așa încât, asemenea discurilor muzicale și televiziunii, filmele sunt accesibile tuturor și pentru a te bucura de ele nu e nevoie de o formație intelectuală sau de o specializare aparte. Acest proces s-a accelerat odată cu revoluția cibernetică, cu apariția rețelelor de socializare și cu universalizarea internetului. Nu doar informația a depășit toate barierele și a ajuns la îndemâna oricui, ci practic toate

sectoarele comunicațiilor, artei, politicii, sportului, religiei etc. Au resimțit efectele reformatoare ale micului ecran. [...]

Diferența esențială dintre cultura din trecut și divertismentul de astăzi este că produsele acelei culturi aveau preten-

ția de a transcende timpul prezent, de a dura, de a viețui și pentru generațiile viitoare, în vreme ce produsele culturii de azi sunt fabricate ca să fie consumate pe loc și apoi să dispară, precum biscuiții sau popcornul.

- 4. Identifică trei caracteristici ale culturii înalte.**
- 5. Care este cauza apariției culturii de masă, potrivit lui Mario Vargas Llosa?**
- 6. Ce avantaje pot fi asociate industriei cinematografice?**
- 7. Ce diferență esențială identifică Llosa între cultura înaltă și cultura de masă?**
- 8. Citește fragmentul din articolul *Cultura de Internet*, scris de Andrei Pleșu și publicat în revista „Dilema Veche”, pentru a descoperi un punct de vedere referitor la cultura în era digitală.**

Ceea ce e grav e că, găsind atât de ușor, începi să-ți închipui că deții cu adevărat ceea ce ai găsit. Impostura e, de aceea, paguba subiacentă a culturii de Internet. Bunul dobândit fără efort, parada de informație plutind pe un perfect vid cognitiv, știința neasimilată, neprelucrată organic, creează impresia penibilă a falsului, a jongleriei stângace. Nicăieri nu e trișeria intelectuală mai acasă ca în spațiul culturii de Internet. Campionii ei păcălesc lumea, dar se păcălesc pe ei înșiși. Încep să creadă că știu, că emană miresme subtile, când, de fapt, miros a Google de la o poștă.

Cultura de Internet amenință să devină cultura viitorului. Ea face victime încă de pe băncile școlii, dar se instalează, vanitos, și în creiere mai tomnatice, grăbite să vândă ceea ce n-au cumpărat niciodată. Îmi pică ochii, din când în când, pe verbiajul bălțat al unei mici vedete de televiziune, pentru care laptopul pare să

fie mamă, tată, frate, prieten și, probabil, iubită. Din instrument util, calculatorul portabil a devenit un substitut de personalitate, o excrescență schizoidă care își domină utilizatorul. Omul vrea să epateze, să etaleze cunoștințe fenomenale, să arate, mă-nțelegi, prostimii cât e de deștept. Vreți să auziți ceva despre Olympia (pronunție ezitantă), a lui Édouard (pronunțat cu un „d” final sonor) Manet? Ascultați la mine! Urmează platitudinile curente, culese din Wikipedia și din alte cotloane digitale, de unde trebuie să rezulte că vorbitorul și-a tocit coatele și și-a mâncat tinerețile studiind asiduu istoria artei. Nu-i nimic – îmi spun. Insul a făcut totuși, de bine, de rău, un efort. Și decât să nu știi nimic, mai bine să înveți câte ceva, fie și de pe Internet. Atâta doar: când ești în faza de învățare, nu se cade să adopți, țațoș, postura învățătorului. Mai ai încă de butonat...

9. Care este, în opinia lui A. Pleșu, cea mai mare pagubă a culturii pe internet?
10. Definește ce este „impostura intelectuală”, conform fragmentului citit.
11. Ce exemplu oferă autorul pentru a ilustra vanitatea falsei culturi?
12. Cui îi este recomandată postura umilului, așa cum se poate observa în text?
13. Pornind de la cele două fragmente citite, răspunde la întrebările de mai jos, raportându-te și la experiența ta culturală.
 - 13.1. Ce rol are cititorul/consumatorul de artă în era digitală?
 - 13.2. Cum se poate asigura acesta că evită capcanele impostorilor?
 - 13.3. În ce context devine cititorul un creator de valori în era digitală?
 - 13.4. Crezi că prin postările tale de pe platformele sociale diseminezi valorile? Scrie un text argumentativ în care să răspunzi la această întrebare.
14. Formulează un punct de vedere despre impactul internetului asupra relațiilor interumane, pornind de la textele lecției și de la poezia *Online* de Andrei Dósa.

INTER-TEXT ►

google este tatăl meu
de la el am învățat cum se face
nodul la cravată

am apelat la el
de mai multe ori într-o singură zi
decât la tata în toată viața mea

eu și cu tata
plutim în derivă prin spațiul virtual
ne mai trimitem câteodată mailuri
el îmi trimite anecdote misogine

și ecuații al căror rezultat final este
femei egal probleme
eu îi trimit teste de atenție și aplicații
care îți determină vârsta creierului

to: tata
subject: [No subject]

am citit undeva pe net că
anul acesta se vor genera
4 exabiți de informație unică
vom fi mai conectați ca niciodată

(Din volumul *Când va veni ceea ce este desăvârșit* de Andrei Dósa)

CULTURA COMUNICĂRII ÎN SPAȚIUL PUBLIC

PROFILUL UNUI VORBITOR CULT

AVAN-TEXT ►

1. Pornind de la sintagma *cultura comunicării*, creează un acrostih prin care să descrii profilul unui vorbitor cult.

1.1. Citește textul suport de la rubrica ARHI-TEXT și completează cu idei privind profilul unui vorbitor cult.

TEXT ►

2. Citește fragmentul următor și surprinde ideea esențială a textului.

Este o constatare plină de consecințe, pe întreg domeniul studiilor estetice și literare, faptul că limbajul omenesc este însoțit de două intenții care, deși rămân mai tot timpul solidare, nu sunt mai puțin diferite în spiritul și direcția lor. Am arătat și altă dată că cine vorbește o face pentru a-și împărtăși gândurile, sentimentele și reprezentările, dorințele sau hotărârile, dar că în același timp comunicările sale năzuiesc să atingă o sferă anumită a semenilor care întrebuințează același sistem de simboluri lingvistice. Cine vorbește „comunică” și „se comunică”. O face pentru alții și pentru el. În limbaj se eliberează o stare sufletească individuală și

ARHI-TEXT

Cultura comunicării este una dintre cele mai rapide modalități în care ne prezentăm ca personalități la primul contact cu cineva. În comunicarea în public o regulă esențială este **etica** manifestată prin **respectul** față de interlocutor. Etica în comunicare nu admite cuvinte ofensatoare, limbaj licențios sau etichetări.

Cum arată un profil al unui vorbitor cult? Într-o lume a comunicării, **dialogul intercultural** solicită vorbitorului cult adaptabilitate culturală și respectul pentru alte limbi, inclusiv pentru limbile minorităților naționale din fiecare țară. În mod evident, cunoașterea limbii române, a limbii oficiale, de către fiecare cetățean/cetățeană, inclusiv de către minoritățile naționale, este, iarăși, o formă de manifestare a culturii comunicării.

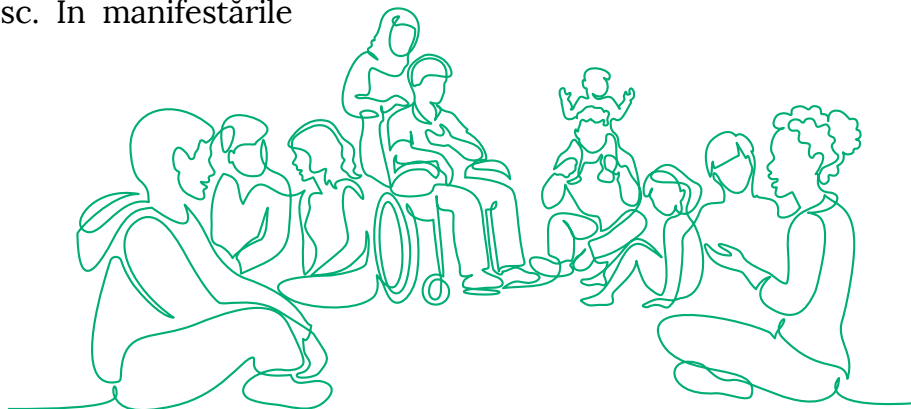
Cultura comunicării se exprimă și prin nivelul de **gândire critică** al vorbitorilor, deci prin competența de discernere a informațiilor din media. Un vorbitor cult nu răspândește zvonuri, dezinformări sau discurs de ură. Accesibilitatea generată de noile media responsabilizează social și mai mult vorbitorii.

Vorbitorul cult cunoaște și **respectă limba literară**, normele gramaticale ale limbii în vorbire și în scriere, în diferite contexte: oficiale, familiale sau profesionale. Are un vocabular variat, potrivit fiecărei situații de comunicare. Poate structura un discurs sau iniția, în mod respectuos, orice dialog civilizat. Este empatic în comunicare, ascultă activ, respectă opiniile și perspectivele celorlalți.

se organizează un raport social. Considerat în dubla sa intenție, se poate spune că faptul lingvistic este în aceeași vreme „reflexiv” și „tranzitiv”. Se reflectă în el omul care îl produce și sunt atinși, prin el, toți oamenii care îl cunosc. În manifestările

limbii radiază un focar interior de viață și primește căldură și lumină o comunitate omenească oarecare.

(Tudor Vianu, *Dubla intenție a limbajului și problema stilului*)

3. Identifică toate cuvintele care constituie câmpul lexical al comunicării.

4. Explică ce semnifică dubla intenție a limbajului.

4.1. Cum crezi că se proiectează această dublă intenție în contextele cotidiene în care comunicăm?

5. Comentează, în 8-10 rânduri, cum înțelegi secvența: Cine vorbește „comunică” și „se comunică”.

6. Expune-ți opinia asupra necesității comunicării culte: în mediul familial, în mediul școlar, în mediul online etc.

6.1. Discutați în perechi despre modul în care ar trebui să reacționăm atunci când ne pomenim într-o situație de manifestare a lipsei de cultură a comunicării. Iată câteva contexte pentru studiul de caz:

- interlocutorul vă vorbește nepoliticos, folosind cuvinte ofensatoare;
- interlocutorul nu vă ascultă când vorbiți și vă întrerupe permanent;
- interlocutorul răspândește o informație neverificată și o impune drept adevăr;
- interlocutorul ignoră regulile elementare de politețe (în sensul unei familiarități care vă intimidează).

PLURILINGVISM ȘI INTERCULTURALITATE

Atelier de lectură și discuție

AVAN-TEXT ▶

ARHI-TEXT

Pentru o înțelegere a manifestării explicite și implicite a culturii, studiile vehiculează modelul iceberg (a se vedea Silvio Martinelli, Mark Taylor, *Învățarea interculturală T-kit*): inițial în conștientizare (cuprinzând arte, literatură, muzică, dans, jocuri, gastronomie, vestimentație), apoi și în afara conștientizării (conceptul de frumusețe, reguli de conduită, cosmologie, relația cu animalele, definiția păcatului, conceptul de dreptate, de puritate, teoria bolii, natura prieteniei, noțiunea de eu, modele ale percepției vizuale, limbajul corpului, modele de conversație în diferite contexte, conceptul de trecut și viitor, organizarea timpului, preferința pentru competiție și colaborare, spațiul fizic etc.).

TEXT ▶

1. Completează următoarele afirmații:

- ▶ Limba mea maternă este...
- ▶ Știu să comunic și în alte limbi, precum...
- ▶ A fi cetățean într-o epocă a globalizării presupune să cunoști...
- ▶ Întâlnirea „celuilalt” care e străin de tine, care are altă limbă, altă cultură presupune o deschidere față de...
- ▶ Eu simt față de cei diferiți de mine că...
- ▶ Lumea globalizată se definește prin...
- ▶ Un spirit european se definește prin...
- ▶ Documentele care certifică nevoia de interculturalitate și plurilingvism sunt...

2. Într-o lume dinamică, deschisă și globalizantă, oamenii se definesc printr-o continuă interconectare, prin diversitate culturală, solidaritate globală, egalitate, respectarea drepturilor omului și sustenabilitate. În acest context, cum considerați că se modifică raportul individului cu limba maternă și cu celelalte limbi?

3. Gabriela Melinescu, una dintre scriitoarele care au plecat în exil, tratează tema limbii materne și a deschiderii spre alte limbi atât în volumele diaristice (*Jurnalul suedez*), cât și în romanul *Acasă printre străini*. Citește următoarea secvență extrasă din *Jurnalul suedez* și analizează relația personajului cu limba maternă.

Seară de neuitat cu Agneta (Pleijel) și Maciej (Yaremba) în care Maciej ne-a povestit [...] despre faptul că a abandonat complet poloneza pentru a face loc deplin suedezei. Lucru pe care eu nu-l pot face și care mă umple de angoasă pentru că sunt obligată să trăiesc mai departe schizofrenic, cu două limbi care luptă pentru supremație.

Gabriela Melinescu
(1942-2024)

N-aș putea să extirp niciodată limba maternă, pentru că ea ține chiar de sufletul meu. Se spune pe bună dreptate că natura este fața lui Dumnezeu, și limbile sunt sufletele popoarelor, prin care ele își exprimă chiar trăirile esențiale ale vieții. Eu am avut și avantajul, ca și alți scriitori care au scris în două limbi, că eram un scriitor deja format când am venit în Suedia. Deci un scriitor avizat de ce se poate pierde odată cu limba maternă. Franceza, cu luminozitatea ei, m-a ajutat să fac trecerea...

- 3.1. Care considerați că e diferența de receptare a limbilor străine în exil, pe de o parte, și într-o lume liberă și democratică, pe de altă parte?
- 3.2. Plurilingvismul presupune capacitatea unui individ de a comunica în mai multe limbi. Considerați că influențează celelalte limbi raportarea unui vorbitor la limba maternă? Poziționați-vă în răspunsul vostru într-un dialog cu textul selectat.
- 3.3. De ce considerați că plurilingvismul este unul dintre principiile fundamentale ale europenismului?

4. **Continuați atelierul de lectură și discuțiile pe baza fragmentului din volumul *Amintiri de Ioan Slavici*.**

Așa au venit lucrurile că eu mă simteam pe o mare întindere pretutindeni acasă. [...] Pretutindeni pe unde mă duceam, oamenii mă îmbrățișau cu dragoste, încât minune nu-i dacă m-am pătruns în curând de gândul că lumea e alcătuită din oameni care mă iubesc și pe care am deci să-i iubesc și eu. [...]

Nu trăiau românii împreună, ci alături de ceilalți, ce-i drept în bună pace, dar nu împreună.

Nu tot așa și eu, deși mama stăruia cu multă hotărâre în gândul că cu străinii din același blid să mănânci. [...] Peste drum de noi stetea feldșerul Modovanyi,

un armean căsătorit cu sora medicului Cordina, care era italian și avea doi băieți cam de vârsta mea.

La dreapta feldșerului, sus pe deal, se aflau casele încăpătoare ale grofiței Konigseg, care era măritată după secuiul Bartha și avea trei băieți și două fete. Dincolo locuia post-maistorul Valerian, un ceh care avea doi băieți și o fată. La stânga locuia un oarecare Koinok, maghiar, al cărui băiat îmi era un fel de mentor într-ale ștregăriei, iar vecin cu Koinok era Voinovici, un turtelar sârb.

„Când întâlnești în calea ta un român – îmi zicea mama – să-i zici «bună ziua»,

Ioan Slavici
(1848-1925)

dar maghiarului să-i zici «Io Napot», iar neamțului «Guten Tag», și treaba fiecăruia dintre dânsii e cum îți dă un răspuns.”

„Dacă-ți rămâne o bucată de pâine – îmi zicea – și o cer de la tine doi dintre ai tăi, s-o tai în două părți deopotrivă de mari, pentru fiecare câte una. Tot așa să faci și dacă doi străini îți cer bucata.” [...] Acestea și multe altele [...] nu le-a născocit din capul ei, nici de prin cărți nu le-a scos, ci le-a nvățat de la lumea în mijlocul căreia a crescut și-și petrecea viața.

- 4.1. Notați cum este lumea în care trăiește copilul, identificând persoanele, locurile, specificul comunității.
- 4.2. Indicați sfaturile pe care i le-a oferit mama pentru a avea un comportament corect față de oamenii alături de care creau o comunitate.
- 4.3. Explicați motivul pentru care mama îl învață pe copil cum să împartă cu ceilalți ceea ce el are.
- 4.4. Precizați valorile pe care i le transmite mama copilului.
- 4.5. Comentați, în două-trei enunțuri, afirmația: „Nu trăiau românii împreună, ci alătura de ceilalți, ce-i drept în bună pace, dar nu împreună”.
- 4.6. Prezentați, în două-trei enunțuri, cum se poate defini relația dintre valorile copilului și valorile celorlalți.
- 4.7. Cum credeți că reușesc să conviețuiască oameni de etnii diferite în același spațiu și să formeze o comunitate? Răspundeți la întrebare, într-un text de trei-cinci enunțuri, valorificând o secvență din text și experiența voastră.
- 4.8. Cum considerați că s-ar fi schimbat relația copilului cu vecinii săi dacă el nu ar fi avut valorile pe care i le insufla mama sau dacă acestea ar fi fost exagerate? Considerați că valorile oferă echilibru comunității? Răspundeți la întrebări, într-un text de patru-șase enunțuri, valorificând o secvență din text și experiența voastră.

INTER-TEXT

ARHI-TEXT

Gradul ridicat de cultură și de interculturalitate – în viziunea filozofului Andrei Pleșu (Andrei Pleșu, *Excurs 2, Sensul culturii în lumea contemporană*, în vol. *Minima Moralia – elemente pentru o etică a intervalului*) – oferă certitudinea deținerii unei surse a bucuriei permanente, prin identificarea sensului vieții. Astfel, domeniul dinamic al culturii reprezintă o formă de maturitate a spiritului (prin referire la împrejurările, cărțile, istoria și istoriile, care conduc la o ordine mai înaltă, omul înțelegându-și rostul și esența), este singurul loc al libertății (în lumea cărților și a ideilor) și este o igienă a spiritului (care ține de civilizație, de asumarea unei mișcări coerente în social).

5. Scrie, individual, un text de 15 rânduri în care să explici implicațiile plurilingvismului în construirea unei identități culturale dinamice, deschise și europene.
6. Citiți următoarea afirmație referitoare la interculturalitate și realizați un poster care să reprezinte esența acestui concept.

„Cine spune *intercultural* spune în mod necesar, plecând de la sensul plinar al prefixului *inter-*: interacțiune, schimb, deschidere, reciprocitate, solidaritate obiectivă. Spune, de asemenea, dând deplinul sens termenului *cultură*: recunoașterea valorilor, a modurilor de viață, a reprezentărilor simbolice la care se raportează ființele umane, indivizii sau societățile, în interacțiunea lor cu altul și în înțelegerea lumii, recunoașterea importanței lor, identificarea interacțiunilor care intervin simultan între multiplele registre ale aceleiași culturi și între diferite culturi.”

(Micheline Rey, în Constantin Cucoș, *Pedagogie*)

Proiect individual

7. Completează un calendar cu datele în care celebrăm zilele limbilor minorităților etnice din Republica Moldova. Scrie un mesaj către un posibil prieten de vârsta ta, care face parte dintr-o minoritate națională din Republica Moldova, cu ocazia zilei limbii sale materne.

Proiect de grup

8. Completați, în caiet, tabelul de mai jos cu informații relevante pentru șase țări din Uniunea Europeană. În completarea tabelului puteți utiliza surse diverse (manuale de la alte discipline, enciclopedii, surse digitale etc.).

Țara	Imnul țării	Drapelul	Un preparat gastronomic specific	Cuvinte în limba română împrumutate din limba țării respective	Un scriitor reprezentativ